



İller ve

BELEDİYELER

Dergisi

Türkiye Belediyeler Birliğinin ücretsiz yayınıdır.

Temmuz 2011 | Sayı: 759

TBB ENCÜMENİ, İÇİŞLERİ İLE ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLARINA NEZAKET ZİYARETİNDE BULUNDU...



T.C.
TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
BELEDİYE AKADEMİSİ

BELEDİYE BAŞKANLARI
BİLGİLENDİRME TOPLANTISI
ANTALYA



BELEDİYE BAŞKANLARI EĞİTİM SEMİNERİNDE BİR ARAYA GELDİ



Türkiye Belediyeler Birliği
adına sahibi

Dr. Kadir TOPBAŞ

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Hayrettin GÜNGÖR

Genel Sekreter

Yayın Kurulu

Hayrettin GÜNGÖR

Prof. Dr. Adem ESEN

Ali GÜNEY

Ayşe ÜNAL

Cevdet SÖKMEN

Dr. Kasım TURGUT

Fuat UZUN

Mahmut ÇOLAK

Tahir TEKİN

Yasemin GÜNGÖR

Genel Yayın Yönetmeni

Burcu KULAÇ

Yönetim Yeri

Atatürk Bulvarı No: 229

Kavaklıdere - ANKARA

Tel: (0312) 419 21 00(pbx)

Faks: (0312) 419 21 30

e-posta: dergi@tbb.gov.tr

www.tbb.gov.tr

Tasarım

Özlem AKBİYİK

Baskı

SEMİH OFSET

Büyük Sanayi 1. Cadde

No:74 06060 İskitler - ANKARA

Tel: (0312) 341 40 75

Faks: (0312) 341 98 98

ISSN 1308-6707

Yayın Türü

Dergimiz ayda

bir yayımlanan yaygın

sürelî yayındır.

Temmuz, Sayı: 759

Basım Tarihi: 26.08.2011



Dr. Kadir TOPBAŞ

Türkiye Belediyeler Birliği ve

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı

BAŞYAZI

Birliğimiz, lobi faaliyetlerinden hukuki desteğe, uluslararası çalışmalarından eğitim seminerlerine kadar geniş bir yelpazede sürdürdüğü faaliyetlerine hızla devam ediyor.

Birlik Encümenimiz düzenli olarak toplanmakta ve belediyeçilikle ilgili konularda görüş alışverişinde bulunmaktadır. Temmuz ayı encümen toplantısını gerçekleştirmek üzere Ankara'da bir araya geldiğimiz Birlik Encümenimiz ile İçişleri Bakanımız Sayın İdris Naim ŞAHİN ve Çevre ve Şehircilik Bakanımız Sayın Erdoğan BAYRAKTAR'a nezaket ziyaretinde bulunulmuştur.

Yine ayrıntılarını dergimiz sayfalarında bulabileceğiniz Temmuz ayı etkinliklerimizden biri de, her yıl belediye başkanlarına yönelik olarak gerçekleştirdiğimiz eğitim seminerlerimizdir. Temmuz ayında nüfusu 15.000 ve altında olan belediyelerimizin başkanlarına yönelik olarak düzenlediğimiz eğitim seminerlerimize yaklaşık 2000 belediye başkanı katılmıştır.

Gerek Birlik faaliyetlerimiz, gerekse güncel makaleler ve mevzuata yer verdiğimiz İller ve Belediyeler Dergisi, her geçen gün yenilenerek ve gelişerek yayın hayatını sürdürmektedir.

Farklı mizanpajı ve zengin içeriği ile okurlarının çalışmalarına ışık tutan dergimiz belediyeçilikte bir ses olmaya devam etmektedir. Sizler de uygulamaya yönelik olarak kaleme aldığınız makaleleriniz ile sesi-nizi bütün belediyelerimize duyurabilirsiniz. Dergimiz sayfaları gerek belediyelerimizde, gerekse alanda uzman olarak görev yapan tüm yazarlara açıktır.

Esen kalın.

YAZARLARA DUYURU

İLLER VE BELEDİYELER DERGİSİ

YAYIM VE YAZIM İLKELERİ

İller ve Belediyeler Dergisi Türkiye Belediyeler Birliğinin aylık süreli yayın organıdır. Dergide, yerel yönetimleri ilgilendiren her türlü çalışmaya ve Birlik faaliyetlerine ilişkin haberlere yer verilmektedir.

YAYIM İLKELERİ

1. Derginin yazı dili Türkçe'dir.
2. Dergiye gönderilen makale ve diğer çalışmalar, daha önce başka bir yerde yayımlanmamış veya yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.
3. Yayın kurulu tarafından şekil, içerik, yayım ve yazım kuralları yönünden değerlendirilen çalışmalar sonucunda, makalenin yayımlanmasına, yazardan düzeltme, ek bilgi ve kısaltma istenmesine ya da yayımlanmamasına karar verilir. Bu karar yazara bildirilir, düzeltme için yazara 3 takvim günü süre tanınır.
4. Makalelerde, makalenin özünü bozmayacak şekilde yapılacak değişiklikler yazara bildirilmeksizin yayın kurulunca yapılır.
5. Dergide yayımlanan makale ve diğer çalışmaların yazılı ve elektronik ortamda tüm yayın hakları Dergiye aittir.
6. Dergide yayımlanan yazıların her hakkı saklı olup, kaynak gösterilmeksizin, alıntı yapılamaz ve çoğaltılamaz.
7. Dergide yayımlanan çalışmalardaki fikirler ve görüşler tamamıyla yazara ait olup, Dergiye bağlamaz.
8. Her makalenin başına konu edilen çalışmanın amacının açıklandığı spot olarak kullanılmak üzere kısa bir özet eklenmelidir. Bu kısa özet en az 40 en fazla 70 kelime olmalıdır. Ayrıca gerekli durumlarda kullanılmak üzere en az iki, en çok dört adet makalenin önemli ve çarpıcı bölümlerini içeren en az 20, en fazla 50 kelimeden oluşan spot cümleler hazırlanmalıdır.
9. Mevzuat ve yargı kararlarının kullanılması halinde, bunlara aynen yer verilmemeli, kısa ve özet bir biçimde yazarın da görüşünü kapsayacak şekilde yorumlanmalıdır.
10. Dergide yayımlanacak eserlerde, belli bir kurum, kuruluş veya şahısa olumlu ya da olumsuz bir şekilde işaret edilmemesine özen gösterilmelidir.

YAZIM İLKELERİ

1. Makaleler ve diğer çalışmalara ilişkin fotoğraf, şekil, tablo vb. dokümanlarını ve yazara ait fotoğrafın yüksek çözünürlükte jpg formatında dergi@tbb.gov.tr adresine veya Atatürk Bulvarı No:229 Kavaklıdere/Ankara adresine CD ile gönderilmelidir.
2. Yazarın adı, soyadı, unvanı, görevi, e-posta adresi, çalıştığı kurum/kuruluş bilgisi yazının ilk sayfasında, başlığın altında yer alacak biçimde gönderilmelidir.
3. Yazılar: Microsoft Windows Word ortamında: A4 boyutunda, kenar boşlukları iki buçuk (2,5) cm. ve satır aralığı bir buçuk (1,5) cm, Times New Roman karakterinde, 12 punto, dipnotlar 10 punto ile ve toplam 6 sayfayı geçmeyecek şekilde kaleme alınmalıdır.
4. Makalenin ana başlığı mümkün olduğunca kısa tutulmalıdır. Makalelerde kullanılacak bölüm başlıkları büyük harf ve bold yazı karakteri ile yazılmalıdır. Bölüm başlıklarının altında en fazla ikili alt başlık sistemi kullanılacaktır. İlk alt başlık küçük harf ve bold, ikinci alt başlık küçük harf, bold ve italik yazı karakteri ile ve tüm başlıklar sayısal sistem ile yazılmalıdır.
5. Tablo ve şekillere başlık ve numara verilmelidir. Tablolardaki bilgilere yapılan atıflar, tablo numarası da belirtilerek belirgin hale getirilmelidir. Mevzuattan ve başka kaynaklardan doğrudan yapılan alıntılar, tırnak işareti ("...") içinde ve yatık (italik) yazılmalıdır.
6. Tırnak içinde verilen metinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü belirtmek için "... .." şeklinde tek tırnak kullanılmalıdır.
7. Sıra sayıları ekle gösterildiğinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılmalı ayrıca nokta konmamalıdır. Örneğin; 5'inci, 7'nci
8. Belli bir Kanun ve Yönetmelik adından söz edildiği durumlarda ekler kesme işareti ile ayrılmalıdır. Örneğin; ... Kanunu'nun, ... Kanun'a, ... Yönetmeliği'nin vb.
9. Dipnotlar ilgili sayfanın altında gösterilecektir. Dipnot gösterimi:
 - Kitaplar için: Yazar adı, yayın adı, yer adı, yayınevi adı, yayın yılı, s. ...
 - Dergiler için: Yazar adı, makale adı, dergi adı, cilt ..., no ..., yayın yılı, s...
 - Yazarsız yayın gösterim: Kurum adı, yayın adı, yer adı, yayın yılı, s...
10. Kaynaklara çalışmanın sonunda yer verilmelidir. Kaynakça gösterimi:
 - Kitaplar için: Yazar soyadı-adı, yayın adı, yer adı, yayınevi adı, yayın yılı.
 - Dergiler için: Yazar soyadı-adı, makale adı, dergi adı, cilt ..., no ..., yayın yılı.
 - Yazarsız yayın gösterim: Kurum adı, yayın adı, yer adı, yayın yılı.
 - İnternet erişim gösterim: www....., erişim tarihi.

DiĞER HUSUSLAR

1. Dergide yayımlanan makale ve diğer çalışmalara, çalışmanın dergide yayımından sonra telif ücreti ödenir. Telif ücreti ödemesinde, 23.01.2007 tarih ve 26412 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Ödenecek Telif ve İşleme Ücretleri Hakkında Yönetmelik" hükümleri dikkate alınır.
2. Telif ücretinin havale edileceği banka ile IBAN numarası ve derginin gönderileceği posta adresi yazının en sonunda belirtilmelidir. Yazısı yayımlanan yazarın posta adresine, ilgili dergi sayısından iki adet gönderilir.

04



TBB Encümeni, İçişleri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlarına Nezaket Ziyaretinde Bulundu...

38



Kamu Kurumları Bilgi İşlem Teknolojilerine Büyük Yatırım ve İlişkin Düzenlemeler

68



Kamuda İç Kontrol Sisteminin Gelişiminde İç Denetimin Rolü

96



Lobicilik Faaliyetlerimiz Sürüyor

İÇİNDEKİLER

06



Belediye Başkanları
Eğitim Seminerinde Bir Araya Geldi

08



Gecekondulaşma

20



Belediyelerde
Demokrasinin Tabana Yayılması:
Kent Konseyi Mekanizması

46



Türkiye'de "Gıda Rejiminin"
İdaresi ve Denetiminde
Belediyelerin Fonksiyonu

50



İhale Kararları ve
Damga Vergisi

60



Yeni Büyükşehir Belediyelerinin
Kurulmasının Genel Bütçe Vergi
Gelirlerinden Dağıtılan Paylara Etkileri

76



Belediyelerin Yönetim
Bilgi Sistemlerini Geliştirmelerine
Yönelik Bir Öneri

84



Büyükşehir Belediyelerinin Konut
Üretimindeki Etkisi: Kocaeli Örneği

94



Macaristan ve
Çek Cumhuriyeti'ne
Teknik İnceleme Ziyareti Düzenlendi

98



Soru-Cevap Hattı
Öğrenmek İstedikleriniz

102



Resmi Gazete'den
Seçtiklerimiz

Genelgeler
Duyurular

108
126



TBB ENCÜMENİ, İÇİŞLERİ ile ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLARINA NEZAKET ZİYARETİNDE BULUNDU...

İçişleri Bakanı İdris Naim ŞAHİN ve Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan BAYRAKTAR, Birlik Başkanımız **Dr. Kadir TOPBAŞ**, Birlik Encümen Üyelerimiz ve Birliğimiz Genel Sekreterinden oluşan heyeti makamında kabul etti.





Belediyelerimizin sorunları aktarıldı

Türkiye Belediyeler Birliği ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Kadir TOPBAŞ Başkanlığında Temmuz ayı encümen toplantısını gerçekleştirmek üzere Ankara'da bir araya gelen Birlik Encümen Üyeleri, toplantının ardından İçişleri Bakanı ile Çevre ve Şehircilik Bakanına yaptıkları ziyarette belediyelerimizin sorunlarını dile getirdiler.

Temmuz ayı Encümen toplantısı

Gündemdeki konuların görüşülerek karar bağlandığı Encümen toplantısında ayrıca belediyelerimizi ilgilendiren çeşitli konularda fikir alışverişinde bulunuldu.





HABER



BELEDİYE BAŞKANLARI EĞİTİM SEMİNERİNDE BİR ARAYA GELDİ

Eğitim seminerleri yaklaşık 2000 belediye başkanının katılımıyla gerçekleşti.

Birliğimizce belediye başkanlarımıza yönelik olarak düzenlediğimiz eğitim seminerleri devam ediyor. Bu kapsamda 11-20 Temmuz 2011 tarihlerinde, nüfusu 5000 ve altında olan belediyelerin başkanlarına yönelik üç grup halinde; 25-28 Temmuz 2011 tarihleri arasında ise nüfusu 5000 ve 15000 arasında olan belediyelerin başkanlarına yönelik olarak Antalya'da bir dizi eğitim semineri düzenlendi.

Toplam 1800 belediye başkanının katılımıyla gerçekleşen eğitim seminerlerinin açılış konuşmaları Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Hayrettin GÜNGÖR ve Genel Sekreter Yardımcısı Cevdet SÖKMEN tarafından yapıldı.

ELER
ADEM

SKANLARI
TO
NTISI
YA





E. Vali Zekeriya ŞARBAK'ın "Belediyelerin Temel Sorunları ve Çözüm Önerileri" konusunda sunum yaptığı eğitim seminerlerinde ayrıca, "İhtiyaç Fazlası İşçilerin Nakli", "İller

Bankası A.Ş'nin Yeni Yapısı ve BELDES Ödeneği Dağıtımı" ve "Belediyelerin Yapı Denetim Sorumluluğu" konuları ele alındı.

SEMINER ADI	YERİ VE TARİHİ	KATILIMCI
Belediye Başkanları Semineri (Nüfusu 5000 ve altı olan belediyeler)	11-20 Temmuz 2011, Antalya	1500
Belediye Başkanları Semineri (Nüfusu 5000-15000 arası olan belediyeler)	25-28 Temmuz 2011, Antalya	300

Diğer Eğitimler

Birliğimizce yürütülen eğitim faaliyetleri TBB Belediye Akademisinin yanı sıra zaman zaman çeşitli bakanlıklar, kurumlar ve bölge belediye birlikleri ile de işbirliği halinde bölgesel, il düzeyinde ve hizmet içi olmak üzere çeşitli düzeylerde sürdürülmektedir. Türkiye'nin dört bin yanında verilen bu eğitimler ile alana gidilerek, daha fazla belediye personeline

ulaşılması hedeflenmektedir. Birliğimizin görev alanına giren konularda ilgili bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, belediye birlikleri ve üniversiteler ile de işbirliği çerçevesinde çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda Temmuz ayında iki farklı eğitim semineri düzenlendi.

SEMINER ADI	YERİ VE TARİHİ	KATILIMCI
TBB Belediye Akademisi İtfaiye Eğitimi Modülü	19 Haziran-9 Temmuz 2011, Kocaeli	30
Asfalt E ğitimi (TBB, İSFAT işbirliğinde)	19-23 Temmuz 2011, Eskişehir	50





Mehmet DUMAN

Çekmeköy Belediyesi | Yazı İşleri Müdürlüğü Şefi | Kentleşme ve Çevre Sorunları Uzmanı

GECEKONDULAŞMA

“Başlangıçta çeşitli gerekçelerle gecekondulaşmaya göz yumulmuştur. Daha sonra uygulamaya konulan politikalar oldukça yetersiz kalmış ve çıkarılan kanunlarla da gecekonduyu yapıyı özendirici bir nitelik kazanmıştır. Gecekonduyu yapıya verilen tavizler gecekonduculuğu örgütlü bir meslek ve servet edinme yolu haline getirmiştir. Gecekonduyu Kanunu ve diğer imar aflarının verdiği güvenceyle insanlar, gecekondularının niteliklerini artırmış ve siyasal himayeciliğin beraberinde de altyapı kalitesi yükselmiştir. Sonuçta, plansız, düzensiz ve sağlıklı kentlerle birlikte buraların dönüşümü sorunu da ortaya çıkmıştır.”

Göç; coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplumun yapısını değiştiren nüfus hareketidir. Göç olayının temelinde bulunan ana faktör, insanların geçimlerini sağlamak için daha uygun yerlere gitmek ve burada iş bulmak, çeşitli imkânlardan faydalanmak ve yerleşmektir¹. Bir başka ifadeyle göç, bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir².

Kentleşmenin yapılabilecek geniş tanımlarından biri ise; Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında, artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim sürecidir³. Kentleşme bir yandan kent nüfusunun artışı anlatırken, öte yandan kent kültürü olarak nitelendirilebilece-

ğimiz davranış ve tutumların benimsenmesi olarak da görülebilir. Kentleşmeye bağlı olarak ortaya çıkan kentleşme ise, kısaca kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal bakımlardan, kırsal özelliklerinden arınarak, kentin özelliklerini kazanması süreci olarak tanımlanabilir⁴. Bu açıdan ele alınacak olursa kentleşmenin, insan tutum ve davranışlarında bir değişmeye neden olması, kente göç edenlerin “kent kültürü”nü özümsemeleri, kentin hayat biçimini yaşamaları “kentleşme” sürecini oluşturmaktadır.

Türkiye’de göç, kentleşme ve gecekondulaşma birbirini takip eden ve birbirleriyle yakından ilişkili kavramlardır. Gecekondulaşmanın sebepleri, esasında ülkemizde son altmış yıldır yoğun bir şekilde yaşanan göç ve akabinde şekillenmeye başlayan kentleşme/kentleşmenin bir sonucudur. Çeşitli sebeplerle köklerinin bağlı olduğu, doğdukları toprakları terk ederek özellikle büyük kentlere göç eden insanlar, kentin havasını solumaya başlarken kentleşmeye de çalışmışlardır. Bu havaya uyum sağlayamayanlar ya da bu havaya entegre olma çabası içine girmeye çalışanlar

¹ Atalay, İbrahim. *Türkiye Coğrafyası*, Ege Üniversitesi Basımevi, 4.Baskı, İzmir 1994. s.295.

² Tümtürkin, Erol ve Nazmiye Özgüç, “Beşeri Coğrafya”, Çantay Kitabevi, İstanbul 1998. s.307.

³ Erten, Metin. *Nasıl Bir Yerel Yönetim*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul 1999, s.31.

⁴ Kartal, Kemal. *Kentleşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti*, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt:16, Sayı:4, Aralık 1983, s.94.

aynı zamanda barınma sorununu da çözmeye çalışmışlar ve böylece kendilerine ait olmayan arsalarda arazilerde bir gecede gecekonduların sahibi olmuşlardır.

2011 yılının ilk yarısını yaşadığımız şu günlerde bile Türkiye’de köyden kente göç devam etmektedir. Büyük kentler hala kırsal kesimlerdeki çaresiz insanlar için bir umut kapısı olarak görülmekte ve çok sıkı denetimlere rağmen gecekondular halen popüler bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

1. GECEKONDULAŞMA VE GETİRDİKLERİ

İlk örneği 1940 yılında İstanbul’da görülen ve resmi istatistiklerde “Barakalar” olarak nitelendirilen gecekondular⁵, “Gecekondular Kanunu”nun 2’nci maddesinde “imar ve yapı işlerini düzenleyen mevzuata ve genel hükümlere bağlı kalmaksızın, kendisine ait olmayan arazi veya arsalar üzerinde, sahibinin rızası alınmadan yapılan izinsiz yapılar” olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’de gecekonduların ortaya çıkışı 1945’lere değin uzanır⁶. Bu tarih aynı zamanda II. Dünya Savaşı’nın bitiş tarihidir. II. Dünya Savaşı sonrası, ekonomileri olumsuz yönde etkilenen devletlerin yeniden yapılandırılmaları ve pazara kazandırılabilmesi amacıyla verilen Marshall yardımları çerçevesinde Türkiye’ye de hibe edilen 16.000 civarındaki traktör tarımsal üretimde büyük değişimlere yol açmıştır. Tarımdaki modernleşme kırsal alanda önemli bir işgücü fazlalığı yaratmış, bu ise ilk kuşağın genç erkeklerin oluşturduğu yoğun işgöçler meydana getirmiştir. Örneğin, “1945-1950 yılları arasında gerçekleşen işgöç sayısı 214.000 iken, 1950-1955 yılları arasında 904.000’e çıkmıştır⁷.”

Kırda makineleşmenin yol açtığı göç dalgasının kentlere yığıldığı nüfus, formal iş piyasasında istihdam edilemediği gibi barınma konusunda da herhangi bir sosyal politika uygulanmadı. Batı ülkelerinde kente göçerek işçileşen nüfus için sosyal konutlar inşaa edilerek, barınma ihtiyacı devlet ya da sermaye tarafından karşılanmıştır. Oysa çoğu üçüncü dünya ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de göçle gelenler için sosyal konut uygulaması hayata geçirilmediğinden, göçmenler barınma ihtiyaçlarını kendileri karşılamak zorunda kalmıştır. İş bulabildikleri sanayi bölgelerinin hemen yanındaki boş arazilere (genelde hazine ya da vakıf arazileri) derme çatma kulübeler inşaa etmeye başladılar. Doğrudan işgallerin yanı sıra el senedi, muhtarlık onayı vb. yöntemlerle toprak satın aldılar. Formal konut alanlarının dışında üretilen ve ilk başta köy evlerini andıran bu barınaklara, yapımları bir kaç gecede

tamamlandığı için gecekondular denildi. Böylece ne sermayenin ne de devletin sosyal konut üretimine yanaşmaması sonucunda Türkiye’de gecekonduların mahalleleri doğmuş oldu.

İlk yapıldığı dönemde gecekondular acil barınma ihtiyacını karşılamak amacıyla kullanıcıları tarafından derme çatma malzemelerden inşaa edilmişlerdi. Kentlere yoğun göçlerin başladığı bu dönemde kentlerin çevrelerindeki boş hazine arazilerine en düşük bütçeyle ve göçmenlerin tamamen kendi çabalarıyla barınma amaçlı inşaa edilen enformel ve işgalci yerleşmeler olarak ortaya çıkmıştır⁸. İşgalci, yapıcı ve kullanıcının henüz ayrılmadığı bu dönemde gecekonduların üretimi konut piyasasının dışında gerçekleşiyordu. Öyle ki yapıldığı malzeme bile sağdan soldan toplanmış ağaç, teneke vs.den ibaretti. Yerleşim henüz resmileşmediğinden ticari bir beklenti de söz konusu değildi. Ancak zamanla kayda değer bir oy potansiyeline sahip olan işgalciler, yerel yönetimlere yerleşimlerini meşrulaştırması yönünde baskılar yapmaya başladılar. Yerleşimlerin meşrulaşmasında, seçmen olmaktan kaynaklı gücün yanı sıra en etkili yöntemlerden biri de kitlesel eylemlerdi. Eylemlerin kitleselliği meşruluğu da beraberinde getiriyordu. Toplu halde belediyeyi basmak, yol kesmek vb. eylemlerle yerel yöneticiler üzerinde baskı oluşturuldu. Özellikle 1980 sonrasında medyanın çeşitlenmesiyle beraber gecekondular, medya üzerinden de yerel yöneticilere baskı yaparak durumlarını iyileştirmenin gayreti içine girmiş oldular.

İşgal alanları bir kez meşruluğunu kazandığında artık alınıp satılabilir bir meta haline de gelmiş oluyordu. 1970’lerden itibaren gecekonduların üretiminde işgalci, yapı-



⁵ Şen, Mustafa. (Haz.), Türkiye’de Gecekonduların 50. Yılı Raporu, Ekonomik Forumu, Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul 1995, s:5.

⁶ Kıray, Mübeccel B. Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayınları, Ankara 2003, s:91.

⁷ Özer, İnan. Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme, Ekin Kitabevi, Bursa, 2004, s:37.

⁸ Ersavaş, Özlem. “Gecekonduların Dönüşümü: Ankara Gültepe Mahallesi Örneği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji A.B.D., Ankara 2009, s:92.

cı ve kullanıcının ayrıştığını görüyoruz. Yapımda kullanılan malzemeler de artık doğrudan piyasadan edinilmektedir. Yapılan araştırmalar, 70'li yıllardan itibaren gecekondü üretiminin konut piyasasına duyarlı bir şekilde geliştiğini ortaya koymuştur. Ticarileşmeyle beraber, aynı kişinin birden fazla gecekonduya sahip olması ve kiracılık uygulaması görülme-ye başladı. Böylece işgal ve kaçak konut üretimi zorunlu bir ihtiyaç olmaktan çıkarak, zenginleşme yöntemi haline gelmeye başladı. Yalnız burada altı çizilmesi gereken şey, bu durumun sadece kente gelen yoksul göçmenler için değil, tüm toplumsal kesimler için geçerli olduğudur. Üst ve orta sınıflar da kent topraklarının işgali sürecinde yer alarak bir- kim sağlamışlardır.

80 sonrası uygulanan yeni liberal politikalarla kent mekânı ulusal ve uluslararası sermaye- nin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmeye başlandı. İstanbul örneğini inceleyen Hatice Kurtuluş bu süreci “Kentsel gelişme sektörü çerçevesinde İstanbul metropoliten alanına akan kamu kaynakları ve ulusal/ uluslararası sermaye, kentin mekânsal yapısında radikal bir dönüşüm süreci başlatmıştır. Kapitalist ekonomilerde ege- men olan yeni-liberal ekonomi politikalarıyla paralel giden ye- niden yapılanma süreçlerine, kentsel mekân, sermaye birikim sürecinin başrol oyuncuların- dan biri olmakta... İstanbul, bir yandan, yeni-liberal iktidarın ithal ikameci dönemin kuru- ma duvarlarını kaldırmasıyla küreselleşen yasal ve yasadışı sermayenin yatırımlarına açılırken, diğer yandan da kentsel alandaki rantların büyüklüğünü fark eden ulusal sermaye- nin çekim alanına girmektedir”⁹ ifadesiyle özetliyor. Sınıflar arasındaki eşitsizlik derinleştirirken, bu sürece paralel olarak kent mekânındaki kutuplaşma da belirginleşmeye başladı. Orta ve üst sınıflar kentin dışında “refah adacıkları” olarak ad- landırılan özel güvenli lüks sitelere taşınırken, işçi sınıfı ve kent yoksulları kentin sürekli daha dış çeperine doğru yayılan varoşlarda görece “kapalı” bir yaşam sürmeye başladılar.

90'lı yıllarda kentler yeni bir göç dalgası ile karşılaştı. “Dü- şük yoğunluklu savaş”ın metropollere sürdüğü güneydoğu’lu

köylüleri kentlerin yeni ve en yoksul göçmen tabakasını oluş- turdular. Zorunlu göç niteliğindeki Güneydoğu’lu göçü daha önceki göçlerden çok daha ağır sosyal sorunları da berabe- rinde getirdi. Sayısı 3 milyonun üzerindeki bu nüfus, met- ropollerin en çeperindeki alanlara ve “çöküntü alanı” olarak tabir edilen merkez içi mekânlara yerleşmek zorunda kaldılar. Göçün bir anda tüm aile bireylerini kapsaması, maddi biri- kimlerin neredeyse tamamen geride bırakılmış olması, hiç bir sosyal güvencenin olmaması ve 90'larda kentsel olanak- ların tükenmiş olduğu gerçeği Doğu ve Güneydoğu’lu göç- menleri, çok ağır şartlarla karşı karşıya bıraktı.

İş piyasasının yeterince gelişmediği üçüncü dünya ülke- lerinde, alt sınıflar açısından ekonomik refaha kavuşma ça- basında konut piyasasının daha elverişli olması yaygın olarak

görülen bir durumdur. Şehre gelen göçmenler düzenli bir iş bulamaları bile ucuz arazi temin etmek yoluyla ekonomik durumlarını iyileştirebildiler. Düzenli bir iş geliri- ne sahip olamayan ya da çalışarak elde ettiği gelire sosyal konumunu yükseltmeyenler için enformal konut edinimi çok daha cazip görülmüştür. Arazi işgalleri ve ucuz konut edinimi, -herkes bu sürece eşit oranda katılamadı- ğından, hatta kimileri dışlandı- ğından- sosyal tabakalaşmayı önemli ölçüde etkileyen bir faktör oldu. Siyasi bağlantıları olanlar ve hemşehrilik, mafya ya da başka bir örgütlülük için- de bulunanlar bu konuda daha avantajlı olmuşlardır.

İlk gelen göçmenler sonradan gelenlere göre daha avan- tajlı bir konumda oldular. Erken gelenler enformel konut pi- yasası içinde edindikleri arsa ve gecekondularını sonradan gelenlere kiraladılar ya da sattılar. 80'li yılların sonunda imar izinlerinin çıkmasıyla gecekondular hızla apart-kondu da de- nilen çok katlı beton yapılara dönüştü. Bu yıllarda gecekondü sahipleri, bu fırsatın bir daha yakalanmayacağı düşüncesiyle tüm birikimlerini kullanarak ve borçlanarak birbirleriyle ya- rışırçasına 4-5 katlı binalar yaptılar. Binalar daha bitmeden içlerine girildi ve oturulurken eksiklerin tamamlanması yıllar- ca sürdü. Sonuçta bir köy manzarasını andıran gecekondula- rın yerini çoğu bitişik nizam yapılmış kırmızı tuğla ve beton yığınları aldı. Binaların son katlarında görülen inşaat demiri



⁹ Kurtuluş, Hatice. “Mekânlarda Billurlaşan Kentleşen Kimlikler”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, No:23, Yıl: 2003, s:80.

saçakları ise ilerde daha fazla kat çıkma ihtimalini hep canlı tutacak bir işaret gibi kaldı.

İlk gelenler görece kent merkezine daha yakın bölgelere yerleşmişlerdi. Daha sonra gelenler daha çeperlere yerleşmeye başladılar. Merkezi bölgelerde tutunamayanlar, daha çeperlere taşınarak ev sahibi olabildiler. İşgal ya da enformel satışlarla edinilebilecek topraklar sonsuz olmadığından enformel konut alanının genişlemesi bir yerde durmak zorundaydı. İşgaller 90'lı yıllar boyunca da azalarak sürdü. 90'lı yıllarda gelen yoksul göçmenler genelde daha önce gelenlerin yaptığı apart-kondular' a kiracı olarak girdiler. Böylece erken gelenler geç gelenlerin üzerinden rant elde etmeye başladılar. Kent genişledikçe merkeze yakın olan eski gecekondu mahallelerinde gayri menkul fiyatları hızla yükseldi ve buralarda oturanlar görece daha fazla kazanç sağladılar. Konut piyasasında yaşanan "nöbetleşe yoksulluğa" paralel olarak, iş piyasasında da kente daha erken gelip küçük bir atölye açmış olanlar, sonradan gelenleri (çoğunlukla akrabalarını) işçi olarak yanlarına aldılar. Kente yeni göç eden nüfusun kentte karşılaştıkları zorluklar ve yaşam tarzlarındaki farklılıklar, özellikle gecekondularda akraba ve hemşehri ilişkilerinin daha yoğun yaşanmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü kente gelenlerin çoğunun en önemli ihtiyaçlarından biri iş, diğeri ise barınma ihtiyacıdır¹⁰. Kentleşme sürecinde, erken gelen göçmenler, adeta bir sonraki kuşağa yoksulluğu devrederek bir üst basamağa çıktılar.

Gecekondu hareketi özellikle işgal ve yerleşme sürecinde radikal bir görünümü arz ediyordu. Yerleşimin meşrulaşmasının ardından, gecekonducular yaşam koşullarının iyileştirilmesi yönünde mücadele etmeye başladılar. Konut güvencesinin sağlanmasından sonra su, kanalizasyon, elektrik, ulaşım, okul vb. talepler öne çıkmaya başladı. Bu taleplerin karşılanması için

yerel yönetimle sürekli ilişki içinde olmak gerektiğinden özellikle muhtarlık ve belediye seçimlerine karşı ilgi hep yüksek oldu. Formel yerel politikaya aktif olarak katılanlar, genellikle mahallenin eskileri ya da işgal sürecinde önder rolü oynamış kişilerdi. Ekonomik durumları görece iyi olan bu kişilerin, muhtarlık ve belediye meclislerinde görev alarak mahalle halkıyla resmi kurumlar arasında aracılık rolü oynadıkları söylenebilir.

Belediye kurumu olmak ya da bir belediye sınırlarına katılmak mülkiyet haklarının büyük ölçüde garantiye alınmasını sağladığından, yerel politikanın yapılabilmesi için bir başlangıç notası olma özelliği taşıyor. Ortak bir mekânda yüz yüze toplumsal ilişkilerin süreklilik kazanmasıyla "buralı" olma bilinci geliyor. Yerel sürekli yeniden kurulmakta ve onun karmaşık yapısını anlamak için hem yerelin iç ilişkilerine hem de sistemle kurulan ilişkilere bakmak gerekmektedir¹¹. Yerel üstü kurumlar yerelin bünyesine uyum sağlayarak işleyebiliyorlar. Örneğin siyasi partiler arasında ulusal ölçekte yaşanan çelişkiler, yerel politikada önemsizleşebilmektedir. Yerelin kurulmasında muhtarlık, cami, cern evi, dernek, kahve gibi mekânlar önemli bir işlev yüklenmektedir. Kahvelerin bir kısmı mesleki gruplara ait olabilirken, çoğu hemşehri gruplarına göre ayrılmaktadır.

¹⁰ Altınkaya, Ömerül Faruk. "Adana İli Örneğinde Gecekondulaşma Göç ve Terörizm", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi A.B.D., Niğde 2009, s:81.

¹¹ Özer, Ahmet. "Kent Yazıları", Karşı Yayınlar, Ankara, 1995, s:101.

En çok başvurulanan kurum muhtarlık, ardından da belediye. Mahalleli çoğu zaman belediye ile ilgili işlerini de muhtarlık aracılığıyla halletmeye çalışmaktadır. Muhtar ve belediye görevlilerinden sonraki en etkili kesim esnaflar, öğretmenler ve din görevlileridir. Hemşehri ve çevre derneklerine düzenli gidenlerse çoğu zaman parası ve zamanı olan görece iyi konumdakiler olmaktadır.

Gecekonduların kuruluş dönemlerinde, işgal ve meşrulaşma sürecinde farklı hemşehri grupları arasında zorunlu bir dayanışma mevcuttu. Bu dönemde kimlik daha çok hemşehrilik bağlantısıyla ifade ediliyor ve gerginlik yaratan bir ayrışma olarak görülüyordu. Elbette kimlik çatışmasının bu dönemde yaşanmamış olması, farklılıkların olmamasından değil bu farklılıkların bir sorun olarak tanımlanmamasından ileri geliyordu. Yerleşme süreci meşruluk kazanılarak tamamlandıktan sonra, yaşam standartlarını artırma yönünde bir mücadelenin başladığını yukarıda belirtmiştik. Ancak farklı gruplar arasında kentsel olanakların paylaşımından doğan gerilime yeterli kamusal kaynak ayrılmasından dolayı bir çözüm üretilemeyince, yeni dayanışma ağları oluşturmanın, yani cemaatleşmenin zemini de hazırlanmış oldu.

Gecekonduların apart-kondulara dönüşmesiyle nüfus yoğunluğu 4-5 katına çıkan eski gecekondu mahallelerinde ekonomik yapı kadar kültürel yapı da heterojenleşmeye başladı. Eskiden sadece belli bir hemşehri grubu ile özdeşleşen mahallelere apartmanların yapılıp kiracıların gelmesiyle, Türkiye'nin her yerinden insanlar buralara yerleşmeye başladı. Kültürel çeşitliliğin artması farklılıkların daha fazla öne çıkarılmasına yol açtı. Özellikle dayanışma ağları sağlayan, güçlenmeye imkân veren kimlikler öne çıkarıldı. İşte hemşehrilik dayanışmasından da öte bir duygusal bağ içeren cemaatleşme bu şekilde kendine zemin bulmuş oldu.

Bütün boyutlarıyla köyden kente göçün artması, kentin hazır olmayan sosyal alt-yapısı nedeniyle 'anomik kentleşmenin' de yaşanmasına neden olmaktadır. Köyden kente göç edenlerin, kentte kendi hayat alanlarını oluşturmaları çerçevesinde yaptıkları gecekondu, sağlıklı ve çarpık kentleşmeyi meydana getirmektedir. İlk dönem gecekondu yapılaşması hakkındaki genel kanaat bunların o dönemde kent yöneticileri ve sakinleri tarafından geçici olarak görüldükleri yönündedir. Öyle görünüyor ki ilk önceleri gecekondu, inşa edenlerce içinde geçici bir zaman için barınılacak bir yer diye düşünülmüştür¹². Oysa geçici yapılaşma zamanla kentlerin daimi bir niteliği haline gelmiştir. Gecekondu, geçici yerleşim yeri olmaktan ziyade, Türkiye gerçeğinde, kent sosyal yapısının bir parçası olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

¹² Çetin, İhsan. "Gecekondu'nun Kentle Bütünleşme Sürecinde Alan-Mekân Faktörü: İzmir Örneği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji A.B.D., Uygulamalı Sosyoloji Bilim Dalı, İzmir 2010, s:37.

Gecekondulaşma özellikle Türkiye'nin metropol kentlerinde yoğunlaşmıştır. Gecekonduların, içinde barındırdığı nüfusun ve bu nüfusun kentsel nüfustaki payının yıllarla birlikte ne denli arttığını aşağıdaki tabloda ve grafiklerde açıkça görebiliriz¹³.

Tablo 1. Türkiye'de Gecekondu ve Gecekondu Nüfus

YIL	Gecekondu Sayısı	Gecekondu Nüfusu	Gecekondu Nüfusun Kentsel Nüfustaki Payı (%)
1955	50.000	250.000	4.7
1960	240.000	1.200.000	16.4
1965	430.000	2.150.000	22.9
1970	600.000	3.000.000	23.6
1980	1.150.000	5.750.000	26.1
1990	1.750.000	8.750.000	33.9
1995	2.000.000	10.000.000	35
2002	2.200.000	11.000.000	27

Kaynak: Ruşen Keleş, *Kentleşme Politikası*, 8. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara, 2004. s.561.

Yukarıdaki tablodan anlaşılabileceği üzere gibi 1955'den 1995'e kadar, gecekondu sayısı, gecekondu nüfus ve bu nüfusun kentsel nüfustaki payı sürekli bir artış göstermiştir. Ancak 1995 ve 2002 yıllarına dikkat edilirse gecekondu sayısının ve gecekondu nüfusun artmasına karşın bu nüfusun kentsel nüfus içerisindeki payının azaldığı görülecektir. Bugün itibarıyla gecekondu ve terk edilmiş alanlardaki konut sayısına yönelik net bir bilgi verilemediği gibi gecekondu mahalleleri, çok net sınırlarla da çizilememektedir. Bunun bir nedeni kimi gecekonduların apartmana çevrilmesidir ve bazen bu apartmanların inşaat kalitesi (hele bir şekilde oturma izni alınmışsa) oldukça da yüksek standartlardadır. Bir diğer nedeni de ortak/yüksek gelirli kesimlerin konut ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak eskiden gecekondu olan bölgelerin "temizlenmiş" olmasıdır. Yani klasik olarak tanımlanan bir gecekondu yapıyla yerleşilen küçük bahçeli tek katlı barakalar yıkılıp çok katlı "apartman gecekondu"lar yapılmıştır.

Her ne kadar apart-kondular yapılmış olsa da buralarda yaşayanlar, yeni ve özgün bir "gecekondu kültürü" oluşturmamaktadırlar. Alışkanlıkları, dayanışmaları, örgütlenmeleri, ilişkileri ve yaşantıları itibarıyla 'kır'ı 'kent'e taşıyan bir yeni yerleşme biçimi söz konusudur. Bu kültürel değişim, gecekondu kavramı yanında "kır-kent" ya da "kent-kondu" kavramları ile de nitelendirilmektedir¹⁴. Gecekondu üzerine yapılan araştırmalardan bazıları, gecekondu'nun kentle bü-

¹³ Keleş, Ruşen. *Kentleşme Politikası*, 8. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara, 2004. s.561.

¹⁴ Birsan Gökçe, Feride Açar, Ayşe Ayata, Aytül Kasapoğlu, İnan Özer ve Hazma Uygun, *Gecekondu'da Aileler arası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü*, T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 1993, s:3-5.

tünleşmede bir “tampon mekanizma” görevi gördüğünü, dolayısıyla kente bütünleşme sürecinde olumlu bir işlevi bulunduğunu vurgulamaktadır¹⁵. Bu bağlamda, Batı toplumlarında görülen, ekonomik bakımdan fakir, yeterli eğitim görmemiş, ya işsiz ya da sosyo-ekonomik seviyesi düşük işlerde çalışanların oluşturduğu, dolayısıyla çevrelerine karşı ilgisiz, ümit düzeyleri düşük, iş hayatında başarısız kimselerin yoğunlukta olduğu, görevselliğini yitirmiş köhne konutlarda yaşayanların sürekli yer değiştirdiği “sefalet yuvaları” olarak nitelenen “slum”lardan; Türkiye’deki “gecekondu yerleşimi” farklı bir yerleşimi oluşturmaktadır. Gecekondu nüfus, kente dönük ve özünde kentli oldukları kabul edilmekle birlikte; gecekondulular, kır kökenleri, şehre entegrasyon biçimleri, şehirde kümelenmeleri ve iş gücü piyasasındaki yerleri açısından hem bir alt-kültür oluşturmakta hem de özgün bir sınıfsal konumu göstermektedirler¹⁶.

Köyden kente göç sonucundaki gecekondu kentleşme, sosyal ve kültürel değişim sürecinde sorunlarını ve bunalımlarını da üretmektedir. Bu bağlamda, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Türkiye’deki “anomik kentleşme”yi şu şekilde betimlemektedir: “Ülkemizde 40 yıldan beri hız kazanarak süregelmekte olan kentleşme olgusu, temel bir kültür değişimi sorununu gündeme getirmektedir. Kente göç eden nüfusun kent yaşamına uyum sağlayamaması, kentlileşememe sorunları, farklı bir kültüre geçişte yaşanan gecikme ve direnişler, kalkınma ve gelişme çabalarını yavaşlatan sosyal sorunlara yol açmaktadır. Bu bakımdan konuyu, kentlerin artan hizmet ve altyapı yatırım ihtiyaçlarının ötesinde, çok daha geniş kapsamlı bir geçiş sürecinin yapısal sorunları biçiminde ele almak gerekmektedir. Kentlere, ekonomilerinin talep ettiği kadar daha fazla nüfusun göç etmesiyle, işsizlik, gecekondu, altyapı eksiklikleri, çevre kirliliği, arsa ve arazi spekülasyonu gibi sorunların yanı sıra, yeni bir kültürle karşılaşmanın yarattığı sarsıntılar, iç çatışmalar, bunalımlar gibi birey ve toplulukları derinden etkileyen sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bunlar kente göç edenleri, özellikle gençleri içlerine kapanmaya veya tam tersine radikal örgütlenmelere, yasadışı işlere ve suça eğilime yöneltmektedir. Konunun bu yönüne de mutlaka eğilmek ve özellikle genç neslin, kentsel kültüre geçişini kolaylaştırıcı tedbirleri almak gerekmektedir. Özellikle metropollere yönelen ve aşırı ölçüde nüfus birikimine yol açan göç; bir yandan bu merkezlerde işsizliğin artmasına neden olmakta; diğer yandan yerleşim, konut, çevre, altyapı, ulaşım, eğitim, sağlık ve

asayiş sorunlarını da artırmaktadır.”

Bu analiz çerçevesinde, özellikle 90’lı yıllar ve sonrasında yoğunlaşarak artan kitlesel göçlerin de neden olduğu “anomik kentleşme” şu başlıklar altında incelenebilir: “işsizlik, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve sosyal tabakalar arası dengesizlik, gettolaşma tehlikesi, şiddet ve terör.

1.1. İşsizlik

Köyden kente göçenlerin, birincil göç nedeni işsizliktir. Kitleler “iş bulmak” amacı ile alıştıkları hayat tarzından koparak kente göç etmektedirler. Birçok araştırmacıya göre göçün temel nedeninin işsizlik olduğunu söylemiştir. İşsizlik, Türkiye’nin temel problemlerinden birisidir. Nüfusunun genç yapısı, sanayileşmeye paralel olarak gerçekleşmeyen kentleşme, köyden kente göçenlerin kente iş bulamamaları ve marjinal sektörde çalışmalarına, aynı zamanda gizli işsizlik oranının kentlerde artmasına neden olmaktadır.

DİE (TÜİK) tarafından yapılan Nisan 1994 Hane Halkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre Türkiye’nin istihdam durumu ve işsizlik oranları şu şekildedir: Toplam 41.873.198 kişi olan 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun yüzde 69.8 ‘i kentsel yerlerde, yüzde 44.9’u ise kırsal yerlerde ikâmet etmekte iken, 19.784.091 kişi olan toplam istihdamın yüzde 43.1 ‘i kentsel yerlerde, yüzde 56.9’u da kırsal yerlerde bulunmaktadır. Türkiye’de istihdam edilen nüfusun yüzde 47’si tarım kesiminde çalışmaktadır. Tarımda çalışanların büyük çoğunluğu (yüzde 94.7’si) kırsal yerleşim yerlerinde bulunmaktadır.

TÜİK tarafından yapılan 2010 yılı Hane Halkı İşgücü Anketi sonuçlarına göre ise Türkiye’nin istihdam durumu ve işsizlik oranları şu şekilde olmuştur: Toplam 52.541.000 kişi olan 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun yüzde 69.6’sı kentsel yerlerde, yüzde 30.4’ü ise kırsal yerlerde ikâmet etmekte iken, 22.594.000 kişi olan toplam istihdamın yüzde 65’i kentsel yerlerde, yüzde 35’i de kırsal yerlerde bulunmaktadır. Türkiye’de istihdam edilen toplam nüfusun yüzde 25.1’i (5.683.000 kişi) tarım kesiminde çalışmaktadır. Tarımda çalışanların büyük çoğunluğu (yüzde 87.6’sı – 4.981.000 kişi) kırsal yerleşim yerlerinde bulunmaktadır.

Tablo 2. İstatistikî İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı (Kentsel-Kırsal) 2009-2010

İSTATİSTİK AMAÇLI BÖLGE SINIFLAMASI	Toplam		Tarım		Sanayi(*)		Hizmet	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010	2009	2010
TÜRKİYE	21.277	22.594	5.240	5.683	5.385	5.927	10.652	10.985
KENT	13.839	14.679	589	701	4.398	4.888	8.852	9.090
KIR	7.438	7.915	4.651	4.981	987	1.039	1.800	1.895

Kaynak: www.tuik.gov.tr

(*) İnşaat sektörü, sanayi sektörü içinde değerlendirilmiştir.

¹⁵ Gökçe, Birsen. Gecekondu Gençliği, Hacettepe Yayınları, Ankara, 1976, s: 344.

¹⁶ Birsen Gökçe, Feride Açar, Ayşe Ayata, Aytül Kasapoğlu, İnan Özer ve Hamza Uygun. a.g.e., s:345-346.

2010 yılında Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, bir önceki yıla göre 0,9 puanlık artışla yüzde 48,8 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılma oranı bir önceki yıla göre 0,3 puanlık artışla yüzde 70,8, kadınlarda ise 1,6

puanlık artışla yüzde 27,6'dır. Kentsel yerlerde işgücüne katılma oranı 1 puanlık artışla yüzde 46,8, kırsal yerlerde ise 0,8 puanlık artışla yüzde 53,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 3. İşgücü durumu (Yıllık), 2009-2010

	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Kurumsal olmayan nüfus (000)	70 542	71 343	48 747	49 170	21 795	22 172
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	51 686	52 541	36 197	36 576	15 489	15 965
İşgücü (000)	24 748	25 641	16 585	17 105	8 163	8 536
İstihdam (000)	21 277	22 594	13 839	14 679	7 438	7 915
İşsiz (000)	3 471	3 046	2 746	2 425	724	621
İşgücüne katılma oranı (%)	47,9	48,8	45,8	46,8	52,7	53,5
İstihdam oranı (%)	41,2	43,0	38,2	40,1	48,0	49,6
İşsizlik oranı (%)	14,0	11,9	16,6	14,2	8,9	7,3
<i>Tarım dışı işsizlik oranı (%)</i>	17,4	14,8	17,0	14,6	19,1	15,9
<i>Genç nüfusta işsizlik oranı⁽¹⁾ (%)</i>	25,3	21,7	28,2	24,8	18,9	15,3
İşgücüne dahil olmayanlar (000)	26 938	26 901	19 611	19 472	7 326	7 429

Kaynak: www.tuik.gov.tr

2010 yılında istihdam edilenlerin sayısı, bir önceki yıla göre 1 milyon 317 bin kişi artarak, 22 milyon 594 bin kişiye ulaşmıştır. 2010 yılında tarım sektöründe çalışan sayısı 443 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise 874 bin kişi artmıştır. 2010 yılında istihdam edilenlerin yüzde 25,2'si tarım, yüzde 19,9'u sanayi, yüzde 6,3'ü inşaat, yüzde 48,6'sı ise hizmetler sektöründedir. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, tarım sektörünün istihdam edilenler içindeki payının 0,6 puan, sanayi sektörünün payının 0,7 puan, inşaat sektörünün payının 0,2 puan arttığı, hizmetler sektörünün payının ise 1,5 puan azaldığı görülmektedir.

2010 yılında Türkiye genelinde işsiz sayısı bir önceki yıla göre 425 bin kişi azalarak 3 milyon 46 bin kişiye düşmüştür. İşsizlik oranı ise 2,1 puanlık azalış ile yüzde 11,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kentsel yerlerde işsizlik oranı 2,4 puanlık azalışla yüzde 14,2, kırsal yerlerde ise 1,6 puanlık azalışla yüzde 7,3 olmuştur. Türkiye'de tarım dışı işsizlik oranı bir önceki yıla göre 2,6 puanlık azalışla yüzde 14,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran, erkeklerde geçen yılın aynı dönemine göre 2,8 puanlık azalışla yüzde 13,2, kadınlarda ise 1,7

puanlık azalışla yüzde 20,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.¹⁷

2010 yılında Türkiye genelinde işgücüne katılım sayısı 25.641.000 kişi olup bunun yüzde 66,7'si (17.105.000 kişi) kentte; yüzde 33,3'ü (8.536.000 kişi) kırsal yerde bulunmaktadır. Türkiye genelindeki işsizlik oranı yüzde 11,9 olup bunun yüzde 79,6'sı kentlerde, yüzde 20,4'ü ise kırsal kesimdedir. Eğitim ve yaş dikkate alındığında, 15+ yaş grubunda lise mezunu olan işsiz sayısı 764.000 kişi ve yükseköğretim mezunu olan işsiz sayısı 446.000'dir. 15+ yaş grubu lise ve yükseköğretim mezunu toplam işsiz sayısının toplam işsizliğe oranı yüzde 39,7'dir. Ülkemizdeki ve özellikle büyük bir çoğunluğu kentlerde olan eğitimli gençler arasındaki bu yüksek işsizlik oranı Türkiye'nin, anomik sosyal yapısını yansıtmaktadır. Bir taraftan üniversiteye girmek için yarışan milyonlarca genç, diğer taraftan üniversiteden mezun olanların yetiştirildiği alanlarda iş bulamamaları; gençler ve ailelerinde güvensizlik, normsuzluk, anlamsızlık, yalnızlık bağlamında yabancılaşmaya neden olmaktadır.¹⁸

¹⁷ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu 2010 Yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması, s:1-3, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8450>

¹⁸ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu 2010 Yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8450&tb_id=2

Tablo 4. En son mezun olunan okul ve mezun olunan alana göre işgücü durumu, 2009-2010 (Bin kişi, 15+ yaş)

EĞİTİM DURUMU VE MEZUN OLUNAN ALAN (FOET, 1999)	İşgücü		İşsiz		İstihdam	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Toplam	24.748	25.641	3.471	3.046	21.277	22.594
Okuma yazma bilmeyen	1.089	1.151	87	69	1.002	1.082
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1.167	1.244	179	155	988	1.089
İlkokul	9.394	9.562	1.143	960	8.251	8.602
İlköğretim, ortaokul ve orta dengi meslek	4.035	4.389	712	653	3.323	3.737
Genel lise	2.764	2.727	498	432	2.266	2.294
Meslek lisesi	2.519	2.511	393	332	2.126	2.178
Yükseköğretim veya fakülte	3.780	4.057	459	446	3.321	3.611

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Bu anlamda işsizlik; bireyin, ailesinin ve toplumun varlığını, refah ve mutluluğunu tehdit eden bir sosyal problemdir. İşsizlik; intiharlara, boşanmalara, alkolizme, hırsızlığa, silahlı soygunlara, cinayetlere, kişilik sisteminde ve sosyal sistemde çözümlere neden olan önemli faktörlerden biridir¹⁹.

Sosyal bir problem olan işsizlik, Türkiye'nin ekonomik yapısında süreklilik arz eden ve sosyal patlamalara neden olabilecek potansiyel bir tehlikedir.

1.2. Gelir Dağılımındaki Eşitsizlik ve Sosyal Tabakalar Arası Dengesizlik

Türkiye'de yüksek enflasyon ve işsizlik, gelir dağılımında eşitsizlik, dolayısıyla sosyal tabakalar arası uçurumun derinleşmesi ile iç içedir. Türkiye'de 1994 verilerine göre kişi başına düşen milli gelir 2.161 Dolar iken 2010 yılında 10.079 Dolar (15.138 TL)²⁰ olmuştur. Kişi başına düşen GYSH 1994 yılından buyana yüzde 464 artmışken milli gelirin ülkede yaşayanlar arasındaki bölüşümü pek değişmemekle beraber gözle görülür şekilde alt sınıfın payının yükseldiği üst sınıfın payının ise azaldığı göze çarpmaktadır. Ancak yine de milli gelir ülkede yaşayanlar arasında eşit bölünmemektedir. Bu

¹⁹ Erdoğan, Zeki. Türkiye'de Sanayileşme ve Kentleşmeyi Birlikte Etkilediği Bazı Sosyal Problemler, Kentleşme-Sanayileşme Etkileşimi, Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Eskişehir 1985, s:162.

²⁰ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=57&ust_id=16

açıklamadan hareketle TÜİK'in 1994, 2005 ve 2010 yıllarındaki karşılaştırmalarına göz atacak olursak durum kendiliğinden ortaya çıkmış olacaktır.

DİE tarafından açıklanan 1994 Yılı Hane Halkı Gelir Dağılımı istatistiklerine göre ülke nüfusu (60.5 milyon) yüzde yirmilik dilimlere bölünerek (her dilimde 12.1 milyon nüfus), her dilimin toplam Milli Gelir'den aldıkları paylar şu şekildedir: Birinci (en fakir) yüzde 20'lik nüfus Milli Gelir'in yüzde 4.9'unu; İkinci (az fakir) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 8.6'sını; Üçüncü (orta gelir grubu/orta direk) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 12.6'sını; Dördüncü (az zengin) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 19.0'unu; Beşinci (çok zengin) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 54.9'unu paylaşmaktadır.

TÜİK tarafından açıklanan 2005 Yılı Hane Halkı Gelir Dağılımı istatistiklerine göre ülke nüfusu (71.6 milyon) yüzde yirmilik dilimlere bölünerek (her dilimde 14.3 milyon nüfus), her dilimin toplam Milli Gelir'den aldıkları paylar şu şekilde olmuştur: Birinci (en fakir) yüzde 20'lik nüfus Milli Gelir'in yüzde 6.1'ini; İkinci (az fakir) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 11.1'ini; Üçüncü (orta gelir grubu/orta direk) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 15.8'ini; Dördüncü (az zengin) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 22.6'sını; Beşinci (çok zengin) yüzde 20 nüfus Milli Gelir'in yüzde 44.4'ünü paylaşmaktadır.

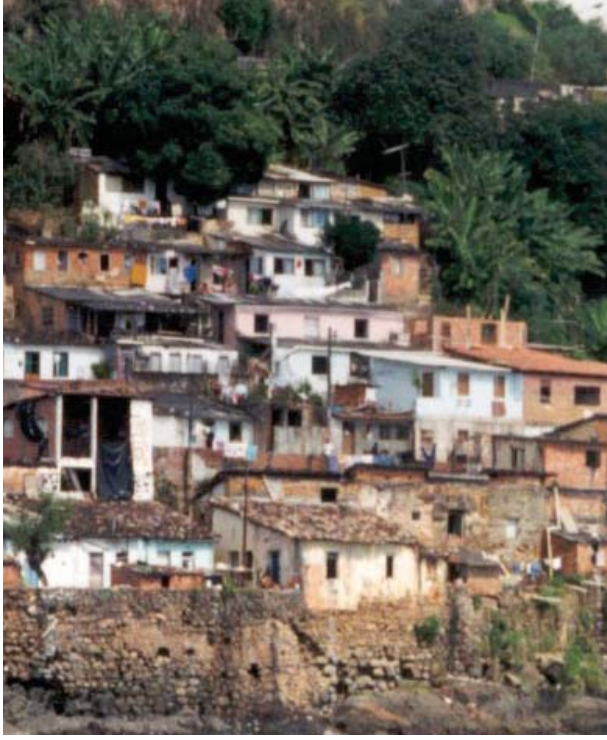
Tablo 5. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelire göre sıralı yüzde 20'lik gruplar itibarıyla yıllık eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirlerin dağılımı, 2009.

	Toplam	Yüzde 20'lik fert grupları				
		İlk % 20(*)	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Son %20(*)
	2009	2009	2009	2009	2009	2009
TÜRKİYE						
Yüzde	100,0	5,6	10,3	15,1	21,5	47,6
Ortalama (YTL)	9 396	2 617	4 832	7 083	10 085	22 368
Medyan (YTL)	7 044	2 730	4 815	7 044	9 939	17 690
KENT						
Yüzde	100,0	6,0	10,7	15,0	21,1	47,3
Ortalama (YTL)	10 738	3 210	5 712	8 076	11 329	25 365
Medyan (YTL)	8 050	3 360	5 753	8 050	11 218	19 875
KIR						
Yüzde	100,0	6,1	10,9	15,9	23,1	44,0
Ortalama (YTL)	6 369	1 949	3 468	5 061	7 339	14 050
Medyan (YTL)	5 016	2 064	3 454	5 025	7 310	11 712

Kaynak: www.tuik.gov.tr TÜİK, 2009 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Not: Gelir referans dönemleri bir önceki takvim yılıdır.

(*) Fertler eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanarak 5 gruba ayrıldığında; "İlk yüzde 20'lik grup" geliri en düşük olan grubu, "Son yüzde 20'lik grup" ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır.



Toplumsal en zengin yüzde 20'lik kesimi gelirin yüzde 45'ini alırken, geriye kalan yüzde 80'lik kesim, kalan yüzde 55'i paylaşmaktadır. Kentteki gelir dağılımı kırsal göre daha kötü durumdadır. 2009 yılı verilerine göre Kentlerde en zengin yüzde 20'nin aldığı pay yüzde 47.3'e çıkarken, yüzde 80'lik kesim yüzde 52.7'lik pay almaktadır. Buna karşılık, kırsal kesimde en zengin yüzde 20'nin aldığı pay yüzde 44, yüzde 80'lik kesim yüzde 56'yı paylaşmaktadır. Kentlerde en fakir yüzde 20'nin aldığı pay yüzde 6 iken kırsal kesimde bu pay yüzde 6.1'dir. Bu oranlara göre, kentlerde gelir uçurumu, dolayısıyla sosyal tabakalar arasındaki dengesizliğin daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, gecekondu oturanların büyük çoğunluğu kentin alt gelir gruplarını oluşturmaktadır. Bu nüfusun büyük bir kısmı ise gelir ve beceri seviyesi düşük işlerde çalışmaktadır. Eğitim seviyeleri düşüktür. Büyük ölçüde sosyal hareketlilik imkanlarından yoksundurlar. Ailelerin en büyük harcama kalemi yiyecektir. Eğitim, sağlık gibi ileriye yönelik güvence yatırımı yapma imkânları hemen hemen yok derecede kısıtlıdır. Tasarruf imkânları azdır. Gecekondu oturanlar, alt gelir grubunu oluşturmaya ve sosyal hareketlilik imkânının kısıtlı olmasına rağmen, bir sefalet yuvası olma eğiliminde de değildir. Kentlerde geçen yıllar, gecekondu oturan nüfusun örgütsüz marjinal işlerden, örgütlü sürekli işlere geçmesine, aynı zamanda güvencesinin de artmasına yol açmaktadır²¹.

²¹Gökçe, Birsen, Feride Açar, Ayşe Ayata, Aytül Kasapoğlu, İnan Özer ve Hazma Uygun, a.g.e., s:344-345

1.3. Gettolaşma Tehlikesi

Getto sözcüğünün kökeni Venedik'te Yahudi bir semtin adıydı. Daha sonra, şehirdeki Musevilerin yaşadığı her bir semtin adı haline almıştır²². "Getto" tıpkı "gecekondu" kavramı gibi, toplumsal olan ile mekânsalın kesiştiği bir kavramdır. Bu, gecekonduya göre çok eski bir kavram, neredeyse bin yıldır kullanılıyor, ama kavramın sosyal bilimler açısından tanımlanması ilk kez 1928'de Amerikalı sosyolog Louis Wirth tarafından yapılmıştır. L. Wirth'in, geleneksel Yahudi "getto"larını tanımlarken, burada yaşayanların kendilerine özgü yaşam biçimleri ve kurumları olmasını ve genellikle bu yerleşmelerin oluşumunda, yerleşen grubun toplumun bütününe göre şiddetli bir ayrımcılığa uğramış olmasını vurgulamaktaydı²³.

Kuşkusuz, her toplumda ayrımcılık, sınıfsal ve mekânsal tabakalaşma vardır, ama bir yerin "getto" olarak adlandırılması için orada ayrımcılığın çok şiddetli, sınır çizecek boyutlarda olması gerekir. Hatta öyle ki, Avrupa'daki ilk gettolarda, yerleşim belirli kurallara göre oluşur, gettoların etrafında surlar vardır, orada yaşayanların hangi işleri yapabileceği, şehirde nasıl dolaşacakları, ne tür giysiler giyecekleri, hangi sokakları kullanacakları, hangi saatten sonra "getto"nun surlarını, dışarıdan anahtar ile kilitleyebilir. Yahudi gettosu denilen "getto"lar, etrafında sur olan, surun içinde, ayrımcılıkla karşılaşmış bir grubun yaşadığı yerleşmelerdir. Dolayısıyla burada yaşayanlar da sınırlı işlevleri ve hakları olan, toplumun diğer kesimlerinden somut olarak da ayrı yaşayan toplumsal gruplardır. Burada yaşayanların hangi ekonomik aktivitelerle uğraşabilecekleri bile sınırlanmıştır. Kentin içinde de yoksulluk vardır, gettolarda da yoksulluk olabilir, ancak o sınırların içinde kendilerine özgü bir hayatları ve kendilerine özel kurumları vardır. Toplumun geneli ile ilişkilerinde de belli kurumlar ve kurallar oluşmuştur²⁴.

Özellikle son yıllarda, Türkiye'de yaşanan yoğun göç süreci kentlerde gettolaşma tehlikesini beraberinde getirmektedir. Bu anlamda, Doç. Dr. Ümit Özdağ (1995) ve araştırma ekibi tarafından yapılan "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batı'ya Göç Edenlerde Kültürel Yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu" adlı saha araştırması bulgularına göre, "Batı'ya göçmüş insanların yüzde 14.9'u Batı'da, Batılı halkla bütünleşememekte, bu durumda kendi etnik farklılıklarını arayarak, radikalleşmeye neden olmaktadır. Kentleşme, dışa açılma süreci, hızla yeniden kabileleşme sürecini beraberinde getirmektedir. Bu süreç, toplumsal bazı bozukluklara tepkiyle birleşince "radikalizme" dönüş-

²²Erder, Sema. *Refah Toplumunda Getto*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006, s:3.

²³Çetin, İhsan. a.g.e., s: 128

²⁴Erder, Sema. a.g.e., s:3-4.

bilmektedir. Güneydoğu'dan çok zor koşullardan gelen bu insanların bir kısmı, batı bölgesinde "göçmen psikolojisi" içine girerek, daha fazla içe kapanarak hemşehrilerinin yaşadığı "gettolar" katılmaktadırlar. Bu süreç, insanların bölgeye entegrasyonunu güçleştirmektedir. Bu sebeplerle Batı'ya göç eden doğulular, Güneydoğu'da yaşayan halktan daha radikal eğilimler içerisine de girmektedirler²⁵. Bu durum, şiddet ve suç oranlarının artması potansiyelini birlikte getirmektedir.

1.4. Şiddet ve Terör

Ülkemizde teröre bağlı olarak gerçekleşen göç hareketi, yoğun olarak 1980'li yılların basından itibaren 1995 yılına kadar sürmüştür. Özellikle bölücü / bölgeci terör örgütünün (PKK) şiddet eylemlerine maruz kalan halk, bazı yanlış güvenlik uygulamalarının da zorlamasıyla kendi köy ve topraklarını bırakmak zorunda kalmışlardır. Doğu Anadolu Bölgesinde Elazığ iline terör nedeniyle gerçekleşen göç üzerine yapılan bir alan çalışmasında, göç edenlerin öncelikli sebebi (yüzde 47) can güvenliğinin kalmaması iken ikinci sebep (yüzde 34) PKK terör örgütünün baskısı olarak tespit edilmiştir. Burada dikkat çeken üçüncü sebep de (yüzde 23,5) teröre olan finansal ve aynı yardımın engellenmesi amacıyla bölgede yasayan halkın göçe zorlanmasıdır²⁶.

Terörden dolayı gerçekleşen göçü de iki yönden ele almak gerekmektedir. Birincisi, doğrudan terörün şiddetinden kaynaklanan korku ve can güvenliğinin sağlanması endişesinin yol açtığı göçtür. Bu durum doğrudan teröre maruz kalan birey veya topluluklar için geçerli olmaktadır. İkincisi ise, terörün beklide tetiklediği amaçlardan biri ve hatta en

önemlisi olan, devlet otoritesinin teröre yanlış tepki vermesinin, şiddete yönelmesinin neticesi olarak, güvenlik güçlerinin yanlış uygulamalarının yol açtığı göçtür²⁷. Ayrıca terör nedeniyle sosyal projelerin gerçekleştirilememesi, kalkınma faaliyetlerinin aksaması, bölgeye kaynak aktarımının sağlıklı yapılamaması, aşiret kültürünün bölge kalkınmasını olumsuz etkilemesi gibi durumlar, terörün dolaylı olarak göçe neden olduğu durumlardır. Burada önemle üzerinde durulması ve belirtilmesi gereken bir husus ise Terörün neden olduğu göçlerde de varılan yerde, vasıfsız işçiler için iş alanlarının bulunması, varılan yerin daha önceden biliniyor olması veya akraba, es, dost ve hemşehrilerin orada yaşıyor olması önem taşımaktadır. Çünkü terörden kaçan, göç ederek kentlere gelirken hiçbir birikimi ve sosyal güvencesi olmayan bu aileler, daha çok akrabalarının eş ve dostlarının yoğun olarak yaşadığı ve barınma ihtiyaçlarını en iyi karşılayabilecekleri gecekondulara yönelmektedirler.²⁸

Göç neticesinde kente gelen yoksul gecekondular, kentle bütünleşmeyi gerçekleştiremedikleri durumlarda, terör örgütlerinin düzene karşı çıkan ideolojik veya kimlik temelli öğretilerini kendilerine rehber edinebilmektedir. Terör ve terörizme en elverişli ortam, toplumda dayanışmanın zayıfladığı, sosyal adaletin umursanmadığı ortamdır. Terörün hedefi sosyal sistemin dayanağı olan değerler sistemidir. Mevcut sistemden hoşnut olmayan ve değişmesi gerektiğine inanan fakat mevcut hukuki ve siyasi yollarla buna imkân bulamayan bazı insanlar şiddeti araç olarak seçmektedirler. Kentlerde kentlileşemeyen nüfusun terörü seçmesi bu açıdan değerlendirilmelidir²⁹. Kentsel alt yapı ve üst yapı hizmetle-

²⁵ Özdağ, Ümit. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batı'ya Göç Edenlerde Kültürel yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu, Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara 1995, s:437.

²⁶ Sevim, Yelda. "Terör Nedeniyle Elazığ'a Göç Edenlerin Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2000, s: 93-94.

²⁷ Gündüz, Mustafa ve Nalan Yetim. Terör ve Göç Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997, s: 112.

²⁸ Altinkaya, Ömerül Faruk. a.g.e., s:82.

²⁹ Korkmaz, Abdullah. "Kentleşme ve Terör", Fırat Üniversitesi I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu Bildirileri, Elazığ, Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ 2000, s: 271.



rinin tam olarak yerine getirilmediği gecekondu bölgelerinde yaşayan insanlar, kentlilere göre fakir, kamu hizmetlerinden tam olarak faydalanamayan, toplumda siyasi yönden seçim dönemlerinde kullandıkları oydan başka bir etkinliği ve baskı gücü olmayan, eğitim, sağlık hizmetlerinden zamanında ve yeteri kadar yararlanamayan bireyler olarak görüldüğünde, bu kişilerin mevcut siyasi ve idari yapıya karşı muhalif bir cepheye çekilmelerinin ve daha da marjinalleştirilmelerinin hiç de zor olmayacağı görülmektedir. Nitekim terör örgütleri, gecekondu bölgelerinde yaşayan insanların bu durumlarını kışkırtma ve propaganda malzemesi olarak kullanmakta ve kendisine sempatisan kitlesi oluşturmaktadır³⁰.

Kırdan kente büyük beklentilerle gelen yığınların, beklentilerine cevap verecek hizmeti bulamaması ya da -eğitim, sağlık, iş ve güvenlik gibi- bu hizmetlerin yetersizliği, bu insanları, özellikle gençleri yani ikinci kuşağı yasal olmayan örgütlerle karşı karşıya getirir. Devletin yerine getirmesi gereken görevlerde boşluklar olması, başka örgütlü yapıların devreye girmesine olanak vermektedir. Bu çerçevede, sokak mafyası (kent sokaklarının belirli gruplar tarafından park yeri olarak parsellenmesi), gecekondu mafyası (yeni gelenlere ev, arsa, ikinci elden inşaat malzemesi temini), terör mafyası (anarşik olayların pazarlanması); bürokrasi mafyası (iş bulma, atamalar, ihaleler vb.) gibi mafia çeşitleri toplumumuzda çok ciddi boyutlara varan toplumsal sorunlara yol açmaktadır³¹.

Terör, toplumun içinde taşıdığı huzursuzluklardan kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, göçlerin yoğunlaştığı kırsaldaki makineleşme ile birlikte tarım ve hayvancılık sektörünün daralması, işsizliğin artması, kimlik ve ideolojik yönü hâkim

basan çatışmalardan bunalma ve kırsaldan kaçma, kentteki yaşam biçiminin çekiciliği, ulaşım ve iletişim imkânlarının yaygınlaşması neticesinde başlayan göçler neticesinde gidilen yerde ortaya çıkan konut ve barınma sorunu, mali imkânsızlıklar, sosyal ve kültürel çatışma, kentlerde işsizliğin artması gibi durumlar, toplumu huzursuz etmekte³² ve göç eden bu kesim kentlerde genellikle sağlıksız mekânlarda yaşamlarını devam ettirirken, güvenceli ve sürekli bir iş imkânına sahip olamamaktadır. Ayrıca çok çocuklu ve eğitim seviyelerinin düşük olması uyum problemini artırmaktadır. Yaşanılan olumsuzluklar ve kentle bütünleşememe süreci göç eden bireyleri olumsuz olarak etkilemekte ve suça eğilimli hale getirmektedir.

Göç neticesinde kentli ve gecekondu şeklinde ortaya çıkan ikili yapıda, gecekondu mağdur, mahrum ve ezilen topluluklar olarak terör örgütlerinin ilgi odağı olmaktadır. Bu sözde mağduriyet, mahrumiyet ve ezilmişliğin sebebinin etnik/ekonomik sınıfsal/ ideolojik/ dini farklılık olduğunun propagandasının yapılmasıyla, gecekondu kentli yaşamına ulaşmaya dönük arzusu, düşmanlığa dönmekte, sapma davranışları ve çeşitli suçlar ortaya koymaktadırlar. Terör örgütlerinin kaynak kitle olarak gördükleri bu gruptaki insanlar, diğer suç türlerinden farklı olarak terörist eylemlere başvurabilmektedirler³³.

2. SONUÇ

Başlangıçta çeşitli gerekçelerle gecekondulaşmaya göz yumulmuştur. Daha sonra uygulamaya konulan politikalar oldukça yetersiz kalmış ve çıkarılan kanunlarla da gecekondu yapımı özendirici bir nitelik kazanmıştır. *Gecekondu yapımına verilen tavizler gecekonduculuğu örgütlü bir meslek ve servet edinme yolu haline getirmiştir.* Gecekondu Kanunu ve diğer imar aflarının verdiği güvenceyle insanlar, gecekondu niteliklerini artırmış ve siyasal himayeciliğin beraberinde de altyapı kalitesi yükselmiştir. Sonuçta, plansız, düzensiz ve sağlıksız kentlerle birlikte buraların dönüşümü sorunu da ortaya çıkmıştır.

Gecekondu sorununa güncel çözüm önerisi olarak gündeme getirilmiş olan kentsel dönüşüm projeleri, kentlerin gecekondu ve çöküntü alanlarının yeniden yapılandırılıp üretilerek kente yeniden kazandırılması amaçlanmaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri aslında dönüşümü hedeflenen bu gecekondu ve çöküntü alanlarının başta fiziksel olmak üzere sosyal, ekonomik ve çevresel yapısının uzun vadede iyileştirilmesini hedeflemektedir. Ancak burada önemle dikkat edilmesi gereken bir husus var ki, bu da bu alanların rant

³⁰ Altinkaya, Ömerül Faruk. a.g.e., s: 84.

³¹ Bayhan, Vehbi. Türkiye'deki İç Göçler ve Anomik Kentleşme http://www.sosyologvehbi.8m.com/yeni_sayfa_10.htm

³² Altinkaya, Ömerül Faruk. a.g.e., s: 83-84.

³³ Altinkaya, Ömerül Faruk. a.g.e., s: 117.

açık alanlar haline kolayca dönüşebileceğidir. Dolayısıyla hedeflenen beklentilerin aksine kentsel dönüşümden beklenen sonucun kentte farklı sorunlara da yol açabileceği asla göz ardı edilmemesi gereken bir konudur.

Her ne yapılmaya çalışılırsa çalışılınsa gecekondulaşmanın bilinen başlangıcından günümüze kadar geçen yaklaşık yetmiş yıllık süre göstermiştir ki, özellikle iç göçlerle birlikte oluşan gecekondu ve gecekondulaşma olgusu geçici bir olgu olmayıp çeşitli versiyonları ile başımızı ağrıtmaya devam eden bir olgu olarak hayatımızın bir parçası olmaya devam edeceklerdir. Aksine gecekondu ve gecekondulaşma kalıcı hale gelerek kronikleşmiş, gecekondu ailesi; beklentinin aksine kentle bütünleşememiş, bunun yerine kentli seçkinler karşısında giderek çoğunluğu sağlayarak kendi oluşturmuş olduğu varoş kültürünü egemen kılmıştır.

KAYNAKÇA

- ▶ ALTINKAYA, Ömerül Faruk. "Adana İli Örneğinde Gecekondulaşma Göç ve Terörizm", Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi A.B.D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2009.
- ▶ ATALAY, İbrahim. "Türkiye Coğrafyası", Ege Üniversitesi Basımevi, 4.Baskı, İzmir-1994.
- ▶ BAYHAN, Vehbi. "Türkiye'deki İç Göçler ve Anomik Kentleşme" http://www.sosyologvehbi.8m.com/yeni_sayfa_10.htm (20.04.2011)
- ▶ ÇETİN, İhsan. "Gecekondu Kentle Bütünleşme Sürecinde Alan-Mekân Faktörü: İzmir Örneği", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji A.B.D., Uygulamalı Sosyoloji Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2010.
- ▶ ERDER, Sema. "Refah Toplumunda Getto", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2006.
- ▶ ERDOĞMUŞ, Zeki. "Türkiye'de Sanayileşme ve Kentleşmenin Birlikte Etkilediği Bazı Sosyal Problemler, Kentleşme-Sanayileşme Etkileşimi", Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Eskişehir, 1985.
- ▶ ERSAVAŞ, Özlem. "Gecekondu Alanlarının Dönüşümü: Ankara Gültepe Mahallesi Örneği", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji A.B.D., Ankara, 2009.
- ▶ ERTEN, Metin. "Nasıl Bir Yerel Yönetim", Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1999.
- ▶ GÖKÇE, Birsen. Feride Açar, Ayşe Ayata, Aytül Kasa-

poğlu, İnan Özer ve Hamza Uygun, "Gecekondu Aileleri arası Geleneksel Dayanışmanın Çağdaş Organizasyonlara Dönüşümü", Ankara, 1993.

- ▶ GÖKÇE, Birsen. "Gecekondu Gençliği", Hacettepe Yayınları, Ankara, 1976.
- ▶ GÜNDÜZ, Mustafa ve Nalân Yetim. "Terör ve Göç, Toplum ve Göç", II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1997.
- ▶ KARTAL, Kemal. "Kentlileşmenin Ekonomik ve Sosyal Maliyeti", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:16, Sayı:4, Aralık, 1983.
- ▶ KELEŞ, Ruşen. "Kentleşme Politikası", 8. Baskı, İmge Yayınevi, Ankara, 2004.
- ▶ KIRAY, Mübeccel B. "Kentleşme Yazıları", Bağlam Yayınları, Ankara, 2003
- ▶ KURTULUŞ, Hatice. "Mekânlarda Billurlaşan Kentleşen Kimlikler", Doğu Batı Düşümce Dergisi, No:23, 2003.
- ▶ ÖZDAĞ, Ümit. "Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batı'ya Göç Edenlerde Kültürel yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu", Türk Metal Sendikası Yayınları, Ankara, 1995.
- ▶ ÖZER, Ahmet. "Kent Yazıları", Karşı Yayınları, Ankara, 1995.
- ▶ ÖZER, İnan. "Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişim", Ekin Kitabevi, Bursa, 2004.
- ▶ SEVİM, Yelda. "Terör Nedeniyle Elazığ'a Göç Edenlerin Sorunları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ 2000.
- ▶ ŞEN, Mustafa. (Haz.), "Türkiye'de Gecekondu 50. Yılı Raporu, Ekonomik Forumu", Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul, 1995.
- ▶ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu 2010 Yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması, s:1-3, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8450> (15.04.2011)
- ▶ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu 2010 Yılı Hanehalkı İşgücü Araştırması, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8450&tb_id=2 (15.04.2011)
- ▶ TÜMERTEKİN, Erol ve Nazmiye ÖZGÜÇ. "Beşeri Coğrafya", Çantay Kitabevi, İstanbul, 1998.
- ▶ <http://www.tuik.gov.tr> (09.05.2011)
- ▶ http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=57&ust_id=16 (29.04.2011)



DOSTA

BELEDİYELERDE DEMOKRASİNİN TABANA YAYILMASI: KENT KONSEYİ MEKANİZMASI

Doç. Dr. Rafet ÇEVİKBAŞ

Kırıkkale Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Öğretim Üyesi

İsmail KAPLAN

Kırıkkale Üniversitesi/İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Lisans Öğrencisi

“ Kent konseyleri gibi katılım artırmaya yönelik mekanizmaların başarısı, özellikle yerel yönetim siyasetçilerinin bu mekanizmaların etkisine olan inancına bağlıdır. Yerel siyasetçiler, bu mekanizmaları kullanarak faaliyet ve kararlarını halka bildirmeli, çeşitli platformlarda alınan kararlarda toplumsal kesimlerin adil bir biçimde temsilinin sağlanması için özen göstermelidir. Yerel halkın ve sivil toplum örgütlerinin söz konusu katılım mekanizmalarına olan inancı ve katılım konusundaki istekliliği bu şekilde artırılabilir. ”

Türkiye’de yaşanan kentleşme ve kentlileşme süreci içinde kentlerin yapısı değişmeye başlamıştır. Bu değişim kentsel yönetim anlayışının da değişmesini ve kent yönetiminde yeni anlayışların egemen olmasını da beraberinde getirmiştir. Buna paralel olarak merkezi yönetimin idari vesayet yetkisinin azaltılması, mali ve idari desantralizasyon, kaynak artışının sağlanması, yerel temsil ve katılımı daha fazla söz sahibi olmasının özendirilmesi gibi istekler gündeme gelmiştir. Bu istekler ışığında yerel yönetimlere özellikle de belediyelere demokratik ve etkin yönetim birimleri olarak görev yapacak yeni mekanizmalar geliştirmeleri ve yeni modeller arayışı içine girmeleri gibi yeni birtakım sorumluluklar yüklenmiştir.

Günümüz modern devletlerinin bir olgusu ve ayrılmaz gereklerinden biri olan “siyasal katılım” kavramı demokrasinin önemli bir aracı olarak kabul edilmektedir. Yerel yönetimler içerisinde yer alan belediyeler ise, önde gelen

demokratik kurumlar arasında görülmektedir. Belediyelerin “demokrasinin beşiği” olarak görülme nedenlerinden birisi yurttaşın en yakın yönetim birimi olarak halkın yönetime katılmasının daha uygulanabilir olmasıdır. Bireyin özgürlüğü ve yurttaşın siyasal, yönetsel ve toplumsal alanda etkin rol alması ve alınan kararlara her süreçte katılması demokrasilerin vazgeçilmez unsurlarındandır. Gerçek anlamda demokrasinin işlerlik kazanabilmesinde yerel yönetimlerin yapısı ve işleyişi oldukça önem arz etmektedir. Yerel düzeyde alınan kararların, halkın tümünün iradesinin yansıtılabileceği bir süreç içerisinde oluşturulması ve uygulanması gerekir.

Elbette ki siyasal katılma hakkının kullanılmasında yurttaşların sadece seçimlerde oy kullanması değil, yaşamın her alanında yönetime dahil olması, alınan kararlarda etkin ve katılımcı rol alması gerekir. Seçim zamanlarında oy kullanmak dışında yurttaşın siyasetle ve yönetimle doğru-

dan doğruya ilişkilendiren katılım mekanizmalarının eksikliği Türkiye’de önemli sorunların başında geliyordu. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte belediyelere yeni birtakım yetki, görev ve sorumluluk verilmiştir. Bu yetkilerden birisi de kent konseyi oluşturma yetkisidir. Kent konseyleri, kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Görüldüğü üzere kent konseyleri yerel kimlik oluşturmada, yerel kararlara katılımda ve demokrasinin tabana yayılmasında önemli bir mekanizmadır.

Bu çalışmanın amacı belediyelerin, demokrasinin tabana yayılmasında, kent konseyi gibi önemli bir mekanizmaya sahip olduğu ve yerel siyasetçilerin önemli görevlerinin içinde bu mekanizmayı daha fazla kullanarak halkın yönetime tam anlamıyla katılımını sağlaması ve katılımcı uygulamalara destek vermesi gerektiğinin anlaşılmasıdır. Bunun için de yerel yönetimlerde katılımı özendirecek olan ve demokrasinin tabandan tavana doğru gelişmesinde önemli bir rol oynayan kent konseyi mekanizmasının daha etkin kullanılması ve yerel gündemde sürekli canlı tutulması gerekmektedir.

Bu çalışmanın birinci bölümünde Belediye, Demokrasi ve Kent konseyinin kavramsal tanımlamaları yapılmış belediyelerin görev, yetki ve organları açıklanmış ve niçin belediyelere ihtiyaç duyulduğu tartışılmıştır. Demokrasinin türleri ve özellikleri üzerinde durulmuş katılım açısından temsili demokrasinin yerel yönetimlerdeki özellikle belediyelerdeki işlevsizliği üzerine bir eleştiri yapılmıştır. Ayrıca demokrasinin gelişmesinde belediyelerin ne gibi roller üstlendiği ile katılım ve yönetim kavramları üzerinde durulmuştur. Kent konseylerinin görev ve yetkileri, oluşumu ve organları incelenerek kent konseylerinin belediyelerde demokrasinin tabana yayılmasındaki işlevi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde yabancı ülkelerde belediyeler ve demokrasinin tabana yayılmasında ne gibi katılım mekanizmalarının olduğu incelenmiştir. Üçüncü bölümde Osmanlıdan günümüze belediyeler ve katılım mekanizmaları tahlil edilmiştir. Dördüncü bölümde ise, Türkiye’de kent konseylerin sorunları üzerinde durulmuş ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Beşinci ve son bölümde ise, genel bir değerlendirilme yapılarak yerel demokraside belediyelerin etkin birer aktör oldukları ve demokrasinin geliştirilmesinde kent konseyi gibi önemli katılım mekanizmalarına sahip olduğu ve yerel siyasetçilerin bu mekanizmayı kullanması ve desteklemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.



1. BELEDİYE, DEMOKRASİ VE KENT KONSEYİ KAVRAM VE KAPSAMI

1.1. Belediye Kavramı

Belediye, “belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerliğe sahip kamu tüzel kişisidir.”¹ Bir yerleşim yerinde belediye idaresi kurulabilmesi için nüfusunun 5000’in üstünde olması gerekir.² “Belediyeler, kanunlarla başka bir kamu kurum veya kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri yapar veya yaptırır.”³

Bir belediye idaresinin belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olmak üzere üç organı bulunmaktadır. Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelerden oluşur.⁴ Belediye meclisi, her ayın ilk haftası, önceden kararlaştırdığı günde toplanır.⁵ Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında; belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üyeler ve belediye birim amirlerinden oluşur.⁶ Belediye encümeni, haftada birden az olmamak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır.⁷ Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilir. Belediye başkanı, görevinin devamı süresince siyasî partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz.⁸

¹ 5393 sayılı Belediye Kanunu, m.3/a.

² 5393, m.6.

³ 5393, m.14/2.

⁴ 5393, m.17.

⁵ 5393, m.19.

⁶ 5393, m.33.

⁷ 5393, m.35.

⁸ 5393, m.37.

Belediyeler bir meşruiyet aracı niteliğine sahiptir; merkezi yönetimin (devletin) “bütüncül” iktidarının karşısında denge sağlar. Yerel topluluk üyelerinin ihtiyaç ve isteklerini yansıtır; hizmetleri, yerel koşullara daha duyarlı bir biçimde sağlama da merkezi yönetimden daha uygun bir konum sağlar. Aktif yurttaşlığı geliştirir, yurttaşlara, yerel topluluk üyelerine güç, fırsat, seçenek ve en geniş anlamda siyasal eğitim sağlar, hesap sorma ve hesap vermeyi ve sorumluluğu geliştirir. Yerel temsil ve katılım ile birlikte temel yerel hizmetlerin verimli ve etkin yürütülmesini sağlar. Halka dönüklüğü geliştirir ve çok eski zamanlardan beri var olan ve halkın hayatının, kültürel mirasının bir parçasını oluşturan “yerel kendi kendini yönetimi” sürdürür. Yerel kimliğin oluşmasına ve gelişmesine katkıda bulunur. Çoğulcu toplum yapısı içinde istikrarı sağlamak için önemli bir rol oynar. Çok amaçlı bir yönetim birimi olarak, tek bir çatı altında ve genel bir çerçeve içinde, farklı hizmetlerin sunumunda eşgüdümü kolaylaştırır ve esneklik sağlar. Toplumsal örgütlenmenin karmaşık gelişimi içinde, yeni toplumsal taleplerin ortaya çıkmasına ve yeni değerlerin üretilmesine olanak sağlar. Ulusal, bölgesel ve uluslararası dayanışma ve kardeşliğe katkıda bulunur; çeşitliliğin, farklılığın ve çoğulculuğun varlığını sağlar.⁹ Anlaşıldığı üzere yönetimde insani boyutun gerçekleşmesi belediyelerin asli varlık nedenidir.

1.2. Demokrasi kavramı

Demokrasi kavramı, kök anlamı *demos* (halk) ve *kratia* ya da *cratos* (yönetim) olan Eski Yunanca *Demokratia* sözcüğünden gelmektedir.¹⁰ Demokrasi bir ülkede siyasi iktidarın oluşumunu, kullanılmasını ve sınırlarını, yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişkileri belirleyen¹¹ halkın yönetimi, halkın kendi kendini yönetimini temel alan bir yönetim biçimidir. Demokrasi, halkın kendi seçtikleri yöneticiler aracılığıyla

kendi kendini yönetme olgusudur.¹² Yurttaşların kendilerini yönetecek yöneticileri seçtikten sonra yönetimin aldığı kararlara seyirci kalmaması, devletin ve toplumun sorunlarına kayıtsız kalmaması gerekir. Eğer halkın katılımını ve denetimini sağlayacak mekanizmalar yoksa ve bunlar yasal güvenceden yoksunsa demokrasiden söz edilemez.

Demokrasinin, doğrudan demokrasi, yarı doğrudan demokrasi ve temsili demokrasi olmak üzere üç türü bulunmaktadır. Doğrudan demokrasi, halkın egemenliğini bizzat ve doğrudan doğruya kullandığı demokrasi türüdür. Doğrudan demokrasi, halkın halk tarafından yönetilmesini öngörmektedir. Dolayısıyla doğrudan demokrasi dizgesi, demokrasinin ölküsel anlamına en yakın olan hâlidir. Siyasi kararların, çoğunluk esasına göre, yurttaşların oy çokluğu ile, doğrudan doğruya şehir halkı tarafından alındığı yönetim şekline, doğrudan doğruya demokrasi denir.¹³ Yarı Doğrudan Demokrasi, bu demokrasi çeşidinde halk bir yasama organı seçer ve yasaların yapılmasına da katkı sağlar. Bunun için halka tanınan yetkilerin başında halkoylaması gelir. Meclis tarafından kanun hazırlanır ve halkoyuna sunulur, halk kabul ya da reddeder.¹⁴

Günümüzün temsili ya da dolaylı “ulus devlet” demokrasisi tipi 19. Yüzyılın bir ürünüdür.¹⁵ Temsili demokraside seçimler ve siyasi partiler, demokrasinin vazgeçilmez kurumlarıdır. Halk, partiler aracılığıyla örgütlenip seçimlere katılmakta ve seçilen temsilciler, kendilerine verilen süre içinde halktan aldıkları yetkiyle sınırlı bir süre yönetim erkini kullanmaktadır. Bu, durum halkın halk tarafından seçilen temsilciler eliyle yönetildiği bir model olduğu için temsili demokrasi olarak isimlendirilmektedir.¹⁶

Bugün dünyanın pek çok ülkesinde uygulanan “liberal temsili demokrasi” uygulamalarında temsilin veya siyasi partilerde politika yapmanın meslek haline gelmesi buna bağlı olarak da yönetimin küçük bir seçkinler grubunun elinde tekelleşmesi yoksul ve olanaksız kesimlerin içinde yer aldığı geniş halk yığınlarının yönetimde söz sahibi olamamasını beraberinde

⁹ Selahattin Yıldırım, “Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi”, Yerel Yönetim ve Demokrasi, Kent Basımevi, İstanbul, 1993, s.37-38.

¹⁰ Rod Hague ve Martin Harrop, Comparative Government and Politics, New York, 2001, s.16.

¹¹ Gencay Şaylan, Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelişimi, TODAİE, Ankara, 1998 s.10.

¹² Ali Öztekin, Siyaset Bilimine Giriş, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2000, s.3.

¹³ http://tr.wikipedia.org/wiki/Doyüzde_C4yüzde_9Frudan_demokrasi, 2010.

¹⁴ http://tr.wikipedia.org/wiki/Yaryüzde_C4yüzde_B1_doyüzde_C4yüzde_9Frudan_demokrasi, 2010.

¹⁵ Yıldırım, Yerel Yönetim ve Demokrasi, s.20.

¹⁶ Birol Ertan, “Demokrasi ve Yerel Yönetimler”, Review of Social, Economic & Business Studies, Vol.2, <http://tbe.emu.edu.tr/journal/doc/34/34Article11.pdf>, 2010, s.206.

getirmiştir. Bu da yurttaşlarda tabandan tavana bir hesap sorma pratiğinin gelişmemesine, yönetimden kopuk oldukça pasif ve yönetime yabancılaşmış bir yurttaş tipi doğmasına yol açmıştır.¹⁷ Liberal demokrasilerde bu engelin aşılması yerel yönetimler aracılığıyla olacaktır, ve somut örnekleri belediyelerde kendini gösterecektir.

Temsili demokrasilerin sorunlu olduğu, etkinliğini kaybettiği düşüncesi yaygınlık kazanmıştır. Seçimlerin dışında diğer katılım yöntemlerinin devreye sokularak eksikliklerin giderilmesi ya da temsili demokrasinin boşluklarının doldurulması gereği oldukça açıktır. Bunun sağlanabilmesi için de, daha fazla demokrasi gereksinimini karşılayacak olan katılım süreçlerine ve halkın sistemi sürekli izleyebileceği mekanizmalara ilgi büyükmektedir. Çünkü, katılımcı demokrasinin güçlendirilmesiyle, katılımın halkın siyasete ilgisizliğini gidereceği, küçük toplumsal grupların toplumdan soyutlanmasının önleneyeceği, demokratik sürece katacağı ve yabancılaşmayı önleyeceği gibi birçok yarar umulmaktadır.¹⁸

1.2.1. Demokrasinin Gelişmesinde Belediyelerin Rolü: Katılım ve Yönetişim

Yerel yönetimler ve demokrasi arasında çok yakın bir ilişki olduğu hep söylenir. Yerel yönetimler insanın özgürleştirilmesinde, kurumların demokratik yönetime yakınlığı ile demokrasinin yaşanabilmesinde ve insanların demokratik eğitim kazanmasında birincil kuruluşlardır. Katılma ve temsil gibi çağdaş demokrasinin temel niteliklerinin bu kuruluşlarda yaşayabilmesi de bu ilişkiyi güçlendirmektedir.¹⁹ Bilindiği gibi gücün tek elde toplanması demokratik bir nitelik taşımaz. Demokrasinin anlam kazanabilmesi, merkezi otoriteye karşı az da olsa bağımsız güç dengelerinin oluşturulmasına bağlıdır. Bu dengelerin oluşturulması yerel yönetimlerde özellikle de belediyelerde kendini gösterecektir.

Katılım kavramı genel olarak; kamu siyasalarının belirlenmesinde, uygulanmasında ve denetlenmesinde yer alma veya iktidarı kullanan kişilerin kararlarını etkilemeye yönelik tüm eylem ve işlemler ile siyasal ve toplumsal örgütlerin iletişimi olarak tanımlanabilir. Katılımcı demokrasi, halkın kural koyduğu yerlerdeki politik bir sistem olarak tanınırken temsili demokrasinin aksine, katılımcı demokraside vatandaşlar,

kendileri ile ilgili kararları etkileyebilirler. Yerel yönetimler, vatandaşların yerel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kararların alındığı ve uygulandığı yerler olması açısından katılımcı demokrasinin kurumsallaşmasına elverişli alanlardır.²⁰ Doğrudan katılım daha çok yerel düzeyde uygulanmaktadır. Özellikle yerleşmenin nüfusça ve alanca büyümeye başlamasından sonra, merkezi düzeyde olanaksız hale gelen “doğrudan katılım” yerini “temsili demokrasiye” bırakmıştır. Temsili demokrasi anlayışında süreç içerisinde erki elinde bulunduran kitlenin, bu erki kendi çıkarları doğrultusunda kullanması durumunda ise katılım, halkın kimi karar alma süreçlerine karşı çıkması, tepki göstermesi olarak biçimlenmeye başlamıştır.

Bu da çoğulcu demokrasinin katılımcılıkla yeni bir içerik ve anlam kazanması, katılımcı demokrasi anlayışının gelişmesi olarak yorumlanmaktadır.²¹

Yerel yönetim organlarının seçimle oluşturulması bu organlara demokratik organlar niteliği kazandırmaz. Demokrasinin başlıca öğeleri olan katılım, çoğulculuk, yöneticilerin ve yerel yönetimlerin yerel katılımı güçlendirecek yapılanma içinde olması yerel ve ulusal demokrasinin gelişmesine paralel olarak eşitliğin, özgürlüğün sağlanmasına, bireylerin inanç, tutum, davranış düzeylerini geliştirmesine yol açacaktır.²²

Yerel düzeydeki katılım, başlı başına bir amaç olarak değil, daha başka amaçlara varabilmek için bir araç olarak da görülmektedir. Dolayısıyla katılım, yerel hizmetlerin yanı sıra, halkın demokrasi eğitiminin geliştirilmesi, siyasal kültür düzeyinin yükseltilmesi ve demokrasinin güçlendirilmesi gibi özemlerin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaktadır.²³

Demokrasinin en sağlıklı işleyeceği kurumlar şüphesiz yerel yönetimlerdir. Ölçek itibarıyla demokratik katılıma müsait yapıdadırlar. Ancak katılımcı demokrasinin işlerlik kazanabilmesi için katılım araçlarının etkinleştirilmesi gerekmektedir. Temsili demokrasiden katılımcı, hatta doğrudan demokrasiye geçişin yaşanabileceği en sağlıklı zemin yine yerel yönetimlerdir. Demokrasi tabandan tavana doğru mu, tavandan tabana doğru mu etkin kılınmalı? sorusunun cevabı

Demokrasi bir ülkede siyasi iktidarın oluşumunu, kullanılmasını ve sınırlarını, yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişkileri belirleyen halkın yönetimi, halkın kendi kendini yönetimini temel alan bir yönetim biçimidir. Demokrasi, halkın kendi seçtikleri yöneticiler aracılığıyla kendi kendini yönetme olgusudur.

¹⁷ Yıldırım, a.g.e, s.23.

¹⁸ M. Akif Çukurçayır, “Katılımcılık Açısından Belediye Yasasının İşlevselliği: Kent Konseyleri ve Öteki Mekanizmalar”, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II Uygulama, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007, s.376.

¹⁹ Kemal Görmez, Yerel Demokrasi ve Türkiye, Vadi Yayınları, Ankara, 1997, s.62.

²⁰ Şerif Öner, “Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu”, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I Reform, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s.57-58.

²¹ Sultan Kavili Arap, “4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri”, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, TODAİE, Ankara, 2009, s.974

²² Ahmet Yatkin ve Güllüşah Sürekli, “4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri”, Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, TODAİE, Ankara, 2009, s.789.

²³ Ruşen Keleş, Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar(1975-1992), IULA-EMME, İstanbul, 1993, s.21.

belki de yine yerel yönetimler göz önüne alınarak verilmedir. Katılımcı yönetim anlayışının yerel yönetimlerde hayat bulması ile birlikte, cemaat, aşiret, vb. sosyal grupların yerel meclisler üzerindeki negatif yönlü etkinliği azalmış ve adaletili bir dağıtım mekanizmasının kurulması kolaylaşmış olacaktır. Sosyal paydaş kavramı gereği kentte yaşayan herkesin kent yönetimi ile ilgili görüş bildirmesi ve kararlara katılım sağlaması gerçekleşmiş olacaktır.²⁴

Yönetişim kavramı ilk olarak 1989 yılında Dünya Bankası'nın bir Afrika araştırmasında kullanılmıştır.²⁵ TODAİE'nin Kamu Yönetimi Sözlüğü'nde yönetim şöyle tanımlanmıştır: "Yönetişim, bir toplumsal politik sistemdeki ilgili bütün aktörlerin ortak çabalarıyla elde edilen sonuçların oluşturduğu yapı ya da düzendir." Geleneksel yönetim anlayışından, katılımcılığa ve ortaklıklara dayalı "çok aktörlü yönetim" olarak tanımlanan ve "yönetişim" kavramı ile nitelenen yeni yönetim anlayışı da global, ulusal, bölgesel, ve yerel ölçekte birlikte yönetim, çoklu yönetim yaklaşımını içermektedir. Yönetimden yönetime geçiş süreci, hiyerarşik, tepeden inme, emredici, "benbilirim"ci yönetim anlayışından vazgeçilmesini ve yatay, saydam, hesap sor-

ma ve vermeye ve demokratik denetime açık, desantralize ve katılımcı politikalar, kurumlar ve davranışlar ekseninde yeni bir ilişkiler sisteminin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.²⁶ Yönetişim, sistem, siyaset ve yönetim üçlüsünden oluşmaktadır. Sistem boyutunda, devlet geleneksel karar alma süreçlerini değiştirmekte, bu süreçlere yeni aktörler dahil etmektedir. Siyasal boyutta, yurttaşın mümkün olan her alanda yönetime katılması sağlanarak meşruiyet sorununun çözülmesi amaçlanmaktadır. Yönetimsel boyutta ise saydam ve denetime açık bir kamu hizmeti sunma mekanizmasının kurulması beklenmektedir. Saydam ve denetime açık bir yönetim sistemi söz konusu olunca, bu noktada öne çıkan siyasal ve yargısal denetimin dışında, sürekli denetimi olanaklı kılan bir mekanizmadır. Bu bağlamda, yönetim piyasa ve devlet arasında bir üçüncü sektörü gerektirmektedir ki bu üçüncü sektör sivil toplumdur. Bu sektörün karar alma süreçlerinin yeni aktörü olduğu kabul edilmektedir.²⁷ Dünyadaki sistemler günümüz küreselleşme çağında birbirine yakınlaşmaya başlamıştır. Dünyada ekonomik ve siyasal yönden gelişmiş ülkeler gelişmekte olan ülkeleri her alanda etkilemektedir. Bu etkileşim süreci insanların yönetime katılma taleplerinde bir artış meydana getirmiştir. Artık temsili demokrasiler insanları siyasal yönden tatmin etmemektedir. İnsanlar siyasal, ekonomik ve yönetsel alanda alınan kararlara daha fazla katılmak istemektedir. Yönetişimle birlikte artık karar alma süreçlerinde özel sektör, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları etkin rol oynamaktadır.

1.3.Kent Konseyi Kavramı

Kent konseyi, merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrlik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ve yönetim mekanizmalarıdır.²⁸

²⁴ Akif Çarkçı, *Kent Yönetimine Farklı Bakışlar*, Şehir Yayınları, İstanbul, 2007, s.120.

²⁵ Çarkçı, a.g.e, s.33.

²⁶ H. Ömer Kose, *Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi*, Sayıştay Dergisi, Sayı: 52, 2004, s.26.

²⁷ M. Akif Çarkçı, "Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler", *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I Reform*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s.218.

²⁸ *Kent Konseyi Yönetmeliği*, m.4/b.

Kent konseyi; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere, mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi, belediye başkanı veya temsilcisi, sayısı 10'u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri, beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri, üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri, kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcilerinden oluşur.²⁹

Kent Konseyinin Görevleri;³⁰

a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,

ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Kent konseyi, genel kurul, yürütme kurulu, meclisler ve çalışma grupları ve kent konseyi başkanı olmak üzere dört organdan oluşmaktadır.

Genel Kurul³¹

(1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup 8'inci maddede sayılan üyelerden oluşur. Genel kurul, her yıl ocak ve eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır.

(2) Genel kurula kent konseyi başkanı başkanlık eder. Başkanın bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi toplantıya başkanlık eder.

(3) Genel kurul; yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme Kurulu³²

(1) Yürütme kurulu, genel kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, kadın ve gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı



²⁹ KKY, m.8.

³⁰ KKY, m.6.

³¹ KKY, m.10.

³² KKY, m.11.

en az yedi kişiden oluşur. Yürütme kuruluna kent konseyi başkanı, bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi başkanlık eder.

(2) Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Kent Konseyi Başkanı³³ (1) Kent konseyi başkanı genel kurul tarafından seçilir. Kent konseyi başkanının görev süresi, yürütme kurulunun görev süresiyle paralel olmak üzere ilk dönem için iki yıl, ikinci dönem için üç yıldır.

(2) Kent konseyi başkanının seçimi için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü tur oylama yapılır. Üçüncü oylamada en fazla oyu alan aday, başkan seçilmiş olur.

(3) Kent konseyi başkanının seçimi, kent konseyinin ilk toplantısının birinci birleşimde tamamlanır.

(4) Kent konseyi başkanının izin, hastalık veya başka bir sebeple görevi başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekalet eder.

Meclisler ve Çalışma Grupları³⁴

(1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma guruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma guruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

1.3.1. Kent Konseylerinin Belediyelerde Demokrasinin Gelişmesindeki İşlevi

Demokrasinin dayandığı özgürlük, eşitlik, dayanışma ve kendini gerçekleştirme gibi değerler, ancak demokrasinin temellerinin sağlam olduğu toplumlarda güçlenebilir ve demokrasiyi yaşanılır kılar. Yönetim halkla bütünleşmiyorsa; halk yönetsel eylem ve işlemlerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik olduğu yönünde bir inanç taşımıyorsa, yönetimin meşruluğu oldukça tartışmalıdır demektir. İşte bu noktada katılımcı yönetim yöntemleri, yurttaşların yönetime yabancı-

laşmasını önleyici önemli beklentileri karşılayacak nitelikler kazanır; yönetimi, yurttaşların kendinden bir sisteme dönüştürür ve demokratik yöntemler kullanarak çatışmaların yerine, toplumsal kalkınmayı ve gelişmeyi koyar.³⁵

Katılımcı demokrasi açısından, önem taşıyan ve Yerel Gündem 21 Meclisleri adıyla pek çok belediyede kurulu bulunan, görüş bildirme ve buna esas olacak çalışmaları yapmakla görevlendirilen bir kurumsal yapı olan kent konseyleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile hukuki nitelik kazanmış, yerel demokrasi ve katılımın kurumsallaştırılması ve tabana yayılması açısından önemli bir açılımı beraberinde getirmiştir.³⁶

Yurttaşların bir araya gelerek kendilerinin ve ortak yaşam alanlarının sorunlarına çözüm üretmek için kurulan ve yerel düzeyde alınan siyasal, yönetsel ve toplumsal kararlara halkın katılımını sağlayan kent konseyleri,

aynı zamanda yurttaşların hep birlikte mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşamasına, yerinden yönetim anlayışının yurttaşlarda kültürel olarak yerleşmesine, çok aktörlü yönetim sisteminin gelişmesine, hizmet sunumunda kaliteyi esas alan, insan merkezli, güvenilir ve hoşgörülü bir yönetim anlayışını da beraberinde getirmektedir. Toplumun her kesimine yönelik çağdaş hizmetler sunabilen kent konseylerinin asıl amacı, demokratik katılımı yerel düzeyde yaygınlaştırmak, hemşerilik bilincini yerleştirmek, uzlaşma kültürünü geliştirmek, kentin tarihi, kültürel ve doğal tüm değerlerine sahip çıkmak ve bu değerleri zenginleştirmek için ge-

rekli olan çalışmaları yapmak ve sivil toplum kuruluşlarının bu çalışmaları yapmasına yardımcı olmaktır. Şüphesiz ki bu çalışmaların hayat bulması ve başarıya ulaşabilmesi, yerel siyasetçilerin kent konseyleri gibi katılımı artırmaya yönelik mekanizmaların işlerliğine inanmalarından geçmektedir. Özellikle belediyelerde kent konseylerinin işlerlik kazanabilmesi için yerel siyasetçilerin bu konuya ilgi göstermeleri ve gerekli olan desteği sağlamaları gerekmektedir.

Yerel yönetimlerin başarısı, büyük ölçüde halkın yerel yönetimin önemine inanmasına, genel yönetim içinde ağırlıklı bir yer alması gerektiğini ve kendi yönetimi olduğunu kavramasına bağlıdır. Yerel yönetim bu nedenle halkın saygı ve desteğini kazanmalıdır. Yerel yönetim birimlerinin işleyişle-

³³ KKY, m.11/A.

³⁴ KKY, m.12.

³⁵ M. Akif Çukurçayır, *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, 3. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, 2006, s.5.

³⁶ Şerif Öner, *Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu*, s.82



rinin, insan haklarına saygılı, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerine dayalı olması günümüz demokrasilerinin vazgeçilmezlerindendir. Yerel yönetimde demokrasinin geliştirilmesi, yalnızca seçilmiş görevlilerin etkinlikleri artırılarak ve çalışma koşulları elverişli kılınarak sağlanamaz. Halk seçim dönemleri arasında da, yönetime sürekli olarak katılmalıdır. Bu katılma hem seçilmiş görevlileri yönlendirme ve denetleme, hem de siyasal otoriteye karşı belirli bir bağımsızlık kazanması söz konusu olabilen atanmış görevlilerin oluşturduğu yönetim aygıtının işleyişine katılma ve onu denetleme biçiminde olmalıdır. Bunun yanında halk, hazırlayacağı projelerin yerel yönetimce uygun bulunması ve desteklenmesiyle yerel hizmetlerin görülmesine doğrudan katılabilmelidir. Yerel topluluk üyelerinin, yerel kamusal işlerin sevk ve yönetimine katılma hakkının katılımcı ve çoğulcu demokrasinin gereği olduğu kabul edilir.³⁷ Yerel yönetimlerde katılım, demokrasilerde, merkezi yönetime karşı yerinden yönetimin meşruluğunu sağlamaktadır. Çoğulcu demokrasinin yerel yönetimlerde hayat bulması özellikle belediyelerde kendini göstermektedir. Çünkü belediyelerin elinde yurttaş her zaman yönetime dahil edecek mekanizmalar bulunmaktadır ve bu mekanizmaların başında da kent konseyleri gelmektedir. Kent konseyi kararlarının belediye meclisi toplantılarında gündeme alınması önemli bir katılım aracı olmakla birlikte yerel katılım için yeterli değildir. Bu kararlar sadece danış-

ma niteliğindedir ve bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Yurttaşın kendi kentinin geleceğine karar vermesi en tabi hakkıdır. Bunun içinde kent konseyi kararlarının belediye meclislerinde bağlayıcı olması gerekmektedir.

2.YABANCI ÜLKELERDE BELEDİYELER VE DEMOKRASİNİN TABANA YAYILMASI MEKANİZMALARI

2.1. Gelişmiş Avrupa Ülkelerinde

2.1.1. İsveç

“Halkın katılımının sağlanmasında ve kamu hizmetlerinin yerel düzeyde gerçekleştirilmesinde belediye ve meclislerin rolü büyüktür. Bu bağlamda İsveç’te halk katılımı ve il meclisleri önemli bir yer tutmaktadır. İsveç’te yerel yönetim faaliyetleri yasal düzenlemeler çerçevesinde gelişmektedir ve bu alanda açıklık, çoğulculuk ve demokratiklik ilkeleri göz önünde tutulmaktadır. İsveç’te belediyeler bağımsız vergilendirme gücüne sahiptir. Görüldüğü üzere İsveç’te yerel birimlerin merkeze olan bağılılığı mümkün oldukça serbest bırakılmış ve bu vergilendirme yetkisi Anayasada güvence altına alınmıştır. Ayrıca belediye örgüt sisteminin oluşturulmasında ve yerel halkın belirlediği ihtiyaçlarının önem sırasına göre karşılanmasında serbestlik tanınmıştır. Belediye meclislerinin bir kısmının kadın üyelerden oluşması katılımda çoğulculuğun prensip alındığını göstermektedir. Yerel birimlerin meşruluğunun kaynağı halk

³⁷ Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ve İULA-EMME, “Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı Raporlar Dizisi-1”, Türkiye’de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi, Kent Basımevi, İstanbul, 1993, s.24-31.

olarak düşünülürse halkın faaliyetlerden haberdar olması gerekmektedir. Bu faaliyetlere gösterdiği olumlu veya olumsuz tepki halkın siyasal rolünün sadece seçim dönemlerinde seçmenlikten ibaret olmadığının ispatı niteliğindedir. İsveç'te belediye faaliyetleri 1766'dan beri basın özgürlüğü kararnamesinde belirtildiği gibi, açıklık ilkesine göre yönetilmektedir. Bu kararnameye bağlı olarak her İsveç vatandaşı, eksiksiz bilgilenmenin sağlanması ve fikir alış-verişinin gelişebilmesi için özgürce kamuya ait dokümanlara ulaşabilme hakkına sahiptir. Yerel birimler bilgi dokümanlarını halkın incelemesine açık tutmakta ve yerel hizmetler hakkında halkı aydınlatma amaçlı özel danışma merkezi, kent büroları bulunmaktadır. Kent büroları il meclisleri ve belediyelerce idare edilmesi yönüyle her ne kadar yerellik taşısa da bu yetkiyi merkez ile ortak kullanmaktadır. Bu hizmetlerin kentlilere, hizmetleri kendi istekleri doğrultusunda cevaplandırılması yanında küçük çapta sorunları çözerek merkezin yükünü hafifletme açısından da yarar sağladığı görülmektedir. İsveç, yerel yönetim uygulamalarında halkın tepkilerine duyarlı bir hizmet anlayışı çerçevesinde açık iletişim kampanyaları düzenlemektedir. Bu kampanyalar; anket şeklinde kamuoyu yoklamalarıyla halkın katılımının gönüllülük durumunu ortaya çıkarmakta, halkın tercihlerinin ve tercih özgürlüğünün önünü açmaktadır. Halk toplantıları aralıklarının uzun olması ve az sayıda yapılmasına karşın merkez tarafından verilen istenmeyen kararlara karşı tepkilerin gecikmediği görülmektedir. Belediyelerce kullanılan sistem sayesinde, halk kendini yönetimin bir parçası saymış ve güvenini politikacıardan yana değil yerel yönetimlerden yana kullanmıştır. Meclis toplantılarında gündemle ilgili konular söz konusu olduğunda halkın büyük oranda katılımının sağlandığı görülmektedir. Seçim dönemlerinin dışında seçmenlerin karar mekanizmalarına katılımı; dilekçe, halk toplantılarına katılım, kararların öncesinde kurumun danışma birimleriyle iletişim şeklinde gerçekleşmektedir. İsveçlilerin kamuoyu yoklamalarının ve bu yolla oluşturulan şikâyet mekanizmalarıyla, hizmetlerden ve kaliteden memnun oldukları görülmektedir.”³⁸

2.1.2. Fransa

Fransa mahalli idare birimleri, Fransız Cumhuriyeti Anayasası'nın 72'nci maddesine göre; iller (Departmentler), Bölgeler ve Belediyeler (Komünler) olmak üzere üç kademeye bölünmüştür. İl özel yönetimi Fransa'nın en eski mahalli idare birimidir. İl hem bir mahalli idare birimi, hem de merkezi yönetimin bir basamağıdır. İl mahalli idaresinin karar or-

ganı halk tarafından 6 yıllığına seçilen il genel meclisleridir. Genel meclis başkanı il özel yönetiminin yürütme organıdır. Bölge yönetimi yapısı il yönetiminin yapısına benzer biçimde düzenlenmiştir. Bölge yönetiminin karar organı, bölgeden seçilen milletvekili ve senatörlerle bölge içindeki il ve belediye temsilcilerinden oluşan bölge meclisidir. Bölge valisi, Bakanlar Kurulu tarafından atanır ve her bir bakanı ayrı ayrı temsil eder. Belediyeler, Fransa'nın en küçük mahalli idare birimleridir. Belediyeler yönetsel açıdan seçimle göreve gelen belediye meclisi ve belediye başkanı olmak üzere iki organdan oluşmaktadır. Meclis karar, başkan ise yürütme organıdır. Belediye meclisi; belediye başkanı, başkan vekilleri ve meclis üyelerinden oluşur ve 6 yılda bir yenilenir. Belediye meclisleri komisyon usulüyle çalışırlar ve meclis istediği kadar komisyon kurabilmektedir. Başkan meclis tarafından seçilir ve yerel politik faaliyetlerde önemli rol üstlenir. Belediye başkanının yerel yönetici olmak dışında hükümetin çıkardığı kanunları ve düzenlemeleri yayınlama gibi devlet memuru olarak üstlendiği görevleri de bulunmaktadır.³⁹

6 Şubat 1992 tarihli bir Yasa, yurttaşlara, yerel yönetimlere geniş ölçüde katılma hakkı tanımış bulunmaktadır. Katılma, gönüllü kuruluşların temsilcileriyle seçilmiş kimseleri bir araya getiren “danışma kurulları” yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, “halkoylaması” yoluyla, belediye etkinlikleriyle ilgili her karar hakkında vatandaşlara danışma yolu da açılmıştır.⁴⁰

2.2. Gelişmekte Olan Asya Ülkelerinde

2.2.1. Hindistan

Bağımsızlığına kavuştuğundan bu yana parlâmenter demokrasiye bağlı kalarak kalkınma çabalarını sürdüren Hindistan'ın, yerel yönetim düzeni geliştirmekte olan bir Asya ülkesinin kendine özgü bazı özelliklerini yansıtmaktadır. 1950'de kabul edilen Anayasa'ya göre yönetilen Hindistan 15 eyaletten oluşan federal bir devlettir. Her eyalet illere bölünmüştür. Bazı eyaletlerdeki iller bölgeler halinde gruplandırılmışlardır. Bunun amacı koordinasyon ve denetimi daha etkin hale getirmektir. İller kendi içlerinde ilçelere, ilçeler ise tahsil'lere ve blok'lara bölünmüşlerdir. Blok yeni bir kuruluş olup, bir plânlama ve kalkınma birimi fonksiyonu yürütmektedir. Hindistan'da yerel yönetimleri düzenleme yetkisi esas itibarıyla eyalet yasama organına aittir. Hindistan'da yerel yö-

³⁸ Rafet Çevikbaş, *Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım*, <http://www.nuveforum.net/1444-siyasal-bilimler/105344-yerel-yonetimlerde-siyasal-katilim/>, 2010, s.6.

³⁹ Ahmet Ulusoy ve Tekin Akdemir, *Mahalli İdareler, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s.141-145.*
⁴⁰ Murat Akçakaya, *Fransa'da Yerel Yönetimler ve Halkın Karar Alma Sürecine Katılımı*, http://www.docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:2xq_zRBzEJ:dergi.iibf.gazi.edu.tr/dergi_v1/5/1/11.pdf+fransada+belediyeler, 2010, s.23.

netimler köy, blok ve il seviyelerinde kurulmuştur. Yerel yönetim birimlerinin en küçüğü “köy panchayati” (köy meclisi) dir. Bir ya da bir kaç köyü kapsayan bir kamu tüzel kişisidir. Orta kademedeki yerel yönetim birimi, blok'lardaki birer karar organı olan “panchayat samiti” (blok meclisi) dir. Yerel yönetim ünitelerinin en üst düzeyinde “zila parişat” (il meclisi) vardır. İl meclisi, merkezi yönetimin il sınırları içindeki blok meclislerinin başkanlarından, il'deki temsilcisinden, eyalet yasama organının ve ulusal parlâmento'nun yerel üyelerinden, özel kesimi temsil eden ya da tecrübe sahibi olduğu kabul edilen kişilerden oluşur. İl meclisi de başkanını kendi üyeleri arasından seçmektedir. Hindistan'daki yerel yönetim üniteleri, fonksiyonları itibariyle de gelişme çabası içindeki bir ülkenin bütün özelliklerini yansıtmaktadır. Bunun kanıtı, yerel yönetim birimlerinin, esas itibariyle kendi görev bölgeleri içinde, kalkınma programlarının plânlama ve uygulama organları olarak kabul edilmiş olmalarıdır. Gelişmiş ülkelerdeki plân uygulanmasında da yerel yönetimlere özellikle bölgesel plânların gerçekleştirilmesinde önemli görevler düşmektedir. Ancak, gelişmiş ülkelerdeki yerel ünitelerin önde gelen görevleri belde sakinlerinin güncel karakterdeki sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap vermektir. Hindistan'daki yerel yönetimlerin en önemli gelir kaynaklarından birini emlak vergisi, diğerini “oktua remi” (dahili gümrük vergisi) dir.⁴¹

2.2.2. Çin

Çin Anayasası “Çin Halk Cumhuriyeti'nin işçi sınıfı önderliğindeki halkın demokratik diktatörlüğü altında yönetilen

ve işçiler ve köylülerin ittifakına dayalı bir sosyalist devlet olduğunu” belirtmektedir. Halkın demokratik diktatörlüğünün birbirleri ile yakından bağlantılı iki özelliği bulunmaktadır. Demokrasi halkın içinde uygulanmaktadır ve diktatörlük halkın düşmanlarına karşı uygulanmaktadır. Çin'de bütün iktidar halka aittir. Halk devlet erkini, Ulusal Halk Kongresi ve farklı düzeylerdeki Yerel Halk Kongreleri aracılığıyla kullanmaktadır. Ulusal ve Yerel Halk Kongreleri, demokratik yollardan seçilmektedir. Bu kongrelerin üyeleri halka karşı sorumludur ve halkın denetimine tabidir. Kongre üyeleri toplumun bütün kesimlerinden gelen insanlar dahil olmak üzere geniş biçimde toplumu temsil etmektedir. Halk kongreleri ve yerel halk yönetimleri, ülkenin mevcut idari bölünmesine uygun olarak oluşturulmakta, farklı düzeylerdeki yerel halk kongreleri, devlet erkini yerel organları olmaktadır. Yerel halk yönetimleri, Anayasa, yasalar ve idari kurallar ve yönetmeliklere kendi idari bölgelerinde uyulmasını ve uygulanmasını sağlar. Yasal olarak öngörülen yetki sınırları içinde yerel ekonomik ve kültürel gelişme ve kamu hizmetlerinin gelişmesine ilişkin kararlar alırlar, yayınlarlar ve planları inceleyerek karara bağlarlar. Çin bölgesel yönetimi yapısı; iller, otonom bölgeler, belediyeler veya doğrudan Bakanlar Kurulu'na bağlı olan Pekin, Şangay gibi büyükşehir belediyelerinden oluşur. Eyaletlerin, özerk bölgelerin ve doğrudan merkezi hükümetin idaresi altında bulunan belediyelerin halk kongreleri, Anayasa, yasalar ve idari kurallar ve yönetmeliklere aykırı olmamak şartı ile yerel yasaları kabul edebilirler.⁴²

⁴¹ http://www.noyabilgisayar.net/ao_dersleri/2.sinif/Yerel_Yonetimler/unite08.pdf, 2010.

⁴² Recep Kızılıç, Çin Halk Cumhuriyeti Yönetim Sistemi, http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/Dunyada_Kamu_yon/cin.pdf, 2010, s.534.



3. TÜRKİYE’DE BELEDİYELERDE DEMOKRASİNİN TABANA YAYILMASINDA KENT KONSEYLERİ

3.1. Osmanlı Döneminde Belediyeler ve Katılım

Türkiye’de Batılı anlamda yerel yönetimlerin çok eski bir geçmişi yoktur. Batı’da yerel yönetimlerce yerine getirilen kimi kent hizmetlerinin, esnaf örgütlerince, vakıflarca vb. gerçekleştirilmekte olduğu bilinmektedir. Tarihçiler, Osmanlı İmparatorluğu’nda yerel yönetimlerin, azınlık unsurlarının siyasal katılma ve etnik haklarını elde etmeleri yönünde dış devletlerin yaptığı baskı sonucu ortaya çıktığını ileri sürmektedirler. Tanzimat’tan önce, hem hükümet, hem belediye, hem de yargı işleriyle görevli kadılar vardı. Kadının belediye alanlarında bakmakta olduğu en önemli işler, bugün belediye kolluk güçlerine bırakılmış olan, esnafın denetimi ve narh işleriydi. Kırım Savaşı’nın ardından 1855’te İstanbul’da ilk kez İstanbul Şehremaneti adıyla belediye kuruldu. Başında hükümetçe atanan bir Şehremini bulunan bu örgütün 12 kişilik bir kent kurulu (Şehir Meclisi) da vardı. Meclise şehremini başkanlık ediyordu. Şehremininin iki yardımcısı bulunmaktaydı ve bunlar şehir meclisinin doğal üyeleri idi. Meclis üyelerinin “İstanbul’da oturan her sınıf Osmanlı tebaasından ve esnafın mutemet ve muteberlerinden” (güvenilir ve saygın kişilerinden) olmaları gerekiyordu. Bu örgüt kurulup işlemeye başlamadan önce İstanbul ‘da üyelerinin çoğunluğunu yabancı uyruklu kimseler olan bir İntizam-ı Şehir (Kent Düzeni) Komisyonu kurulmuştu. 1858 yılında bu komisyon İstanbul’un Galata ve Beyoğlu semtlerini içine alan 6. Daire-i Belediye örgütüne dönüştürülmüştür. 1864 yılında Vilayet Nizamnamesi ile “eyalet” örgütünün yerini “vilayet (il) örgütü almıştır. Daha sonra 1869 yılında Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile, belediye örgütü, Beyoğlu ve Galata dışında tüm İstanbul’a yaygınlaştırılmış ve belediye sayısı 14’e çıkarılmıştır. 1870 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi, Vilayet (il), sancak ve kaza (ilçe) özeklerinde birer belediye örgütü kurulmasını zorunlu kılmıştır. 1876’da hazırlanan Vilayet Belediye Yasası’da her kent ve kasabada birer belediye idaresi kurulmasını öngörmüştür. 1877’de çıkarılan Dersaadet Belediye Yasası, eski belediye örgütünü olduğu gibi korumuştur. Farklı olarak, İstanbul’daki belediye sayısı 14’ten 20’ye çıkarılmıştır. II. Meşrutiyet’in (1908) ilanından sonra, 1912 yılında çıkarılan Dersaadet Belediyesi Hakkındaki Geçici Kanun’da tarihten gelen özekçilik geleneğini sürdürmüştür. Bu Yasa ile İstanbul’daki belediye daireleri kaldırmış ve yerine 9 belediye şubesi kurulmuştur. Şehremini atama uygulamasına devam edilmiştir. Bu yapı, Cumhuriyet’in ilanından sonra 1930 yılında 1580 sayılı Be-

lediye Yasası çıkıncaya değin değişmeksizin varlığını sürdürmüştür.⁴³

3.2. Cumhuriyet Döneminde Belediyeler ve Katılım

Anayasa tarihimiz içinde 1876 tarihli Kanun-i Esasi’deki ilkelerin az çok farklarla cumhuriyetimizin ilk yıllarında yürürlükte kaldığı görülmektedir. Kanun-i Esasi’nin 112’nci maddesinde belediye işleri İstanbul’da ve taşrada, seçimle oluşturulacak belediye meclisleri eliyle yönetilecek ve bu meclislerin oluşum biçimleri ve üyelerinin nasıl seçileceği özel yasalarla belirlenmiştir. 108’inci maddesinde ise illerin yönetiminin yetki genişliği (tevsi-i mezuniyet) ve görev ayırımı (tefrik-i vezaif) esaslarına göre yapılacağı belirtilmiştir. Bu kurallar 1924 Anayasası’nın da benimsediği esaslardır.⁴⁴

Cumhuriyet dönemine girilmesiyle birlikte belediyelere yönelik olarak birçok yeniliğe gidildiği ve yasal düzenlemelerle belediyelerin güçlendirilmeye çalışıldığı belirtilebilir. II. Meşrutiyet ve 1924 Anayasası ile birlikte, yerel birimlere tüzel kişilik tanındığı görülmüştür. Özellikle tek parti idaresinin hakim olduğu dönemde belediyelerin merkezi idarenin bir kolu olarak varlıklarını sürdürdükleri görülmüş, ancak 1960’lı yıllardan sonra yaşanan kalkınma planlarına dayalı olarak gelişen dönemde toplum kalkınması boyutu çerçevesinde mahalli idarelerde siyasal katılmanın kısmen de olsa sağlanmasına öncelik verildiği görülmüştür. 1970’lerden itibaren başlayan ve 1980’lerde devam eden süreçte yoğunlaşan bir şekilde mahalli idarelerle ilgili tartışmaların öncelikle mahalli idarelerin demokratiklik durumu açısından vurgulandığı görülmüştür. Ülkemizde mahalli idare literatürü incelenecek olursa; öncelikli konuların yönetsel yapı, örgütlenme ve bu yapıların etkili bir şekilde nasıl işletilebileceği olduğu görülmektedir. Ancak mahalli idarelerin yönetime katılma açısından genel demokrasiye de örnek teşkil etmesi gerektiği ve bu bağlamda önemli sorunların sadece idari ve mali işler olmadığı, yerel katılımın da sağlanması gerektiği unutulmamalıdır. Günümüzde ülkemizde en popüler yerel birimler olmaları şüphe götürmez olan belediyeler ile bunların bir devamı olan meclislerin, demokratik katılım araçlarının devreye sokulmasında önemli bir işlev gördükleri bilinmektedir. Ülkemizde belediye başkanlarının ve belediye meclislerinin seçiminde halk katılımı olduğu muhakkaktır. Ancak son yıllarda özellikle batı toplumlarında belediyeleri ilgilendiren bazı konuların “referandum” yöntemleri kullanılarak yerel halkın aktif katılımına sunularak yöre halkının fikirlerinin bir karar mekanizması olma yolunda ilerlediği görülmektedir. Bu durum “yarı doğrudan demokrasi modelini” gösteren bir şekilde ve temsili demokrasiyi biraz aşan bir düzeyde geliştirilmesine doğru

⁴³ Ruşen Keleş, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, Ankara, 2008, s. 135-138.

⁴⁴ Keleş, a.g.e., s. 141.

gidilecek bir yola gidildiği genel kabuldür. Kent konseyleri- nin kurulması, halkın veto hakkının tanınması ve halkın teklif hakkının kabul edilmesi gibi öneriler bu tartışmaların ve önerilerin merkezinde yer alan kurumsal dönüşümlerdir. Diğer taraftan “yönetişim” kavramının da yönetim uygulamasında son yıllarda elde ettiği güçlü pozisyon, yerel düzeyde kararların alınması ve uygulanması süreçlerinde halk katılımını daha önemli bir düzeye getirmiştir.⁴⁵

3.3. 2004 Yılı Sonrası Belediyelerde Katılım ve Kent Konseyleri

2004 belediye reform girişiminin katılımcı bir yerel yönetim modeli oluşturulması ve yerel alanın güçlendirilmesi çerçevesinde önemli bir adım olduğu görülmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda bilgi edinme hakkı kapsamında, meclis kararlarının ve ihtisas komisyonu raporlarının halka duyurulması ve isteyenlere verilmesi ve ihtisas (uzmanlık) komisyonlarında muhtarların, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kuruluşları temsilcilerinin, üniversitelerin ve sendikaların kendilerini ilgilendiren kararlarda görüş bildirebilecekleri 24’üncü maddede düzenlenmiştir. Kanun’un 13’üncü maddesinde de 1580 sayılı Yasa gibi hemşehrlik düzenlemesi yapılmıştır. Herkes ikamet ettiği belde- nin hemşehrisi olarak kabul edilmiştir. Bu madde sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesinde ve hemşehriler arasındaki etkileşimin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Katılım için önemli kurumsal uygulamaların başında ise kent konseyleri gelmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76’ncı maddesinde düzenlenen kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmek amacıyla oluşturulmuştur. Kanun’a göre belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kanun kent konseylerini her şeyden önce beldede yaşayan tüm paydaşların karar süreçlerinde etkin olarak yer al-

masını sağlamak amacıyla oluşturmuştur. Her ne kadar icrai karar alma yetkisi olmasa da, kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmek zorundadır. Böylece konsey belediye meclis gündemine müdahale edebilmektedir. Kent konseyleri belediye yönetiminde ortak aklın hakim kılınabilmesini sağlamaya yönelik bir girişimdir. Kent konseyleri hem 2004 reform girişiminin ruhuna uygundur, hem de yönetim alanında yaşanan çağdaş gelişmelerin zorunlu bir sonucudur. Ancak Yerel Gündem 21 uygulamaları ile belirli bir katılım bilinci ve birikimi üretebilmiş olan birçok belediye için Kent Konseyleri, 5393 sayılı Kanun’un gerektirdiği formalite bir uygulamadan öteye bir boyut kazanamamıştır. Birçok yerde Belediye Başkanları Kent Konseyini daha aktif ve kurumsal yapıya dönüştürmek yönünde çaba harcarsa da bu mümkün olamamaktadır. Bu durumdaki en önemli etkinin yöre halkının katılım bilincinin eksik/yetersiz olmasında aranması gerektiği çıkarılır.⁴⁶ 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 77’nci

Kadının belediyecilik alanında bakmakta olduğu en önemli işler, bugün belediye kolluk güçlerine bırakılmış olan, esnafın denetimi ve narh işleriydi. Kırım Savaşı’nın ardından 1855’te İstanbul’da ilk kez İstanbul Şehremaneti adıyla belediye kuruldu.

maddesi belediye hizmetlerine gönüllü katılımı düzenlemektedir. Belediyeler; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürliülere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulamaktadır. Böylece kent halkı kendi kenti için belli hizmetlere katılmakta ve hemşehriler arası yardım ve dayanışma duygusu gelişmektedir.

4.TÜRKİYE’DE BELEDİYELER VE KENT KONSEYLERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

4.1. Hukuksal Yönden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

4.1.1. Anayasal Yönden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, Kanun’da gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla,

⁴⁵ Hasan Yaylı, *Türkiye’de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması*, Kırıkkale Belediyesi Yayınları, Kırıkkale, 2009, s.236.

⁴⁶ Yaylı, a.g.e, s.238).



Kanun'da belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.⁴⁷ Türk belediyeçilik sisteminin mali yapısının en önemli karakteristiği hiç kuşkusuz, merkezi yönetim birimlerinin yaptığı transferlerin toplam gelirler içindeki payının çok yüksek olması olarak gösterilmektedir. Türk belediye sisteminde en önemli gelir kalemini oluşturan bu yüksek transfer uygulamasının temelinde yatan en büyük etken merkezi idarenin mahalli idareler üzerindeki idari, mali ve siyasi olarak denetim inisiyatifini kaybetmemek isteğinden kaynaklandığı belirtilmektedir.⁴⁸ Görüldüğü üzere Anayasamızda tanımlanan vesayet denetimi özerk belediyeçilik anlayışla bağdaşmamakta ve mahalli idarelerin merkeze idari ve mali olarak mahkum olmasına neden olmaktadır. Ülkemizde yerel yönetimler üzerinde vesayet denetimi yerine, halk denetimi etkin kılacak bir mekanizma gereksinmesi mevcuttur. Bu gereksinmenin karşılanmasında kent konseyleri alternatif olabilmek yeteneğine sahiptir. Kent konseyi gibi bir mekanizmanın adeta bir “şehir konsülü” gibi görev üstlenmesi 21. Yüzyılda yerel yönetimlerin özerklik ve demokratiklik ilkelerinin gelişmesine yardımcı olacağı açıktır.

4.1.2. Yasal Yönden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Katılımcı bir yerel yönetim modeli oluşturulması ve yerel alanın güçlendirilmesi çerçevesinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda bilgi edinme hakkı kapsamında meclis kararlarının ve ihtisas komisyonu raporlarının halka duyurulması ve isteyenlere verilmesi 24. maddede düzenlenmiştir; ancak, meclis kararlarının belirli bir bedel karşılığında verilebileceği hükme bağlanmıştır. Encümen kararlarıyla ilgili böyle bir düzenlemeye gidilmemiştir. Bu durum yerel yönetimlerde uygulanan, yönetim, hesap sorma ve verme, yönetimde saydamlık ve katılım gibi ilkeler ile bağdaşmamaktadır. İhtisas komisyonlarında⁴⁹ muhtarların, sivil toplum kuruluşları

ve kamu kuruluşlarının temsilcilerinin, üniversitelerin ve sendikaların kendileriyle ilgili konularda görüş bildirebilecekleri düzenlenmiştir; ancak, bu uygulamaların nasıl yapılacağı, hangi durumlarda ve kimlerden görüş alınacağı açık bir biçimde düzenlenmemiştir. Kanun'un 76'ncı maddesindeki düzenlemeye göre kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirileceği öngörülmüştür. Burada yalnızca “değerlendirmeden” söz edilmesi kent konseylerinin görüşlerinin dikkate alınma “zorunluluğu” anlamına gelmemektedir. Oysa böyle bir zorunluluk olmalı ve yurttaşın kendi kenti hakkında verdiği kararların bir bağlayıcılığı bulunmalıdır.⁵⁰

4.1.3. Mevzuat Yönünden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kent Konseyi Yönetmeliği 2006 yılında 26313 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kent konseylerinin görev alanları arasında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapılar olan meclisler ve çalışma grupları oluşturmaları da yer almaktadır. Bu oluşturulan birimler içinde yer alma ve kendi kenti için yararlı faaliyetlerde bulunma her yurttaşın isteyeceği ve kayıtsız kalamayacağı bir durumdur. Ancak günümüzde kent konseyleri henüz başlangıç düzeyinde olduğu için, yurttaş bu oluşumlardan habersizdir. Bu durumun ortadan kalkması ve yerel katılımı yoğun olarak yaşandığı bir belediye sisteminin kurulması ve işlemesi için yurttaşın bilinçlendirilmesi ve yerel katılıma özendirilmesi gerekmektedir. Bunun içinde belediyelerin kent konseyleri merkezlerinde katılım seminerleri düzenleyerek yerel halkı bir katılım mekanizması olan kent konseyi ve yönetim gibi konularda bilgilendirmesi gerekmektedir. Böylece kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık gibi ilkeler hayata geçirilmiş ve kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınması sağlanmış olacaktır. Ayrıca uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözetenek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve öneriler oluşturmak, katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak, değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemek kent konseylerinin öncelikli ilkeleri arasında olmalıdır. Kent Konseyi Yönetmeliğinin 16'ncı maddesi, kent konseyi genel kurulunun Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabileceğini öngörmüştür. Çıkarılan bu uygulama yönergeleri kent vizyonu ve hemşehri hukuku, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, kentin ekonomik ve sosyal yönden kalkınması ve çağdaş ve yaşanabilir bir modern kent görünümünün sağ-

⁴⁷ Anayasa m.127.

⁴⁸ Yaylı, *Türkiye'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması*, s.203.

⁴⁹ 5393, m.24.

⁵⁰ Çukurçayır, *Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset*, s.383.

lanması gibi konular üzerine yoğunlaşmalı, uygulanabilir ve hayata geçirilebilir çözüm önerileri sunmalıdır.

4.2. Siyasal Yönden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

4.2.1. Özerklik Sorunu ve Çözüm Önerileri

Özerklik, mahalli idareler gibi kurumlar için, demokratik hükümet edebilmenin gerçekleşebilmesinde, insan hak ve hürriyetlerinin asgari düzeyde korunmasında ve yerel nite-likteki hizmetlerin etkin ve verimli olarak sunulabilmesinde temel ilkelerden biri olarak sayılmaktadır. Özellikle yerel özerklik, merkezi yönetimin ve bürokrasinin birçok sakınca-sını giderebilmekte ve yerel demokrasinin gelişmesine katkı sağlayabilmektedir. Günümüzde devletler farklılaşan ve çe-şitlenen halk katmanlarının yapısı dolayısıyla ne tüm kararları alan ve uygulayan merkezi devlete, ne bütün kararların alınabildiği yerel bir yö-netim sistemine imkan tanımamaktadır. Bu nedenle siyasal gücün eşit ve den-geli düzeyde paylaşıldığı ve yerel halkı memnun etmesi gereken bir özerklik dü-şüncesinin belediyeler adına ortaya çık-tığı görülmektedir. Belediyelerin, karar organlarının seçimle iş başına gelmesi ve kendilerine ait yapacakları işleri, ken-di organları eliyle hiçbir etki altında kal-madan yapabilmeleri, bir tüzel kişiliğe, kendi öz kaynaklarından oluşan bir mali yapıya ve bütçeye, kendi personeline sahip olmaları bu kuruluşlara özerk bir yapı kazandırabilmektedir. Yerel özerklik (local autonomy), ve yerel demokrasi kavramları, bu özelliklerin sonucu olarak anlam bulmuş olacaktır. Yerel özerkli-ğin artırılmasına yönelik son yıllardaki bazı talepler, merkezi idarelerce mahalli

idarelerin daha fazla güç ve hak istemesi olarak algılanmak-tadır. Bu konularda merkezi idarelerin bazı hassasiyetleri bulunmaktadır. Ancak merkezi idarelerin gücünün azalması günümüz koşullarında ne mümkün olan, ne de mahalli ida-relerce istenebilecek bir durumdur. Ancak yıllardır merkezi idarelerin hassasiyetleri nedeniyle mahalli idarelere gereken önem verilmemiş, sürekli merkezi idarenin yükü artmıştır. Bu durum mahalli idarelerde hem mali hem de idari özerkliğin sağlanamamasına neden olmuştur. Mahalli idarelerin sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmesi merkezin faaliyetlerine bağlıdır. Ayrıca bir ülkedeki genel egemenliğin günümüzde devlet adına sürdürülmesi için merkezi ve ma-halli idarelerin birbirleriyle çatışan kurumlar değil, birbire-

rini tamamlayan kurumlar olması gerekmektedir.⁵¹ Böylece kent konseyleri de belediyelere sağlanan özerklikten yarar-lanacak ve yurttaş kendi kenti için alınan kararlara özgürce katılabilecektir. Hiç şüphesiz kent konseylerinin etkin birer şehir konsülü gibi çalışması yerel yönetimlere yeni bir boyut kazandıracak ve yurttaş kendi kenti hakkında daha çok söz sahibi olacaktır.

4.2.2. Yerel Siyasetçilerin İlgisizliği Sorunu ve Çözüm Önerileri

Katılımcılığı artıracak bir araç olarak düşünülen kent kon-seyleri günümüzde birçok belediyede özellikle taşradaki küçük belediyelerde tam anlamıyla kurumsal olarak oluştu-rulamamıştır. Kent konseyi olan belediyelerde ise kurumsal-

laşma düzeyi henüz başlangıç seviyele-rindedir. Bu durumun ortaya çıkmasının nedeni, belediyelerin ve özellikle yerel siyasetçilerin bu katılım mekanizmasını benimseyememiş olmaları ve bu meka-nizmaya gereken ilgiyi göstermemeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olum-suz durumun ortadan kalkması için, yerel siyasetçilerin, katılım artırmaya yönelik oluşturulan bu mekanizmaya inanmaları, bu mekanizmayı önemsemeleri, halkın görüş ve düşüncelerine önem vermeleri, yurttaşın kendi kenti için ortaya koyduğu fikirlere saygı duymalı ve yapılabiliğini araştırmaları, bu mekanizmanın günde-lik yaşamda hayat bulması için gereken desteği göstermeleri gerekmektedir. Çünkü kentte yaşayan yurttaşların tama-minin katkısı olmaksızın alınan kararlarda ve görülen hizmetlerde başarı oranı düşecektir. Yerel siyasetçiler bu meka-nizmayı kullanarak faaliyet ve kararlarını

halka duyurmalı, alınan kararlara katılım için adil bir temsil sistemi oluşturmalıdır.

4.3. Ekonomik Yönden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

4.3.1. Kaynak Sorunu ve Çözüm Önerileri

Belediyelerin gelir kaynakları, merkezden yapılan trans-ferler belediye öz gelirleri ve olağanüstü bir gelir olan borç-lanma gelirlerinden oluşmaktadır. 1981 yılında yürürlüğe giren 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ve 2008 yılında yürürlüğe giren 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyele-re Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun belediye sistemimizin mali iskeletini oluşturan temel

⁵¹ Yaylı, Türkiye’de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması, s.217.

kanunlardır. Merkezden transfer olarak, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının; yüzde 2,85'i büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 2,50'si büyükşehir ilçe belediyelerine ve yüzde 1,15'i il özel idarelerine ayrılmaktadır.⁵² Belediye öz gelirleri ise yerel vergiler, harçlar, harcama katılma payları, para cezaları ve yardımlardır. Yürürlükte olan uygulama itibari ile belediyelerin topladığı vergiler; emlak vergisi, çevre temizlik vergisi, ilan ve reklam vergisi, eğlence vergisi, elektrik ve hava gazı tüketim vergisi, haberleşme vergisi, yangın sigortası vergisi olmak üzere toplam 7 adettir. Bu vergi kalemleri içerisinde en büyük paya sahip olan vergi, belediye vergi gelirleri arasında yaklaşık yüzde 50 bir paya sahip olan emlak vergisidir. Belediye gelirleri içinde yüzde 3 düzeyinde bir paya sahip olan harçlar 2464 sayılı Kanun'un 45-85 maddeler arasında düzenlenmiştir. Yine bu Kanun'un üçüncü kısmını oluşturan 86-94 maddeleri arasında ise harcama katılma payları düzenlenmiştir. Belediyeler tarafında yapılan yol, su ve kanalizasyon yatırımları için bu yatırımlardan yararlanan emlak sahiplerinin emlak değerlerinin yüzde 2'sini geçmemek üzere adı geçen harcamalara iştirak etmeleri gerekmektedir.⁵³ Belediyelerin olağanüstü gelirleri, türlü devlet bankalarından, İller Bankası'ndan ve başka kuruluşlardan borç almalarıyla gerçekleşir. Belediyeler iç ve dış kaynaklardan nakit kredi ve tahvil ihracı yöntemleri ile borçlanabilmektedir. Hizmet gereksinmelerini olağan gelirleriyle karşılayamayan belediyeler bu yola sıklıkla başvurmak zorunda kalırlar. Belediyeler yurt dışından yapacakları borçlanmalarda da 2002 tarih ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetimi Kanunu'nun kurallarına uymak zorundadır. Bu tür borçlanmalar için Hazine'nin güvence sağlaması esastır. Belediyelerin bunlar dışındaki gelirleri para cezaları, ücretler, kira ve işletme gelirleri, yardımlar vb. gelir kaynaklarından sağlanır.⁵⁴ Belediyelerin sundukları hizmetler ve yaptıkları harcamalar, günümüzde her şeyden önce piyasada bir talep unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Belediyelerin merkezi yönetimler gibi güçlü ve kendisini hizmet adına kabul ettirebilir bir kurum olabilmeleri için harcama kapasitelerinin gelecekteki gelişimi önceden yeterince hesaplanabilmeli, ilkel ve sürekli bir gelir sistemine kavuşturulmuş kurumsal bir yapılanma içerisinde olması gerekmektedir. Kamu hizmetlerinin genel olarak merkezi idareler ile yerel idareler arasındaki bölünmesi hizmetlerin görülmesinde de kaynakların en olumlu şekilde paylaştırılmasını gerekli kılmaktadır. Bunun için de mahalli idarelerin ihtiyaç duydukları gelirlerin doğrudan kendilerine tahsis edilmesi gerekmektedir.⁵⁵ Yerel hizmetlerin ne ölçüde verilmesi gerektiği ve yerel hizmetlerin finansman prob-

lemlerinin nasıl çözülebileceği sorunu yerel taleplerin en iyi şekilde tespit edilmesi ile yakından ilgilidir. Mahalli idareler yerel talepleri sağlıklı bir şekilde tespit edebildikleri oranda finansal sorunları daha kolay çözebileceklerdir. Belediyeler için oluşturulacak olan finansman modelinde yerel özerklik paydasının öncelikle gözetilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede belediye gelir kaynakları içerisinde "öz kaynakların" asıl kaynak kalemi olarak belirlenmesi özerk ve güçlü belediye yapılanmasının gerekliliği olarak gösterilmektedir.⁵⁶

Belediyeler kent konseylerine, bütçelerinde ödenek ayrımak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.⁵⁷ Görüldüğü üzere kent konseyi bütçeleri belediye bütçesinden ayrılan ödenek ile finanse edilmektedir. Kent konseylerinin birer katılım mekanizmalarına dönüşmeleri belediye bütçesini hazırlayan yerel siyasetçilerin bu kuruma olan inançlarıyla yakından ilgilidir. Belediye meclislerinde kentteki sınırlı bir yurttaş görev almaktadır. Oysaki kent konseyleri kentteki tüm yurttaşlara ve sivil toplum örgütlerine açıktır. Dolayısıyla bu kurumun da kendine ait kaynakları ve bütçesi olması gerekmektedir.

4.3.2. Bütçe Denkliği Sorunu ve Çözüm Önerileri

Belediyelerin bütçe gelirlerinin nerede ise yarısı genel bütçe vergi gelirlerinden gelen paylardan oluşmaktadır. Özellikle bu oran küçük belediyelerde yüzde 90'ların üzerine çıkmaktadır. Özellikle küçük belediyelerin gelir yaratma kapasiteleri çok düşük olup, bunların birçoğunun merkezi idareden gönderilen kaynaklarla ayakta durduğu görülmektedir. Durum böyle iken daha kendi hizmetleri için yeterli kaynağa sahip olmayan belediyelerin kent konseyleri için aynı ve nakdi yardım yapması oldukça zordur.⁵⁸

Türkiye'de belediyelerin öz gelirleri incelendiğinde öz gelirler içinde en önemli payın belediye mallarının satışından ve kurum hasılatlarından elde edilen gelirler olduğu görülmektedir. Belediyelerin ellerindeki malları satarak gelir elde etmeleri uzun vadede kendini amorti edemez ise gelecek yılların bütçesi bundan olumsuz etkilenecektir. Yine belediye gelirlerinin yaklaşık 1/3'lük kısmını oluşturan borçlanma gelirleri yerel mali sisteme uygun olmalıdır. Borçlanma gelirleri belediyelerin bütçe denklemini korumak için olağanüstü giderlere tahsis edilmelidir. Aksi takdirde amacına uygun kullanılmayan ve siyasi rant elde etmek için kullanılan borçlanma gelirleri belediye bütçe denkliği konusunda sıkıntı yaratacaktır.

Belediyelerin kaynak ve bütçe denkliği sorunlarının çözümü için şu ilkeler ön plana çıkartılabilir:⁵⁹

- Her hizmetin sahibi bulunmalı, sahihsiz hizmet bırakılmamalıdır.

⁵² 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, m.2/2.

⁵³ Yaylı, Türkiye'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması, s.195-196.

⁵⁴ Keleş, Yerinden Yönetim ve Siyaset, s.384-386.

⁵⁵ Yaylı, Türkiye'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması, s.191

⁵⁶ Yaylı, a.g.e, s. 194.

⁵⁷ KKY, m.16/A/1.

⁵⁸ Yaylı, a.g.e, s.204.

⁵⁹ Yaylı, a.g.e, s.192 ve Keleş, Yerinden Yönetim ve Siyaset, s.345-346

- Her hizmet, onu en iyi biçimde görebilecek olan yönetime bırakılmalıdır.
- Yönetimler arasında görevleri birbirine karışmasını önlemek üzere, her yönetim kademesinin görev alanı tam olarak tanımlanmalıdır.
- Her yönetim kendine verilen görevleri yerine getirecek mali kaynağa sahip olmalıdır.
- Merkezi ve mahalli idarelere gelir sağlama kaygısıyla mükellefler aşırı veya mükerrer olarak vergilendirilmelidir.
- Tüm kaynaklar vergilendirilmelidir. Farklı idarelerin vergilendirme yetkisi sonucu vergilendirme alanında boşluklar olmamalıdır.
- Bölgeler arası gelir farklılıkları nedeniyle hizmet kalitesi ve miktarda ortaya çıkabilecek dengesizlikleri giderecek bir mekanizmanın sağlanabilmesi gereklidir.

Böylece bu ilkeler ışığında gelirlerin paylaşılması, merkezi ve mahalli idareler arasında hem görev hem de kaynak paylaşımının tam anlamıyla sağlanmasına yardımcı olacaktır. Yine bu ilkeler ışığında, finansman kaynakları güçlü bir şekilde oluşturulan mahalli idare yapılanmalarının etkinlik, sosyal adalet ile tarafsızlık gibi unsurlarının sağlanabilmesi, bu yönetim birimlerinin görevlerini yerine getirebilecek bir düzeyde gelir kaynaklarına sahip olmasına ve bu kaynakları da belli bir sistem içerisinde finanse edebilmelerini beraberinde getirecektir. Bu ilkeler ile birlikte hem merkezi hem de mahalli idareler görevleriyle orantılı gelir kaynağına sahip olacaklar hem de her kurum bütçesini kendi hizmet alanına ayıracağı için gereksiz harcamalar ortadan kalkacak ve bütçe denkliliği sorunu ortadan kalkacaktır.

4.4. Sosyal ve Kültürel Yönden Sorunlar ve Çözüm Önerileri

4.4.1. Halk Katılımı Sorunu ve Çözüm Önerileri

Batıda yaşanan demokrasi sürecini yaşamamış olmamız ve buna bağlı olarak toplumumuzda demokrasi kültürünün gelişmemiş olması ülkemizde katılımın ya hiç sağlanamamasına ya da işlevselliğinden uzak biçimsel bir katılımın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Çünkü yönetime etkin katılım için öncelikle vatandaşlık bilinci oluşmalı, vatandaş olmanın getirdiği hak ve sorumlulukların farkında olunmalıdır. Özellikle Avrupa Birliğine Uyum Süreci'nin de katkısıyla girilen yerleşme reformları, yeni fırsatlar yaratmıştır. Yerel düzeyde oluşturulacak olan yönetime halkın katılımı, demokratik kültürün gelişmesine önemli katkılar sağlayacak ve ülkemizdeki demokrasi ve katılımcılık standardını yükseltecektir. Çünkü demokratikleşmiş yerel yönetimler, toplumun da, devle-



tin de demokratikleşmesini sağlayacaktır. Son yıllardaki bu olumlu gelişmeler ülkemizdeki yerel yönetimlerin geleceği bakımından önemlidir; fakat unutulmamalıdır ki, katılımcılık ve demokrasi perspektifinde Türkiye'de yerel yönetimlerin ilerleyen yıllarda daha da güçlenmesi, ancak ve ancak toplumun bu yeni sürece ve demokratik haklarına sahip çıkmasıyla mümkün olacaktır. Katılım konusunda ülkemizde yaşanan önemli bir sorunda yönetimin yönetilenlerin yönetim sürecine katılmalarına sıcak bakmamasıdır. Ülkemiz kamu yöneticileri geleneksel, kapalı kapılar ardında ve saydamlıktan uzak yönetim anlayışını sürdürme eğilimindedirler. Oysa gelişmiş ülkeler katılımın önemini kavrayarak karar alma süreçlerinin her aşamasında yönetilenlerin katılımını sağlamaktadır. Bu durumu özellikle yerel yönetimler dikkate almalıdır. Böylece yerel yönetimler, toplumdaki değişiklikleri kavrayacak, değişime uyum sağlayacak politikalar üretecek ve toplumun beklentilerine yanıt vererek hem toplumun memnuniyetini sağlayacak hem de toplumsal destek ile meşruluk düzeylerini artırmakta daha başarılı olacaklardır. Günümüzde toplumlar artık sadece seçtikleri temsilciler aracılığıyla yönetilmek istememekte, aynı zamanda yerel konularda ve kararlarda daha fazla katılımcı olmayı talep ettikleri görülmektedir. Belediye-lerin demokratik görünimleri katılma ve temsil kurumlarıyla birlikte günden güne gelişme göstermektedir. Günümüz demokratik sistemlerinde siyasal katılımın anlamlı olmasını sağlayan temeller yerel siyasal katılımın felsefesini oluşturan kent konseyi gibi mekanizmalardır.⁶⁰

⁶⁰ Yaylı, a.g.e, s.240

4.4.2. Halk Denetimi Sorunu ve Çözüm Önerileri

“Aktif ve etkin bir yönetim sisteminden bahsetmek için, halkın ihtiyaç ve gereksinimlerini ortak hedef olarak belirleyecek demokratik bir temsil mekanizmasının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Yerel halkın, yönetime en etkili şekilde dahil olması, ancak yerel düzeydeki yönetimlerde mümkün olduğu göz önünde bulundurulursa, halkın yönetim mekanizmaları üzerinde sürekli etkili olması ve halka, halk denetimi bilincinin benimsenmesi gerekli olacaktır. Halk denetimi için, yurttaşların baskı grupları şeklinde örgütlenmeleri ve örgüt bilincine sahip olmaları gerekmektedir. Denetimin bireysel olması, etkinliği ve verimliliğine engel teşkil etmekte ve merkezin ciddiye almadığı bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgüt şeklinde yapılan bir denetim halkı arkasına almakta, denetim sebebinin haklılığını ortaya koymakta ve yöneticiler üzerinde bir ağırlık hissettirmektedir. Halk denetiminin amacına ulaşması, ancak hür ve demokratik bir ortamda gerçekleşmesiyle mümkün olmaktadır. Günümüzde halk denetiminin tam olarak sağlanamayışının nedeni, her ne kadar halkın bilgi eksikliği olarak açıklansa da, asıl nedeninin bireylerce yönetim politikalarını tam olarak takip edilmeyip, yönetime katılımdan kaynaklanan eksiklikler olarak açıklanmaktadır. Merkezin uygulama ve politikalarından bihaber olan halk, seçimden seçime siyasal katılma hakkını kullanmakta, akabinde oylarına sahip çıkmamakta ve yanlış bir izleme politikası portresi ortaya koymaktadır. Halka söz hakkı tanıyan bir yönetim ve yönetime sahip çıkan bir halk sağlanmadan, siyasal katılımdan bahsetmek mümkün değildir. Halk

denetimi siyasal katılımın demokratik yöntemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu yüzden gerekli yasal düzenlemelerle güncelleştirilmeli ve hatta halkın, görevini yerine getirmeyen yerel temsilcileri görev süresi dolmadan dahi görevine son verme hakkına sahip olması, gerekli görülen aşamalardan birisini oluşturmaktadır. Katılımın sadece temsilcilerin seçimi için oy vermekten ibaret olmadığı bilinen bir gerçekliktir ki, seçilen yöneticilerin görev süresince yönetilenlerce denetlenmesi demokrasinin gerekleri arasındadır”⁶¹

5. SONUÇ

Yerel yönetimler, katılımcı demokrasinin en önemli araçlarından birisidir. Yurttaşlık bilincinin geliştirilmesi, siyasal süreçlere katılma olanağının sağlanması, değişik siyasal düşünceye sahip kesimlerin yönetime katılması ve temsilin sağlanması yerel yönetim anlayışı ve uygulamalarıyla mümkün olabilir. Yerel düzeyde temsili demokrasi uygulamasından yerel halkın katılımını sağlayacak olan katılımcı demokrasiye geçilmesinde hem yerel halka hem de yerel yöneticilere önemli roller düşmektedir. Kent konseyleri gibi katılımcı mekanizmaların oluşturulması tek başına yeterli olmayıp sivil toplum kuruluşlarının güçlü, halkın ve örgütlü toplumun da bu mekanizmaların içinde yer alması gerekir. Yaşanmakta olan katılım sorunlarının demokrasinin değer ve ilkeleri bağlamında çözülerek, yerel yönetimlerin, çağdaş ve demokratik yerel yönetim anlayışı içinde olmaları, yerel halkın da bilinç, inanç, tutum, davranış düzeylerinde sağlanacak gelişim ile

⁶¹ Çevikbaş, Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım, s.10



yönetime katılmaları sağlanmalıdır. Yerel siyasal yaşama hemşehri katılımı, temsilcileri serbestçe ve demokratik biçimde seçme hakkıyla korunmalı ve yerel, siyasal ve idari yapının her kademesinde etkinleştirilmelidir. Beldenin geleceği ile ilgili alınan bütün kararlarda kentte yaşayan yurttaşlara danışılmalı ve yurttaş kararları bağlayıcı olmalıdır. Bunun için yerele ait kent konseyleri gibi danışma mekanizmaları oluşturulmalı ve danışma sürecinde tarafsızlığın güvenceleri sağlanmalıdır. Yerel yönetimler katılımcı demokrasinin niteliğinin geliştirilmesi için uygun bir araç olarak kullanılabilir. Bunun gerçekleştirilmesi her şeyden önce yurttaş yönetime ortak ve paydaş etmeyi arzulayan ve bu çerçevede gerekli yasal ve yönetsel adımları atmaya kararlı bir siyasal iradenin varlığına bağlıdır. Katılım ve demokrasi konusu sadece yerel yönetimlerle sınırlandırılmamalı, sorun merkez ve yerel olarak tüm sistemin demokratikleşmesi çerçevesinde ele alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- ▶ AKÇAKAYA, Murat (2010), Fransa'da Yerel Yönetimler ve Halkın Karar Alma Sürecine Katılımı, http://www.docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:_2xgzRBzzEJ:dergi.iibf.gazi.edu.tr/dergi_v1/5/1/11.pdf+fransada+belediyeler, (29.11.2010).
- ▶ ARAP, Sultan Kavili (2009), "4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri", Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, TODAİE, Ankara.
- ▶ Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ve IULA-EMME (1993), "Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı Raporlar Dizisi-1", Türkiye'de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi, Kent Basımevi, İstanbul.
- ▶ ÇARKÇI, Akif (2007) Kent Yönetimine Farklı Bakışlar, Şehir Yayınları, İstanbul.
- ▶ ÇEVİKBAŞ, Rafet (2010), Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım, <http://www.nuveforum.net/1444-siyasal-bilimler/105344-yerel-yonetimlerde-siyasal-katilim/> (29.12.2010).
- ▶ ÇUKURÇAYIR, M. Akif (2005), "Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler", Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I Reform, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. / (2006), Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi, 3. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya. / (2007), "Katılımcılık Açısından Belediye Yasası'nın İşlevselliği: Kent Konseyleri ve Öteki Mekanizmalar", Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II Uygulama, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

- ▶ ERTAN, Birol (2010), "Demokrasi ve Yerel Yönetimler", Review of Social, Economic & Business Studies, Vol.2, 204-215, <http://fbe.emu.edu.tr/journal/doc/34/34Article11.pdf>, (13.10.2010).
- ▶ GÖRMEZ, Kemal (1997), Yerel Demokrasi ve Türkiye, Vadi Yayınları, Ankara.
- ▶ HAGUE, Rod ve HARROP, Martin (2001), Comparative Government and Politics, New York.
- ▶ KELEŞ, Ruşen (1993), Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar(1975-1992), IULA-EMME, İstanbul. / (2008), Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, Ankara.
- ▶ KIZILCIK, Recep (2010), Çin Halk Cumhuriyeti Yönetim Sistemi, http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/Dunyada_Kamu_yon/cin.pdf, (02.12.2010).
- ▶ KÖSE, H. Ömer (2004), Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi, Sayıştay Dergisi, Sayı: 52.
- ▶ ÖNER, Şerif (2005), "Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu", Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I Reform, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ▶ ÖZTEKİN, Ali. (2000), Siyaset Bilimine Giriş, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- ▶ ŞAYLAN, Gencay (1998), Demokrasi ve Demokrasi Düşüncesinin Gelişimi, TODAİE, Ankara.
- ▶ ULUSOY Ahmet ve AKDEMİR Tekin (2009), Mahalli İdareler, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- ▶ YATKIN, Ahmet ve SÜREKLİ, Güllüşah (2009), "4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri", Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, TODAİE, Ankara.
- ▶ YAYLI, Hasan (2009), Türkiye'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması, Kırıkkale Belediyesi Yayınları, Kırıkkale.
- ▶ YILDIRIM, Selahattin (1993), "Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı El Kitapları Dizisi" Yerel Yönetim ve Demokrasi, Kent Basımevi, İstanbul.
- ▶ 5393 SAYILI BELEDİYE KANUNU.
- ▶ KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ
- ▶ http://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Frudan_demokrasi, (13.10.2010).
- ▶ http://tr.wikipedia.org/wiki/Yar%C4%B1_do%C4%9Frudan_demokrasi, (13.10.2010).
- ▶ http://www.noyabilgisayar.net/ao_dersleri/2.sinif/Yerel_Yonetimler/unite08.pdf (01.12.2010).



Mustafa ÇOLAK

Maliye Bakanlığı Daire Başkanı

KAMU KURUMLARI BİLGİ İŞLEM TEKNOLOJİLERİNE BÜYÜK YATIRIM VE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

“Geleneksel bürokratik yapının dönüşüm aşamalarından belki de en güçlü olanı, bilgi teknolojilerinin kamu hizmetlerinin yürütülmesine gösterdiği gelişim ve değişimdir.

Gün geçtikçe artan ölçüde kamu kurumlarının bilgi çağına hazırlanmada gösterdikleri gayret ve yoğun çalışma temposu, ilerleyen dönemlerde kamu yönetimi alanında önemli bir reforma yol açabilecektir.”

Küreselleşen ve gittikçe bilgi teknolojilerine daha bağımlı hale gelen ülke ekonomilerinde, bu değişime ayak uydurma da zorunlu hale gelmektedir.

Özel sektör kuruluşlarının ticaret kapasitelerini artırma, rekabet gücü avantajı elde etme ve uzun dönemli büyüme stratejisine odaklı bir stratejik hedefte, küresel iletişim ve bilgi teknolojilerini kullanma önemli bir yere ve öneme sahip bulunmaktadır.

Bu noktada kamu kurumlarının özel sektör dinamikleri içerisinde gerçekleştirilen bilgi teknolojisi reformu ile birlikte kamusal veya yarı kamusal mal sunumlarında, hizmet kalitesini artırma, maliyet avantajı elde etme ve sosyal katmanların bu yolla refah seviyelerini artırmaları da artık kaçınılmaz hale gelmektedir.

Geçmiş dönemlerde alışılmış hard-copy yazışma stiline akıllı cep telefonları, cep bilgisayarları ve bilgisayar/internet destekli sunumu yapılan kamu hizmet çeşitliliği ile yoğun bir dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu dönüşüm sürecinin mutlaka sağlam bir altyapı, sürdürülebilir ve kaliteli insan gücü ve bu yolda benimsenmiş bir devlet politikası ile yeşerebileceği de muhakkaktır.

Kamu sektörü açısından hızlı bir şekilde bilgi teknoloji çağına yönelik olarak çalışmaların devam ettiği görülmekle

beraber bu sürecin önemli halkalarından biri personel istihdamında da oldukça önemli mesafeler alınmıştır.

Yapılan düzenlemelerin başında, kurum ve kuruluşlarının merkez teşkilatlarının büyük ölçekli bilgi işlem birimlerini kurmalarını teşvik etmek ve bu merkezlerde standart uygulamaların dışında yüksek ücretli ve nitelikli eleman çalıştırılması mümkün hale gelmiştir.

İlerleyen bölümde, kamu kurumlarında bilgi işlem birimlerinin geliştirilmesine yönelik olarak atılan yasal adımlar ve ilişkin düzenlemeler ışığında açıklamalarda bulunulacaktır.

1. KAMU KURUMLARINDA BÜYÜK ÖLÇEKLİ BİLGİ İŞLEM HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜMÜ

375 sayılı “657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları Ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı Ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”(Kararname)ye 5793 sayılı Kanun’un 23’üncü



maddesiyle eklenen ek 6'ncı maddede, bir yandan büyük ölçekli bilgi işlem birimi tanımı yapılmış, diğer taraftan büyük ölçekli bilgi işlem birimi kapsamına giren kamu kurumlarında istihdam edilecek bilişim personelinde aranan nitelikler, bunlara ödenecek ücret ve diğer hususlar hakkında düzenlemeler getirilmiştir.

Söz konusu düzenleme kapsamında belli başlı başlıklar şu şekilde ortaya çıkmaktadır.

1.1. Büyük Ölçekli Bilgi İşlem Merkezi

190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesi kapsamına giren,

1- Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ekli (II) sayılı cetvelde yer alan özel bütçeli idareler ve (IV) sayılı cetvelde yer alan sosyal güvenlik kurumları ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunlarla kurulan, fonlar ve kefalet sandıkları;

2- Özel kanunla kurulan kuruluş ve teşekküller ve hizmetlerini genel bütçenin transfer tertiplerinden aldıkları ödeneklerle yürüten,

kamu kurum ve kuruluşlarının büyük ölçekli bilgi işlem birimlerinin aşağıdaki kriterleri taşıması gerekir.

- Acil durum ve çağrı merkezi bulunması,
- En az beşbin fiili kullanıcısının bulunması veya kurumun bilişim hizmetinden yararlanan hizmet birim sayısının en az bin olması ya da il ve ilçelerin en az 1/3'ünde birimi bulunması,
- Merkezi internet ve/veya intranet uygulamalarına açık olması,

- Ağ yönetimi ve yazılım hizmetlerinin merkezi olarak sunulması,
- Ağ yönetimi ve yazılım hizmetlerini istihdam edeceği sözleşmeli bilişim personeli ile yapabilme kapasitesine sahip bulunması,
- Haftada 7 gün ve günde 24 saat hizmet sunma kapasitelerinin bulunması.

1.2. Büyük Ölçekli Bilgi İşlem Merkezinde Çalışacak Personelin Nitelikleri

Büyük ölçekli bilgi işlem birimlerinde sözleşmeli bilişim personeli olarak istihdam edilecek personelin;

a) Fakültelerin dört yıllık bilgisayar mühendisliği, yazılım mühendisliği, elektrik mühendisliği, elektronik mühendisliği, elektrik ve elektronik mühendisliği ve endüstri mühendisliği bölümlerinden ya da bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilmiş yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olması,

b) (a) bendinde belirtilenler dışında kalan dört yıllık eğitim veren fakültelerin mühendislik bölümlerinden, fen-edebiyat, eğitim ve eğitim bilimleri fakültelerinin, bilgisayar ve teknoloji üzerine eğitim veren bölümleri ile istatistik, matematik ve fizik bölümlerinden ya da bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilmiş yurt dışındaki yüksek öğretim kurumlarından mezun olması,

c) Yazılım, yazılım tasarımı ve geliştirilmesi ile bu sürecin yönetimi konusunda veya büyük ölçekli ağ sistemlerinin kurulumu ve yönetimi konusunda en az 5 yıllık mesleki tecrübeye sahip bulunmaları (Mesleki tecrübenin belirlenmesinde; bilişim personeli olarak 657 sayılı Kanun'a tabi kadrolu veya aynı Kanun'un 4'üncü maddesinin (B) bendi ile 399 sa-



yılı Kanun Hükmünde Kararnameye tabi sözleşmeli statüdeki hizmetler ve Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi özel kesimde bilişim personeli olarak geçtiği belgelenen hizmet süreleri dikkate alınır)

ç) Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (a) bendinde yer alanların en az seksen, (b) bendinde yer alanların en az yetmiş veya denkliği kabul edilmiş yabancı dil puanına sahip bulunması,

d) Bilgisayar çevre birimlerinin donanımı ve kurulan ağ yönetimi güvenliği hakkında bilgi sahibi olmaları kaydıyla güncel programlama dillerinden en az ikisini bildiğini belgelenmeleri,

zorunludur.

1.3. Büyük Ölçekli Bilgi İşlem Merkezinde Çalışacak Personel Sayıları ve Ödenecek Ücretler

190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesi kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarının merkez teşkilatlarının büyük ölçekli bilgi işlem birimlerinde, bilişim hizmetlerini yürütmek ve 20 kişiyi geçmemek üzere tam zamanlı, kısmi zamanlı veya kurumların bilişim projeleri ile sınırlı sözleşmeli olarak bilişim personeli çalıştırılabilir. Bu şekilde çalıştırılacak olanlardan Kurumca teklif edilecek en fazla üç kişiye ödenecek ücret, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (B) bendine göre istihdam edilenlerin sözleşme ücreti tavanının dört katını, diğer beş kişiye üç katını, geri kalanlara ise iki katını geçemez ve bunlara bu fıkra belirtilen ücret dışında herhangi bir ödeme yapılamaz.

Kısmi zamanlı sözleşmeli bilişim personeli olarak çalıştırılanlar için iş sonu tazminatı ödenmez ve işsizlik sigortası primi yatırılmaz. Bunlardan, yaptıkları başka işler sebebiyle herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tabi olanlar için sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası primi yatırılmaz.

Sözleşmeli bilişim personeli olarak istihdam edileceklerin, hizmet sözleşmesi esaslarına aykırı hareket etmesi veya bunlar tarafından sözleşme dönemi içerisinde sözleşmenin tek taraflı fesih edilmesi halinde, sözleşme brüt ücretinin üç katından az olmamak üzere fesih tarihinden sözleşmenin bitiş tarihine kadar olan sürenin (kıst ay, tam ay sayılır) aylık sözleşme brüt ücretiyle çarpımı sonucu bulunacak tutar, personel tarafından tazminat olarak ödenir.

2011 yılı ikinci yarısı itibarıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 4'üncü maddesinin (B) bendine göre istihdam edilenlerin sözleşme ücreti tavanı Temmuz 2011 tarihi itibarıyla, 3.7.2011 tarihli ve 2011/2022 sayılı BKK ile belirlenmiş son artışlar dikkate alınarak 2.999 TL'ye yükselmiştir.

Yapılan son artışlar ışığında personel sayıları itibarıyla ödenebilecek üst brüt sözleşme ücretleri ise aşağıdaki gibi olacaktır:

Personel sayısı	Ücret tavanı	Ödenebilecek ücret tavanı (TL)
3	4 kat	11.996
5	3 kat	8.997
12	2 kat	5.998

1.4. Bilişim Personelinin İzinleri

1.4.1. Tam Zamanlı Bilişim Personelinin İzinleri

Tam zamanlı bilişim personeli olarak hizmet süresi bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dâhil) olanlara yirmi gün, beş yıldan fazla olanlara otuz gün ücretli yıllık izin verilir.

Tam zamanlı çalışan bilişim personelinin kadın personele, doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süre ile ücretsiz doğum izni verilir. Çoğul gebelik halinde, doğum öncesi sekiz haftalık izin süresine iki hafta eklenir. Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesinde, sağlık durumunun uygun olduğunu doktor raporu ile belgeleyen sözleşmeli kadın personel, isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, sözleşmeli kadın personelin isteği halinde doğum öncesi çalıştığı süreler, doğum sonrası izin süresine eklenir.

Bunlara ayrıca, bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat ücretli süt izni verilir.

Tam zamanlı çalışan bilişim personeline isteği üzerine; eşinin doğum yapması halinde iki gün, kendisinin veya çocuğunun evlenmesi, annesinin, babasının, eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde ve her olay için üç gün ücretli mazeret izni verilir. Bu fıkra gereğince verilecek izinler, izin verilmesini gerektiren olayın gerçekleştiği günden başlatılır.

ve mazeret izni kullanılacak günlerin çalışma günlerine teka-bül edip etmediğine bakılmaz.

Yukarıda belirtilen haller dışında bir sözleşme dönemi içinde toptan veya parça parça kullanılmak üzere toplam beş güne kadar ücretsiz mazeret izni verilebilir.

Diğer taraftan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi açısından geçerli bir rapor ile kanıtlanan hastalıklar için sözleşme dönemi içinde 30 günü geçmemek üzere ücretsiz hastalık izni verilebilir.

Sözleşme dönemi içerisinde kullanılmayan izinler, erte-si sözleşme dönemine devredilmez ve kullanılmayan izinler karşılığı herhangi bir ödeme yapılmaz.

1.4.2. Kısmi Zamanlı Bilişim Personelinin İzinleri

Kısmi zamanlı çalışan personele isteği üzerine; eşinin doğum yapması halinde iki gün, kendisinin veya çocuğunun evlenmesi, annesinin, babasının, eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde ve her olay için üç gün ücretli mazeret izni verilir. Verilecek izinler, izin verilmesini gerektiren olayın gerçekleştiği günden başlatılır ve mazeret izni kullanılacak günlerin çalışma günlerine tekabül edip etmediğine bakılmaz. Ancak izinli sayılacak günlere karşılık ücret ödenbilmesi için, bu günlerin sözleşmede belirtilen çalışma süreleri içinde kalması zorunludur.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine göre geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi açısından geçerli bir rapor ile kanıtlanan hastalıklar için sözleşme dönemi içinde 30 günü

geçmemek üzere ücretsiz hastalık izni verilebilir.

1.4.3. Bilişim Projeleri Süresi ile Sınırlı Personelin İzinleri

Bilişim projeleri süresi ile sınırlı personel çalıştırılması durumunda personelin izinleri, tam veya kısmi zamanlı çalışma durumu dikkate alınarak aşağıdaki şekilde saptanacaktır:

1.4.3.1. Tam Zamanlı Çalışan Proje Bilişim Personeli İzinleri

Projeye bağlı tam zamanlı çalışan personelden bilişim personeli olarak hizmet süresi bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dâhil) olanlara yirmi gün, beş yıldan fazla olanlara otuz gün ücretli yıllık izin verilir.

Projeye bağlı bilişim personeli olarak çalışan kadın personele, doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süre ile ücretsiz doğum izni verilir. Çoğul gebelik halinde, doğum öncesi sekiz haftalık izin süresine iki hafta eklenir. Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesinde, sağlık durumunun uygun olduğunu doktor raporu ile belgeleyen sözleşmeli kadın personel, isterse doğumdan önceki üç haftaya kadar işyerinde çalışabilir. Bu durumda, sözleşmeli kadın personelin isteği halinde doğum öncesi çalıştığı süreler, doğum sonrası izin süresine eklenir.

Diğer taraftan Projeye bağlı bilişim personeline isteği üzerine; eşinin doğum yapması halinde iki gün, kendisinin veya çocuğunun evlenmesi, annesinin, babasının, eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde ve her olay için üç gün ücretli



mazeret izni verilir. 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesi açısından geçerli bir rapor ile kanıtlanan hastalıklar için sözleşme dönemi içinde 30 günü geçmemek üzere ücretsiz hastalık izni ayrıca verilebilecektir.

1.4.3.2. Kısmi Zamanlı Çalışan Proje Bilişim Personeli İzinleri

Kısmi zamanlı çalışan proje personelinin izinleri, tam zamanlı çalışan bilişim personeli izinlerinden ayrıştırılmıştır.

Buna göre, projeye bağlı çalışan kısmi zamanlı personele isteği üzerine; eşinin doğum yapması halinde iki gün, kendisinin veya çocuğunun evlenmesi, annesinin, babasının, eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde ve her olay için üç gün ücretli mazeret izni verilir. Verilecek izinler, izin verilmesini gerektiren olayın gerçekleştiği günden başlatılır ve mazeret izni kullanılacak günlerin çalışma günlerine tekbül edip etmediğine bakılmaz. Ancak izinli sayılacak günlere karşılık ücret ödenbilmesi için, bu günlerin sözleşmede belirtilen çalışma süreleri içinde kalması zorunludur.

Bu personele ayrıca 5510 sayılı Kanun'a göre, sözleşme dönemi içinde 30 günü geçmemek üzere ücretsiz hastalık izni verilebilecektir.

2. BÜYÜK ÖLÇEKLİ BİLGİ İŞLEM PERSONELİNİN ALIM USUL VE ESASLARI, MALİ HAKLARI VE SÖZLEŞME FESHİ

375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 6'ncı maddesine dayanılarak hazırlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Büyük Ölçekli Bilgi İşlem Birimlerinde Sözleşmeli Bilişim Personeli İstihdamına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik", 31.12.2008 tarih ve 27097 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelikle, 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesi kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarının merkez teşkilatlarının büyük ölçekli bilgi işlem birimlerinin niteliklerinin tespiti, bu birimlerde bilişim hizmetlerini yürütmek üzere tam zamanlı, kısmi zamanlı veya kurumların bilişim projeleri ile sınırlı olarak çalıştırılacak sözleşmeli bilişim personelinin sayısını, niteliklerini, ödenecek sözleşme ücretini ve istihdamına dair diğer hususları belirlenmiştir.

Düzenlemede personelin nitelikleri, alım usulleri, sözleşme fesih şartları ve istihdamla ilgili ayrıntılı belirlemelere gidilmiştir.

2.1. Bilişim Personeli Seçim Usulü

375 sayılı kararnamenin ek 6'ncı maddesine göre istihdam edilecek azami 20 sözleşmeli bilişim personelinin kamu kurumları tarafından istihdam edilecek Maliye Bakanlığından vizeli personel pozisyon sayısı, bunlarda aranacak nitelikler, sözleşme ücretini, personel seçim usulü, sınavın yeri ve tarihi ile konular, başvuru süresi ve diğer hususlar sınav tarihinden en az 30 gün önce Türkiye çapında yayımlanan yüksek tirajlı gazetelerden birinde ve resmî internet sitelerinde ilan edilir.

KPSS puanının yüzde 20'si ile yabancı dil puanının yüzde 80'inin toplamı esas alınarak yapılacak sıralamaya göre en yüksek puanlıdan başlanarak, ilanda istihdam edileceği belirtilen personel sayısının on katına kadar aday sınava çağrılır.

Bu sıralamaya göre son sırada aynı puana sahip birden fazla adayın bulunması halinde, bu kişilerin tamamı sınava kabul edilir. KPSS puanı olmayan veya belge ibraz etmeyen adayın KPSS puanı (70) olarak dikkate alınır. Personel seçimi, sınava katılan adayların yazılı ve/veya sözlü/uygulamalı sınav sonucuna göre yapılır.

Sınav başvurularının incelenmesi, sınavın gerçekleştirilmesi, sonuçlarının tespiti ile adayın ilan edilen niteliklere uygunluğundan kamu kurum ve kuruluşlarınca teşkil edilecek sınav komisyonu

sorumludur. Sınav komisyonu; kamu kurum ve kuruluşlarının atamaya yetkili amirinin veya görevlendireceği birim amirinin başkanlığında, personel işlerinden sorumlu birim yöneticisi ve atamaya yetkili amir tarafından görevlendirilecek bilişim konularında uzman üç üye olmak üzere toplam beş kişiden teşekkül eder. Sınavın yapılacağı birimde bilişim konularında uzman bulunmaması halinde diğer birimlerden görevlendirme yapılabilir. Komisyon başkanı tarafından Raportör üye olarak belirlenen kişi, sözlü/uygulamalı sınavın soru ve cevaplarını tutanak altına alır.

Sınav komisyonunun başkan ve üyeleri, eşlerinin, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımlarının katıldığı sınavlarda görev alamazlar.

Yazılı ve/veya sözlü/uygulamalı sınav sonucunda 100 tam puan üzerinden 70 ve daha fazla puan alan adaylar arasından puan sırasına göre, ilan edilen personel pozisyon sayısı kadar

Kısmi zamanlı çalışan personelin bir saatlik sözleşme ücret tavanı, tam zamanlı sözleşmeli personel için belirlenen sözleşme tavan ücretinin 1/180'ine isabet eden tutardır ve bu şekilde tespit edilen ücretler sözleşmelerinde belirtilir.

aday asil olarak ilan edilir. Kamu kurum ve kuruluşları, asil aday sayısı kadar adayı da yedek olarak ilan edebilirler.

2.2. Bilişim Personeline Sağlanacak Mali Haklar

Yapılan seçme usulüne göre başarılı kabul edilen kişilerle yapılacak sözleşme süreleri mali yıl ile sınırlıdır. Bunlardan, tam zamanlı çalışan personelin aylık sözleşme ücret tavanı; 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 6'ncı maddesinde belirtilen ücret tavanı, kamu kurum ve kuruluşlarının talebi ve pozisyonun nitelikleri dikkate alınarak, Maliye Bakanlığınca yapılacak vizede belirlenir. Belirlenen sözleşme ücreti dışında personele herhangi bir ödeme yapılamaz.

Kısmi zamanlı çalışan personelin bir saatlik sözleşme ücret tavanı, tam zamanlı sözleşmeli personel için belirlenen sözleşme tavan ücretinin 1/180'ine isabet eden tutardır ve bu şekilde tespit edilen ücretler sözleşmelerinde belirtilir.

Personelin sözleşme ücreti, görevin yerine getirilmesini müteakiben her ayın 15'inci günü ödenir. Görevin veya sözleşmenin ayın 15'inci gününden önce herhangi bir şekilde sona ermesi halinde ödeme kıst olarak bu durumun meydana geldiği tarihte yapılır.

Sözleşme ücreti fiilen çalışma karşılığı ödenir. Tam zamanlı çalışan personelin görevine gelmediği her gün için aylık sözleşme ücretinin 1/30 u, devam etmediği her saati için aylık sözleşme ücretinin 1/270'i kadar eksik ödeme yapılır. Kısmi zamanlı çalışan personelin görevine gelmediği veya devam etmediği her saat için saatlik sözleşme ücreti kadar eksik ödeme yapılır.

Öte yandan görev yeri dışına geçici olarak gönderilen personele ödenecek gündelik ve yol gideri, 6245 sayılı Harcırah Kanunu hükümlerince saptanan süreyi ve 1'inci dereceden aylık alan Devlet memurlarına ödenecek harcırah miktarını aşmamak üzere sözleşmede belirtilir. Personele geçici görev yolluğu dışında bir harcırah ödenemez.

2.3. Sözleşmenin Feshi Halleri

Sözleşmeli bilişim personelinin,

- İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,
- Sözleşme dönemi içerisinde kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi,
- Sözleşme dönemi içerisinde kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi durumu hariç görev yaptığı süre zarfında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125'inci maddesinde belirtilen uyarma veya kınama cezasını gerektiren fiil veya halleri

üç defa, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarını gerektiren fiil veya halleri iki defa, Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil veya halleri bir defa işlediğinin, yapılacak inceleme sonucunda tespit edilmesi,

- Bir sözleşme dönemi içinde 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesinde geçerli bir raporla belgelenen hastalık izninin otuz günü geçmesi,
- İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini sonradan kaybetmesi,
- Sözleşmeli personel pozisyonunun iptali nedeniyle personelin hizmetine ihtiyaç kalmaması,
- Bir proje kapsamında işe alınması durumunda istihdam edildiği projenin sözleşmede öngörülen süreden önce tamamlanması,

hallerinden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde sözleşmesi, kamu kurum ve kuruluşu tarafından tek taraflı feshedilir.

Kamu kurum ve kuruluşları yukarıda belirtilen ve sözleşmeli bilişim personelinin iradesi dışında kalan doğrudan sözleşme feshi dışında personelin talebi üzerine fesih halleri ayrıca düzenlenmiştir.

Personel tarafından,



- a) Askerlik görevi veya doğum,
- b) Belge ile ispat edilebilen ağır kaza veya hastalık,

hallerinden herhangi birini gerekçe göstererek askerlik görevinin başlamasından veya ücretsiz doğum izninin bitiminden en az bir ay önce başvuruda bulunması halinde kamu kurum ve kuruluşu sözleşmeyi tek taraflı fesheder.

Son bir sözleşme fesih hali olarak, personele tek taraflı tanınan fesih hakkıdır. Buna göre personel sözleşme dönemi içerisinde en az onbeş gün önceden bildirimde bulunmak suretiyle ayrılmak istemesi halinde sözleşmeyi tek taraflı feshedebilir.

2.4. Sözleşmenin Feshinin Mali Sonuçları

Tam zamanlı çalışan personelin,

Sözleşme dönemi içerisinde kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi,

Sözleşme dönemi içerisinde kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi durumu hariç görev yaptığı süre zarfında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125'inci maddesinde belirtilen uyarma veya kınama cezasını gerektiren fiil veya halleri üç defa, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarını gerektiren fiil veya halleri iki defa, Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil veya halleri bir defa işlediğinin, yapılacak inceleme sonucunda tespit edilmesi,

İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini sonradan kaybetmesi, Hallerine bağlı olarak kamu kurumları tarafından tek taraflı sözleşmenin feshi veya,

Sözleşme dönemi içerisinde en az onbeş gün önceden bildirimde bulunmak suretiyle personelin ayrılmak istemesi halinde kendisi tarafından sözleşmenin tek taraflı fesh edilmesi durumunda, fesih tarihinden sözleşmenin bitiş tarihine kadar olan sürenin (kıst ay, tam ay sayılır) aylık sözleşme ücretiyle çarpımı sonucu bulunacak tutar, personel tarafından tazminat olarak ödenir. Bu tazminat, aylık sözleşme ücretinin üç katından az olamaz.

Kısmi zamanlı çalışan personelin, yukarıdaki hallerde sözleşmelerinin kendisi veya kamu kurumu tarafından fesh edilmesi durumunda, fesih tarihinden sözleşmenin bitiş tarihine kadar olan süreye isabet eden çalışılmayan saatlerin bir saatlik sözleşme ücreti ile çarpımı sonucu bulunacak tutar personel tarafından tazminat olarak ödenir. Bu tazminat, bir aylık çalışma saatleri toplamına göre ödenebilecek sözleşme ücretinin üç katından az olamaz.

Konuya ilişkin örnek bir uygulama aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Bilişim personelinin statüsü	Tam zamanlı
Sözleşme fesih nedeni	Toplam on gün süreyle görevine gelmeme
Aylık sözleşme brüt ücreti	4.600 TL
Sözleşme fesih tarihi	10.11.2000
Hesaplanan Tazminat	$2 \times 4.600 = 9.200$ TL
Tazminat alt sınırı	$3 \times 4.600 = 13.800$ TL
Ödenmesi gereken tazminat	13.800.TL

2.5. Sözleşmeli Bilişim Personeline İşsonu Tazminatı

375 sayılı Kanun Hükmündeki kararnamenin ek 6'ncı maddesi ve buna dayanılarak çıkarılan Yönetmelik düzenlemelerine göre kapsama dahil kamu kurum ve kuruluşunda aralıksız en az 2 hizmet yılını tamamlayan tam zamanlı bilişim personeli ile projeye bağlı tam zamanlı bilişim personeline işsonu tazminatı ödenmesi hükme bağlanmıştır.

Buna göre;

- a) 5510 sayılı Kanun gereğince sürekli tam iş göremezlik geliri, malûllük veya yaşlılık aylığı bağlanması veya toptan ödeme yapılması,
- b) Bir sözleşme dönemi içinde 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre geçici iş göremezlik ödeneği ödenmesinde geçerli bir raporla belgelenen hastalık izninin otuz günü geçmesi,
- c) İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini sonradan kaybetmesi,
- d) Sözleşmeli personel pozisyonunun iptali nedeniyle personelin hizmetine ihtiyaç kalmaması,
- e) Bir proje kapsamında işe alınması durumunda istihdam edildiği projenin sözleşmede öngörülen süreden önce tamamlanması,
- f) Personelin askerlik görevi veya doğumu,
- g) Personelin belge ile ispat edilebilen ağır kaza veya hastalığı,
- h) Personelin sözleşme dönemi içerisinde en az onbeş gün önceden bildirimde bulunmak suretiyle ayrılmak istemesi,
- c) Personelin ölümü,

hallerinden birinin gerçekleşmesi nedeniyle hizmet sözleşmesi sona erenlere, fakültelerin mühendislik bölüm-

lerinden mezun olanlar için 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre teknik hizmetler sınıfında görev yapan mühendis kadrosu, diğer bölümlerden mezun olanlar için ise genel idare hizmetleri sınıfında görev yapan programcı kadrosu ve bu Yönetmelik kapsamında geçen süre esas alınarak hizmet yılı aynı olan emsali Devlet memuruna 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre bir hizmet yılı için ödenecek emeklilik ikramiyesi tutarını geçmemek üzere, fasılasız olarak aynı kamu kurum ve kuruluşunda çalışılan her tam hizmet yılı için ayrılış tarihindeki hizmet sözleşmesinde yazılı aylık ücret tutarında iş sonu tazminatı ödenir. Bir yıldan artan süreler için de, tam yıl için hesaplanan miktardan o süreye isabet eden tutar kadar ödeme yapılır.

Ancak, daha önce iş sonu tazminatı ödenmiş olan süreler için iş sonu tazminatı ödenmez.

2.6. Sözleşmeli Bilişim Personeline Yapılan Eğitim Giderleri

Kamu kurumları, sözleşmeli bilişim personelinin talebi üzerine yaptığı işle ilgili olarak hizmet alımı yöntemiyle eğitim imkânı sağlayabilir. Sağlanan eğitim imkanlarının aşağıda belirtilen şartların gerçekleşmesi durumunda kendisinden geri alınacağı da yazılı taahhünameye bağlanır.

Bu şekilde eğitim imkânı sağlanan personelin,

-İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini taşımadığının sonradan anlaşılması,

-Sözleşme dönemi içerisinde kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi,

-Sözleşme dönemi içerisinde kesintisiz üç gün veya toplam on gün süreyle görevine gelmemesi durumu hariç görev yaptığı süre zarfında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125'inci maddesinde belirtilen uyarma veya kınama cezasını gerektiren fiil veya halleri üç defa, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarını gerektiren fiil veya halleri iki defa, Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil veya halleri bir defa işlediğinin, yapılacak inceleme sonucunda tespit edilmesi,

-İşe alınma açısından gerekli olan niteliklerden herhangi birini sonradan kaybetmesi,

- Personelin sözleşme dönemi içerisinde en az onbeş gün önceden bildirimde bulunmak suretiyle ayrılmak istemesi halinde sözleşmesinin feshedilmesi durumunda, sözleşme dönemi içerisinde yapılan eğitim masrafları kendisinden genel hükümlere göre tahsil edilir.

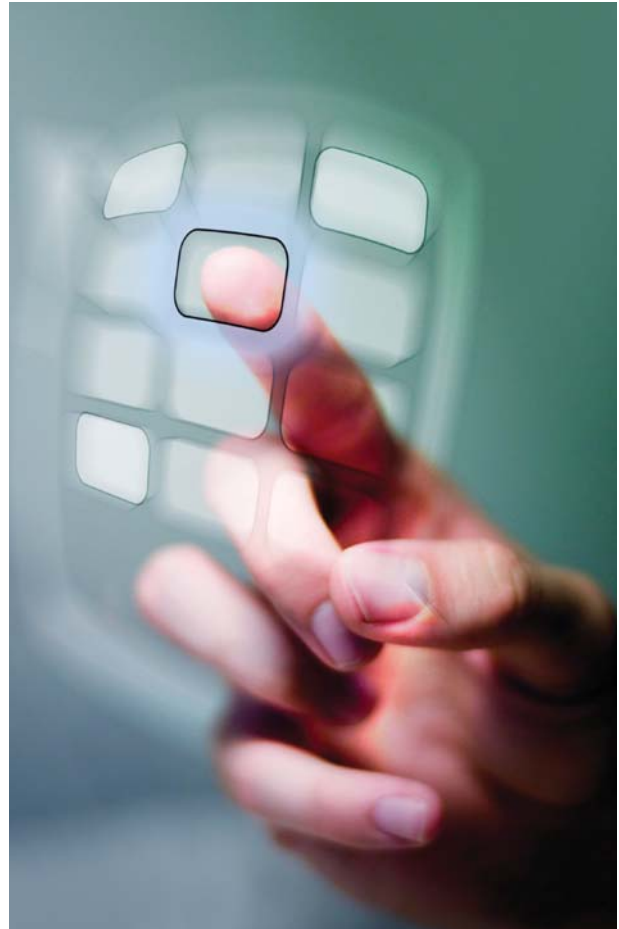
3. SONUÇ

Geleneksel bürokratik yapının dönüşüm aşamalarından belki de en güçlü olanı, bilgi teknolojilerinin kamu hizmetlerinin yürütülmesine gösterdiği gelişim ve değişimdir.

Gün geçtikçe artan ölçüde kamu kurumlarının bilgi çağına hazırlanmada gösterdikleri gayret ve yoğun çalışma temposu, ilerleyen dönemlerde kamu yönetimi alanında önemli bir reforma yol açabilecektir.

Bu anlamda, 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 6'ncı maddesi ve bu maddeye dayanılarak hazırlanan "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Büyük Ölçekli Bilgi İşlem Birimlerinde Sözleşmeli Bilişim Personeli İstihdamına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik düzenlemeleri çerçevesinde kamu kurumlarının bilgi işlem sistemlerinin kurulmasında önemli bir insan kaynağı desteği sağlanmıştır.

Bundan sonraki süreçte beklenen, sağlanan kaynaklarla orantılı sunulan kamu hizmetlerinin hem nicelik hem de nitelik olarak kalite artışının beraberinde ortaya çıkması ve vatandaş odaklı bir hizmet yürütümü anlayışının en az maliyetle sunulması konusunda ortaya konulacak irade olmaktadır.





Taha Erdinç BÜLBÜL

Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığı | 1. Hukuk Müşaviri

TÜRKİYE'DE “GIDA REJİMİNİN” İDARESİ VE DENETİMİNDE BELEDİYELERİN FONKSİYONU

“Özellikle ülkemizde yaşayan 75 milyon vatandaşımızla günde “üç öğün” irtibat sağlayan “Gıda”, konusunda düzenlemeler içeren böyle bir mevzuatın bilinmesi ve muhtevasının tartışmaya açılması her şeyin üstünde olsa gerekir.

Mesuliyet şuuruyla bakıldığında “Gıda Konusu”; koruyucu hekimlik açısından Sağlık Bakanlığı’nı, özellikle üretim yönünden Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’nı, tüketim bakımından ise, halkımızın müşterek ve medeni ihtiyaçlarını karşılamakla mükellef olan belediyelerimizi ilgilendiren en mühim hususlardan birisidir.”

AB Müzakere sürecinde 12’nci faslın açılması için, 11/06/2010 tarihinde 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu 11/06/2010 tarihinde Meclis’te kabul edilmiş, 13/06/2010 tarihli ve 27610 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanun’un meriyetiyle birlikte, belediyeler ve diğer kamu kurumları açısından değerlendirilip tahlil edilmesi, tatbikatın getirdiği zorunluluklar açısından elzem hale gelmiştir.

Bir kamu göreviyle görevlendirilen kişi, bu kamu faaliyetinin yürütülmesi sırasında, görevinin gerekli kıldığı yükümlülüklerle uygun hareket etmek zorundadır. Bu yükümlülükle bağdaşmayan davranışlar, belli koşullar altında suç olarak tanımlanmıştır.

Kişinin, belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşıdığı hâlde, bu faaliyeti engellenmiş olabilir. Kişiye, belli bir sınai veya ticari faaliyetle ilgili olarak gerekli izin koşullarını taşımadığı hâlde, bu faaliyetin icrasına yö-



nelik olarak izin verilmiş olabilir. Kamu görevinin gereklerine aykırı davranışın, kişilerin mağduriyetini sonuçlamış olması veya kamunun ekonomik bakımdan zararına neden olması ya da kişilere haksız bir kazanç sağlamış olması hâlinde, görevi kötüye kullanma suçu oluşabileceği, Türk Ceza Kanunu'nun 257'nci maddesinin esbabı mucibesinde açıkça yer almaktadır. Bu sebeple yetki ve sorumlulukların bilinmesi her kurum ve kamu görevlisi yönünden önem taşımaktadır.

Özellikle ülkemizde yaşayan 75 milyon vatandaşımızla günde "üç öğün" irtibat sağlayan "Gıda", konusunda düzenlemeler içeren böyle bir mevzuatın bilinmesi ve muhtevasının tartışmaya açılması her şeyin üstünde olsa gerekir.

Mesuliyet şuuruyla bakıldığında "Gıda Konusu"; koruyucu hekimlik açısından Sağlık Bakanlığı'nı, özellikle üretim yönünden Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nı, tüketim bakımından ise, halkımızın müşterek ve medeni ihtiyaçlarını karşılamakla mükellef olan belediyelerimizi ilgilendiren en mühim hususlardan birisidir.

Öncelikle, "Gıda" tabirinden neyin anlaşılması gerektiğini, mezkur mevzuat teferruatlı bir şekilde ele almıştır. Buna göre Gıda: Doğrudan insan tüketimine sunulmayan canlı hayvanlar, yem, hasat edilmemiş bitkiler, tedavi amaçlı kullanılan tıbbi ürünler, kozmetikler, tütün ve tütün mamulleri, narkotik veya psikotropik maddeler ile kalıntı ve bulaşanlar hariç, insanlar tarafından yenilen, içilen veya yenilmesi, içilmesi beklenen işlenmiş, kısmen işlenmiş veya işlenmemiş her türlü madde veya ürün, içki, sakız ile gıdanın üretimi, hazırlanması veya muameleye tabi tutulması sırasında kullanılan su veya herhangi bir maddeyi, tavsif etmiştir.

Bu Kanun'un amacı da, gıda güvenilirliğini, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alarak korumak ve sağlamaktır.

Bu Kanun, gıda, gıda ile temas eden madde ve malzeme ile yemlerin üretim, işleme ve dağıtımının tüm aşamalarını, bitki koruma ürünü ve veteriner tıbbi ürün kalıntıları ile diğer kalıntılar ve bulaşanların kontrollerini, salgın veya

bulaşıcı hayvan hastalıkları, bitki ve bitkisel ürünlerdeki zararlı organizmalar ile mücadeleyi, çiftlik ve deney hayvanları ile ev ve süs hayvanlarının refahını, zootekni konularını, veteriner sağlık ve bitki koruma ürünlerini, veteriner ve bitki sağlığı hizmetlerini, canlı hayvan ve ürünlerin ülkeye giriş ve çıkış işlemlerini ve bu konulara ilişkin resmi kontrolleri ve yaptırımları kapsar.

Neyi kapsamaz?

Kişisel tüketim amaçlı birincil üretim ile kişisel tüketim amacıyla hazırlanan gıdalar bu Kanun'un kapsamı dışındadır. Buna göre;

Birincil üretim: Kesimine kadar çiftlik hayvanlarının üretilmesi, sağımı, bitkisel ürünlerin hasadı da dahil olmak üzere birincil ürünlerin üretilmesi, yetiştirilmesi, avlanma, balıkçılık ve yabani ürünlerin toplanmasını, ifade etmektedir.

Mezkur Kanun'un 48'inci maddesi uygulanmayacak hükümleri düzenlemiştir. Buna göre,

(1) 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda, 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümleri uygulanır.

(2) 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (c), (d), (j) ve (t) bentleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (1) bentleri, ikinci fıkrası ile 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 7'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (g) bentlerinde belirtilen izin veya ruhsatlar, gıda ve gıda ile temas eden madde ve malzemeler ile ilgili işyerlerinin teknik ve hijyenik koşulları ile gıda güvenilirliği ve kalitesi konularını kapsamaz.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesinin ilgili bölümlerinde;





MADDE 7 - Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları şunlardır:

c) Kanunlarla büyükşehir belediyesine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.

d) Büyükşehir belediyesi tarafından yapılan veya işletilen alanlardaki işyerlerine büyükşehir belediyesinin sorumluluğunda bulunan alanlarda işletilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.

j) Gıda ile ilgili olanlar dahil birinci sınıf gayrisihhi müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek.

t) Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işletirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.

Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun ilgili kısımlarında; MADDE 15 - Belediyenin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

İ) Gayrisihhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığı'nın kararıyla süresi

kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

Ayrıca 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda atıf yapılan ilgili yerler;

İl özel idaresinin yetkileri ve imtiyazları

MADDE 7 - İl özel idaresinin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek.

Dikkat edilirse; kişisel tüketim amaçlı, kesimine kadar çiftlik hayvanlarının üretilmesi, sağımı, bitkisel ürünlerin hasadı da dahil olmak üzere birincil ürünlerin üretilmesi, yetiştirilmesi, avlanma, balıkçılık ve yabani ürünlerin toplanmasıyla kişisel tüketim amaçlı hazırlanan gıdalarda ise verilecek ruhsatlar ve denetimler de ilgili belediye kanunları ve İl Özel İdaresi Kanunu aynı şekilde devam edecektir.

g) Belediye sınırları dışındaki gayri sihhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek. (EKLENMİŞ CÜMLE RGT: 10.03.2007 RG NO: 26458 KANUN NO: 5594/4) Ancak, sivil hava ulaşımına açık havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesislere işyeri açma ve çalışma ruhsatı dahil her türlü ruhsat, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından verilir. (EKLENMİŞ CÜMLE RGT: 10.03.2007 RG NO: 26458 KANUN NO: 5594/4) Bu konuya ilişkin usul

ve esaslar Sivil Havacılık Genel Müdürlüğünce hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Gerek 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda, gerek 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, gerekse 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda

BELİRTİLEN İZİN VE RUHSATLAR;

Gıda konularını kapsamayacaktır.

Gıda ile temas eden madde ve malzemeler ile, ilgili işyerlerinin

Teknik ve hijyen koşullarını kapsamaz.

5996 sayılı Kanun kapsamındaki gıda işletmelerinin kayıt ve onayı Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca belirlenir.

Bakanlık onayı tabi işletmenin ilgili mevzuatta belirlenen şartlara uygun faaliyette bulunmadığının tespit edilmesi durumunda bu **işletmenin faaliyetini durdurur.**

İzleme, gözetim, doğrulama, tetkik, denetim, numune alma ve analiz gibi uygulamalar resmi kontrollerle gerçekleştirilir. Yine aynı Bakanlık, bu kontrol yetkisini tahsis edilen personelle gerçekleştirecektir.

Yine bu düzenlemeyle; hayvan sağlığı hayvan refahı ve zeoteknik ile ilgili müeyyideler, veteriner sağlık ürünleriyle ilgili müeyyideler, bitki sağlığıyla ilgili yaptırımlar, bitki koruma ürünleriyle ilgili müeyyideler, gıdayla ilgili yaptırımlar, hijyen ve resmi kontrollerle ilgili müeyyideler getirilmiştir.

Ayrıca bu kanunla yürürlükten kaldırılan kanunlara yapılan atıflar, bu kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılacaktır.

Dikkat edilirse; kişisel tüketim amaçlı, kesimine kadar çiftlik hayvanlarının üretilmesi, sağımı, bitkisel ürünlerin hasadı da dahil olmak üzere birincil ürünlerin üretilmesi, yetiştirilmesi, avlanma, balıkçılık ve yabani ürünlerin toplanmasıyla kişisel tüketim amaçlı hazırlanan gıdalarda ise verilecek ruhsatlar ve denetimler de ilgili belediye kanunları ve İl Özel İdaresi Kanunu aynı şekilde devam edecektir.

Tenkitlerimiz;

Ülkemiz, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Anlaşması'na 21 Kasım 1988 tarihinde taraf olmuştur. Anayasa'nın 90'ıncı maddesine göre usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulan uluslararası anlaşmaların anayasaya aykırılıklarının dahi gündeme getirilememe önemine haiz bu düzenlemenin 3'üncü maddesinde "Özerk Yerel Yönetim" kavramı kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkını taşıması, yine 4'üncü maddesinde, "Kamu Sorumlulukları" genellikle ve tercihen vatandaşın en yakın olan makamlar tarafından kullanılması, bu yetkilerin merkezi makamlar tarafından zayıflandırılmaması ve sınırlandırılmaması, ayrıca 6'ncı maddesinde, yerel makamlar kendi iç idare örgütlenmelerini, yerel ihtiyaçlarla uyumlu kılmak ve etkin idare sağlamak amacıyla, kendileri kararlaştırabile-



cektir, şeklindeki düzenlemelerle; yerel yönetimin önemi her türlü izahtan varestedir.

Tüm bunlara rağmen hala "Merkezi İdare Anlayışı'nı" bütün kurum ve kuruluşlarıyla metropollerin ve şehirlerin en ücra köşesine "icrai", anlamda dahil etmeye çalışmak, bu anlaşmaya aykırı olduğu gibi hayatın tabii akışına da aykırıdır. Zira, merkezi idarenin "Gıda Konusu'na" yaklaşımı, prensip vaaz etmekten öteye geçmemeli, bütün yetki ve denetimler mahalli idareler eliyle yürütülmelidir.

Zira bu durum, gıda hususunda Bakanlığın işin tam merkezine taşımakla kalmamış, gıda gibi fevkalade hayati bir olayda çok başlılığı biryandan devam ettirirken, kanunun yaptığı luzumsuz atıflarla da Gıda Kanunu'na yönelik bütüncül yaklaşımı ortadan kaldırmıştır. Bu durum işleri içinden daha da çıkılmaz hale getirecektir.

Bu sebeple, atalarımızın "Ebese çok olan çocuk sakat doğar." anlayışını gözden uzak tutmaksızın, gıdayla ilgili akla gelebilecek her konuda icrai yetkiler halka ve gıda müesseselerine en yakın durumda olan mahalli idarelerde toplanması gerektiği kanaatini taşımaktayız.



Burhan ORMANOĞLU

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü | İç Denetçi



Ercan BÜYÜKBAŞ

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü | İç Denetçi

İHALE KARARLARI VE DAMGA VERGİSİ

“İhale mevzuatı ve damga vergisi mevzuatı yeniden gözden geçirilerek konuyla ilgili herkesin aynı şekilde anlayacağı ve aynı uygulamayı yapacağı açık, anlaşılır, kesin ve makul tanımlamalar yapılmalı, tanımlar ve kavramlar arasındaki çelişkiler giderilmeli, ortak hükümler ve bağlantılı konular birbiriyle uyumlu hale getirilmeli, bir mevzuatta yapılan değişiklik, düzenleme ve güncellenmenin diğer mevzuatın bağlantılı hükümlerine de yansımaları sağlayacak düzenlemeler yapılmalı ve kamu görevlilerinin hangi mevzuata uyacağı ve nasıl bir uygulama yapacağı konusunda ikilemde kalması önlenmelidir.”

Kamu hukukuna tabi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları mal ve hizmet alımı ile yapım işleri ihaleleri ile bu ihaleler sonucunda düzenlenecek sözleşmelere ilişkin hükümler, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile ilgili alt düzey mevzuatta detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

Kamu ihaleleri, kamu kesiminin önemli bir harcama alanını teşkil etmektedir. Nitekim 2010 yılı verilerine göre 4734 sayılı Kanun kapsamındaki kamu idareleri tarafından, ihale usulleri (açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve pazarlık) kullanılarak 38.842 adet mal alımı (tutarı 14.365.867.000 TL), 31.992 adet hizmet alımı (tutarı 21.212.520.000 TL) ve 17.142 adet yapım işi (tutarı 18.712.799.000 TL) ihalesi ile ihale usulleri dışında 5.866.929.000 TL'lik doğrudan temin gerçekleştirilmiştir.¹

Kamu ihale sistemi, Avrupa Birliği uyum sürecindeki çalışmaların yanı sıra, çeşitlilik ve süreç bakımından oldukça dinamik ve günün koşullarına göre sürekli yenilenen

bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla hem ilgili kanunlarda hem de ikincil ve üçüncül düzey düzenlemelerde sürekli bir değişim gözlemlenmektedir. Bu nedenle, kamu ihale mevzuatının ve uygulamalarının sürekli takibi ve uygulamaların belirlenmiş olan detaylı kurallara dahilinde gerçekleştirilmesi, süreçte rol alan yetkililer açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu kapsamda çalışmamızda, kamu alımlarında ve özellikle ihale kararları açısından uygulanan Damga Vergisi konusunun, hem damga vergisi mevzuatı hem de kamu ihale mevzuatının bu yöndeki hükümleri doğrultusunda, analiz ve değerlendirmeleri yapılacaktır.

1. DAMGA VERGİSİ VE KAMU İHALELERİNDE UYGULAMA ALANI

Damga vergisi konusu, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Kanun'un 2'nci maddesine göre vergiye tabi kâğıtlar mahiyetinde bulunan veya onların yerini alan mektup ve şerhlerle, bu kâğıtların hükümlerinin yenilenmesine, uzatılmasına, değiştirilmesine, devrine veya bozulmasına ilişkin mektup ve şerhler damga vergisi-ne tabidir.

¹ *Kamu Alımları İzleme Raporu 2010*, Kamu İhale Kurumu, Mart 2010, s. 5-6, http://www.ihale.gov.tr/Istatistikler_Raporlar/ihale_istatistikleri.htm, Erişim Tarihi: 05.05.2011.

Kanun'da geçen "kâğıtlar" terimi, yazılıp imzalanmak veya imza yerine geçen bir işaret konmak suretiyle düzenlen ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan belgeler ile elektronik imza kullanılmak suretiyle manyetik ortamda ve elektronik veri şeklinde oluşturulan belgeleri ifade etmektedir.

Kamu ihalelerinde uygulanacak damga vergisi hususunda 488 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri şunlardır:

A) 22'nci Madde: Bu maddede damga vergisinin ödeme zamanı düzenlenmektedir. Buna göre;

"Madde 22: Makbuz karşılığı ödemelerde Damga Vergisi;

a) Maliye Bakanlığınca belirlenen mükellefler, kurum ve kuruluşlar tarafından bir ay içinde düzenlenen kağıtların vergisi, ertesi ayın yirminci günü akşamına kadar vergi dairesine bir beyanname ile bildirilir ve yirmialtıncı günü akşamına kadar ödenir.

b) (a) bendi dışındaki hallerde, kağıdın düzenlendiği tarihi izleyen onbeş gün içinde vergi dairesine bir beyanname ile bildirilir ve aynı süre içinde ödenir."

B) 14'üncü Madde ve (1) Sayılı Tablo: Kanun'da tarif edilen Damga Vergisinin alınacağı kağıtlar ile vergi oranları veya miktarları Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda sayılmaktadır. Buna göre;

"Madde 14: Kağıtların Damga Vergisi bu Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda yazılı nispet veya miktarlarda alınır. Şu kadar ki her bir kağıt için hesaplanacak vergi tutarı (1) sayılı tabloda yer alan sınırlamalar saklı kalmak üzere 1.251.383,40 Yeni Türk Lirasını aşamaz. Bir önceki yılda uygulanan bu azami tutar, her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, o yıl için tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılır. Bakanlar Kurulu yeniden değerlendirme oranının %50 fazlasını geçmemek ve %20'sinden az olmamak üzere yeni oranlar tespit etmeye yetkilidir."

"(1) SAYILI TABLO²

Damga Vergisine Tabi Kağıtlar

I. Akitlerle ilgili kağıtlar

A. Belli parayı ihtiva eden kağıtlar:

1. Mukavelenameler, taahhütnameler ve temliknameler.....(Binde 8,25)

.....

² 29.12.2010 tarihli ve 27800 (6. Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 54 Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği ile yeniden güncellenen ve 01.01.2011 tarihinden itibaren uygulanacak oranlar metne işlenmiştir.

II. Kararlar ve mazbatalar

.....

2. İhale kanunlarına tabi olan veya olmayan resmi daire³ ve kamu tüzel kişiliğini haiz kurumların her türlü ihale kararları.....(Binde 4,95)

....."

C) 9'uncu Madde ve (2) Sayılı Tablo: Kanun'da damga vergisine istisna edilen kağıtlar (2) sayılı tabloda sayılmaktadır.

"Madde 9: Bu Kanun'a ekli (2) sayılı tabloda yazılı kağıtlar Damga Vergisinden müstesnadır."

"(2) SAYILI TABLO

Damga Vergisinden İstisna Edilen Kağıtlar

....

IV - Ticari ve Medeni İşlerle İlgili Kağıtlar:

....

37. 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu uyarınca, idare ile istekli arasında imzalanan çerçeve anlaşması ve bu anlaşmaya esas ihale kararı ile isteklilerin dinamik alım sistemine kabul edilmesine ilişkin kararlar.

..."



³ 488 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde resmi daire tanımı yapılmıştır: "Bu Kanun'da yazılı resmi daireden maksat, genel ve özel bütçeli idarelerle, il özel idareleri, belediyeler ve köylere dir. Bu dairelere bağlı olup ayrı tüzel kişiliği bulunan iktisadi işletmeler resmi daire sayılmaz."

Söz konusu hükümler birlikte değerlendirildiğinde;

- Kamu alım süreçlerinde imzalanan sözleşmelerin 2011 yılı için sözleşme bedeli üzerinden Binde 8,25 oranında damga vergisine tabi olduğu,

- 4734 sayılı Kanun'a göre İdare ile istekli arasında imzalanan çerçeve anlaşma ve buna ilişkin ihale kararı ile dinamik alıma isteklilerin kabulüne ilişkin İdare tarafından alınan kararlar üzerinden damga vergisi alınmayacağı,

- İdare ile istekli arasında sözleşme imzalanması halinde sözleşmenin düzenlendiği tarihi izleyen onbeş (15) gün içinde damga vergisinin ödenmesi gerektiği,

- İhalenin belli bir isteklinin üzerinde kaldığını gösteren bir komisyon kararının bulunması halinde, kararın alındığı tarihi izleyen onbeş (15) gün içinde damga vergisinin (kararda yer verilen tutar üzerinden Binde 4,95 oranında) ödenmesi gerektiği,

anlaşılmaktadır.

4734 sayılı Kanun kapsamında İdare ile istekli arasında imzalanan sözleşmelere uygulanan damga vergisi için, genel olarak tereddüt oluşturacak bir hususun bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Ancak, damga vergisi uygulanacak ihale kararları hakkında, uygulamada karşılaşılan tereddütler ve farklılıklar nedeniyle, bazı değerlendirmelerin ve açıklamaların yapılmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

2. İHALE KARARLARI

İhaleli işlerde, hem ihale kararları hem de bu kararların bağlandığı sözleşmeler ayrı ayrı damga vergisine tabidir. "Karar Pulu" olarak da adlandırılan ihale kararlarına ilişkin damga vergisi, mevcut durumda sadece kamu kesiminin (resmi daire ve kamu tüzel kişiliğine haiz kurumların) ihale kararlarında alınmaktadır.⁴ Nitekim 488 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı Tabloda da *ihale kanunlarına tabi olan veya olmayan resmi daire ve kamu tüzel kişiliğini haiz kurumların her türlü ihale kararlarının* vergiye tabi olduğu belirtilmektedir.

Bilindiği üzere mal ve hizmet alımı ile yapım işleri ihale sürecinde İhale Yetkilisi tarafından oluşturulan ihale komisyonu, ihaleye verilen tekliflerin değerlendirilmesi ve ihale kararının verilmesi konusundaki tek yetkili organdır ve bu

süreçte, ihale komisyonu dışında başka adlar altında komisyonlar kurulamaz. Bu nedenle, damga vergisine konu olması açısından, ihale süreçlerinde ihale komisyonları tarafından alınan ve İhale Yetkilisi tarafından onaylanan, ihalenin bir istekli üzerine bırakıldığını gösteren kararların "ihale kararı" olarak değerlendirilmesi ve dolayısıyla bu kararın damga vergisine tabi olması gerektiği düşünülmektedir. Bu kararın, ihale sürecinin hangi aşamasında damga vergisine konu olabileceğine ilişkin değerlendirmeler de sonraki bölümlerde yapılmıştır.

Diğer taraftan, doğrudan temin yöntemi kullanılarak yapılacak alımlarda ise ihale komisyonu kurma ve sözleşme imzalama zorunluluğu bulunmaksızın, ihtiyaçlar piyasadan fiyat araştırması yapılarak karşılanabilmektedir. Doğrudan temin yoluyla, ihale komisyonu kurmaksızın İhale Yetkilisi tarafından görevlendirilen kişi veya kişilerce piyasa fiyat araştırması yapılarak gerçekleştirilen alımlarda, alım bedeli üzerinden damga vergisi uygulaması yapıp yapılmayacağı konusunda tereddütler ve farklı uygulamalar vardır. Bu kapsamda yapılacak alımlarda, damga vergisi uygulamasının nasıl değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin görüşlerimizi sonraki bölümlerde açıklamaya çalışacağız.

2.1. İhale Kararlarının Niteliği

488 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda "her türlü ihale kararları"nın damga vergisine tabi olduğu belirtilmiş; ancak, "ihale kararları"ndan ne anlaşılması gerektiği Kanun'da açıklanmamıştır. Dolayısıyla ihale kararının niteliklerinin belirlenmesi, diğer bir ifadeyle ihale kararının hangi nitelikleri taşıması durumunda damga vergisine konu olacağı hususunun netleştirilmesi gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı tarafından düzenlenerek 16.05.2005 tarihli ve 25788 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 44 Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği'ndeki "... idarelerce kurulacak ihale komisyonlarınca bir ihale kararının alınması halinde bu kararın..." şeklindeki ifadeden ve diğer açıklamalardan, damga vergisine konu olacak ihale kararından idarelerce kurulacak ihale komisyonlarınca alınan ve ihalenin belli bir bedelle ihaleye teklif verenlerden birisi üzerine bırakıldığını gösteren bir ihale kararının anlaşılması gerektiği, ihale komisyonu kurulmaksızın doğrudan temin yoluyla gerçekleştirilen satın alma işlemlerine ilişkin alım kararlarının ise ihale kararı olarak değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

⁴ Dr. Şenol TURUT, "İhale Kararlarında Damga Vergisi Uygulaması", *Mali Çözüm*, Sayı: 94, 2009, s. 155.

Fakat, yine Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından Türkiye Noterler Birliği'ne verilen 07.12.2005 tarihli ve 066424 sayılı yazılı görüşte ise, "...ihale kanunlarına tabi olan veya olmayan daire ve kurumların yetkili organlarının bir malın artırma ve eksiltme, pazarlık ve sair şekilde alınması, satılması veya bir hizmetin görülmesi, gördürülmesi maksadıyla verilen her türlü karar" 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'nun uygulaması bakımından ihale kararı olarak yorumlanmış ve bu karara konu malların belli ve hesap edilebilir bir değerinin olması gerektiği ifade edilmiştir.⁵ Bir kağıdın ihale kararı olarak değerlendirilebilmesi için, bu kağıdın bir mal veya hizmetin alımı veya satımına ilişkin olmakla birlikte, muhatabın da belli olması gerektiği tabidir.⁶

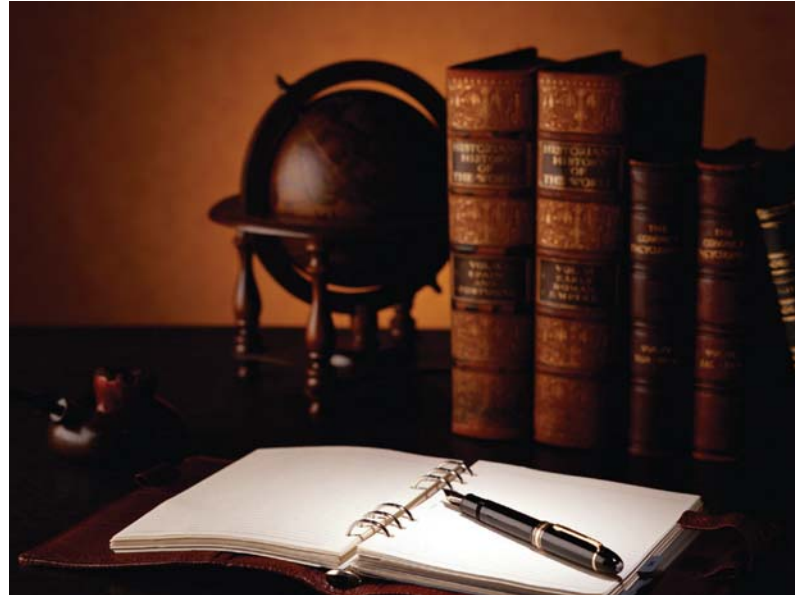
Her ikisi de 2005 yılında ve Maliye Bakanlığı kaynaklı olan ve birbirleriyle çelişen ifadeler içeren bu iki farklı hüküm, kamu idarelerini uygulama açısından tereddüde düşürebilmekte ve uygulama birliğinin bozulmasına neden olabilmektedir. Ancak, Maliye Bakanlığı'nın yazılı görüşüne göre bir üst norm olarak değerlendirilmesi gereken Tebliğ hükümleri esas alınarak, usulüne göre kurulmuş bir ihale komisyonu tarafından alınan ve belirli bir bedel karşılığında, gerçek veya tüzel kişi veya kişilerden alımın yapılmasını öngören bir ihale veya satın alma kararının var olması durumunda, bunun "ihale kararı" olarak yorumlanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Netice olarak bir işlemin ihale kararı olarak kabulü için, şahıs (ihaleyi kazanan kişi ya da kurum) ve bedel iki önemli unsurdur. Bunlar yoksa alınan karar ihale kararı sayılmaz.⁷

Ayrıca, ihale kararının, ihale süreci de göz önünde tutularak, ihalenin hangi aşamasında ve hangi şartlarda "ihale kararı" olarak anlaşılması gerektiği konusunda da, ihale kararının niteliği, sonuçları ve doğuracağı yükümlülükler açısından farklı görüşler vardır. Buna ilişkin görüşlerimiz değerlendirme bölümünde sunulmaktadır.

2.2. Doğrudan Temin Yöntemi İle Alımlarda Damga Vergisi

İhale komisyonu kurmanın veya sözleşme imzalamanın İdarenin takdirinde bulunduğu, 4734 sayılı Kanun'a göre bir ihale usulü olmayan ancak satın alma yöntemi olarak uygulanan doğrudan temin ile yapılan alımlarda, alımın kimden ve hangi bedelle yapılacağına karar vererek satın alma işlemini gerçekleştirmek üzere, ihale komisyonu adı dışında her ne ad altında olursa olsun (alım komisyonu, doğrudan temin komisyonu, doğrudan temin alım komisyonu, piyasa ve fi-



yat araştırma görevlileri gibi) İdare tarafından oluşturulacak komisyonların veya görevlendirilecek kişilerin, muhatabı ve bedeli belli edecek şekilde verecekleri alım kararlarının veya piyasa ve fiyat araştırması sonucunda verecekleri satın alma kararlarının, 44 Seri No'lu Tebliğ hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Doğrudan temin yöntemi ile yapılan alımlarda damga vergisi uygulamalarının ne şekilde yürütüleceği Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan 44 Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği'nde açıklanmıştır:

"İdarelerin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 22'nci maddesi gereğince yaptıkları alımlar sırasında düzenlenen kağıtlara ilişkin damga vergisi uygulamasının aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

Bilindiği gibi, 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinin birinci fıkrasında, bu maddede belirtilen hallerde ihtiyaçların ilan yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulüne başvurulabileceği belirtilmiş, aynı maddenin son fıkrasında da, "Bu maddeye göre yapılacak alımlarda, ihale komisyonu kurma ve 10'uncu maddede sayılan yeterlik kurallarını arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak ihtiyaçlar temin edilir." hükmü yer almıştır.

2004 Yılı Kamu İhale Genel Tebliğinde de, "... 4734 sayılı Kanun'un 22'nci maddesinde belirtilen hallerde ihtiyaçların; Kanun'un 18'inci maddesinde sayılan ihale usulleri için tespit edilen kurallara uyulmaksızın; ilan yapılmadan, teminat alınmadan, ihale komisyonu kurma ve anılan Kanun'un 10'uncu maddesinde sayılan yeterlik kriterlerini arama zorunluluğu bulunmaksızın, ihale yetkilisince görevlendirilecek kişi veya kişiler tarafından piyasada fiyat araştırması yapılarak temin edilmesi mümkün bulunmaktadır.

⁵ <http://www.tnb.org.tr/GenelgeDetay.aspx?TURU=GENELGE&ULAS=57582&K=i> halekararı, Erişim Tarihi: 24.05.2011.

⁶ İhale Kararlarında Damga Vergisi Hakkındaki 19.06.2007 tarihli ve 30 No'lu Türkiye Noterler Birliği Genelgesi, <http://www.tnb.org.tr>.

⁷ Dr. Şenol TURUT, "İhale Kararlarında Damga Vergisi Uygulaması", s. 158.

Söz konusu hükümler uyarınca anılan maddede belirtilen nitelikteki ihtiyaçların karşılanmasında kolaylık sağlanması amaçlanmış olmakla birlikte, ihtiyacın niteliğine göre, ilan yapılması, teminat alınması, ihale komisyonu kurulması, isteklilerde belirli yeterlilik kriterlerinin aranması ile şartname ve sözleşme düzenlenmesi gibi hususlar idarenin takdirindedir.

Bu madde kapsamında alımı yapılacak malın teslimi veya hizmetin ya da yapım işinin belli bir süreyi gerektirmesi durumunda alımın bir sözleşmeye bağlanması zorunlu olup bir defada yapılacak alımlarda sözleşme yapılması idarenin takdirindedir.” denilmektedir.

Bu çerçevede, idarelerin 4734 sayılı Kanun’un 22’nci maddesi kapsamında yapacakları alımlar nedeniyle belli parayı ihtiva eden bir sözleşmenin düzenlenmesi halinde bu sözleşmenin, idarelerce kurulacak ihale komisyonlarınca bir ihale kararının alınması halinde bu kararın, damga vergisine tabi tutulması gerekmektedir. Ancak, söz konusu alımlar nedeniyle belli parayı ihtiva eden bir sözleşmenin düzenlenmemesi ve ihale komisyonları kurularak bir ihale kararının alınmaması halinde ise damga vergisinin aranılmayacağı tabiidir”.⁸

2.3. İhale Kararlarına İlişkin Damga Vergisinin Ödenmesi

488 sayılı Kanun’un 22’nci maddesi ile 44 Seri No’lu Tebliğ’de ihale kararları üzerinden alınan damga vergisinin ödenmesi hususu düzenlenmektedir. Buna göre; alınan ihale kararlarına ait damga vergisinin, ihale kararının müteahhide tebliğinden itibaren en geç 15 gün içinde, verginin mükellefi olan müteahhitlerce, genel bütçeli idarelere hizmet veren say-

manlıklara veya mükellefin gelir veya kurumlar vergisi yönünden bağlı olduğu vergi dairesine, beyanname verilmeksizin, makbuz karşılığı ödenmesi gerekmektedir.

Burada bir hususu belirtmekte yarar bulunmaktadır. Tebliğde yer alan “müteahhit” kelimesi, Büyük Türkçe Sözlükte, “yüklenici; kendi adına veya sözleşmeciden devraldığı inşaat işini yapmakla yükümlü gerçek kişi” olarak tanımlanmaktadır.⁹ Şekil olarak bakıldığında, burada sanki sadece yapım işini gerçekleştirecek bir müteahhitten bahsedilmektedir. Halbuki, 4734 sayılı Kanun’da Tedarikçi, Hizmet Sunucusu, Danışman, Yapım Müteahhidi, İstekli ve Yüklenici için ayrı tanımlamalar yapılmış ve Yüklenici, “üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan istekli” olarak tanımlanmıştır.

4734 sayılı Kanun’daki tanımlar ve ihale sürecine bakıldığında, ihale komisyonunun aldığı ihale kararı, ihalenin herhangi bir gerçek veya tüzel kişi üzerine bırakıldığını kesin olarak göstermemektedir. Nitekim ihale komisyonunun aldığı kararı, ihale yetkilisi onaylamayıp iptal etme yetkisine sahiptir. Ayrıca ihale sonucunun kesinleşmesi “yasaklılık teyidi”, “şikayet” ve “itirazın şikayet” süreçlerine bağlıdır. Bu durumda, henüz sözleşme imzalamayan ve ihale kararına göre belki Yüklenici Adayı olarak adlandırabileceğimiz ihale üzerinde bırakılan istekli için, sözleşmeyi imzalayıp 44 Seri No’lu Tebliğ göre müteahhit, yani “iş yapmakla yükümlü” hale gelinceye kadar, ihale kararından dolayı damga vergisi mükellefiyeti doğmamış olması gerektiği düşünülmektedir.

Dolayısıyla, Tebliğ’de geçen müteahhit kavramının, mevcut uygulamaya göre kendisi ile sözleşme imzalanan “yükleniciyi” değil, henüz sözleşme imzalamayan ve sözleşme imzalayacağı da bu aşamada kesin olmayan ihalenin üzerine bırakıldığı “istekliyi” tanımladığı, bunun da yukarıdaki açıklamalar ışığında, damga vergisi yükümlülüğü açısından eksik bir tanımlama ya da kavram olduğu değerlendirilmektedir.

2.4. İhale Kararlarında Damga Vergisi Mükellefi

488 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesi damga vergisinin mükellefinin kim olduğunu düzenlemektedir. Anılan maddenin birinci ve ikinci fıkralarında “Damga Vergisinin mükellefi kâğıtları imza edenlerdir. Resmî dairelerle kişiler arasındaki işlemlere ait kâğıtların Damga Vergisini kişiler öder.” hükmü yer almaktadır.

İhale kararlarında ihalenin üzerine yapıldığı isteklinin imzası bulunmamasına rağmen genel kabul gören ve Maliye Bakanlığınca

⁸ Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği, Seri No: 44, 16.05.2005 tarihli ve 25788 sayılı Resmi Gazete.

⁹ Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>.

da 17 Seri No'lu Tebliğ'de¹⁰ paylaşılan anlayışa göre; ihaleyi veren tarafın resmi daire olduğu hallerde, ihale kararında sadece resmi dairenin imzası olsa dahi, Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki düzenleme uygulama alanı bulur. Bu düzenlemeye göre de, "resmi dairelerle kişiler arasındaki işlemlere ait kağıtların Damga Vergisini kişiler öder", diğer bir deyişle mükellefiyet/ödeme işlemi gerçek veya tüzel kişinin sorumluluğunda olacaktır.

17 Seri No'lu Tebliğ'de bu kapsamda; "*Bilindiği üzere, Kanun'un 3'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında, resmi dairelerle kişiler arasında düzenlenen kağıtların damga vergisinin kişiler tarafından ödeneceği hükme bağlanmıştır. Bu hüküm gereğince, ister yalnızca resmi dairenin imzası, isterse resmi daire ile kişinin imzası birlikte bulunsun, kağıda ait verginin tamamı kişiler tarafından ödenmektedir.*" açıklaması yapılmaktadır.¹¹

2.5. İhale Kararlarında Damga Vergisini Doğuran Olay

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 19'uncu maddesinde vergi alacağı-nın, vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu genel kural çerçevesinde damga vergisini doğuran olayın ne zaman gerçekleşeceğine yönelik görüşlere aşağıda yer verilmektedir:

- "...damga vergisinde vergiyi doğuran olay kağıtların düzenlenmesi anıdır."¹²

- "... ile ilgili olarak sözleşme ve ihale kararının imzalanmış olması durumunda damga vergisini doğuran olay meydana gelmiş demektir."¹³

- "Damga Vergisinde vergiyi doğuran olay, yukarıda sayılan kağıtların Türkiye'de düzenlenmesidir. Damga vergisinde vergiyi doğuran olayın olabilmesi için;

a) Vergiye konu bir kağıdın varlığı,

b) Kağıdın yazılıp imzalanarak veya imza yerine geçen işaret konularak düzenlenmiş olması,

c) Düzenlenen kağıdın hukuki sonuç doğuracak şekilde ilgili yerlere ibraz edilmesi,

şartlarının bir arada gerçekleşmesi gerekir."¹⁴

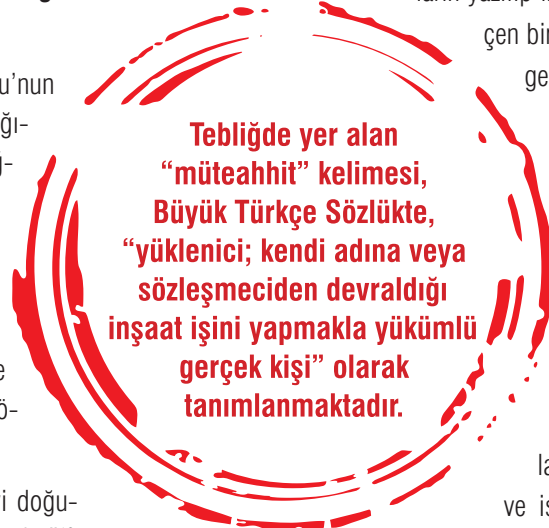
- Damga vergisinin konusunu kağıtlar oluşturduğundan, bu kağıtların düzenlenmesi anında vergiyi doğuran olay meydana gelmiş olur. Bir başka deyişle, bir kağıdın damga vergisine tabi tutulabilmesi için kağıdın hukuken tekemmül etmiş ve herhangi bir hususu ispat veya belli edecek nitelik kazanmış olması yeterlidir.¹⁵

- "Damga vergisinde, vergiyi doğuran olay, 488 sayılı Kanun'a ekli (1) sayılı tabloda yer alan ve herhangi bir hususu ispat veya belli etmek için ibraz edilebilecek olan kağıtların yazılıp imzalanması ya da imza yerine ge-

çen bir işaret konulması anında meydana gelmekte ve sözü edilen Kanun'da gösterilen zamanlarda ödenmesi gerekmektedir."¹⁶

Tüm bu yaklaşımlar beraber incelendiğinde, ihale kararlarında damga vergisini doğuran olayın genel olarak, usulüne uygun kurulan ihale komisyonlarının aldığı ihale kararlarının düzenlendiği anda oluştuğu ve istekliye bildirildiği anda da vergi mükellefiyetinin doğduğu şeklinde bir kabul ve uygulama vardır.

Her ne kadar "Damga vergisini doğuran olay" hususunda kağıdın (ihale kararının) imzalanıp ilgiliye tebliğ edildiği an olduğu yönündeki değerlendirmeler genel kabul görmüş ve uygulamada teamül haline gelmişse de, ihalenin bir süreç olduğu, dolayısıyla sözleşme imzalanmadan bu sürecin tamamlanmadığı, bu nedenle ihale kararlarında vergiyi doğuran olayın sözleşme imzalanması ile meydana geldiğine ilişkin görüşler de mevcuttur.¹⁷



¹⁰ **Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği, Seri No: 17**, 14.04.1981 tarihli ve 17279 sayılı Resmi Gazete.

¹¹ İhale kararlarına ilişkin Damga Vergisinin resmi dairelerce ödenmesi gerektiğine yönelik görüşler için bkz., Dr. Şenol TURUT, "İhale Kararlarında Damga Vergisi Uygulaması", **Mali Çözüm**, Sayı: 94, 2009, s. 170-172.

¹² **Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği, Seri No: 17**, 14.04.1981 tarihli ve 17279 sayılı Resmi Gazete.

¹³ Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Diğer Vergiler Grup Müdürlüğü'nün 10.09.2008 tarihli ve B.07.1.GİB.4.34.18.01/2.1.1187.249/9388.3228 sayılı görüş yazısı, <http://www.huseyinust.com/Thread-Duzenlenen-ihale-kararinin-iptal-edilmesi-nedeniyle-tahsil-edilen-damga-vergisinin-iad>, Erişim Tarihi: 13.05.2011.

¹⁴ Nurettin BİLİCİ, **Vergi Hukuku**. 15. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 275-276.

¹⁵ Erkan KARAARSLAN, "Damga Vergisi", <http://www.erkankaraarslan.org/bolum/makale/dosya/7.pdf>, Erişim Tarihi: 13.05.2011.

¹⁶ Danıştay 7'nci Dairesi kararı, 2005, Dr. Şenol TURUT, "İptal Edilen Kağıdın Damga Vergisi", **Mali Çözüm**, Sayı: 99, 2010, s. 38-39.

¹⁷ Bkz., Dr. Şenol TURUT, "İhale Kararlarında Damga Vergisi Uygulaması", **Mali Çözüm**, Sayı: 94, 2009, s. 174-175.

İhale kararları açısından damga vergisini doğuran olay ve bu olayın gerçekleşme zamanı konusunda, aşağıdaki hususların da göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

4734 sayılı Kanun'da, ihale yetkilisi tarafından onaylanan ihale kararı "kesinleşen ihale kararı" olarak tanımlanmakta ve bu karara bağlı olarak, ihale üzerinde bırakılan istekli için damga vergisi mükellefiyeti doğmaktadır. Oysa ihale yetkilisi tarafından onaylanan ihale kararı ancak, şikayet için öngörülen sürenin sonunda ihale kararına bir itiraz olmaması durumunda veya İdareye şikayet ve bağlantılı olarak Kamu İhale Kurumuna itirazın şikayet sürecinin sonunda ortaya çıkacak duruma göre kesinlik kazanmaktadır. Yani hem İdareye şikayet sonucunda İdare tarafından, hem de Kuruma itirazın şikayet sonucunda Kurum tarafından verilecek kararlara bağlı olarak, düzeltici işlemle ihale kararının değiştirilmesi veya ihalenin iptal edilmesi durumu ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda "kesinleşen ihale kararı" ifadesi, mevzuatta tanımlanmış olan ihale süreci açısından bakıldığında, henüz kesinleşmemiş olan ve herhangi bir şekilde değişme ihtimali olan bir ihale kararı için kullanılmaktadır. Böylece, aslında süreç açısından henüz tam kesinleşmeyen bir ihale kararı için, kesinleşmiş bir damga vergisi tahsili gibi birbirleriyle çelişen ve kamu idaresi adına uygun olmayan bir durum ortaya çıkmakta, idarelerle istekliler arasında ihtilaflara ve yargı davalarına sebep olmaktadır. Bu şekilde, Yüklenici adayı olarak ihale kararı için damga vergisi ödeyen ve daha sonra ihalenin iptali veya karar değişikliği gibi sebeplerle sözleşme imzalamayan istekliler bunu dava konusu yapmışlar ve mahkemeler bu işlemin hukuki dayanağı olmadığına hükmederek bu bedellerin isteklilere geri ödenmesi kararını vermişlerdir.

Ayrıca, ekonomik açıdan en avantajlı teklif olarak değerlendirilerek ihale üzerinde bırakılan isteklinin, mevzuatta belirtilen şartları yerine getirerek sözleşmeyi imzalamaması durumunda, geçici teminatı gelir kaydedilir. Bu durumda idare, varsa ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif fiyatının ihale yetkilisince uygun görülmesi kaydıyla, bu teklif sahibi istekli ile de 4734 sayılı Kanun'da belirtilen esas ve usullere göre sözleşme imzalayabilir. Böyle bir durumda ihale kararına ilişkin damga vergisini kim ödeyecektir? Sözleşmeyi imzalamayan ve geçici teminatı gelir kaydedilen bir istekli, ayrıca damga vergisi mükellefi mi olacaktır? Ekonomik açıdan en

avantajlı ikinci teklif sahibinin sözleşmeyi imzalayabilmesi için hem ihale kararına ilişkin damga vergisini hem de sözleşmeye ilişkin damga vergisini ödemesi gerekecektir. Eğer, ekonomik açıdan en avantajlı teklif sahibi de ihale kararı için damga vergisi mükellefi durumundaysa, bir vergi için iki ayrı mükellef mi olacaktır?

Ekonomik açıdan en avantajlı ikinci teklif sahibi de sözleşmeyi imzalamaz ise onun da geçici teminatı gelir kaydedilir. Böyle bir durum ortaya çıktığında, beyana dayanmayan ve ihale kararı için doğmuş olan damga vergisi kimden ve nasıl tahsil edilecektir?

İşte bütün bu hususlar ve çelişkili durumlar göz önünde tutularak, kesinleşen ihale kararı kavramının ve damga vergisi mükellefiyeti olma şartlarının yeniden değerlendirilmesi ve birbirleriyle ilişkili olan mevzuatın ortak hükümlerine göre yeni bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.

2.6. İhalenin İptali Halinde İhale Kararına İstinaden Ödenen Damga Vergisinin İade Edilip Edilemeyeceği

Bilindiği gibi ihale, 4734 sayılı Kanun'da sayılan (örneğin Md. 44, 54 ve 55) durumlarda iptal edilebilmektedir. Dolayısıyla ihale üzerine yapılan istekliye "ihale kararı" nedeniyle ödediği damga vergisinin geri ödenip ödenmeyeceği hususu ortaya çıkmaktadır. Oluşan bu tereddüde yönelik Maliye Bakanlığı birimleri tarafından verilen görüşler özetle aşağıya çıkarılmıştır:

"...Damga Vergisinde imzalanmak suretiyle tekemmül eden bir kağıdın daha sonra hükmünden yararlanılmaması halinde, bu kağıt için ödenmiş bulunan verginin iade edileceğine dair bir hüküm de bulunmamaktadır. ... Söz konusu ihalenin, iptal edilerek sözleşme ve kararın hükmünden yararlanılmaması, sözleşme ve kararın bir hususu ispat veya belli edilecek belge olma niteliğini ortadan kaldırmayacağından, bu kağıtlara istinaden ödenen damga vergisinin iade edilmesi mümkün bulunmamaktadır."¹⁸

¹⁸ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 10.09.2008 Tarih ve B.07.1.G İB.4.34.18.01/2.1.1187.249/9388.3228 Sayılı Özelgesi, Hasan YALÇIN, Hayrullah DOĞAN, "Düzenlenen İhalenin İptal Edilmesi Halinde Tahsil Edilen Damga Vergisi İadesi Mümkün Müdür?", http://www.denetimturkey.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2174:duzenlenen-ihalenin-iptal-edilmesi-halinde-tahsil-edilen-damga-vergisi-ialesi-muemkuenmueduer&catid=175:vergi-guenlueue, Erişim Tarihi: 05.05.2011.

“...bir kağıdın damga vergisine tabi tutulabilmesi için kağıdın herhangi bir hususu ispat veya belli edecek nitelik kazanmış, yani hukukten tekemmül etmiş olması gerekmektedir. İmzalanmak suretiyle hukukten tekemmül eden ve verginin konusuna giren bir kağıdın hükmünden istifade edilmiş olması veya kısmen istifade edilmiş olması, o kağıdın bir hususu ispat ve belli edebilecek belge olması vasfını ortadan kaldırmaz. Yine 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu’nda, herhangi bir hususu ispat ve hukukten tekemmül edecek biçimde düzenlenen kağıtların daha sonra hükümlerinden tamamen veya kısmen yararlanılmaması halinde bu kağıtlar için ödenmiş bulunan verginin iade edileceğine dair bir hüküm mevcut değildir.

Bu itibarla, imzalanmak suretiyle hukukten tekemmül eden ve verginin konusuna giren bir kağıdın hükmünden istifade edilmemiş olması herhangi bir hususu ispat ve belli eden belge olma vasfını ortadan kaldırmaz. Bu nedenle.....ihale kararına ait damga vergisinin iade edilmesi kanunen mümkün bulunmamaktadır.”¹⁹

Maliye Bakanlığının bu yöndeki görüşlerine karşılık Danıştay aksi yönde hüküm veren kararlar almıştır. Örneğin sonradan iptal edilen kağıtlar için ödenen Damga Vergisi’nin iade edilip edilemeyeceği konusunda Danıştay 9. Dairesi, vergi idaresinin görüşünün aksi yönünde karar vermiştir;

“...kiralama işine ilişkin ihale kararının belediye meclisince iptal edilerek işin başka kişiye ihale edildiği anlaşılmıştır. Bu durumda söz konusu ihale kararı yasa hükmü gereğince bir hususu ispat etmek niteliğini kaybettiğinden ortada damga vergisi yükümlüğünü doğuracak nitelikte bir belge bulunmadığından yükümlü temyiz isteminin kabulü ile mahkeme kararının bozulması gerekeceği düşünülmüştür. Bu durumda uyumsuzluk konu ile kararının tarafları bağlayacağı bir hukuki niteliği bulunmadığı gibi, belli bir hususu ispat etme özelliğini de kaybetmiş olması nedeniyle damga vergisi yükümlülüğünü doğuracak nitelikte bir belgeden söz etmek mümkün olmadığından, Vergi Dairesi Müdürlüğü’nün temyiz isteminin reddine karar verilmiştir.”²⁰

Bu kapsamda aşağıda yer alan açıklamaların konunun genel değerlendirmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir:

¹⁹ Konya Vergi Dairesi Başkanlığı’nın 02.10.2006 tarihli ve B.07.1.GİB.4.42.16.02/DVK-1110-1260 sayılı görüş yazısı. http://www.konyavdb.gov.tr/index.php?module=pages&do=page_list&action=detail&id=446, Erişim Tarihi: 13.05.2011.

²⁰ Mehmet ASLAN, “Kazanıldıktan Sonra İptal Edilen Bir İhalede İmzalanın Sözleşme Nedeniyle Ödenen Damga Vergisi’nin İadesi Sorunu”, **Mali Pusula**, Aralık 2007. Benzer bir karar için bkz., Danıştay 9. Daire Kararı, Esas No: 1996/623 ve Karar No: 1996/2008, Karar Tarihi: 30.05.1996.

- İhalenin İdareler Tarafından İptal Edilmesi: Damga vergisi, temelde bazı ticari işlemler ile borçlar hukuku konusuna giren bir kısım işlemlerin vergilendirilmesine yöneliktir. Ancak vergileme tekniği açısından diğer vergilerden farklı olarak hukuki işlemlerin bizzat kendisinin değil, işlemin dayanağını teşkil eden kağıtların vergilendirilmesi esası geçerlidir. Bunun doğal sonucu olarak Damga Vergisi Kanunu arka plandaki hukuki işlemin nasıl, neden ve ne zaman doğduğu ile değil; hukuki işlemin sağ doğmasını sağlayan belgelerle ilgilidir. Dolayısıyla damga vergisine tabi bir kağıt düzenlendikten sonra söz konusu kağıdın düzenlenmesine esas teşkil eden işlemin iptal edilmesi halinde, damga vergisini doğuran olay ortadan kalkmayacağından; kesilmiş bulunan verginin iadesi de mümkün olmayacaktır. Ancak yerleşik hale gelmiş olmamakla birlikte, Danıştay’ın söz konusu hususlarla ilgili açılan davalarda genellikle mükellefler lehine karar verdiği ve damga vergisinin iadesi yönünde kararlar verildiği görülmektedir.

- İhalenin Kamu İhale Kurumu Tarafından İptal Edilmesi: 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 53’üncü maddesi ile kurulan Kamu İhale Kurumu, aynı Kanun’un 56’ncı maddesi uyarınca, sözleşme imzalanıncaya kadar olan ihale işlemlerine ilişkin olarak, istekiler tarafından yapılacak şikayetleri inceleme ve sonuçlandırma yetkisine sahiptir. Kurum, bu yetkisine dayanarak ihale sürecini durdurabileceği gibi, onaylanmış bir ihale kararını da iptal edebilir. Kişisel görüşümüze göre, şikayet konusu yapılan ihale kararları Kurum tarafından yapılacak inceleme sonucuna göre kesinlik kazanacağından, Damga Vergisi Kanunu açısından vergiyi doğuran olayın da şikayetin uygun bulunmadığı yönündeki Kurum kararı ile meydana geldiğinin kabulü zorunludur. Dolayısıyla ihale yetkilisince onaylanmış olsa bile istekiler tarafından şikayet konusu yapılan bir ihale kararı üzerinden damga vergisi alınmamalı, Kurumun Kararı beklenmelidir.

- Damga Vergisi Ödenmeden İhalenin İptal Edilmesi: Damga vergisi ödenmeden ihale kararının iptali de söz konusu olabilir. Yukarıda açıklandığı üzere ihale kararlarında vergiyi doğuran olay, kararın onaylandığı anda meydana gelmiş olur. Bununla birlikte, yükleniciye tebliğ edilmedikçe onaylanmış ihale kararına ait damga vergisi mükellefiyetinin yerine getirilmesinin mümkün olmadığı da açıktır. Buna göre, onaylanmış ihale kararının (herhangi bir nedenle) yükleniciye tebliğ edilmeden ya da tebligat tarihinden itibaren belirlenen sürede iptali halinde vergi mükellefiyeti doğmayacaktır.”²¹

²¹ Erkan KARAARSLAN, “Damga Vergisi”, <http://www.erkankaraarslan.org/bolum/makale/dosya/7.pdf>, Erişim Tarihi: 13.05.2011.

2.7. Damga Vergisinin Matrahına Katma Değer Vergisinin Dahil Edilmemesi

30 Seri No'lu Damga Vergisi Genel Tebliği'nde,²² damga vergisi matrahına dahil edilen katma değer vergisinin, üstlenilen işin ya da verilen hizmetin bir bedeli olmadığı, bu nedenle katma değer vergisinin damga vergisi matrahına dahil edilmesi halinde, verginin vergilendirilmesi gibi bir sonuç doğuracağı gerekçesiyle, bazı mükelleflerce bu uygulamanın dava konusu edildiği, yargı mercilerinin de, katma değer vergisinin nispi damga vergisinin hesaplanmasında dikkate alınmaması gerektiğine hükmedildiği belirtilerek, bundan böyle nisbi damga vergisine tabi kağıtların muhtevasında, katma değer vergisi yönünden herhangi bir düzenleme olup olmadığına bakılmaksızın;

a-Damga vergisinin, katma değer vergisi hariç olmak üzere sadece işin bedeli üzerinden hesaplanması,

b-Katma değer vergisi dahil edilerek düzenlenen kağıtlardan alınması icabeden damga vergisinin ise katma değer vergisi tutarı düşüldükten sonra kalan meblağ üzerinden hesaplanması,

gerektiği belirtilmektedir.

Bu hususta Danıştay 7. Dairesi 12.11.1992 tarihli kararında;

"Banka tarafından yükleniciye ödeneceği kabul edilen katma değer vergisinin de ihale bedeline katılması suretiyle bulunan miktar üzerinden damga vergisi alınması vergiden vergi alınması sonucunu doğuracağına, Damga Vergisi Kanunu'nda katma değer vergisinin de matraha gireceği yolunda açık bir hüküm bulunmadığına göre, fazladan alındığı anlaşılan dava konusu damga vergisinin davacıya ret ve iadesine karar verilmesi yerindedir.

.....

Sözleşmede yazılı ihale bedeline katma değer vergisinin de katılması suretiyle toplam miktar üzerinden damga vergisi alınması, vergiden vergi alınması sonucunu doğurmaktadır. Böylesine bir vergilendirmenin kabul edilebilmesi, bu hususta yasada açık ve amir bir hüküm bulunmasına bağlıdır. Oysa, Damga Vergisi Kanunu'nda, verginin de damga vergisi matrahına gireceği hakkında açık bir hüküm bulunmamaktadır." hükmünde bulunarak davacının katma değer vergisi uygulanan bedel üzerinden damga vergisi matrahının bulunması yönündeki temyiz talebini reddetmiştir.²³

²² 29.01.1997 tarihli ve 22892 sayılı Resmi Gazete.

²³ Danıştay 7. Daire Kararı, Esas No: 1988/3626 ve Karar No: 1992/5561.

3. DEĞERLENDİRME

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında gerçekleştirilen ihale veya alım kararlarına ilişkin damga vergisi uygulamalarındaki tereddütlerin ve kamu idareleri tarafından farklı şekillerde yapılan uygulamaların veya kamu idareleri ile bu idarelere iş yapan gerçek ya da tüzel kişiler arasındaki ihtilafların, bazı kavramların açık bir şekilde tanımlanmamış olmasından veya birbiriyle bağlantılı olan değişik konulara ilişkin mevzuatta, bu kavramların farklı şekilde yorumlanmasına yol açacak şekilde düzenlemeler yapılmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Bu maktelede incelenen Kamu İhale Kanunu ve Damga Vergisi Kanunu ile bunlara ilişkin düzenlenen ikincil ve üçüncül düzey mevzuat, ortak tanımlar, kavramlar ve bağlantılı uygulamalar konusunda farklı yorumlara yol açabilecek hususlar içermektedir.

Örneğin, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun ilk halinde kanunda ihale usullerinden birisi olarak tanımlanan ancak daha sonra 30/07/2003 tarihinde yapılan değişiklikle ihale usulü olmaktan çıkarılan doğrudan teminin, bir ihale usulü olmayıp sadece bir alım yöntemi olarak tanımlanması, damga vergisinin de ihale kararı için "karar pulu" olarak tahsil edilmesi nedeniyle, doğrudan temin alımlarında bazı idareler tarafından damga vergisi alınması uygulaması yapılmazken; her türlü alımın bir kararla ve bir yetkilinin onayıyla olacağı yorumuyla, doğrudan temin alımlarında damga vergisi uygulaması yapan kamu idareleri de vardır. Bu durum, hem uygulama birliğinin sağlanamamasına hem de alım süreçlerinin doğru yönetilememesine sebep olduğu gibi, kamu görevlilerini de hangi uygulamayı yapacakları konusunda tereddüde düşürmekte ve zor durumda bırakmaktadır.

Bu nedenle, ihale mevzuatı ve damga vergisi mevzuatı yeniden gözden geçirilerek konuyla ilgili herkesin aynı şekilde anlayacağı ve aynı uygulamayı yapacağı açık, anlaşılır, kesin ve makul tanımlamalar yapılmalı, tanımlar ve kavramlar arasındaki çelişkiler giderilmeli, ortak hükümler ve bağlantılı konular birbiriyle uyumlu hale getirilmeli, bir mevzuatta yapılan değişiklik, düzenleme ve güncellenmenin diğer mevzuatın bağlantılı hükümlerine de yansımaları sağlayacak düzenlemeler yapılmalı ve kamu görevlilerinin hangi mevzuata uyacağı ve nasıl bir uygulama yapacağı konusunda ikilemde kalması önlenmelidir.

Böylece, kamu idarelerini hem kendi personeli ile hem de ihalelere katılan gerçek ya da tüzel kişilerle damga vergisi uygulamaları konusunda ihtilafa düşüren ve davalara sebep olan belirsizliklerin ve farklı uygulamaların önlenileceği veya en azından azaltılabileceği değerlendirilmektedir.

Bu yaklaşımdan hareketle;

- İhale kararına ilişkin damga vergisinin, ihale süreci kesin olarak tamamlanıp sözleşme imzalama aşamasına gelindiğinde, varsa kesin teminat alma işlemine paralel olarak yoksa sözleşme imzalamadan hemen önce, sözleşmeyi imzalayarak Yüklenici sıfatını kazanacak olan istekliden tahsil edilecek şekilde düzenleme yapılmasının,

- Doğrudan teminle yapılan alımların, idarenin takdiriyle ihale komisyonu kurmadan ve ihale kararı olmadan gerçekleştirildiği durumlarda damga vergisi uygulamasının yapılmamasının,

- Şayet ne şekilde yapılsa yapılsın doğrudan teminle yapılan alımlar da damga vergisine konu edilecekse, bu durumun da açık bir şekilde hükme bağlanmasının,

- Özellikle kamu alımları açısından, damga vergisi mevzuatı ile kamu alımlarına ilişkin mevzuatın aynı kavramsal çerçevede ve süreç olarak birbirine uygun hükümler içermesinin sağlanmasının,

bu konudaki tereddütleri, ihtilafları ve problemleri gidermesi açısından uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- **Kamu Alımları İzleme Raporu 2010**, Kamu İhale Kurumu, Mart 2010, http://www.ihale.gov.tr/Istatis-tikler_Raporlar/ihale_istatistikleri.htm, Erişim Tarihi: 05.05.2011.
- 54 Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği, 29.12.2010 tarihli ve 27800 (6. Mükerrer) sayılı Resmi Gazete.
- Dr. Şenol TURUT, "İhale Kararlarında Damga Vergisi Uygulaması", **Mali Çözüm**, Sayı: 94, 2009, s. 155-181.
- http://www.tnb.org.tr/GenelgeDetay.x?TURU=GENELGE&ULAS=57582&K=ihale_kararı, Erişim Tarihi: 24.05.2011.
- İhale Kararlarında Damga Vergisi Hakkında 19.06.2007 tarihli ve 30 No'lu Türkiye Noterler Birliği Genelgesi, <http://www.tnb.org.tr>.
- 44Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği, 16.05.2005 tarihli ve 25788 sayılı Resmi Gazete.
- Büyük Türkçe Sözlük, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>.

- 17 Seri No'lu Damga Vergisi Kanunu Genel Tebliği, 14.04.1981 tarihli ve 17279 sayılı Resmi Gazete.
- Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Diğer Vergiler Grup Müdürlüğü'nün 10.09.2008 tarihli ve B.07.1.İB.4.34.18.01/2.1.1187.249/9388.3228 sayılı görüş yazısı, www.huseyinust.com/Thread-Duzenlenen-ihale-kararinin-iptal-edilmesi-nedeniyle-tahsil-edilen-damga-vergisinin-iad, Erişim Tarihi: 13.05.2011.
- Nurettin BİLİCİ, **Vergi Hukuku**, 15. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Erkan KARAARSLAN, Damga Vergisi, <http://www.er-kankaraarslan.org/bolum/makale/dosya/7.pdf>, Erişim Tarihi: 13.05.2011.
- Danıştay 7 nci Dairesi kararı, 2005, Dr. Şenol TURUT, "İptal Edilen Kağıdın Damga Vergisi", **Mali Çözüm**, Sayı: 99, 2010, s. 38-39.
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 10.09.2008 tarih ve B.07.1.İB.4.34.18.01/2.1.1187.249/9388.3228 Sayılı Özelgesi, Hasan YALÇIN, Hayrullah DOĞAN, "Düzenlenen İhalenin İptal Edilmesi Haliinde Tahsil Edilen Damga Vergisi İadesi Mümkün Müdür?", http://www.denetimturkey.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2174:duezenlenen-ihalenin-iptal-edilmesi-halinde-tahsil-edilen-damga-vergisi-iadesi-muemkuenmueduer&catid=175:vergi-gu-enlueue, Erişim Tarihi: 05.05.2011.
- Konya Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 02.10.2006 tarihli ve B.07.1.GİB.4.42.16.02/DVK-1110-1260 sayılı görüş yazısı. http://www.konyavdb.gov.tr/index.php?module=pages&do=page_list&action=detail&id=446, Erişim Tarihi: 13.05.2011.
- Mehmet ASLAN, "Kazandıktan Sonra İptal Edilen Bir İhalede İmzalanan Sözleşme Nedeniyle Ödenen Damga Vergisi'nin İadesi Sorunu", **Mali Pusula**, Aralık 2007.
- Danıştay 9. Daire Kararı, Esas No: 1996/623 ve Karar No: 1996/2008, Karar Tarihi: 30.05.1996.
- 30 Seri No'lu Damga Vergisi Genel Tebliği, 29.01.1997 tarihli ve 22892 sayılı Resmi Gazete.
- Danıştay 7. Daire Kararı, Esas No: 1988/3626 ve Karar No: 1992/5561.



Mehmet Hulusi GÜNŞEN

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı | İç Denetçi

YENİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KURULMASININ GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNDEN DAĞITILAN PAYLARA ETKİLERİ

“Çalışmamız yazımızın başında da belirtildiği üzere sınırlı verilerden hareketle analiz yapmaya elverişli hale getirilerek hesaplanmış ve kesin veri olmamakla birlikte genel olarak analiz yapmamıza yardımcı olmaktadır. Bu verilerden hareketle yaptığımız çalışma sonucunda yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre, yeni kurulacak belediyelerde genel bütçeden ayrılacak vergi geliri payı, belediye sınırları içerisinde tahsil edilen vergilerden oluşacağından bu illerde tahsil edilen vergi tutarı dağıtılacak paylar için belirleyici olduğu ve bazı il belediyelerinin büyükşehir belediyesi olmasına karşın payları azalabileceği anlaşılmaktadır.”

Bilindiği üzere son genel seçimler öncesinde gündeme gelen yeni büyükşehirlerin kurulmasına yönelik açıklamalar 61. Hükümet programında da aynen “**Büyükşehir belediyeleri konusunda köklü değişiklikler yapılacaktır. Nüfusu 750 binden fazla olan illerde büyükşehir belediyesi kurulacaktır.**” şeklinde yer almıştır. Bu gelişme gerek büyükşehir kurulacak il ve ilçe belediyelerini gerekse diğer il ve ilçe belediyelerini mali yönden yakından ilgilendirmektedir. Çalışmamızda belediye bütçelerinde önemli bir yere sahip olan, genel bütçe vergi gelirden dağıtılan paylar açısından bu gelişmenin etkileri ele alınacaktır.

Genel bütçe vergi gelirlerinden dağıtılacak payların hesaplanmasına esas verilerin tümü ilgili kurumlarca ayrıntılı olarak yayınlanmamaktadır. Bu nedenle çalışmamızda genel bütçe vergi gelirlerinin paylaşımına yönelik hesaplamalar genel değerlendirme yapmamızı sağlamakla birlikte, kesin olarak hesaplama yapılabilmesi ancak tüm verilerin ve hesaplamaların ilgili kurumlarca yayınlamasıyla mümkün olacaktır.

1. GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNDEN BELEDİYE PAYLARININ HESAPLANMASINA İLİŞKİN KANUNİ DÜZENLEMELER

Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak olan paylar 15.07.2008 tarih ve 26937 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 02.07.2008 tarih ve 5779 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 5779 sayılı Kanun ile pay oranları, matraha tabi vergi gelirleri başta olmak üzere hesaplama esasları ve kriterleri değişmiştir.

5779 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde ayrılacak payların hesaplanması ve dağıtımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

BELEDİYELER	MATRAH	ORAN	DAĞITIM ESASI	
Büyükşehir Belediyeleri	Büyükşehir belediyesi sınırları içinde tahsil edilen vergi geliri – İadeler	% 5	%70 Doğrudan	% 30 oranındaki pay havuzda toplanır ve Büyükşehir Nüfuslarına orantılı olarak dağıtılır.
Büyükşehir İlçe Belediyeleri	Türkiye Genelinde Tahsil edilen Vergi Geliri – İadeler	%2,5	%70 Büyükşehir ilçe belediyeleri nüfusuna orantılı olarak	Hesaplanan paydan %30'u bağlı bulunduğu büyükşehir belediyesine aktarılır. 2560 sayılı Kanun'un 13/c maddesi gereğince % 70 ilçe belediyelerine dağıtılacak payın %10 u büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idarelerine ayrılır.
Büyükşehir Dışındaki İl, İlçe ve Belde Belediyeleri	Türkiye Genelinde Tahsil edilen Vergi Geliri – İadeler	%2,85	%80 oranındaki pay nüfusa orantılı olarak	%20 oranındaki pay gelişmişlik endeksleri yüzde 23'ü birinci gruba, yüzde 21'i ikinci gruba, yüzde 20'si üçüncü gruba, yüzde 19'u dördüncü gruba ve yüzde 17'si beşinci gruba tahsis edilir. Bu tahsisat, her grup içinde, <u>gruba giren belediyelerin nüfuslarına göre</u> dağıtılır.

2. GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNİN BELEDİYE BÜTÇELERİNDEKİ MALİ BÜYÜKLÜĞÜ

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere dağıtılacak paylarla ilgili yasal düzenlemeleri genel olarak değerlendirildikten sonra bu payların belediyeler için önemini ortaya kayabilmek için ülkemizde gerçekleşen belediye gelir bütçelerini kısaca analiz etmek gerekmektedir. Aşağıda büyükşehir belediyeleri, büyükşehir dışı il belediyeleri, ilçe ve belde belediyelerine ilişkin tahsil edilen gelirlerin izlendiği Bütçe Gelirleri Hesabına ilişkin Bütçe Gelirleri Tablosu verilmiştir.¹

2010 YILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ BÜTÇE GELİRLERİ (1.000)			
EKONOMİK KOD	GELİR TÜRLERİ	OCAK-ARALIK	ORAN
	BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	13.322.111	100%
1	Vergi Gelirleri	286.067	2%
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.397.509	10%
4	Alınan Bağış ve Yardımlar ile Özel Gelirler	58.613	0%
5	Faizler, Paylar ve Cezalar	10.006.684	75%
5.1	Faiz Gelirleri	41.889	0%
5.2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	9.237.842	69%
5.3	Para Cezaları	62.530	0%
5.4	Diğer Çeşitli Gelirler	664.423	5%
6	Sermaye Gelirleri	1.405.948	11%
7	Alacaklardan Tahsilat	167.290	1%

Tablolardan anlaşılacağı üzere, büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirlerinden dağıtılan pay toplamı 9.237.842.000 TL ve toplam bütçe gelirinin yüzde 69'unu oluşturmakta, il belediyelerinde 1.853.251.000 TL ve yüzde 48'ini oluşturmakta, ilçe ve belde belediyelerinde ise 7.429.588.000,- TL ve toplam bütçe gelirlerine oranı yüzde 44'ünü oluşturmaktadır.

¹ Kamu Hesap Bülteni, Muhasebat Genel Müdürlüğü www.muhasabat.gov.tr

2010 YILI İLÇE VE BELDE BELEDİYELERİ BÜTÇE GELİRLERİ

EKONOMİK KOD	GELİR TÜRLERİ	OCAK-ARALIK	ORAN
	BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	17.039.424	100%
1	Vergi Gelirleri	4.981.451	29%
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	2.357.768	14%
4	Alınan Bağış ve Yardılar ile Özel Gelirler	334.174	2%
5	Faizler, Paylar ve Cezalar	8.363.000	49%
5.1	Faiz Gelirleri	86.873	1%
5.2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	7.429.588	44%
5.3	Para Cezaları	477.734	3%
5.4	Diğer Çeşitli Gelirler	368.805	2%
6	Sermaye Gelirleri	1.002.209	6%
7	Alacaklardan Tahsilat	822	0%

Büyükşehir belediyelerinin diğer belediyelere göre bu gelire bağımlılık derecesi çok daha yüksek olduğu görülmekle birlikte genel olarak belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları pay, uzun vadeli planlarının oluşturulduğu stratejik planların ve yıllık amaç ve hedeflerin belirlendiği ve bütçelemeye esas olan performans programının hazırlanması ve uygulanması açısından oldukça önemli olduğu görülmektedir.

2010 YILI BÜYÜKŞEHİR DIŞINDAKİ İL BELEDİYELERİNİN BÜTÇE GELİRLERİ (1.000)

EKONOMİK KOD	GELİR TÜRLERİ	OCAK-ARALIK	ORAN
	BÜTÇE GELİRLERİ HESABI	3.872.328	100%
1	Vergi Gelirleri	587.048	15%
3	Teşebbüs ve Mülkiyet Gelirleri	1.068.781	28%
4	Alınan Bağış ve Yardılar ile Özel Gelirler	51.810	1%
5	Faizler, Paylar ve Cezalar	2.038.648	53%
5.1	Faiz Gelirleri	15.548	0%
5.2	Kişi ve Kurumlardan Alınan Paylar	1.853.251	48%
5.3	Para Cezaları	72.376	2%
5.4	Diğer Çeşitli Gelirler	97.473	3%
6	Sermaye Gelirleri	125.658	3%
7	Alacaklardan Tahsilat	383	0%



3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KURULAN İL VE İLÇE BELEDİYELERİ İÇİN GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNDEN AYRILACAK PAYIN DURUMU

61. Hükümet programında yer aldığı üzere nüfusu 750 binden fazla olan iller (bu illerin sınırları İstanbul ve Kocaeli gibi mülki sınırları kapsayacağı varsayımıyla) tabloda gösterilmiştir.²

Adana	2.085.225	İstanbul	13.255.685	Erzurum	769.085	Sakarya	872.872
Ankara	4.771.716	İzmir	3.948.848	Eskişehir	764.584	Samsun	1.252.693
Antalya	1.978.333	Kayseri	1.234.651	Gaziantep	1.700.763	Tekirdağ	798.109
Aydın	989.862	Kocaeli	1.560.138	Hatay	1.480.571	Trabzon	763.714
Balıkesir	1.152.323	Konya	2.013.845	Mersin	1.647.899	Şanlıurfa	1.663.371
Bursa	2.605.495	Manisa	1.379.484	Van	1.035.418		
Denizli	931.823	K.Maraş	1.044.816				
Diyarbakır	1.528.958	Muğla	817.503				

2010 yılı adrese dayalı nüfus sayım sonuçlarına göre mülki idare sınırları dikkate alındığında Aydın, Balıkesir, Denizli, Manisa, Kahramanmaraş, Muğla, Hatay, Van, Tekirdağ, Trabzon ve Şanlıurfa illerinde büyükşehir belediyesi kurulacağı anlaşılmaktadır.

Yeni kurulacak büyükşehirler sınırları içerisinde ayrıca ilçe belediyelerinde kurulacağı dikkate alınarak değerlendirilmemizi genişletebiliriz.

Yukarıda yer verdiğimiz payların hesaplanmasına esas tablodan da faydalanarak 5779 Sayılı Kanun gereğince büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak payların paylaşımında meydana gelen değişiklikler incelenecektir.

Öncelikle mevcut durumda büyükşehir kurulması öngörülen il belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar, genel bütçe vergi gelirlerinden red ve iadeler düştükten sonra kalan tutarın yüzde 2,85'inin, yüzde 80'i nüfus sayısına göre kalan kısım ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılmaktadır. Söz konusu illerde büyükşehir belediyesi kurulması halinde ise genel bütçe vergi gelirlerinden dağıtılacak payın matrahı büyükşehir sınırlarında tahsil edilen (Red ve iadeler çıktıktan sonra) net vergi gelirinin yüzde 5'i olarak hesaplanacaktır. Bu payın yüzde 70'i doğrudan belediye payı olarak hesaplanmakta, kalan yüzde 30 tutar ise havuza alınarak büyükşehir belediyeleri arasında nüfusa orantılı olarak dağıtılmaktadır.

Büyükşehir dışı il ve ilçe belediyeleri için 2010 yılı net vergi gelirleri³ esas alınarak dağıtılacak matrah aşağıda gösterilmiştir. Buna göre matrahın yüzde 80'i nüfusa göre kalan yüzde 20'lik kısım ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılacaktır. Gelişmişlik endeksine göre yapılacak dağıtımın hesaplanmasına yönelik DPT gelişmişlik endeksleri esas alındığı bilinmekle birlikte tüm il ve ilçelerin yer aldığı hesaplanmaya esas gelişmişlik düzeylerine ilişkin verilerin İller Bankası'na yayınlanmaması nedeniyle sadece nüfus esas alınarak

dağıtılacak yüzde 80 oranındaki pay hesaplanarak bu konuda sınırlı da olsa bir karşılaştırma yapılacaktır.

2010 yılı vergi gelirleri ve 2009 yılı belediye nüfusu⁴ dikkate alınarak 2010 yılında

büyükşehir belediyesi kurulması öngörülen belediyelerin yaklaşık olarak almış oldukları pay aşağıda gösterildiği üzere hesaplanmıştır.⁵

I-Net Vergi Gelirleri %2,85	6.006.186.020
Nüfusa göre dağıtılacak %80	4.804.948.820
İl Belediyeleri	5.345.402
İlçe Belediyeleri	12.216.596
Belde Belediyeleri	5.447.730
Toplam	23.009.728
Yıllık Kişi Başı pay	208,82



³ Kamu Hesapları Bülteni, Muhasebat Genel Müdürlüğü www.muhasebat.gov.tr
Not: Kamu hesap bülteninde Mahalli İdarelere ayrılan toplam yüzde 6,5 pay olarak yer alan tutardan hareketle %2,85 hesaplanmıştır. (%2,5 Büyükşehir İlçe Belediye Payı + %2,85 Diğer İl İlçe ve Belde Belediye Payı + %1,15 Özel İdare Payı = %6,5)

⁴ Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, www.migm.gov.tr

⁵ İlgili belediyelerin Web siteleri Faaliyet Raporlarından yapılan araştırmada yaklaşık olarak bu payların hesaplandığı anlaşılmıştır.

² <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>

İL		2009 YILI NÜFUSU	2010 YILLIK KİŞİ BAŞI VERGİ GELİRİ PAYI	2010 YILI TOPLAM PAY %80
AYDIN	İL MERKEZİ	179.425	208,82	37.467.976
BALIKESİR	İL MERKEZİ	259.157	208,82	54.117.811
DENİZLİ	İL MERKEZİ	488.768	208,82	102.065.753
MANİSA	İL MERKEZİ	291.374	208,82	60.845.446
K.MARAŞ	İL MERKEZİ	414.613	208,82	86.580.521
HATAY	İL MERKEZİ	202.216	208,82	42.227.250
MUĞLA	İL MERKEZİ	61.550	208,82	12.853.025
TEKİRDAĞ	İL MERKEZİ	140.535	208,82	29.346.869
TRABZON	İL MERKEZİ	230.399	208,82	48.112.494
VAN	İL MERKEZİ	360.810	208,82	75.345.245

Söz konusu belediyelerin büyükşehir olması halinde ise belediye sınırlarında tahsil edilen vergi gelirlerinin yüzde 5'i ayrılarak yüzde 70'i doğrudan kalan yüzde 30'u da havuza alınarak büyükşehir belediyeleri nüfusuna göre dağıtılacaktır. Bu durumda karşılaştırma yapabilmek adına 2010 yılı vergi gelirleri 6esas alındığında söz konusu belediyelere genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak pay hesaplaması aşağıdaki şekilde gerçekleşecektir.

İLLER	2010 YILI VERGİ GELİRLERİ (1.000)	2010 NÜFUSU	%5 Vergi Gelirleri	%70 Doğrudan Dağıtılan Pay	%30 Havuza Aktarılan
Aydın	636.485	989.862	31.824,25	22.276,98	9.547,28
Balıkesir	1.074.637	1.152.323	53.731,85	37.612,30	16.119,56
Denizli	679.959	931.823	33.997,95	23.798,57	10.199,39
Hatay	1.771.323	1.480.571	88.566,15	61.996,31	26.569,85
Manisa	1.069.698	1.379.484	53.484,90	37.439,43	16.045,47
Muğla	1.083.644	817.503	54.182,20	37.927,54	16.254,66
K.Maraş	489.206	1.044.816	24.460,30	17.122,21	7.338,09
Tekirdağ	1.843.384	798.109	92.169,20	64.518,44	27.650,76
Trabzon	684.191	763.714	34.209,55	23.946,69	10.262,87
Urfa	470.518	1.663.371	23.525,90	16.468,13	7.057,77
Van	311.175	1.035.418	15.558,75	10.891,13	4.667,63
Toplam	8.560.058	12.056.994	505.711,00	353.997,70	151.713,30
Büyükşehir Kurulacak illerin Havuza aktarılan %30 paylarının, nüfusuna bölünmesi ile bu illerin havuza katkısı ortalama olarak (151.713.000/ 12.056.994) = 12,58 olacaktır.					

⁶ Kamu Hesapları Bülteni, Muhasebat Genel Müdürlüğü, www.muhasabat.gov.tr



Yukarıda yer alan hesaplamalar kesin olmamakla birlikte bize değerlendirme yapmamızı sağlaması bakımından önem arz etmektedir. Tablolardan görüleceği üzere vergi geliri yüksek olan Hatay, Tekirdağ gibi illerin gelirinde önemli artış olabileceği gibi nüfus sayısına göre yüksek paya sahip olan ancak vergi geliri düşük Van, Ş.Urfa ve Kahramanmaraş gibi illerin bir miktar kaybı olacaktır. Yeni kurulacak büyükşehir belediyelerinin havuzdan dağıtılacak yüzde 30 paydan, şu anda vergi geliri yüksek olan büyükşehir belediyelerinin paylarının da olduğu göz önüne alındığında daha yüksek tutarda pay alınacağı ön görülebilir. (Havuzla gönderilen pay kişi başı 12,58 iken, aşağıda hesaplandığı üzere şu anda havuzdan büyükşehir belediyelerine dağıtılan pay 65,26,-TL'dir.)

Bunun dışında büyükşehir ilçe belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan paylarından yüzde 30 oranında payın büyükşehir belediyelerine aktarılması ile büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan toplam pay bir miktar daha artacaktır.

Yeni kurulacak büyükşehir belediyelerine aktarılan yukarıdaki hesapladığımız tutar merkezi idare bütçesinden, yerel yönetimlere ek kaynak aktarması olarak da değerlendirilebilir. Zira daha önce yüzde 2,85 oranında ayrılan paydan dağıtılan gelirler ki bunlar diğer belediyeler için ayrılmaya devam edecek, bu sefer büyükşehir belediyesi kurulan her ilde tahsil edilen vergi gelirinin yüzde 5 pay ayrılmaya başlanacaktır. Yukarıda tabloya göre bu tutar yaklaşık 505.711.000,-TL'ye tekabül etmektedir.

Diğer taraftan bu düzenleme yeni kurulacak büyükşehir belediye sınırları içerisinde yer alan hali hazırda ilçe belediyelerini ve yeni kurulacak ilçe belediyelerin gelirlerini de yakından ilgilendirilmektedir. Şu kadar ki 5779 sayılı genel bütçe vergi gelirlerinden dağıtılacak paylar, büyükşehir sınırlarında yer alan ilçe belediyeleri ve diğer ilçe belediyeleri farklı gruplarda dağıtımına esas alınmaktadır. Anılan mevzuat düzenlemeleri gereğince genel bütçe vergi gelirlerinden red ve iadeler düştükten sonra kalan kısmın yüzde 2,5'i dağıtımına esas matrahı oluşturmaktadır ve büyükşehir ilçe nüfusuna orantılı bir şekilde dağıtılmaktadır. Dolayısıyla bu gelir merkez nüfusu kapsayan yeni ilçeler için söz konusu illere ikinci bir kaynak aktarılması anlamına gelmektedir.

2010 yılı için büyükşehir ilçe belediyeleri ve diğer il, ilçe ve belde belediyeleri için genel bütçe vergi gelirlerinden dağıtılacak pay aşağıda gösterilmiştir.

	Büyükşehir İlçe Belediyeleri	Diğer İl, İlçe ve Belde Belediyeleri
2009 İlçe Belediye Nüfusu	33.102.608	23.009.728
2010 yılı Vergi Gelirleri %2,5 - %2,85	5.268.584.230	6.006.186.020
Dağıtımına Esas Kişi Başı Vergi Geliri	159,16	261,03

Görüleceği üzere büyükşehir ilçe belediyeleri için kişi başı dağıtılacak pay diğer il, ilçe ve belde belediyeleri için daha düşüktür. Yeni kurulacak büyükşehir belediye sınırlarında bulunan ilçe nüfusu ve eğer diğer büyükşehirlerin de sorumluluk sahası mülki sınır olarak belirlenmesi halinde bu pay oldukça düşecektir. Ayrıca bu payın yüzde 30'u büyükşehir belediyesine ve 2560 sayılı Kanun'un 13/c maddesi gereğince yüzde 70 ilçe belediyelerine dağıtılacak payın yüzde 10'u büyükşehir belediyeleri su ve kanalizasyon idarelerine aktarılacağı düşünülürse yeni durumda faaliyetini sürdüren ilçe belediyelerin genel bütçeden ayrılan payın, bütçelerindeki payının azalacağı öngörülmektedir.

4. DİĞER BELEDİYELERİN GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNDEN AYRILACAK PAYIN DURUMU

Büyükşehir kurulacak belediye ve ilçe belediyeleri için yaptığımız analizde aslında diğer belediyelerin de yeni düzenlemelerden nasıl etkileneceği az çok belli olmuştur. Büyükşehir belediyeleri için genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak paylar diğer belediyelerin almış olduğu paydan iki şekilde etkilenecektir. Birincisi büyükşehirler için belediye sınırları içerisinde tahsil edilen vergi gelirlerin yüzde 5'i ayrılmakta, bunun yüzde 70'i doğrudan, kalan yüzde 30'u da havuzda toplanmakta ve nüfusa göre dağıtılmaktadır. Özellikle vergi gelirleri yüksek olan Kocaeli gibi iller için bu durum bir handikap yaratmakla birlikte vergi geliri düşük illerin sübvansesi söz konusu olmaktadır.

Şu anda büyükşehir belediyesi bulunan illerde tahsil edilen vergi tutarı ve toplam vergiye oranı gösterilmiştir.⁷

Büyükşehir Belediyeleri sınırlarında tahsil edilen net vergi geliri	144.023.220
Türkiye genelinde tahsil edilen net vergi geliri	210.743.369
Oran	0,68

Havuzda aktarılan payların nüfusa bölünmesiyle elde edilen kişi başı dağıtılacak pay tutarı aşağıda gösterilmiştir.

Görüleceği üzere büyükşehir belediyelerine havuzdan kişi başına düşen miktar yıllık 65,26,- TL iken yeni kurulacak büyükşehir belediyelerinin kişi başına düşen pay yıllık 12,58,-TL'dir. Bu verilerden hareketle havuzdan büyükşehirilere dağıtılacak paylarda düşme gerçekleşeceği anlaşılmaktadır.

İkinci olarak büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılacak payı etkileyen husus İlçe paylarından ayrılan yüzde 30 paylardır. Yukarıda değinildiği üzere büyükşehir ilçe belediye nüfusunda meydana gelecek artış, ilçe belediyelerin paylarında önemli miktarda azalmaya sebep olacak dolayısıyla bu durum büyükşehir belediyelerine ilçe belediye paylarından aktarılan payın da azalmasına neden olacaktır.

Diğer il, ilçe ve belde belediyeleri için bu gruptan diğer büyükşehir belediyelerinin sınırlarının mülki sınır olması halinde önemli diyebileceğimiz miktarda nüfusun azalması ile dağıtılan paylarda önemli oranda artış meydana gelmesi öngörülebilir.

5. SONUÇ

Yukarıda yer alan çalışmamız yazımızın başında da belirtildiği üzere sınırlı verilerden hareketle analiz yapmaya elverişli hale getirilerek hesaplanmış ve kesin veri olmamakla birlikte genel olarak analiz yapmamıza yardımcı olmaktadır. Bu verilerden hareketle yaptığımız çalışma sonucunda yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre, yeni kurulacak belediyelerde genel bütçeden ayrılacak vergi geliri payı, belediye sınırları içerisinde tahsil edilen vergilerden oluşacağından bu illerde tahsil edilen vergi tutarı dağıtılacak paylar için belirleyici olduğu ve bazı il belediyelerinin büyükşehir belediyesi olmasına karşın payları azalabileceği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan büyükşehir belediyeleri sınırları içerisinde yer alan ilçe belediyeleri payları, tüm büyükşehir belediyelerin mülki

	Büyükşehir Belediyeleri	Yeni Kurulacak Büyükşehir Belediyeleri
Büyükşehir Belediyelerine Dağıtılan Toplam tutar	7.201.161.000	505.711,00
Havuzda aktarılan %30 Pay	2.160.348.300	151.713,30
Büyükşehir Belediye Nüfusu	33.102.608	12.056.994
Kişi başına Düşen pay	65,26	12,58

⁷ Vergi gelirleri Muhasebat Genel Müdürlüğü Resmi Web sayfasında yayınlanan Kamu Hesap Bülteninde Mahalli İdarelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Dağıtılan Paylar Esas Alınarak hesaplanmıştır.



idare sınırları olarak sorumluluk sahalarının genişleyeceği ihtimali de dikkate alındığında bu gelirleri önemli ölçüde düşecek ve bu durum büyükşehirler ilçe belediyelerden aktarılan paylarda da kendini gösterecektir. Bu düzenlemeler sonucunda aynı gelirin, yeni kurulacak ve nüfus bakımından yüksek illerin bu gruptan ayrılması nedeniyle nüfus sayısının önemli ölçüde azalması ve bunun neticesinde kişi başına düşen vergi payı artması nedeniyle en kazançlı belediyeler ise diğer il, ilçe ve belde belediyeler olacağı ve vergi gelirlerinden ayrılan payları önemli sayılabilecek ölçüde artacağı anlaşılmaktadır.

Bu analiz çerçevesinde belediyeler için en önemli gelir kalemi olan vergi gelirlerinden ayrılacak paylarının oluşacak yeni yapılanma dikkate alınarak mali yapılara etkileri net olarak belirlenmeli ve dengesiz mali yapıların önüne geçilmesi açısından yeniden pay dağıtım esaslarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu durum belediyelerin yükümlülüklerinin yerine getirebilmesi ve sürdürülebilir mali yapı açısından elzemdir. Ayrıca yeni kamu yönetim araçlarından önemli bir enstrümanı olan uzun ve orta vadeli planlamaların gerçekleştirildiği stratejik planlamaların uygulanabilmesi açısından da sürdürülebilir mali yapı önemlidir.

Diğer taraftan belediyelere Kanun gereğince sağlanan ve mevzuatları gereğince takip etmeleri gereken en büyük gelir kalemiyle ilgili hesaplamaların doğruluğunun teyit edilebilmesi amacıyla, payların hesaplanması ve aktarılması ile görevlendirilmiş kurumların saydam ve hesap verilebilir bir biçimde pay hesaplamalarının paydaşların erişimine sunmaları, gelirlerin sahibi kurumların gelirlerini takip edebilmeleri ve bütçelerini doğru bir biçimde hazırlayabilmeleri için zorunluluk arz etmektedir.





Volkan ÜNLÜ

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı | İç Denetçi

KAMUDA İÇ KONTROL SİSTEMİNİN GELİŞİMİNDE İÇ DENETİMİN ROLÜ

“İç kontrol gelişimine önemli bir etki yapacak, dinamizm getirecek performans denetimlerine biran önce başlanılmalıdır. Bunun için de idareler performans yönetimi konusunda bilgilendirilmeli ve iç denetim birimleri eğitimler, pilot uygulamalarla performans denetimine hazırlanmalıdır.

İç denetimi, parçası olduğu ama ayrılmış bir parçası olduğu iç kontrol ile bütünleştirirsek, o aradaki bağımsızlık duvarını yıkarsak, bundan iç denetim zarar gördüğü gibi gelişme dinamiğini kaybeden iç kontrol de zarar görür.”

Kamu idareleri, bu günlerde eylem planlarına göre bir iç kontrol sistemi oluşturma telaşı içindeler. Katılımcı anlayışın benimsenmediği, mevzuat gereği olarak konunun önemi anlaşılmadan yapılan eylem planları ile ne kadar başarılı olunabileceğini zaman içerisinde göreceğiz. İç kontrol ile birlikte iç denetim kavramı gündeme gelmektedir ki; gerek iç kontrol kavramı gerekse iç denetim kavramı yeni olunca ikisi arasındaki ilişkinin belirlenmesinde de sorunlar yaşanmaktadır. İç kontrol sisteminin kurulmasında iç denetçilerin kullanılması hususu sık sık gündeme getirilmekte olup genellikle “İç kontrol bilinmiyor, iç denetçiler iç kontrolü kursun” şeklinde bir yaklaşım sergilenmektedir. Aslında bu yaklaşım; belki en iyi şekilde, konunun gerçekten de bilinmediğini göstermektedir. Bu çalışmada genel olarak iç kontrol kavramı, iç kontrol iç denetçi ilişkisi ele alınarak iç denetçinin iç kontrolün sisteminin tasarlanmasında görev alması ile iç kontrolün gelişimine katkı vermesi kavramları üzerinde durulacaktır.

1. İÇ KONTROL KAVRAMINA GENEL BİR BAKIŞ

5018 Sayılı Kanun’da, İç kontrol; “*idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür*” şeklinde tanımlanmıştır.

Birçok yönetici haklı olarak “Rutin işler yapmaktan başımı kaldıramıyorum” şikâyetinde bulunur. Gerçekten de; eğer yönetici sadece alt düzeyde hazırlanan evrakın imzalamayı haline gelirse süreci yönetmiyor demektir. Yönetim teorisine göre yönetim görevi; yönetim fonksiyonu olarak sayılan planlama, organizasyon, yöneltme (yürütme), ko-

ordinasyon (eşgüdüm) ve kontrol(denetim) fonksiyonlarını yerine getirmektedir.¹ Bunlardan herhangi birinin eksikliği yönetim eksikliğidir. Yönetimin bu beş fonksiyonu belli araçlarla yerine getirilir. İşte hedeflere ulaşmada kullanılan bu araçlar iç kontroldür. İç kontrol (yönetim kontrolleri); yönetimin planlama, organizasyon, yöneltme, koordinasyon ve kontrol süreçlerine hâkim olmak için kurduğu sistem ve yaptığı icraatlardır. Dikkat edilirse bu fonksiyonlardan her birinin verimliliği sağlama, varlıkları koruma, mevzuata uyma gibi amaçları vardır. Bunlar iç kontrolün de amaçlarıdır. Örneğin; koordinasyon yapan yönetici; koordinasyonsuzluktan oluşan verimsizliği önlemek, varlık kayıplarını önlemek ve koordinasyonsuzluk nedeniyle mevzuata aykırı işlem yapılmasını önlemek ister. Amaç sürece hâkim olarak risklerin belirlenmesi, kontrol faaliyetleri ile hedeflere ulaşmaktır. İç kontrol; yönetebilme olanağı sağlayan araçlar sistemi olduğundan, yönetimler arasındaki fark iç kontroller arasındaki farktır. Bu nedenle; iç kontrol sisteminin düzeyi, idarenin yönetsel sağlık durumunu ifade etmektedir.

“Kontrol” bizde genelde denetleme anlamında kullanılırken, diğer taraftan kontrol; hâkim olma, yönlendirme için yapılan icraat anlamları taşımaktadır. Şoförün araç üzerindeki kontrolü aracın denetlenmesi değil aracın şoförün istediği yönde, istediği hızda gidebilmesini sağlamaktır. İç kontrol derken ise; içinde birçok kontrolü barındıran, risklere karşı kurulan bir yönetim sisteminden söz ediyoruz. *“kontrolü amaca ulaştıran ve risk temelli olarak geliştirilen araçlar olarak tanımlamıştık. İç kontrolü de, her hangi bir kuruluşun amaçlarına ulaşabilmesi için kendi yetki, görev ve sorumluluğu dâhilinde kullandığı tüm araçlardır”*² İç kontrol; kurumun amaçlarına, hedeflerine etkili olarak ulaşması için yaptığı tüm uygulamalar ve amaçlarına ulaşmayı engelleyebilecek risklere karşı aldığı önlemler alma sürecidir. Kurumdan kuruma de-

ğişmesi amaçların, risklerin farklı olmasından kaynaklanır. Hatta aynı kurumda da bir kere oluşup sürekli aynı kalmaz. Kurumun risk haritasının bir tarihi vardır ve alınacak tedbirler o tarihteki riskler içindir. Zamanla bazı riskler

risk olmaktan çıkar, yeni riskler eklenir. Yönetimin de yeni risklere karşı iç kontrol sistemin de değişiklikler yapması gerekir. Bu nedenle de aslında “yönetim kontrolleri” kavramı daha anlaşılır olduğu gibi işin sahibi olan yönetime yaptığı vurgu bakımından da yararlıdır.

İç kontrol olgusunun mevzuatımıza girmesinden sonra yapılan bir yanlışlık da; şu anda idarelerde iç kontrolün hiç olmadığını, 0(sıfır) olduğunu düşünmektir. Hâlbuki her idari yapılanmada, örgüt içi kuralların oluşması, görevlendirme, hiyerarşinin belirlenmesi ile (hiçbir standarda uyulmasa bile) bir iç kontrol yapısı zaten kurulmuş olur. Bu bakımdan en ilkel örgütlenmede de bir iç kontrol (yönetim kontrolü) mevcuttur. İnsanoğlunun yöneten yönetilen diye ayrılmasından beri yönetici konumunda bulunanlar bazı kontrollere sahiptir. Zaten bu kontrolün hiç olmaması durumunda artık yönetici yoktur. Yönetim tarihi disiplini esasında; adı konulmamış da olsa, iç kontrollerin tarihsel gelişimini inceler. Yaklaşık yüz yıl önce Henri Fayol tarafından yazılan “Genel ve Endüstriyel Yönetim” kitabı aslında bir iç kontrol kitabı değil midir? İç kontrol standartları ile belli bir seviyede yönetim kalitesi öngörülür. İç kontrol standartları aslında, iyi yönetim peşinde koşan insanoğlunun yönetim tecrübelerinin günümüzdeki ulaştığı seviyedir. Şüphesiz zamanla bu standartlar da değişebilir, geliştirilebilir. “İç kontrol sisteminin kurulması” olarak günümüzde adlandırılan çalışma esas itibari ile iç kontrol sisteminin standartlara uygun hale getirilmesidir. İç kontrolün (var olan iç kontrolün) geliştirilmesidir. Bu nedenle; “kurulması” yerine “geliştirilmesi” kelimesinin daha uygun olduğu söylenebilir.



¹ Bakınız ; Henri Fayol, “Genel ve Endüstriyel Yönetim” Adres Yayınları 2005 İstanbul

² Ali Kayım, Basit kontrol modelinden COSO modeline iç kontrol süreci: Kurumsal bazda ve süreç bazında kontrollerin tasarımına ilişkin bir uygulama örneği, Denetim dergisi sayı 3, 2009, Ankara, s 44

Günümüzde üst yönetimin iç kontrole yaklaşımı değerlendirilirken, diğer idarelere göre sözde şanslı olduklarını açıklamak adına, üst yönetici için; “ilgili”, “dinledi”, “destekledi”, “katıldı” gibi kavramlar kullanılmaktadır. Hâlbuki bunlar yetmez. Güvence beyanını verecek üst yöneticinin hedeflere ulaşmada araç olan iç kontrol çalışmalarının yönlendiricisi, en etkin çalışanı olması gerekir. Aksi takdirde; komisyonlarca hazırlanan tüm prosedürler, tanımlar, iş akış şemaları gibi çalışmalar şimdiye kadar yapılmak istenip başırlamayan idari reformlarda olduğu gibi yine dosyalarda kalacaktır.

İç kontrol çalışmalarında yeterince yol alınmamasının bir nedeni de; genellikle yöneticilerin geçmişteki başarısız kalite çalışmalarından etkilenmesidir. İç kontrol, idareye yeni yükler getirecek, formaliteleri, bürokrasiyi arttıracak, bir ek sistem olarak düşünülmektedir. Bu doğru değildir. İç kontrol sisteminin gelişmesi yönetmeyi zorlaştırmaz, kolaylaştırır. İç kontrol sisteminin gelişmesi aslında yöneticinin işine yarayacak olup yöneticinin kuruma hâkim olması, risk yönetimiyle kurumsal amaçlara ulaşılması sağlanacağı gibi yöneticiler tarafından hayata geçirilmek istenen birçok uygulama zaten iç kontrol standartları içinde yer almaktadır.

İdarelerin amaçları, hedefleri özellikle riskleri farklı olduğundan iç kontrol sistemleri de farklılıklar gösterecektir. Bu nedenledir ki; iç kontrol konusunda merkezi

idarenin sadece uyumlaştırma yapması, koordinasyon ve eğitim vermesi, işin idarelerce yapılması beklenir. Bu süreç, iç kontrol sisteminin; idareden idareye farklılıklar içermesine, aynı idare için de zaman içinde değişmesine, kendi içinden (kontrol ortamının değişmesi gibi) ve dış etkenlerden etkilenen bir canlı sistem, organizma haline getirmektedir. Tüm idarelerde uygulanabilir, ortak bir iç kontrol kalıbı, paket program formülü bulunmamaktadır. (insandan insana “sağlık” farklılıkları nedeniyle bir ilacın yaşama döndürdüğü halde aynı ilacın farklı bir durumdaki insanı öldürebilmesi gibi)

Aslında bu şekilde ele alındığında iç kontrolün şimdi anlaşıldığı gibi soyut bir kavram olmadığı, bilakis uygulamanın tam da kendisi olduğu anlaşılabacaktır. İdareye sonradan eklenen ek bir yapı olmadığı, söz konusu kavramın binanın duvarları, kapısı kadar bina ile ilgili olduğu, hatta binanın kendisi olduğu anlaşılabacaktır.

İç kontrol sistemi gelişiminde karşılaşılan bir sorun da iç kontrolün sadece iç kontrol standartlarından meydana geldiğini düşünmektir. Çalışanlara iç kontrol standartlarının öğretilmesi faydalı olsa da sadece bir eğitim çalışmasıdır. İç kontrol standartları elbette önemlidir. İşin ana-yasası ve başlangıcıdır. Sağlık örneğine dönersek, “iç kontrol standart-



ları” tüm insanların uyması gereken, herkes için geçerli genel sağlık kurallarıdır. Fakat “iç kontrol sisteminin geliştirilmesi” olarak adlandırılan süreç, bu standartlara uyulmakla birlikte, çok ayrıntılı bir çalışmadır. Standartların pratiğe, hayata uygulanmasıdır. İdarenin stratejik amaçları göz önünde bulundurularak, riskleri belirlenmeli, değerlendirilmeli, kontrol faaliyetleri belirlenmeli ve dokümanite edilmelidir. İdarenin tüm süreçleri risk esaslı incelenmeden bu yapılamaz. Her ne kadar bir iç kontrol çalışma grubu ya da proje ekibi bulunsa da, ancak idaredeki tüm birimlerin katkısıyla katılımcı yöntemle başarılı olunabilir. Katılımcılık sahiplenmeyi sağlamak için önemliyse de; aslında işin gerçekçi yapılabilmesi için gerekir. Çünkü kimse tek başına tüm idareyi, alt süreçlerine kadar bilemez. İç kontrol sistemi için yapılacak çalışmada; süreçlerin tek tek ele alınması, her sürecin nasıl işlediğinin bilinmesi gerekir. İç kontrol standartlarından aşağıya doğru inildikçe süreçte çalışanlardan öğrenilecek şeyler artar. Prosedürlerin oluşturulması, görev tanımlarının oluşturulması, risklerin belirlenmesi kavramları iç kontrol standartlarında mevcutsa da bunun uygulaması ayrı bir olaydır. Burada iç denetim sırasında uygulanan yönetime benzer bir çalışma yapılmalıdır. Bir iç denetçinin denetim sürecinde yaptığı gibi öncelikle süreçlerin belirlenmesi, anlaşılması, risklerin ve kontroller tespiti, önerilerin geliştirilmesi aşamalarından geçerli ve iç denetimden farklı olarak iç kontrol tedbirler yönetici tarafından seçilir ve uygulanır. Sonra izlenir ve uygulamadaki aksaklıklar giderilir. Bu nedenle iç kontrol sisteminin geliştirmesinde daha önce iç denetçiler tarafından hazırlanan denetim raporları çok önemli bir yol göstericidir. Çalışma grubunun, proje ekibinin masasında mutlaka bulunması gerekir.

2. İÇ KONTROL - İÇ DENETÇİ İLİŞKİSİ

Öncelikle mevzuat açısından iç denetçi iç kontrol ilişkisini değerlendirelim. İç Denetçi Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinde; “İç denetim, iç kontrol sisteminin yeterliliği, etkinliği ve işleyişiyle ilgili olarak yönetime bilgiler sağlar, değerlendirmeler yapar ve önerilerde bulunur. İç denetçiler, iç kontrol sisteminin düzenlenmesi ya da uygulanması süreçlerine ve iç kontrol tedbirlerinin seçimine dâhil edilemez. Kamu idaresinde etkin bir iç kontrolün kurulması ve sürdürülmesinden üst yönetici sorumludur. Üst yönetici iç denetçilerden, iç kontrol ilkelerine ve iç kontrol sis-

teminin oluşturulmasına yönelik görüş alabilir.” denilmektedir.

Bu madde ayrı bir açıklamayı gerektirmeyecek kadar açık olmasına rağmen konuyu bir de iç denetçilerin uymak zorunda olduğu standartlar bakımından ele alalım.

Uluslararası Mesleki Uygulama Çerçevesi (UMUÇ) üç zorunlu unsur (İç Denetimin tanımı, Etik kuralları ve Uluslararası Mesleki Uygulama Standartları) ve kuvvetle tavsiye edilen üç unsurdan (Pozisyon Raporları, Uygulama Önerileri ve Uygulama Rehberi) oluşmaktadır.³

Uyulması zorunlu iç denetim tanımında bağımsızlık ve objektiflik vurgulandığı gibi Etik kurallarda tarafsızlığına zarar vereceği varsayılacak herhangi bir ilişkiye ve faaliyete katılmayacağı açıklanmıştır.

1100 nolu Standart “İç denetim faaliyeti bağımsız olmak zorundadır ve iç denetçiler görevini yaparken objektif davranmak zorundadır” şeklindedir. Hatta 1130 nolu standarda

Günümüzde üst yönetimin iç kontrole yaklaşımı değerlendirilirken, diğer idarelere göre sözde şanslı olduklarını açıklamak adına, üst yönetici için; “ilgili”, “dinledi”, “destekledi”, “katıldı” gibi kavramlar kullanılmaktadır. Hâlbuki bunlar yetmez. Güvence beyanını verecek üst yöneticinin hedeflere ulaşmada araç olan iç kontrol çalışmalarının yönlendiricisi, en etkin çalışan olması gerekir.

göre bağımsızlık ve objektifliğin bozulduğu izleminin doğduğu takdirde, bunun açıklanmak zorunda getirilmiştir. 1130A1 iç denetçilerin daha önceden sorumlu olduğu faaliyetlere ilişkin değerlendirme yapmakta kaçınmak zorunda olduğunu belirttiği gibi son bir yıl içinde kendisinin sorumlu olduğu faaliyet hakkında güvence hizmeti vermesinin, objektifliği bozacağını varsaymıştır. Hemen soralım bir yıl süre objektifliği bozuyorsa 13 aylık bir sürenin sorunsuz olduğu söylenebilir mi? İdari bir görevden sonra iki yıl tam objektiflik sağlanabilir mi?

Elbette Standartlardaki bir yıl süre tüm iç denetçilerce uyulması gereken bir alt sınırdır. İç denetim yönergesi ile daha uzun süreler tespit edilebilir. Görevlendirme yapılırken 4-5 yıl önce bile olsa idari sorumluluğu üstlenmiş iç denetçi yerine orada hiç görev yapmamış iç denetçi tercih edilmelidir. Bu durumda; bir iç denetçinin iç kontrol sisteminin oluşumunda görev yapması halinde, tüm idarenin yönetiminde görev yapması gibi durumlarda uluslararası standartlara göre hiçbir güvence hizmeti vermemesi gerektiği anlamına gelmektedir. İç denetim birimlerinin oluşumunda ya da yeni iç denetçilerin seçilmesinde bu standart dikkate alınmalıdır.

Kuvvetle tavsiye edilen uygulama önerilerinden 1120-1 4'üncü maddesinde “İç denetçinin sistemler için kontrol standartları tavsiye etmesi ve uygulamadan önce prosedürleri gözden geçirmesi, objektifliğini olumsuz etkilemez. Fa-

³ Standartlar için bakınız; Uluslararası İç Denetim Standartları Uluslararası Mesleki Uygulama Çerçevesi(UMUÇ) Türkiye İç Denetim Enstitüsü Derneği (TİDE) Ocak 2010 İstanbul

kat denetçinin sistem tasarlaması, kurması, işletmesi ve bu sistemlerin prosedürlerini yazması objektifliğini bozacağı düşünülmür.” Denilmektedir. Dikkat edilirse ilk cümlede tavsiye, uygulamadan önce gözden geçirmenin objektifliği bozmaya-acağı söylenirken kurmak, işletmek ve prosedürleri oluşturmak gibi yönetme işlevlerin yerine getirilmesi halinin objektifliği bozacağı belirtilmektedir.

Uygulama önerisi 1130.A2-1 “İç denetçilerin, dönemsel iç denetim incelemeleri ve değerlendirmelerine tâbi olan denetim dışı fonksiyon veya görevler için sorumluluk üstlenmeyi kabul etmemeleri gerekir. Bu tür bir sorumluluk üstlenmişlerse artık iç denetçi olarak görev yapmıyorlar demektir.” (Nasıl ki sorumluluk üstlenen iç denetçi olarak görev yapmıyorsa, yönetici bu görevini başkasına yaptırıyorsa yöneticilik yapmıyor demektir.)

1130.A2-1 4’üncü maddesinde iç denetim yöneticisinin icrai sorumluluk üstlenen denetçilerin bu faaliyetlerin denetimine katılmamasını sağlanmasını düşünmesi gerektiği açıklanmıştır. Böyle bir durumda ise; sözleşmeli üçüncü şahıs firmalardan ve ya dış denetçiler kullanarak objektifliğin bozulması tehlikesini asgariye indirmek gerekir. Bu önlemin kamuda uygulama zorluğu(ekonomik olmaması ve dışarıdan geçici denetçi getirmenin zorlukları) düşünüldüğünde bu durumdaki iç denetçiye o süreçle ilgili denetimin hiç yaptırılmaması uygun olacaktır. Aynı uygulama önerisinin 5’inci maddesine göre; “bozucu etken” olarak adlandırılan iç denetçinin icrai görev ve sorumluluk almasının açıklanması gerekir ve bu denetim faaliyetinin dışarıdan bir tarafça gözden geçirilmesini gerektirir.

Konuyu risk yönetimi açısından ele aldığımızda; 2120 nolu standartta göre “İç denetim faaliyeti; risk yönetim süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve iyileştirmesine katkıda bulunmak zorundadır.” Ancak; yönetime yardım ederken riskleri gerçekte yönetmek suretiyle yönetim sorumluluğu almaktan kaçınmak zorundadırlar. (2120.C3) Çünkü kurumun risk yönetimi ve kontrol süreçlerinden üst yönetim ve yönetim kurulu sorumludur. (Uygulama önerisi 2120-1)

Burada uluslararası standartları ele aldık ancak İDKK tarafından yayınlanan Kamu İç Denetim Standartları da aynı

doğrultudadır ve öngörülemez durumlar için Uluslararası Standartların uygulama önerilerine uyulması tavsiye edilmiştir.⁴

İç denetçilerin iç kontrol tedbirlerinin oluşturulmasında icrai görev almaları durumunda asıl sorun uygulamada çıkacaktır. Yönetici tarafından iç kontrol kavramı bilinmeden böyle bir görevlendirme yapılsa bile, zaman içinde süreçlerle ilgili kararlar alınmaya başlandıkça, yönetici tarafından durum fark edilerek; “Bu kararı benim vermem gerekmez mi?” denilecektir. Bu aşamada iki yol vardır. Ya yönetici yetkileri geri alıp iç kontrol tedbirlerini kendisi seçecek ya da fiilen yönetici olmayacaktır.

İç denetçilerin iç kontrol sisteminin düzenlenmesi ya da uygulanması süreçlerine ve iç kontrol tedbirlerinin seçimine dâhil edilmemesi kamu idarelerinde iç kontrolün gelişiminde iç denetimin hiçbir görevi, rolü olmadığı anlamına gelmez.

Hatta iç denetim; iç kontrol sisteminin gelişiminde, iç kontrol standartlarına uygun çalışan bir idarenin oluşumunda en kritik görevlerden birini üstlenmişlerdir. Yönetimin belirlenen hedeflere ulaşmak için uyguladığı iç kontrol tedbirlerinin etkin ve verimli olup olmadığının denetlenmesi, uygulamadaki aksamaların yönetimce öğrenilmesi gerekmektedir. İşte iç denetim burada devreye girerek risklere bağlı olarak sürekli değişen iç kontrol sisteminin gelişiminde yönetimin yararlanabileceği bir unsur olacaktır.

Aşama aşama denetim sürecinde iç kontrolle olan ilişkiyi inceleyelim: denetim alanının seçiminden başlayalım. İç denetim yaptığı denetimin risk odaklı olması; iç kontrol sisteminin en çok aksayan, idarenin hedeflere ulaşmasına engel olabilecek, zincirin en zayıf halkasından denetime başlanması ve öncelikle buradaki risklerin ve kontrollerin değerlendirilmesidir. Denetim evreni, idarenin tüm süreçlerini kapsarken aslında bir bütün olarak da iç kontrol sistemini ele alınır. İç kontrol kapsamında olan bir konunun denetim evreninin dışında kalması düşünülemez.

Denetim uygulamasına geçildiğinde iç kontrol ile doğrudan bir ilişki vardır. İç denetçinin elindeki denetlenen nesnedir, iç kontrol sistemi. Denetim türü seçilirken bile iç kontrol sistemi göz önünde bulundurulur. Denetim türü seçimi idare-

⁴ Resmi Gazete 16.08.2001 sayı: 28027

den ve bilgilere ulaşma zorluğu nedeniyle denetim daha zaman alıcıdır.

Son zamanlarda bazı kamu idarelerinde iç kontrol sistemi için iç denetçilerden danışmanlık da istenmektedir. Danışmanlık hizmeti; *“Herhangi bir idari sorumluluk üstlenmeden bir kurumun faaliyetlerini geliştirmek ve onlara değer katmak amacını güden, niteliği ve kapsamı denetlenen ile birlikte kararlaştırılan istişari bir faaliyetlerdir. Usul ve yol göstermek, tavsiyede bulunmak işleri kolaylaştırmak ve eğitim vermek, bu kapsamda faaliyetlerdir.”* (UMUÇ) Danışmanlığın, “idari sorumluluk üstlenmeden” yapılması tanım gereğidir. Burada da iç denetçinin yöneticinin yerine geçerek sistem tasarlaması, kurması mümkün değildir. Danışmanlık görevinin kapsamı başta belirlenir ve bu konularla sınırlıdır. Bu nedenle; tüm idarenin iç kontrol sisteminin kurulması gibi ucu açık, adeta her şeyi kapsayan, sürekli bir danışmanlık hizmeti sunulması mümkün değildir. Danışmanlık hizmeti “İstişari” olması nedeniyle; standart 2500’e göre sonuçları ancak mutabık kalındığı ölçüde izlenir. Ayrıca, iç kontrol standartlarının uygulanmadığı, kontrol ortamının yeterli olmadığı bir idarede danışmanlık faaliyetinin katkısı ne kadar olabilir. İç denetçiyi danışmanlık faaliyetlerinde kullanmak yöneticinin takdirinde olsa da iç kontrole en büyük katkı denetimle sağlanabilir. İç denetimin sadece danışmanlıkta kullanılmak istendiği de konuşulmaktadır ki; bu en kötü senaryolardan birinin gerçekleşmesi olup iç denetimin asıl alanından uzaklaşmasıdır. Danışmanlık, iç kontrol proje çalışması başkaları tarafından da üstlenilebilir ama iç denetim sadece iç denetçiler tarafından yapılabilir.

Aslında bağımsızlık sorunu sadece iç denetimi ilgilendirmemekte, genel olarak denetim fonksiyonunu ilgilendirmektedir. Kamuda henüz yeterince yeri olmamasına rağmen iç kontrol ilgili yönetime önerilerde bulunan ve iç denetimin bağımsızlığı, gelişimi için önemli fonksiyonu olan denetim komiteleri açısından da konu net bir şekilde mevzuatda yer almıştır. Bankacılık mevzuatı açısından denetim komitesi üyelerinin icrai görevi olmaması şart koşulmuştur.⁶ Denetim komitesi üyelerinden son iki yıl icrai görev almaması şartı getirilmişken iç denetçilerin icrai görev almaları düşünülemez.

Denetimin bağımsızlığının korunması, aslında hedeflerin gerçekleşmesi için makul düzeyde güvence veren bir iç kontrol yapısı kurmakla görevli üst yöneticinin yararınadır. Yönetici idarenin misyonunu yerine getirememesi halinde hesap

vereceğinden kendisi tarafından kurulan sistemin, kontrolle- rin uygulanıp uygulanmadığını, verimliliğini ölçen iç denetimin gelişmesini sağlamak durumundadır. Denetimin iç kontrole yaptığı katkısı anlamak onun bağımsızlığını anlamaktan geçmekte olup bu bağımsızlığı güvence altına almak yöneticinin görevidir.⁷ Bu nedenle; iyi bir yönetici, kendisinden aksi istense bile iç denetimi iç kontrollerin seçiminden ayrı tutarak bağımsızlığı ve dolayısıyla tarafsızlığını sağlar. Böylece iç kontrol sisteminin işlerliği konusunda gerçek, tarafsız ve yol gösterici bir değerlendirme alır. Sürekli iyileştirmeyi amaçlayan yönetici PUKO döngüsü (planlama-uygula-kontrol et-önlem al) için tarafsızca yapılan bir değerlendirmeye gereksinimi vardır.

Burada belirtmeliyiz ki; iç kontrol modelinin önemli bir unsuru olan izleme değerlendirme sadece iç denetçi tarafından yapılmaz. Öz değerlendirme de bir izleme yöntemidir. Ancak, öz değerlendirme yapmanın zorlukları, idarelerin kapasiteleri ve hatalarını açıklayan orta düzey yöneticilerin başarısız sayılmaları öz değerlendirmenin önünde engel olarak durmaktadır. Bu nedenle profesyonelce, tarafsızca yapılacak denetim iç kontrolün gelişiminde izleme açısından belirleyici olmaktadır. Diğer bir denetim olan dış denetim de iç kontrolün izleme unsuru içinde değerlendirilir ve hata aramaya yönelik, mevzuata uygunluk ağırlıklı klasik denetimden uzaklaştıkça dış denetim de iç kontrol sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynayacaktır.

Süreç yönetimi günümüzde performans değerlendirmesi ve gerekli iyileştirmelerin yapılmasını da kapsayan bir faaliyettir. Günümüzde süreç yönetime verilen önemin artması iç denetimin etkinliğini arttıracaktır. Sistem denetimine, performans denetime ilginin artması tesadüf değildir. (Uygunluk denetiminin küçümsemiyoruz, unutulmamalıdır ki; mevzuata uygunluk iç kontrolün amaçlarından biridir. Mevzuata uymayan bir iç kontrol sistemi kurulamaz.) Çünkü paydaşlar artık idarenin sadece mevzuata uyması ile yetinmiyor. İdareler sonuç odaklı olarak değerlendiriliyor. “Mevzuata uydun da sonuçta ne ürettin? Harcadığın bütçenin karşılığında neyi değiştirdin?” sorusu paydaşlar tarafından soruldukça idareler iç kontrol sistemini güçlendirmeye, performans yönetimine önem vermeye başlayacak bu durumda iç denetimin fonksiyonunu arttıracaktır.

İç kontrol gelişimine önemli bir etki yapacak, dinamizm getirecek performans denetimlerine biran önce başlanılmalı-

⁶ Bankaların İç Sistem Hakkında Yönetmelik 01.11.2006 tarihli R.G. no: 26333 6'ncı madde

⁷ Bakınız ‘İç kontrol: Kamusal Hesapverme Sorumluluğu İçin Bir Yapı Oluşturması’ Sayıştay.gov.tr INTOSAI Çeviri Baran Özgeren

dır. Bunun için de idareler performans yönetimi konusunda bilgilendirilmeli ve iç denetim birimleri eğitimler, pilot uygulamalarla performans denetimine hazırlanmalıdır.

3. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İdareler kendilerini geliştirecek olan iç kontrol çalışmalarını, ne yazık ki; yine kendi gelişmişlik düzeyleri kadar yapabilmektedirler. Bu nedenle; iç kontrol sisteminin gelişiminde sorunlar çıkmasını, her şeyin bir anda değişmemesini de anlamalıyız. Zaten idarelerimiz için şimdiye kadar yapılmak istediğimiz, “şöyle olsa daha iyi olur” dediğimiz tüm değişiklikleri, adeta ideal bir idari yapıyı hedeflediğimiz sistemin hemen oluşmasını, yıllarca çözemediğimiz sorunların sihirli bir değnek ile aniden çözülmesini beklememeliyiz.

Bir idarede iç kontrolün olgunluğu, iç kontrol standartlarına uyumunu değerlendirdiğimizde bakılacak bir husus da iç denetim biriminin mevcut olup olmadığı, standartlara uygun çalışıp çalışmadığıdır. Özetle bir idarede iç denetim yoksa o idarenin iç kontrol standartlarına uyduğu, iç kontrol sistemini geliştirdiği iddia edilemez. Çünkü COSO modeline göre önemli bir unsur olan izleme yetersizliği nedeniyle kontrollerin verimli çalışıp çalışmadığı anlaşılamaz. Bugün iç denetim birimi olmayan birçok kamu idaresinde, eylem planları hazırlandı hatta sözde uygulamaya geçildi. Hiç iç denetim olmadan COSO şartlarının yerine getirildiği söylenemez. Mademki; COSO modelini seçtik, tüm idarelerimizde iç kontrol sisteminin gelişmesini istiyoruz, o halde idarelerde iç denetim birimi kurulması üst yöneticinin takdirine bırakılmalı, idarelerin büyüklüğüne göre alt sınırla konularak iç denetim birimlerinin oluşturulması zorunlu hale getirilmelidir. Tabii ki iç denetimin şeklen olması da yeterli değildir. Uluslararası standartlara göre çalışan, yeterli sayıda iç denetçiden oluşan ve metodolojiye uygun denetim yapan bir iç denetim biriminden söz ediyoruz.

İç denetçilerin iç kontrol sisteminin düzenlenmesi ya da uygulanması süreçlerine ve iç kontrol tedbirlerinin seçimine dâhil edilmemesi kamu idarelerinde iç kontrolün gelişiminde iç denetimin hiçbir görevi, rolü olmadığı anlamına gelmez. Hatta iç denetim; iç kontrol sisteminin gelişiminde, iç kontrol standartlarına uygun çalışan bir idarenin oluşumunda en kritik görevlerden birini üstlenmişlerdir.

Kamuda iç denetim yeni oluşmakta, bekli de bu nedenle her zamankinden daha çok standartlara, metodolojiye uygun şekillenmek zorunda. Başlangıç aşamasında olduğumuzdan doğru yolu seçmemiz önemli. Eğer yanlış yolda isek “ilerlemek” neye yarayacaktır ki. Bağımsızlık ve objektiflik standartlarına, iç denetim tanımındaki unsurlara bu nedenle önem vermeliyiz. İç denetimi, parçası olduğu ama ayrılmış bir parçası olduğu iç kontrol ile bütünleştirirsek, o aradaki bağımsızlık duvarını yıkarsak, bundan iç denetim zarar gördüğü gibi gelişme dinamiğini kaybeden iç kontrol de zarar görür. İç denetim, iç kontrole en büyük katkıyı yapacağı denetimlerle sağlayacaktır.

İç kontrol, iç denetim konuları değerlendirilirken işin kaynağını oluşturan yönetim anlayışında Dünya’da meydana gelen değişimi sürekli göz önünde bulundurmaliyiz. Ekonomik krizler sonrası; hesap verme, saydamlık, denetim gibi kavramlara, özette kurumsal yönetime verilen önemin artması eninde sonunda Türkiye’yi de belli bir oranda etkilemiştir. Ancak mevzuattaki değişikliklere rağmen yönetim anlayışında, kafalarda değişiklik olmayınca yeni sistemin araçları yeterince kullanılmamaktadır. Bürokrasiden gelen direnç, idarelerin içinde ve idareler arası çekişme özette yönetim kültürümüzden gelen zorluklar iç kontrol uygulamaları önünde engeldir.⁸ Ancak, yeni yönetim anlayışı tüm Dünya’da güçlenirken, Türkiye’nin bundan uzun süre ayrı kalması beklenemez. Türkiye’de vatandaşın beklentileri değiştikçe yönetimden beklenenler değişecek, stratejik planlama, risk yönetimi, performans yönetimi, kurumsal yönetim, sonuç odaklı izleme ve değerlendirme kavramları gün geçtikçe daha da önem kazanacaktır. Bu nedenle; ümitsizliğe kapılmamalı, yönetimin en önemli araçları olduğundan iç kontrol ve iç denetimin geleceğin kavramları olduğu bilinmelidir.

⁸ Kamuda iç kontrol algılamaları için bkz. Ekrem CANDAN ‘Kamuda İç Kontrol Algılamaları ve Uygulamadaki Sorunlar Hakkında Bir Değerlendirme’ Mali Hukuk Dergisi 136 Temmuz Ağustos 2008, Ankara



Taner ERASLAN

Bakırköy Belediye Başkanlığı | İç Denetçi

BELEDİYELERİN YÖNETİM BİLGİ SİSTEMLERİNİ GELİŞTİRMELERİNE YÖNELİK BİR ÖNERİ

“ Bu çalışmada, bilgi edinme, kullanma, yorumlama konularında edilgenliğin azaltıldığı, görev alanların bu süreçlere etkin katıldığı, bu faaliyetlere zaman ve kaynak ayrıldığı bir öneri tartışılmıştır. Uygulama safhasında daha da zenginleşebileceğini düşündüğümüz önerimizin, yapıcı eleştirilerle somut olarak hayata geçirilebileceğine inanmaktayız. ”

Yönetim, belirli bir takım amaçlara ulaşmak için başta insanları olmak üzere parasal kaynakları, donanımı, demirbaşları, hammaddeleri, yardımcı malzemeleri ve zamanı birbiriyle uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek kararlar alma ve uygulama süreçlerinin toplamı olarak tanımlanmaktadır¹.

Bu tanımdan yola çıkılarak, her yöneticinin organizasyon için oldukça önemli fonksiyonları (kontrol, örgütleme, planlama, koordinasyon ve yürütme) yerine getirdiğini söylemek mümkündür. Yöneticinin, bu fonksiyonları başarılı bir şekilde yerine getirebilmesi ve bu yolla organizasyon amaçlarına ulaşabilmesi, doğru, zamanlı ve yerinde bilgiyle olur. Bilgi, yöneticinin en değerli sermayesidir.

Ancak günümüzde bilginin edinilmesi, yorumlanması, kullanılması ve gerekli/işlevsel araçlara dönüştürülmesi pek de kolay değildir. Bu zorluğun birçok nedeni bulunmaktadır; bilginin farklı kaynaklardan ortaya çıkması, hızla değişmesi, ulaşma, anlama ve kullanma konularında her geçen gün artan teknik bilgi gereksinimi gibi. Bu zorluklar nedeniyle her yönetici;

- Bilgiyi hangi kaynaktan edineceğini,
- Edindiği bilgiden nasıl yararlanacağını yani kurum amaçları için bilgiyi nasıl kullanacağını,
- Astlarına bilgiyi hangi araçlarla aktaracağını ve onlardan hangi bilgiyi alacağını,
- Bilginin ulaşılması, anlaşılması ve kullanılması için tüm bu yaptıklarına astlarının da nasıl destek olacağını,
- Üst yönetime bilgiyi sunarken nasıl bir yöntem, amaç ve çerçeve çizeceğini,

gibi sorunları çözmek için çaba göstermek zorundadır. İşte bu süreçte çağdaş işletmelerde “Yönetim Bilgi Sistemi” (YBS) oluşturulmakta, bununla bilginin maliyeti azaltılmakta, doğru/zamanlı bilgi yaratılmakta ve organizasyona değer katılmaktadır.

Yönetim bilgi sistemleri adıyla anılan çabalar, aslında her organizasyonda mevcuttur ve her yönetici bilgi için birçok çaba harcamaktadır. Bilgi işlem birimleri, AR-GE birimleri, kalite çalışmaları, koordinasyon toplantıları, strateji ve performans çalışmaları, personel kariyer sistemleri gibi birçok çalışma bu kapsamda değerlendirilebilir.

¹ Şimşek, M. Şerif. (2002). Yönetim ve Organizasyon. (Yenilenmiş Yedinci Baskı). Konya: Günay Ofset. s.7

Günümüzde yönetim bilgi sistemleri ile bilginin daha sistemli edinilmesi, işlevsel amaçlara dönüştürülmesi, bilgiden amaç ve hedeflere ulaşmaya dönük etkin bir şekilde yararlanılması, değerlendirilmesi ve kullanılması amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım YBS'lere kaynak ayırarak organik yapılara dönüşmesine ve bu yolda uzmanlaşılmasına yol açmaktadır. Çalışanlarının bu şekilde daha başarılı olduklarını algılayan organizasyonlar, bilgiyi belirli bir düzen içerisinde yönetime aktaran ve kullanıcılara sistemli bir şekilde sunan bilgi sistemlerine önem vermekte ve bu yönde ciddi yatırımlar yapmaktadırlar.

Diğer taraftan, toplumun kamu hizmetlerinin saydam, etkin ve kaliteli üretimi yönündeki talebi, kamuda da hem teknolojinin kullanım gereksinimini arttırmış hem de bürokrasiyi azaltan yönetim biçimlerini hayata geçirme çabalarını teşvik etmiştir. Bu durum bilgiyi, teknoloji ve güncel gelişmeleri sürekli takip eden, uyum sağlayan ve hizmet üretiminde ve çalışmalarında kullanan bir kamu örgütlenmesini zorunlu kılmıştır.

Bu çalışmada, belediyelerin Yönetim Bilgi Sistemlerini (YBS) geliştirmelerine yönelik bir öneri geliştirilecektir. Önerimiz, Mevzuat Takip ve Paylaşım Sistemi (MTPS) adlı, var olan ve kullanılmakta olan bilgi sistemlerini destekleyen, bu alandaki çabaları sistemli hale getiren bir merkez kurulumudur. Böyle bir öneri geliştirmeye çalışmamızın nedeni, mevzuat üretiminde edilgen olan belediyelerin, bilgiyi yönetebilen ve yönlendirebilen bir yapıya kavuşmaları ve bu yolla daha etkin/verimli çalışmalarınıdır.

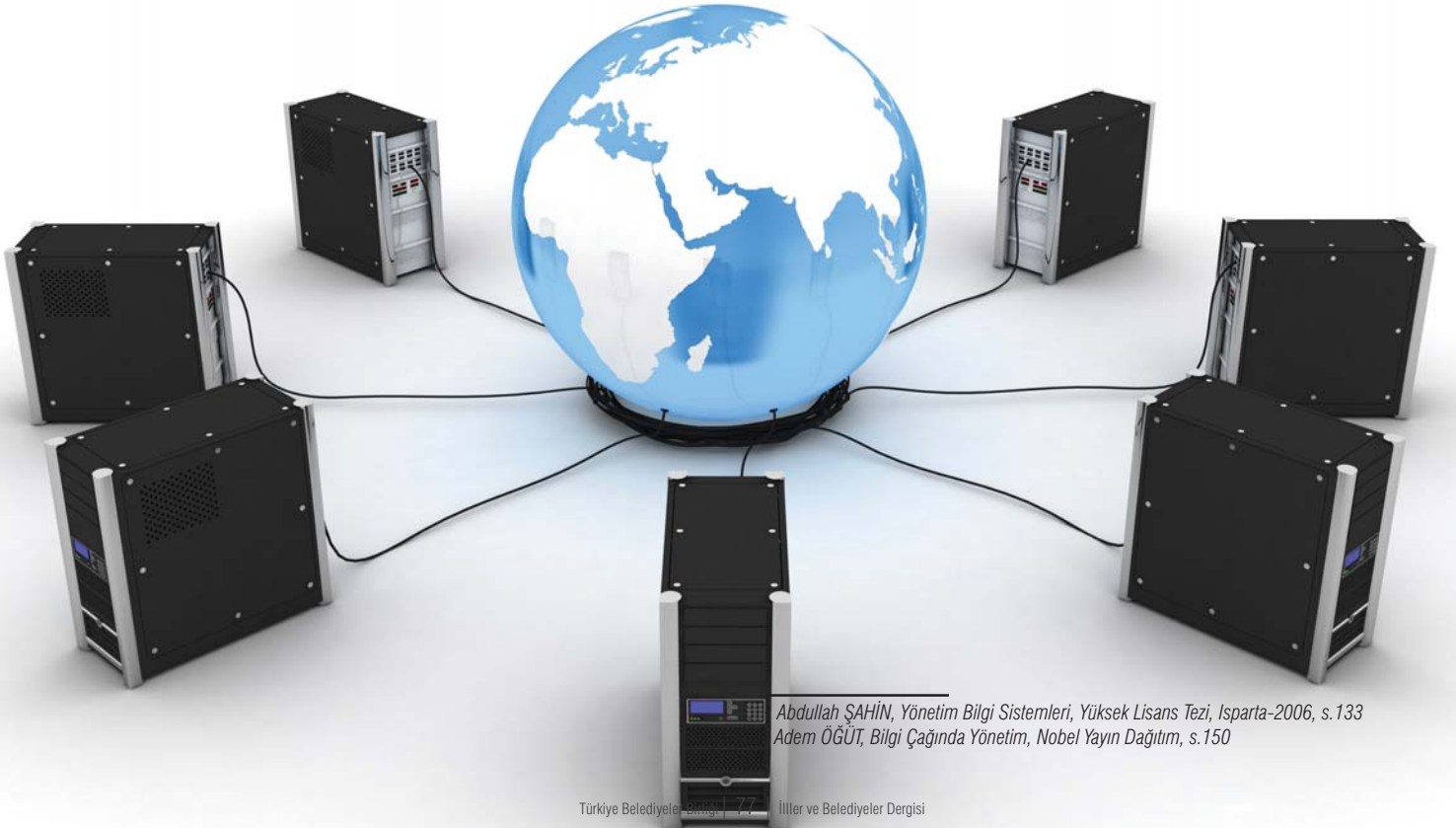
Somut verilerle ortaya koymaya çalışacağımız bu önerimize geçmeden önce YBS hakkında bazı temel bilgileri değerlendirmelerinize sunmayı uygun gördük.

1. YÖNETİM BİLGİ SİSTEMLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Temel olarak gerekli bilgileri kayıt etme, onları belirli bir şekilde düzenleme ve anlamlı sonuçları üretmek, bütün bilgi işlem sistemlerinin görevidir. Üretilen bu sonuçlara genel olarak enformasyon adı verilmektedir. Enformasyon çeşitli kademelerdeki elemanlar tarafından çeşitli aktiviteler ve karar vermeler için kaynak olarak kullanılır. Yöneticilerin verecekleri tüm kararlarda ihtiyaç duyduğu enformasyonu onlara sağlayan sistem Yönetim Bilgi Sistemi (YBS) olarak adlandırılır².

Yönetim bilgi sistemi bir bakıma örgütün kalbi gibidir. Nasıl ki canlılarda kalp ritmik atışlarla kan pompalayarak, tüm vücuda yaşam için gerekli oksijenin ulaşmasını sağlıyorsa, aynı şekilde YBS de, örgütün varlığını sürdürmesi için gerekli bilgileri sürekli olarak üretir ve gerekli yerlere ulaşmasını sağlar. YBS yöneticilere karar alma sürecine destek olmakla birlikte, sürekli tekrarlanan kimi sorunların çözümüyle ilgili kararlar alınmasına yardımcı olur. YBS, yöneticilere bilgi sunmak suretiyle örgüt yönetiminde bütünlüğün sağlanmasına katkıda bulunur. Böylece örgütün tüm elemanları birbiriyle bütünsel olarak ortak amaçlar için çalışır³.

Aşağıda yer alan ifadeler yönetim bilgi sistemini çeşitli yönleriyle tanımlamakta ve işletmede yönetim bilgi sistemleri kurulmasıyla amaçlananlar hakkında da bilgi vermektedir:



Abdullah ŞAHİN, Yönetim Bilgi Sistemleri, Yüksek Lisans Tezi, Isparta-2006, s.133
Adem ÖĞÜT, Bilgi Çağında Yönetim, Nobel Yayın Dağıtım, s.150

- ✓ YBS, bir organizasyonda yönetime, karar alma sürecine ve çeşitli büro işlemlerine bilgi sağlayan destekleyici bir sistem olarak da ifade edilebilir. YBS, yalnız rutin büro işlemlerini ve evrak akışını değil yönetim sürecini de etkileyen örgütsel bir bilgi sistemidir⁴.
- ✓ YBS, bir organizasyonun önceden belirlenmiş hedeflerine daha etkili erişmek amacıyla; insan, malzeme, makine ve para ilişkilerini en üst kademeye çıkarmak için gereken kararların alınmasında ve uygulanmasında karar alıcılara zamanında ve uygun veriyi sağlayan sistemdir.

YBS, bir organizasyonda yönetim ve karar alma işlemlerine destek olmak amacıyla enformasyon sağlayan bütünleşik, insan makine etkileşimli bir sistemdir. Bu sistem, enformasyon sağlamak için bilgisayar yazılımı ve donanımı, yöntemleri, analiz, planlama, denetleme, karar alma modelleri ve veri tabanı kullanılır⁵.

YBS'lerin etkin kurulması ve geliştirilmesi aynı zamanda geleneksel yönetimden, stratejik yönetime de geçişi kolaylaştıracaktır. Geleneksel yönetici işletme içi süreçlere odaklaşan, paylaşım kapalı, lokal faydalara odaklı, kolektif düşünme ve çalışma alışkanlığı zayıf özellikler sergilemektedir. Günümüzde yöneticiler paydaşlarını iyi analiz edebilen, daha iyi ürüne veya hizmete odaklı, işletme içi işbirliklerine ve yetki devrine açık, üst yönetimin varmak istediği noktayı algılayabilen ve buna çalışmalarıyla değer katabilen özellikler taşımaktadır.

Bu özelliklerin hangi yöneticide bulunduğu tartışmaya açık olmakla birlikte, olması gereken ifade edilmiş ve YBS ile bu yönetici profilini oluşturma yönünde ne gibi özelliklerin amaçlandığı anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın konusu YBS ile ilgili somut bir öneri geliştirmek olduğu için, bu alanda yürütülen çalışmalara ve tartışmalara etraflıca yer verilmeyecektir. Ancak, şu kadarını ifade etmekle yetinelim ki YBS, bilgisayar destekli sistemler (*Veri İşleme Sistemleri (VİS)*, *Karar Destek Sistemleri (KDS)*, *Uzman Sistemler (US)*, *Ofis Otomasyon Sistemleri (OOS)*, *Üst Yönetim Destek Sistemleri (ÜYDS)*) veya temel işletme bilgi sistemleri (*Üretim, Pazarlama, Finans, Muhasebe, Personel*

Bilgi Sistemleri) gibi oldukça fazla boyutları olan bir kavramdır.

2. KAMU İDARELERİNDE YÖNETİM BİLGİ SİSTEMLERİ

Yönetim bilgi sistemi olarak da ifade edilen ve yukarıda kısaca açıklanmaya çalışılan bu çabalar, bilgiyi toplar, tasnifler, işler, yeni bilgiyi oluşturur, bunu paylaşır ve bu yolla karar vericilere destek sağlar. Dolayısıyla YBS, kamu idareleri için de oldukça önemlidir. Kurumsal olarak ihtiyaç duyulan bilginin üretimi, bu bilgilerin depolanması ve paylaşımına açılması, yöneticiler için problem çözme ve karar verme süreçlerinde destek sağlanması ve kurumun bilgi altyapısını oluşturmak ve geliştirmek amaçlarıyla yönetim bilgi sistemleri kamu idarelerinde de ciddi bir ihtiyaçtır.

Kaldı ki; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile bu yönde çalışmaların yapılması yasal bir zorunluluktur. 5436 sayılı Kanun ile⁶ kamu idarelerinde Strateji Geliştirme Başkanlıkları, Strateji Geliştirme Daire Başkanlıkları ve strateji geliştirme ve malî hizmetlere ilişkin hizmetlerin yerine getirildiği müdürlüklere, yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri yerine getirme görevi de verilmiştir.

Diğer taraftan, Strateji Geliştirme Birimlerinin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin⁷ 4'üncü maddesi ile yönetim bilgi sistemi strateji geliştirme birimlerinin görevlerini yürüteceği kapsamlar arasında sayılmıştır. Söz konusu Yönetmeliğin 8'inci maddesinde de, bu kapsamda yürütülecek görevler şu şekilde sıralanmıştır.

“a) Yönetim bilgi sistemlerine ilişkin hizmetleri, varsa ilgili birimlerle işbirliği içinde yerine getirmek.

b) Yönetim bilgi sisteminin geliştirilmesi çalışmalarını yürütmek.

c) İstatistiki kayıt ve kalite kontrol işlemlerini yapmak.”

Bu mevzuat hükümleri gereğince, kamu kurumlarının gerekli organizasyonel yapıyı oluşturmak suretiyle, yönetim bilgi sistemi kurma, geliştirme ve yürütme bir zorunluluk haline gelmiştir. Doğal olarak bu süreç de, öncü kuruluşların çalışmaları ışığında zamanla oturtulabilecektir.⁸

⁶ Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 15'inci maddesinin 2'nci Fıkrası.

⁷ 18 Şubat 2006 tarih ve 26084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁸ Necip POLAT, *Yönetim Bilgi Sistemleri*, Sayıştay Dergisi, Nisan-Haziran 2007 Sayı : 65 (145. Yıl Özel Sayısı), s. 191

⁴ SARIHAN, Halime İnceler 1998. *Teknoloji Yönetimi Desnet*, İstanbul, s.197

⁵ Abdullah ŞAHİN, age., s. 113-114

5018 sayılı Kanun ve ikincil mevzuat ile kamu idareleri için yasal bir zorunluluk haline gelen yönetim bilgi sistemleri, nasıl hayata geçirileceği ve bu yönde ne gibi somut adımlar atılabileceği bu çalışmanın konusudur. Bu yöndeki çabalar, sürekli değişen, güncellenen ve değişime hızlı uyum sağlayan bir davranışı gerektirmektedir. Bu nedenle önerdiğimiz aslında geliştirmeye açık, eleştirilerle zenginleşebilecek ve yeni fikirlerle başka öneriler de doğabilecektir. Önemli olan husus, bu yönde çabaların gerekliliğinin kavranması ve ayrı bir faaliyet olarak görülmesidir.

3. MEVZUAT TAKİP VE PAYLAŞIM SİSTEMİ

3.1. Mevzuat Takibinin Önemi ve Gerekliliği

Kamu idarelerinde görevliler, mevzuattan aldıkları yetkiyi kullanmakta ve görevlerini bu esaslar çerçevesinde yürütmektedirler. Diğer bir ifade ile kamu görevlileri kamusal yetkinin gereklerini yerine getirmektedirler.

Kamusal yetki kavramı, kamu adına görevli kişi ve organlara mevzuatla verilen hukuki tasarrufta bulunma gücü olarak tanımlanabilir.

Bir makamı ya da görevi temsil eden kişilere verilen kamusal yetki kullanabilme imtiyazı, esas itibarıyla bir kamu hizmetinin yapılması zorunluluğu nedeniyle bir hak değil, bir yükümlülüktür.

Kamusal yetkinin dayanağı ise, mevzuattır.⁹

Mevzuat, kaynağını Anayasa'dan alan çeşitli hukuki normlardan oluşmakta ve görevlilerin hareket alanını belirlemektedir. Mevzuata uygun yürütülmeyen iş ve işlemler, kamu görevlisi için ciddi riskleri de beraberinde getirmekte, onları bazı sorumluluklarla (idari/mali/cezai) karşı karşıya getirmektedir. Sorumluluk kavramı açısından değil de risk açısından bakıldığında, iş ve işlemlerin mevzuata uygun yürütülmemesi şu sonuçlara yol açabilir:

- Amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilememesi,
- Mevzuata ilişkin yetersiz bilgi bulunması, (yapılabilecek işin yapılmaması)
- İmajın ve itibarın zayıflaması,
- Düzenlemelere uyulmaması, (yapılmaması gereken işin yapılması)

Yukarıda yer alan riskler, kamu görevlisinin mevzuatı önemsemesinin oldukça önemli gerekçeleridir. Daha açık bir ifade ile kamu görevlisi, yetkisini, kaynağını Anayasa'dan alan çeşitli hukuki normlar çerçevesinde kullanmak ve çalışmalarını öncelikle mevzuatın emredici veya yönlendirici belirlemeleri doğrultusunda yürütmek zorunda olduğundan, kamu görevlisinin yapacağı veya yapamayacağı işlemler de mevzuatla ortaya konulduğundan, mevzuat bilgisi eksiksiz ve zamanında elinde olmalıdır.

İdarede yetkinin mevzuat çerçevesinde kullanılıp kullanılmadığına özen gösterilip gösterilmediği dar bir sorumluluk anlayışıyla ve sınırlı çerçevede ele alınamaz. İdare olarak o kamu görevlisinin sorumluluğunda denilerek, söz konusu görevlinin çabasına da bırakılamaz. Bunun nedeni, mevzuata aykırı bir işlem dolayısıyla ortaya çıkan birim hatasının idareye, kişi hatasının işlemde görev alan tüm personele yansiyebilmesinden kaynaklanmasıdır.

YBS, bir organizasyonda yönetim ve karar alma işlemlerine destek olmak amacıyla enformasyon sağlayan bütünleşik, insan makine etkileşimli bir sistemdir. Bu sistem, enformasyon sağlamak için bilgisayar yazılımı ve donanımı, yöntemleri, analiz, planlama, denetleme, karar alma modelleri ve veri tabanı kullanılır.

Kamu idarelerinin genelinde bu yönde bazı çalışmalar da yürütülmektedir. Şöyle ki, iç genelgeler çıkarılması, çeşitli adlarla toplantılar yapılması, uygulamada standartların oluşturulması ve uygulanması yönünde idari bazı kararların alınması bu çabaların sonuçlarıdır.

Ancak, bu yöndeki çabaların lokal yürütülmesi, çalışanların inisiyatiflerine veya isteklerine bırakılması veya sürekli güncellenmemesi, kamu idarelerindeki yönetim bilgi sistemini geliştirmeye açık alanlar olarak karşımıza çıkarmaktadır. Diğer taraf-

tan hizmet satın alma yoluyla yapılan bilgilendirme çabaları çeşitli nedenlerle verimsiz sonuçlar doğurmakta ve bu çabalara oldukça önemli zararlar vermektedir.

İdare olarak birimlerin mevzuatı bilinçli bir şekilde takip edebilmeleri, bilgiyi etkin olarak kullanabilmeleri önemsenmeli ve bu çabalara maliyet ve zaman ayrılarak ciddi destek verilmelidir.

Bu durum, son yıllarda hız kazanan, kamu hizmetinin vatandaş odakları yürütülmesi yönünde beklentilerin artması, hizmet sunumunda kaliteye önem verilmesi isteği gibi hususlar nedeniyle de önem kazanmıştır. Diğer bir değişle, saydam, hızlı ve kaliteli hizmet bekleyen vatandaş talepleri, yenilikçi, bilgili, yaratıcı ve akılcı bir yönetim şeklini uygulayan kamu idareleri ile karşılanabilir. Bu hususların hayata geçirilmesi ise, çalışanların etkin, güncel ve doğru bilgiye zamanında ve eksiksiz sahip olmalarına bağlıdır.

⁹ Serdar İĞDELER: Yönetim Sorumluluğu Açısından Belediyelerde "Yetki ve Sorumluluk", Türk İdare Dergisi, Yıl:81 ve 463 -464. sayısı

Sonuç olarak kamu görevlileri, iş ve işlemleri yürütürken çeşitli düzeyde hukuki normları ve görevini daha etkin ve kaliteli yürütmesini sağlayacak teknolojik veya diğer çeşitli gelişmeleri bilmek, algılamak, uyum sağlamak ve uygulamak zorunda kalmaktadır. Teknolojik gelişmeler, kalite çalışmaları veya etkinlik/verimlilik çalışmaları hep bu mevzuata yükümlü bulunduğu görevleri daha iyi yapmasına yöneliktir.

Kamu idareleri kendi alanlarıyla ilgili mevzuat düzenlemelerini, uyarıcı notlarını veya sıkça sorulan soruları, kurum portalından yayımlayarak çalışanlarına/paydaşlarına destek olmaktadır.

YBS olarak adlandırabileceğimiz bu çalışmalar aslında oldukça önemli bir görevi de yerine getirmektedir. Ancak çalışmaların oldukça eksik olduğu düşüncesindeyiz. Böyle düşünmemizin nedeni; kişiye, birime veya işleme yönelik bilgi üretilmesi, genel bilgiler verilen çalışmalar üretilmesi, gerekli bilgi için başka kurum portalına yönlendirilmesi, bilginin olduğu gibi sunulması, ancak, belli araçlara dönüştürerek bilgiden daha etkin kullanılması için işlevsel araçlara dönüştürülmemesi gibi hususların varlığı olmuştur.

3.2. Belediyelerde Mevzuat Takibinde Yaşanan Sorunlar

Belediyeler, mevzuat takibini veya gerekli diğer tüm bilgilere ulaşımı birçok kamu idaresi gibi değişik yollarla sağlamaktadırlar. Bunlar arasında, ücretli yazılım alınması, danışma birimlerinin görüşmelerine, diğer kamu idarelerinin uygulamalarına başvurulması, bazı kamu idarelerinden yazılı bilgi istenmesi, hizmet içi eğitimler düzenleyerek veya diğer eğitimlere katılarak uzmanlaşmış görevlilere danışma gibi yöntemler sayılabilir.

Ancak, bu yöntemlerin her biri bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir:

a) Ücretli yazılım satın alınması; postayla gönderilen değişen yapraklı kitaplar, artık yerini, web tabanlı oldukça işlevsel

yazılımlara bırakmaktadır. Bu yazılımlar, internet üzerinden güncellenmekte ve araştırma maliyetini ve zamanını düşürmektedir. Bu yazılımlar, ihale işlemlerinin yürütülmesinde, mevzuat değişikliklerinin takibinde, emsal karar sorgulamalarında kullanılmaktadır. Ancak, bu yazılımların verdiği bu bilgilere, kamu kurumlarının kurumsal portalından da ulaşılabilir. Yazılımın güncellemeleri belli aralıklarla yapıldığından, kurumun kendi portalından sorgulama yapılması daha güvenli bir yöntemdir. Dolayısıyla, bilgi sisteminin önemli bir parçası olarak görülen bu yöntem bu yönden beklentileri karşılamaktan uzaktır.

b) Danışmana başvurulması; danışma, sorunun muhatabı kamu idaresine doğrudan başvurulması gibi kendini gösterebileceği gibi, uzmanlığı kabul edilmiş veya bunu meslek edinmiş kişilere başvurulması şeklinde kendini göstermektedir. Hatta bu yöntem, diğer belediyelere başvurulması, uygulama örneklerinin takip edilmesi şeklinde de kendini göstermektedir. Bu yöntem, zamanlı işlerde yetersiz kalmakta, karar vericileri tembelliğe itmektir. Danışmana aşırı bağlı, sürekli danışma eğilimli yöneticiler karar alırken risk alamamakta, vermeleri gereken kararları geciktirmekte, sürekli düşüncelerini başkalarına onaylatmaya çalışmaktadırlar. Danışmanlık, oldukça önemli işlevleri olan ve idareler için de yapıcı sonuçları veren bir bilgi edinme yöntemidir. Ancak, danışma faaliyeti yönetimin fonksiyonları arasında yer almaz. Yönetimin fonksiyonlarının aşındırılması yönünde de kullanılmamalıdır. Daha açık bir ifade ile planlama, örgütlenme, yönlendirme, koordine etme, denetleme gibi fonksiyonlar danışma faaliyeti ile gördürülemez. Ancak, belediyelerde bu yönde eğilimler bulunmaktadır.

c) Doğrudan bilgi alma; bazı kurumlar, mevzuatı doğrudan yayımlamaktadır. Bu kurumların portalı incelendiğinde, bilgiye doğrudan ulaşılır. Ancak, bu bilgiler, işlenmemiştir. Anlaşılması, yorumlanması ve kullanılması oldukça zaman alabilmektedir. Bu bilgilerin belli formatlara dönüştürülmesi, gerekli bilgilerin ayıklanması ve sadece ihtiyaç duyulan





lan bilginin alınması, bu bilgilerin üzerinde bazı çalışmaların yapılmasını gerektirmektedir. Örneğin, ihale mevzuatı kapsamında yapılacak bir işlem için, Kamu İhale Kurumunun internet sayfasından ilgili mevzuata ulaşmak mümkün olup, bu inceleme sonrasında karar almak yerinde bir karar olup, bu yöntem birçok nedenden dolayı yetersiz de kalabilmektedir. Bu yetersizliğin başlıca nedeni, mevzuatın yorumlanmasındaki güçlükler, ihtiyaca özel bilgiye ulaşma bilincinin yetersiz olması, inceleme için çok fazla zaman bulunmaması gibi hususlar gösterilebilir.

Mevzuat takibi konusunda özellikle belediyelerde yaşanan bir başka sorun da atıf mevzuata ilişkin bilgilere ulaşmakta karşıımıza çıkmaktadır:

“(5) Üçüncü ve dördüncü fıkraların uygulanmasında Maliye Bakanlığınca merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri için belirlenen usul ve esaslara uyulur.” (Mahalli İdareler Harcama Belgeleri Yönetmeliği, md.5)

“Alındının şekli, basımı ve kullanılması Maliye Bakanlığınca genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri için belirlenen esas ve usuller uygulanır.” (Mahalli İdareler Bütçe Muhasebe Yönetmeliği, md.50)

Bu tür düzenlemeler kullanıcıları zorlamaktadır. Sözü edilen kurumun o konuda ne gibi düzenlemesi olduğunun takibi ayrı bir araştırma gerektirebilmektedir.

Tüm bu nedenler, idarelerde sağlıklı işleyen bir yönetim bilgi sisteminin kurulmasını ve bir merkez kurularak, uzun vadede, idare için mevzuatı araştıran ve karar vericiler için bilgiyi geliştiren bir yapının oluşmasını gerekli kılmaktadır.

Kamu idareleri kendi alanlarıyla ilgili mevzuat düzenlemelerini, uyarıcı notlarını veya sıkça sorulan soruları, kurum portalından yayımlayarak çalışanlarına/ paydaşlarına destek olmaktadır.

3.3. Önerimizin Somutlaştırılması

Yukarıda değindiğimiz sorunları aşmak veya mevcut yöntemlerden daha etkin yararlanmak amacıyla, idare için gerekli bilginin üretilmesi, etkin araçlara dönüştürülmesi, yorumlanması ve kullanılması hususlarındaki kalitenin artması amacıyla aşağıdaki önerilerin hayata geçirilmesi gerektiği düşünülmektedir:

1. Adım: Kurum web portalında “iç kontrol” başlıklı bir sayfa açılmalı ve söz konusu sayfa ile tüm personeli değişik mevzuat bilgilerini ulaştırma, bilgi edinme ve kullanma sürecine personeli de katma amaçlanmalıdır.

2. Adım: Sayfanın sorumlusu belirlenmelidir. En az bir kişi düzenli olarak bu çalışma ile görevlendirmelidir. Söz konusu görevli veya görevlilerin eğitilmiş ve bilinçli, araştırmaya ve okumaya eğilimli olmasına dikkat edilmelidir. İnternet sayfasının diğer işlemleri ile ilişkilendirilmemelidir.

Görevlendirilenler, mevzuatı tarama ve çalışmalarını daha etkin yürütmek yanında, birimlerle etkin iletişim halinde olmalı, birimlerin bilgi üretimine ve üretilen bilginin kullanılmasına dikkat etmesini takip etmelidirler.

3. Adım: Sayfa içeriği toplantıları yapılmalıdır. Tartışmalar, yönetim bilgi sistemi konularında danışmanlığı olan yapıların eşliğinde yürütülmeli, teknik destek alınmalıdır. Sayfa içeriğiyle ilgili tartışmalara etkin katılım yönünde üst yönetici desteği sağlanmalıdır.

4. Sayfa görevlisinin çalışma biçimi belirlenmeli ve sürekli geliştirmeye teşvik edilmelidir.

Örnek bir sayfa aşağıdadır:

XXX BELEDİYE BAŞKANLIĞI MEVZUAT TAKİP SİSTEMİ		
Uyumlaştırma – İç Genelgeler		Güncel Değişikler
Kontrol Listeleri		Performans Programı Rehberi
Standart Formlar		değişmiştir.
Personellerimizden Bilgi Notları	Duyurular	Mevzuat Değişikleri
Sıkça Sorulan Sorular	13.10.2010 Salı günü iç kontrol toplantısı	Resmi gazetede 3999 sayılı Kanun
İş akış Şemaları	yapılacaktır. (Tüm Çalışanlar)	Yayımlanmıştır
Ön Mali Kontrol Formları		
Mevzuat Araştırma – Bilgi Geliştirme		
ÖNEMLİ BAĞLANTILAR		
Mevzuat Ara	Emsal Ara	Diğer
http://rega.basbakanlik.gov.tr/	www.danistay.gov.tr	www.mahalli-idareler.gov.tr
http://www.mevzuat.gov.tr/	www.sayistay.gov.tr	www.muhasabat.gov.tr
	www.yargitay.gov.tr	www.bumko.gov.tr
	www.kik.gov.tr	www.icisleri.gov.tr

1. Uyumlaştırma – iç genelgeler: İdarede uygulamaların standartlaşması, sık yapılan hatalar için uyarıcı bilgilendirmelerin yapılması, mevzuata uyumun sağlanması amacıyla, kısa, net ve yazılı bilgilendirmeler yapılmasıdır. Bu çalışmalar, iç denetim birimlerinin veya hukuk işleri müdürlüğünün danışmanlığında hazırlanabilecektir. İdari kararlıkla uygulanması sağlanmalı ve uygulanması için gerekli uyarılar da yapılmalıdır.

2. Kontrol listeleri: Hata tespit eden veya hataları önceden engelleyen kontrol listeleri, kontrolün sistemli yapılmasını, risklerin azaltılmasını, kontrol faaliyetinin önceden planlanmasını sağlar. Kontrol listeleri ile idare sistemli denetim yapar.

3. Standart formlar: Mevzuatımızın oldukça biçimsel olduğu düşünüldüğünde bu formların kullanılması önem kazanmaktadır. Bu formların gruplandırılarak, kullanıcıya sunulması, bu yöndeki sorunları çözümlenecektir.

4. Personellerden bilgi notları: Birimlerden, bilginin edinilmesi, bazı formatlara dönüştürülmesi, etkin kullanılması yönündeki çabalar desteklenmeli, sistemli bir halde bu destekler sürdürülmeli, okuma ve araştırma alışkanlığının birimlerde yerleşmesi bu çabaların sistemli yürütülmesi için bazı kararlar alınmalıdır. Örneğin, tüm birimleri ilgilendiren bir konuda sunu hazırlayan veya biriminde görev yapan arkadaşlarının da yararlanabileceği ayrıntılı bilgi notu hazırlayan

bir çalışan ödüllendirilmeli¹⁰, böyle personellerin ürettikleri sayfada yayımlanmalıdır.

5. Sıkça sorulan sorular: Tüm idareyi ilgilendiren ve sık karşılaşılan sorular buradan cevaplandırılmalı, özellikle bazı dönemlerde ortaya çıkabilecek uyumlaştırmalar buradan yapılmalıdır. Örneğin, performans programı hazırlanırken bir önceki yıl yapılan hatalar değerlendirilerek veya mali hizmetler müdürlüğüne gelen tablolar incelenerek bir soru – cevap köşesi hazırlanabilir.

6. İş akış şemaları: Bu çalışmalarla, çalışanlar, işlem zincirinin tamamını görebilmekte, sistemi bir bütün olarak algılayabilmektedir. Diğer taraftan, bu çalışmalarla, işin başlangıcını (önceki işlem), sürecini (kontrol ortamı) ve sonucunu gösteren rehber ortaya konulmakta, personel rotasyonu daha kolay uygulanmakta ve personelin çalıştığı alan dışındaki sorumluluk üstlenmesi sağlanmaktadır. Kamuda çok sık görülen işine hakim personelin “bilgi dukalığı” kurması da engellenmekte, işin sadece belli bir bölümünü üstlenerek/öğrenerek emekli olma da ortadan kalkmaktadır. İş akış şemalarının bu sayfada yayımlanması ve güncel tutulması sağlanmalıdır.

¹⁰ 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 49’uncu maddesine göre ödüllendirme yapılabilir. Bu madde bendinde “Sözleşmeli ve işçi statüsünde çalışanlar hariç belediye memurlarına, başarı durumlarına göre toplam memur sayısının yüzde onunu ve Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayının (20.000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda geçmemek üzere, hastalık ve yıllık izinleri dâhil olmak üzere, çalıştıkları sürelerle orantılı olarak encümen kararıyla yılda en fazla iki kez ikramiye ödenebilir.” denilmektedir.

7. Ön Mali Kontrol Formları: Yasal zorunluluk olan ön mali kontrolün nasıl yürütüleceğine ilişkin yönerge ve kontrol formları bu bölümde yer almalıdır.

8. Mevzuat araştırma – bilgi geliştirme: Yönetim bilgi sisteminin yeterliliği, belirli aralıklarla tartışılmalı, uzun vadede bu yapının bilgi edinilmesinde uzmanlaşması hedeflenmelidir. Bilgi merkezi olması amaçlandığında, aşama aşama geliştirilmesi, eksikliklerin giderilmesi ve gerekli desteğin sağlanması oldukça önem kazanmaktadır.

9. Güncel değişiklikler: Sayfa sorumlusu, kamu kurumlarının sayfalarını günlük incelemeleri, mevzuat değişikliklerini takip etmeli, birimlerden gelen bu yöndeki tespitlerin tüm personele duyurulmasını sağlamalıdır.

10. Önemli bağlantılar: Personellerin bilgi edinme biçiminin geliştirilmesi, araştırma yeteneğinin teşvik edilmesi buradan sağlanmalıdır. Bir sorunla karşılaşan personel, emsal karar taramasını bilmeli, mevzuata doğrudan ulaşma becerisini, bu bağlantılar sayesinde kazanmalıdır.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, bilgi edinme, kullanma, yorumlama konularında edilgenliğin azaltıldığı, görev alanların bu süreçlere etkin katıldığı, bu faaliyetlere zaman ve kaynak ayrıldığı bir öneri tartışılmıştır. Uygulama safhasında daha da zenginleşebileceğini düşündüğümüz önerimizin, yapıcı eleştirilerle somut olarak hayata geçirilebileceğine inanmaktayız.

Yönetim bilgi sistemi sadece mevzuat bilgisine yönelik bir katkı sağlamayacak, personellerin okuma ve araştırma çabalarını da destekleyecektir. Bu çabalara, üst yönetim tarafından da destek olunması, sürekli ve sistemli bir çalışma içinde yürütülmesi, yaratıcı ve yenilikçi çalışma biçimini de teşvik edecektir.





Av. Akın YILMAZ

Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığı

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN KONUT ÜRETİMİNDEKİ ETKİSİ: KOCAELİ ÖRNEĞİ

“Ülkemizde kırsal nüfusun hızlı bir şekilde kentlere akın etmesi, barınma ve konut sorununun en önemli sorun haline gelmesine neden olmuştur. Nüfusun hızlı artışı, arazilerin bölünmesine neden olmuş ayrıca tarımda makineleşme kırsalda geçinme imkanlarını daraltmış ve insanların daha iyi şartlarda yaşam sürme ümidi ile kentlere göç etmesine yol açmıştır. Bu hareketlilik kentlerde ve özellikle belli merkezlerde nüfusu hızla artırmış, ancak kentlerin bu duruma hazırlıklı olmaması nedeni ile yerleşim alanları giderek genişlemiş, plansız ve çarpık bir yapılaşma sonucunda yaşanabilir ve estetik mekanlar yerine çirkin ve ruhsuz barınak yığınları oluşmuştur.”

Hızlı nüfus artışı, insanların barınma ihtiyacını giderecek, yaşanabilir bir çevrede uygun konutların üretilmesi işinin devlet tarafından çok ciddi bir şekilde ele alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Devletin bu soruna müdahalesinde merkezi yönetimden daha çok yerel yönetimlere, özellikle de belediyelere büyük görevler düşmektedir. Ancak ülkemizde cumhuriyet dönemini baz alacak olursak uzun yıllar konut üretimi konusunda belediyeler çeşitli nedenlerden dolayı gerekli ve yeterli etkiyi gösterememişlerdir. Bu nedenlerin başında merkezi yönetimin yerel yönetimlerin alanını daraltmak istemesi daha sonrasında ise konut üretiminin belediyenin asli görevi olarak görülmemesi gelmektedir. Bu durum 1970’li yıllara gelinmesi ile değişmeye başlamış ve iç göç nedeni ile artan nüfus, plansız ve çarpık yapılaşmanın kent dokusunu bozması, belediyelerin de konut üretimi konusunda yerini almasını bir zorunluluk haline getirmiştir. 2000 yılı ve sonrasında ise belediyeler, konut üretimi konusunda merkezi yönetimden daha fazla öne çıkmaktadır. Özellikle son yıllarda büyükşehir belediyeleri kurdukları şirketler aracılığı ile çok

sayıda konut üretimi yapmıştır. Her ne kadar, belediyelerin şirketleri aracılığı ile konut üretilip satması; rant kapısı, lüks konut üretimi gibi bazı yönlerden eleştiri konusu olsa da insanların konut ihtiyacının giderilmesi ve kentlerin silüetinin değişmesi açısından bakıldığında önemli ölçüde bir mesafe alındığı açıkça görülmektedir.

1. KONUT VE KENT

Konut sözcüğünün sözlük anlamı Türk Dil Kurumu’nun güncel sözlüğünde; “insanların içinde yaşadığı ev, apartman, vb. yer, mesken, ikametgah”¹ olarak belirtilmektedir.

Bu sözcüğün yanında yine konu ile ilgili olan bir diğer sözcük de ‘sosyal konut’tur. Sosyal konut yine aynı Sözlükte “dar gelirli için yapılmış sağlığa uygun ucuz konut”² olarak belirtilmiştir.

Toplu Konut ise; “önceden planlanmış belli bir yerleşim bölgesinde, vatandaşa devletin açtığı kredi yardımları

¹ <http://tdk.org.tr>

² <http://tdk.org.tr>



ve katkılarıyla oluşturulan yapılar bütünü”³ şeklinde anlamlandırılmaktadır.

Konutu çok değişik yönleri ile tanımlayabiliriz ama esasen kişiye özel olan boyutu, bir diğer tabirle ‘insani boyutu’nun en başta vurgulanması doğru olacaktır. Her insan; hayatını sürdürebileceği, temel ihtiyaçlarını giderebileceği, dinlenebileceği ve daha da önemlisi orada olmaktan mutluluk duyabileceği bir eve, bir konuta ihtiyaç duyar. Konut alelade bir yer değildir. Konut diğer adı ile ev, insanın ruhunu yansıttığı -yansıtmaya çalıştığı- yerdir. Dolayısıyla insanın en temel ihtiyacı olan barınma sorununu gideren -çevresi ile bir bütün halinde düşünmek kaydı ile- ihtiyaçları gidermenin çok üstünde bir anlam ve değeri olan konut pek tabi bir haklır.

Konutun bir hak olarak değerlendirilmesi ile birlikte ihtiyaçları karşılama yönünden de ele alınması gerekmektedir. Ruşen Keleş **Kentleşme Politikası** adlı kitabında “*Konut gereksinmesi, kişi başına gerekli en küçük yeterli mekanı anlatan bir kavramdır*”⁴ demektedir. Bu cümledeki ‘**yeterli**’ sözcüğü, günümüzde nasıl konutlar üretilmesi gerektiği sorusuna verilecek olan cevabın da kilit sözcüğüdür. Maalesef özellikle kentlerde insanların yaşadığı konutların, temel ihtiyaçların görülmesi yönüyle bile yeterli olmadığı çok açıkça görülebilmektedir.

Konutların oluşturduğu kırsal olmayan yerleşim yerlerine ‘kent’ adı verilir. Kent Türk Dil Kurumu Güncel sözlüğünde “şehir”, “Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin

olmadığı yerleşim alanı...”⁵ olarak tanımlanmaktadır. Yani kent insanı tarım dışı işler yapan belli bir plan çerçevesinde yapılaşmış –olması gereken- olan konutlarda yaşayan kişilerdir. Ancak 1940 ve 1960’lı yıllardan sonra daha iyi yaşam standartlarına kavuşma ümidi ile meydana gelen iç göçler kentlerin nüfusunun çok hızlı artmasına ve yerleşim planı ve çevrenin düzeni açısından sağlıksız, yetersiz ve çirkin bir yapılaşmanın oluşmasına neden olmuştur.

Kentler bu nüfus artışı karşısında hazırlıksız yakalandıkları için, insanların gelişigüzel yerleşmeleri, kent çevresinde ve hatta bazı kentlerin merkezleri denilebilecek kadar yakın yerleşim birimlerinde, düzensiz ve çirkin bir görüntü oluşturmuş ve benzeri yapıların önü alınamaz bir şekilde artmıştır. Bu durum artık görmezden gelinebilecek bir hal olmayı çoktan geçmiş ve devletin hem merkezi yönetim hem de yerel yönetimler bazında tedbir, düzeltme ve -mümkünse- geliştirip güzelleştirme amaçlı çalışma ve düzenlemeler yapmasını zorunlu hale getirmiştir.

2. KONUT VE YASAL DÜZENLEMELER

1982 Anayasası konut ile ilgili olarak 57’nci maddede “Konut Hakkı” başlığı altında şu şekilde bir düzenleme yapmıştır.

Konut hakkı

Madde 57 – Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.

³ <http://tdk.org.tr>

⁴ Ruşen Keleş, *Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara, 2010 s. 359*

⁵ <http://tdk.org.tr>

1961 Anayasası'nda ise "Sağlık Hakkı" başlığı altında 49'uncu maddenin 2'nci paragrafında bir düzenleme yapılmıştı. Bu maddeye göre;

1961 Anayasası **Madde 49/2** - Devlet, yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır."

1982 Anayasası'nın konut hakkını ayrı bir başlık altında düzenlemiş olduğu görülmektedir. Konutun çevre ile birlikte düşünülmüş olması, şehircilik ve planlama hususlarının özellikle vurgulanmış olması da dikkat çekicidir. 1961 Anayasası'nda ise konut, Sağlık Hakkı ana başlığı ile ilgili maddenin ikinci fıkrasında çok kısa bir şekilde ele alınmıştır.

Konumuzun ana eksenini büyükşehir belediyesi olduğu için konut ile ilgili yasal düzenlemelere belediye mevzuatı kapsamında bakılacaktır.

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun belediyenin görev ve sorumluluklarının belirtildiği 14'üncü maddesinin a bendinde görevler arasında '**konut**' da sayılmaktadır.

Belediyenin görev ve sorumlulukları

Madde 14.- Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; **konut**; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 69'uncu maddesi Arsa ve konut üretimi başlığı altında düzenlenmiştir.

Arsa ve konut üretimi

Madde 69.- Belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsa üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahiptir.

Belediye, bu amaçla bütçesinden gerekli parayı ayırmak suretiyle işletme tesis edebilir.

Arsalar hariç üretilen konut ve işyerlerinin satışı 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. O belediye ve mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine veya onsekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledilecekler ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsis yapılabilir. Durumları 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun 25'inci maddesine uyan kim-selere de bu maddeye göre arsa ve konut sağlanabilir. Bu fıkranın uygulama esasları, İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak çerçeve yönetmeliğe uygun olarak belediye meclisleri tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Bu madde belediyelere konut üretimi yönünden oldukça geniş yetkiler vermektedir.

"5393 sayılı Kanun'la belediyeler konut alanında uzun zamandır bekledikleri yasal güvencelere kavuşmuştur. Yeni kanunla daha önceden yargıda dava konusu olan belediyelerin toplu konut alanlarında kamulaştırma yapabilme yetkisi açıklığa kavuşturulmuş, belediyelere konut, toplu konut yapmak, kiralamak, bu amaçla arsa satın almak, işletme ve ortaklık kurma yetkileri verilmiştir. Şüphesiz uzun zamandır beklenen bu yetkilerin belediyelere verilmiş olması, konut sektöründe önemli bir aktör olan belediyeler bakımından olumlu bir gelişmedir."⁶

⁶ Yrd. Doç.Dr. Mithat Arman Karasu, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y.2009, C. 14 S. 3, s.258

"Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan edilebilmesi için yukarıda sayılan hususlardan birinin veya bir kaçının gerçekleşmesi ve bu alanın belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması şarttır. Ancak, kamunun mülkiyetinde veya kullanımında olan yerlerde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı ilan edilebilmesi ve uygulama yapılabilmesi Bakanlar Kurulu kararına bağlıdır.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilecek alanın; üzerinde yapı olan veya olmayan imarlı veya imarsız alanlar olması, yapı yükseklik ve yoğunluğunun belirlenmesi, alanın büyüklüğünün en az 5 en çok 500 hektar arasında olması, etaplar halinde yapılabilmesi hususlarının takdiri münhasıran belediye meclisinin yetkisindedir. Toplamı 5 hektardan az olmamak kaydı ile proje alanı ile ilişkili birden fazla yer tek bir dönüşüm alanı olarak belirlenebilir.

Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkilidir. Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir.

Büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacak kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin her ölçekteki imar planı, parselasyon planı, bina inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni ve benzeri tüm imar işlemleri ve 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nda belediyelere verilen yetkileri kullanmaya büyükşehir belediyeleri yetkilidir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri kapsamında bulunan gayrimenkul sahipleri ve belediye tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır.

Kentsel dönüşüm ve gelişim alanları içinde yer alan eğitim ve sağlık alanları hariç kamuya ait gayrimenkuller harca esas değer üzerinden belediyelere devredilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili vergi, resim ve harçların dörtte biri alınır.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarındaki gayrimenkul sahipleri ve

Yürürlükten kalkmış olan 1580 Sayılı Belediye Kanunu'nda da benzer bazı hükümler vardı. **1580 Sayılı Yasa'nın 15'inci maddesinin 68'inci bendinde** şu ifade yer almakta idi:

“Ucuz belediye meskenleri yapmak ve belediye namına inşaat yaparak icar etmek, belediyenin inkişaf ve tevessüe müsait mahallerinde arazi alarak yeni plana göre tanzim etmek ve yeniden inşaat yapmak isteyenlere satarak ihtikâra mani olmak”

Bu görev belediyenin isteğe bağlı görevleri arasında yer almıştı. Aynı zamanda zorunlu görevler için kaynakların yeterli olmadığı hallerde belediyelerce bu alana ayrıca bir kaynak ayrılması söz konusu olamıyordu.

Fakat 1950 yılında çıkarılan 5656 Sayılı Belediye Kanunu'na Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun'un 2'nci ek maddesi ile isteğe bağlı bu görevlerin Belediye Meclisinde zorunlu hizmetler arasına alınmasının yolu açıldı. Ayrıca 3'üncü ek madde ile de yönetmelik hususu düzenlendi.

24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'a istinaden, hak sahibi olmuş kimselerle anlaşmaları halinde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanında hakları verilir. 2981 sayılı Kanun kapsamına girmeyen gecekondu sahiplerine enkaz ve ağaç bedelleri verilir veya belediye imkanları ölçüsünde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı dışında arsa veya konut satışı yapılabilir. Bu kapsamda bulunanlara Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ile işbirliği yapılmak suretiyle konut satışı da yapılabilir. Enkaz ve ağaç bedelleri arsa veya konut bedellerinden mahsup edilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan edilen yerlerde belediyelere ait gayrimenkuller ile belediyelerin anlaşma sağladığı veya kamulaştırdıkları gayrimenkuller üzerindeki inşaatların tamamı belediyeler tarafından yapılır veya yaptırılır. Belediye ile anlaşma yapmayan veya belediyece kamulaştırılmasına gerek duyulmayan gayrimenkul sahiplerinden proje alanında kendilerine 3194 sayılı Kanun'un 18'inci maddesine göre ayrı ada ve parselde imar hakkı verilmemiş olanlar kamulaştırmazsız el atma davası açabilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yapılacak alt yapı ve rekreasyon harcamaları, proje ortak gideri sayılır. Belediyelere ait inşaatların proje ortak giderleri belediyeler tarafından karşılanır. Kendilerine ayrı ada veya parsel tahsis edilen gayrimenkul sahipleri ile kamulaştırma dışı kalan gayrimenkul sahipleri, sahip oldukları inşaatın toplam metrekaresi oranında proje ortak giderlerine katılmak zorundadır. Proje ortak gideri ödenmeden inşaat ruhsatı, yapılan binalara yapı kullanma izni verilemez; su, doğalgaz ve elektrik bağlanamaz. Dönüşüm alanı sınırı kesinleştiği tarihte, bu sınırlar içindeki gayrimenkullerin tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilmek üzere tapu sicil müdürlüğüne, paftasında gösterilmek üzere kadastro müdürlüğüne bildirilir. Söz konusu gayrimenkullerin kaydında meydana gelen değişiklikler belediyeye bildirilir. Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ilan edilen yerlerde; ifraz, tevhit, sınırlı ayrı hak tesisi ve terkini, cins değişikliği ve yapı ruhsatı verilmesine ilişkin işlemler belediyenin izni ile yapılır. Bu yerlerde devam eden inşaatlardan projeye uygunluğu belediye tarafından kabul edilenler dışındaki diğer inşaatlar beş yıl süreyle durdurulur. Bu sürenin sonunda durdurma kararının devam edip etmeyeceğine belediye tarafından karar verilir. Toplam durdurma süresi on yılı geçemez. Belediye, kentsel dönüşüm ve gelişim projelerini gerçekleştirmek amacıyla; imar uygulaması yapmaya, imar uygulaması yapılan alanlardaki taşınmazların değerlerini tespit etmeye ve bu değer üzerinden hak sahiplerine dağıtım yapmaya veya hasılat paylaşımını esas alan uygulamalar yapmaya yetkilidir. Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin uygulanması sırasında, tapu kayıtlarında mülkiyet hanesi açık olan veya aynı hakları davalı olan taşınmazlar doğrudan kamulaştırılarak bedelleri mahkemece tayin edilen bankaya belli olacak hak sahipleri adına bloke edilir. Belediye kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin uygulama alanında bulunan taşınmazların kamulaştırılması sırasında veraset ilamı çıkarmaya veya tapudaki kayıt malikine göre işlem yapmaya yetkilidir. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamındaki işler, kamu idareleriyle 75'inci madde çerçevesinde ortak hizmet projeleri aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Bu Kanun'un konusu ile ilgili hususlarda Başbakanlık Toplu Konut İdaresine 2985 sayılı Kanun ve diğer kanunlarla verilen yetkiler saklıdır.”

Bu kanun maddelerinde de açıkça ifade edildiği gibi belediyelerin dar gelirli için konut yapma, bunları uygun koşullarla hak sahiplerine satma, kiraya verme hakkı bu günkü kadar geniş yetkilerle olmasa da mevcuttu.

Tüm bunlarla birlikte Konut üretimi konusunda belediyelerin alanını biraz daha genişleten ve ellerine daha güçlü araçlar sunan bir kanun maddesi daha vardır; 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun Kentsel Dönüşümle ilgili olan 73'üncü maddesi. Bu madde çok geniş kapsamlı düzenlemeler yapmış ve belediyelere çok farklı yönlerden yetkiler vermiştir. Özellikle 2010 yılında yapılan değişiklik birçok yönden belediyelerin işlerini kolaylaştırmaya dönük bir düzenleme olmuştur.

Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı

Madde 73 - (Değişik madde: 17/06/2010-5998 S.K/1. mad.)

Çok geniş bir şekilde ele alınmış olan bu maddede yapılmış olan değişiklikler henüz yeni olduğundan uygulamada ne tür sorunlarla karşılaşılacağını görmek için biraz daha beklemek gerekir. Bu kanun maddesini birçok yönden ele almak mümkündür. Ancak konut yönü ile baktığımızda, belediyeler bu maddeye dayanarak daha geniş alanlarda daha seri bir şekilde kentsel dönüşüm amacına uygun olarak konut üretimi yapabilirler.

Tüm bu düzenlemelere rağmen belediyelerin kamulaştırma işlemlerinde yargıya intikal etmiş olan dosyalarda bir takım sorunlar yaşanmaktadır. Hem 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda, hem de diğer kanunlarda bazı düzenlemeler yapılmış ise de özellikle kamulaştırılan taşınmazların malikine ulaşmakta büyük sorunlar yaşanmakta ve davalar uzayıp gitmektedir. Örneğin yukarıda belirtilen 73'üncü maddede belediyelere kentsel dönüşüm alanında doğrudan veraset çıkarılabilme yetkisi verilmiştir. Ancak çok önceleri ölmüş ve mirasçılar tarafından intikal ve sair işlemleri yapılmamış taşınmazların verasetname çıkarılabilse bile gerçek hak sahibine ulaşılması çok zor olabilmektedir. Özellikle Hukuk Usulü açısından gerçek hak sahibine ulaşmadan dava yürüme-yeceği için adres tespiti konusunda yaşanacak en basit bir sorunda dava aylarca uzayabilmektedir. Hatta bazı taşınmazlarda mirasçıların tespiti bile çok zor olabilmektedir. Bu durum, toplumun büyük bir kısmını ilgilendiren geniş kapsamlı projelerin aksamasına neden olmaktadır. Bu nedenle hem Kamulaştırma Kanunu'nda hem de kamulaştırma boyutu ile ilgili diğer kanunlarda, pratik çözümler geliştirme yönünde, gerçek hak sahiplerinin de mağduriyetine neden olmayacak şekilde yeni bir takım düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

775 Sayılı Gecekondu Kanunu'nda da bazı maddeler konut üretimi yönünden ele alınmalıdır.

Madde 1 - Mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi, yenisinden gecekondu yapımının önlenmesi ve bu amaçlarla alınması gereken tedbirler hakkında bu kanun hükümleri uygulanır.

Madde 4 - Gecekonduların ıslah, tasfiye ve önleme bölgeleri içinde bulunan binalı ve binasız vakıf taşınmaz mallardan 3'üncü maddenin ikinci fıkrası kapsamı dışında kalanları, bu kanunda belirtilen amaçlarda kullanılmak üzere, aşağıdaki şartlarla ve genel hükümlere göre bedeli ödenmek suretiyle ilgili belediyelerin mülkiyetine geçer:

a) Arazi ve arsaların bedeli; bulunduğu şehir, kasaba ve bölgenin özellikleri, yapılmış ve yapılacak kamu hizmet ve tesislerinin durumu ve sair hususlar da göz önünde bulundurularak, ilgili belediye ve Vakıflar İdaresi arasında anlaşma yolu ile tespit edilir.

b) Bu arazi ve arsalar üzerinde Vakıflar İdaresine ait herhangi bir yapı bulunduğu takdirde, bu yapının bedeli ayrıca hesaba katılır.

c) Bedele ait anlaşmazlıklar mahalli asliye hukuk mahkemelerince basit muhakeme usulü ile hallolunur. Bu anlaşmazlıklar tapu tesciline engel olamaz.

Vakıflar İdaresi ve tapu daireleri vakıf taşınmaz malların cins, miktar ve yerleri ile diğer vasıflarını açıkça belirten listeleri, talepleri üzerine en geç 2 ay içerisinde ilgili belediyelere bildirmekle yükümlüdürler.

Belediyeler, kendi mali güçleri ve programlarına göre, bu taşınmaz malların tamamen veya peyderpey tescilini isteyebilirler.

Sözü geçen bölgelerde Devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından yaptırılacak kamu hizmet ve tesisleri için lüzumlu vakıf taşınmaz mallar da yukarıdaki esaslara göre bu idarelere intikal ettirilir.

Madde 7 - Belediyelerin mülkiyetinde bulunan ve bundan sonra bu kanuna göre mülkiyetine geçecek olan arazi ve arsalardan, belediye meclisi kararı ile belli edilip, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca uygun görülenler, bu kanun hükümleri dairesinde konut yapımına ayrılır.

Madde 25 - 7'nci madde gereğince tespit olunan önleme bölgelerindeki arsalar, öncelikle gecekonduların ıslahı ve tasfiyesi sebepleriyle açıkta kalacaklara ve diğer konutsuz vatandaşlara verilir.

Bu arsalardan, ıslah ve tasfiye bölgelerinde bulunan diğer yapı sahiplerinden yapısının tasfiyesini isteyenler de faydalanabilirler.

Her ne sebeple olursa olsun, bu kanun hükümlerince arsa tahsis edilecek kimselerin, yoksul veya dar gelirli olması, kendisinin veya eşinin veya ergin olmayan çocuğunun herhangi bir belediye sınırı içinde ev yapmaya müsait arsaya veya herhangi bir yerde bir ev veya apartmanın ayrı bir dairesine karşılık olan payına sahip bulunmaması şarttır.



Kimlerin yoksul ve dar gelirli sayılacağı, kendisine arsa tahsis edileceklerin öncelik sırası ve yukarda sözü geçen diğer hususların esasları yönetmelikte belirtilir.

Bu maddeler özellikle gecekondü bölgelerinin tasfiyesi ve yeniden gecekondü yapımının önlenmesi açısından belediyelere bir takım yetkiler vermiştir ancak bu yetkiler yeterince etkili bir şekilde kullanılamamıştır. Günümüzde belediyeler TOKİ ile birlikte gecekondü bölgelerinde bir takım ortak proje ve çalışmalar yapmaktadır.

Belirtilen tüm bu kanun maddeleri dışında diğer bazı kanunlarda ve bunlarla ilgili yönetmeliklerde konut üretimini ilgilendiren başka hükümler de mevcuttur.

3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YÖNÜNDEN KONUT ÜRETİMİ

Büyükşehir belediyeleri konut üretimi konusunda son yıllarda çok önemli bir aktör haline gelmiştir. İl sınırlarının genişlemesi ve nüfusun giderek artması, belediyelerin hizmetlerini etkili bir şekilde yapmalarını zorlaştırmıştır. Özellikle bazı kentlerde ilçe merkezlerinin iç içe geçmesi hizmet ulaştırmada ve yerel yönetim anlamında büyük sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ayrıca kentin büyümesi, sorunlarında büyümesine ve tek elden bir yönetim ve hizmet koordinasyonuna ihtiyaç doğurmuştur. Bu durum büyükşehir belediyelerinin oluşulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Büyükşehir belediyeleri, 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu'nun 7'nci maddesinin e) bendine göre 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 69'uncu ve 73'üncü maddelerini kullanma yetkisine sahiptir.

Yine büyükşehir belediyeleri hem kendi kanunundan hem de diğer kanunlardan aldığı yetkilerle imar planları, arsa ve konut üretimi konularında çok büyük çalışmalar yapabilecek konuma ulaşmışlardır.

Geçmiş yıllarda bazı büyük illerin belediyeleri konut üretimi konusunda değişik çalışmalar yapmışlardır. Bunlardan Ankara Belediyesi'nin Batıkent projesi, ilk olma ve

sonuca ulaşma yönü ile dikkat çeken projelerden biridir.

“... Ankara Belediyesi, Batıkent adlı uydu kenti geliştirmek üzere, kamulaştırma çalışmalarını devletin desteği ile başarıya ulaştırmış ve 1980 yılında konut yapımına başlamıştır.”⁷ Kamulaştırılan bu arsalar bir Kooperatifler Birliğine devredilmiş, bu Birlik konutları tamamlayarak sahiplerine teslim etmiştir.

İzmit Belediyesi'nin de 1978'li yıllarda kooperatif kurarak konut üretimi girişimleri olmuş fakat istenilen sonuca ulaşmamıştır.

Yasal düzenlemeler kısmında değinilmemiş olmakla birlikte belediyelerin kooperatifler kanalı ile de konut üretimi yapmasına ilişkin, kanunlarda uygun düzenlemeler vardır. Yukarda da belirtildiği gibi bunun örnekleri mevcuttur. Hatta sosyal konut üretimi açısından kooperatif yönteminin amaca ulaşmada daha uygun olduğu söylenebilir. Ancak günümüzde kooperatif kurularak konut üretimi yerel yönetimlerce gerekli ilgiyi görmemektedir.

4. BELEDİYE ŞİRKETLERİ

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 70 ve 71'inci maddeleri gereğince şirket kurabilirler.

Madde 70 - Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usûllere göre şirket kurabilir.

Madde 71 - Belediye, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini İçişleri Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabilir.

Büyükşehir belediyeleri de 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 26'ncı maddesi gereği şirket kurma yetkisine sahiptir.

Madde 26 - Büyükşehir belediyesi kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usullere göre sermaye şirketleri kurabilir. Genel sekreter ile belediye ve bağlı kuruluşlarında yöneticilik sıfatını haiz personel bu şirketlerin yönetim ve denetim kurullarında görev alabilirler. Büyükşehir belediyesi, kendine ait büfe, otopark ve çay bahçelerini işletebilir; ya da bu yerlerin belediye veya bağlı kuruluşlarının yüzde 50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketler ile bu şirketlerin yüzde 50'sinden fazlasına ortak olduğu şirketlere, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tabi olmaksızın belediye meclisince belirlenecek süre ve bedelle işletilmesini devredebilir.

⁷ Ruşen Keleş, Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara, 2010 s. 396



Bu maddeler doğrultusunda hem belediyeler hem de büyükşehir belediyeleri faaliyet alanı kapsamında konut üretimi de olan şirketler kurmuşlardır. Son yıllarda belediyelerin konut üretimi alanındaki etkinliğinin artması bu şirketler aracılığı ile olmuştur.

Bu şirketlere örnek vermek gerekir ise ilk akla gelenlerden biri İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bir kuruluşu olan KİPTAŞ'tır.

"KİPTAŞ, 1987 yılında yabancı sermaye ortaklığı ile imar planı ve mimari projeler yapmak üzere İMAR WEIDLEPLAN ismiyle kuruldu. KİPTAŞ, 1989 yerel seçimlerinden sonra atıl hale gelerek tasfiye edilme noktasına gelmiş, akabinde yapılan 1994 yerel seçimlerini takiben, İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş. unvanını alarak yeniden teşekkül ettirilmiş bir İstanbul Büyükşehir Belediyesi kuruluşudur."⁸(8)

Kiptaş 1995 yılında ilk projesinin temelini atmıştır. Günümüze kadar ürettiği konut ve diğer hizmetlere ilişkin olarak kendi web sayfasında şu ifadeler yer almaktadır.

"KİPTAŞ; kurulduğu günden bugüne yaklaşık 50.000 adet konut ve bu konutların ihtiyacı olan yollar, atıksu ve yağmursuyu kanalları, içme suyu isale hatları, enerji, telefon, doğalgaz hatları, sokak aydınlatmaları, peyzaj uygulamaları, ağaçlandırma, çocuk oyun alanları, otoparklar, çarşı, dini ve sağlık tesisleri, okul, kreş ve spor alanlarını site sakinlerinin istifadesine sundu."⁹

Yine bir diğer Büyükşehir Belediyesi şirketi Ankara Büyükşehir Belediyesinin kuruluşu olan PORTAŞ'tır

PORTAŞ'ın internet sayfasında "PORTAŞ NEDİR" başlığı altında şu ifadeler yer almaktadır.

"Ankara Büyükşehir Belediyesi Kuruluşu olan şirketimiz toplu konut projelerini yürütmektedir. Toplu konut yapımında birinci ve en önemli basamak arsa teminidir. Arsaların maliyeti doğrudan konut maliyetini etkileyeceğinden arsaların ucuza mal edilmesi konut maliyetinin düşürülmesinde en önemli etkidir. Bundan dolayı Ankara Büyükşehir Belediyesi Konutlarının düşük maliyetli olması için elinden geleni yapacaktır. Kamulaştırma ile arsa edinilmesi çok pahalıya mal olduğundan ve zaman kaybına sebebiyet verdiği için imar karşılığı arsa edinerek, ayrıca belediye ve devlete ait araziden faydalanarak düşük maliyetli arsa sahibi olup bu arsalar üzerinde konut inşa etmeyi ve böylece dar gelirli konut sahibi yapmayı hedeflemekteyiz. Yapılacak toplu konut alanları sadece binalardan ibaret olmayıp insanlarımızın rahatça yaşayabileceği ve her türlü ihtiyaçlarını giderebileceği içinde park, rekreasyon alanları, ticaret ve

kültür merkezleri ile her türlü sosyal ve kültürel aktivitelerin bulunacağı yerleşim alanları ticaret ve kültür merkezleri ile her türlü sosyal ve kültürel aktivitelerin bulunacağı yerleşim alanları haline getirecektir. PORTAŞ yukarıdaki hizmetleri yürütebilmek için Ankara Büyükşehir Belediyesi öncülüğünde gerekli çalışmayı yapacaktır."¹⁰

PORTAŞ'ın da Ankara'nın değişik yerlerinde ürettiği ve üretmeye devam ettiği konutlar olduğu görülmektedir.

Bu büyükşehirlerden başka diğer büyükşehirlerde de bu tür belediye şirketleri vardır. Bunlara örnek olarak aşağıdaki büyükşehir belediyeleri ve şirketleri verilebilir.

⁸ <http://www.kiptas.com.tr/TR/KIPTAS/default.asp>

⁹ <http://www.kiptas.com.tr/TR/KIPTAS/default.asp>

¹⁰ <http://www.portas.com.tr/portasnedir.html>

İzmir’de EGE ŞEHİR PLANLAMASI Enerji ve Teknolojik İşbirliği Merkezi A.Ş.

Eskişehir’de İMAR İNŞAAT VE TİCARET A.Ş.

Adana’da YENİ ADANA İMAR İNŞAAT VE TİC. A.Ş.

Mersin’de İMAR İNŞAAT VE TİC. A. Ş.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin şirketi olan KENT KONUT İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş. ayrı bir başlık altında değerlendirilecektir.

5. KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE KENT KONUT İNŞ. SAN. TİC. A.Ş.

Kocaeli, İstanbul’un hemen yanı başında, sanayisi ve ekonomiye katkısı yönüyle dikkati çektiğinden, çevresi ve tabi güzellikleri göz ardı edilmiş olan bir büyükşehirdir. 2004 yılından önce İzmit Büyükşehir Belediyesi iken sınırları yalnız merkez ve yakın bölgesi idi. 2004 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olarak 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile Büyükşehir Sınırının, İstanbul ile birlikte il mülki sınırı haline getirildiği iki ilden biri olmuştur. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu “**Geçici Madde 2- Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülki sınıridir**” şeklindedir. Türkiye’de İstanbul ve Kocaeli’den başka büyükşehir sınırı il mülki sınırı olan büyükşehir belediyesi yoktur.

Bu durum Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin yükünü oldukça ağırlaştırmaktadır. Bu durum; Kocaeli Büyükşehir Belediyesini konut üretimi yönünden de etkilemiştir. Çünkü hizmet götürmek zorunda olduğu alan tüm Kocaeli’nin sınırlarını kapsamaktadır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin faaliyet alanı konut üretimi olan şirketi, Kent Konut İnş. San. Tic. A.Ş.’dir. (‘KENT KONUT’ olarak ifade edilecektir.)

KENT KONUT 1990 yılında Kent Birlik İmar Ltd. Şti. olarak kurulmuş iken 2006 yılında nevi değiştirerek Kent Konut İnş. Sanayi ve Ticaret A.Ş. unvanını almıştır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin iştiraki olan KENT KONUT; planlı ve sağlıklı kentleşmenin gerçekleştirilmesi, ucuz ve sağlıklı konut yapımı amacı ile kurulmuştur.

KENT KONUT’un amaç ve konusu Şirket Ana Sözleşmesi’nin 3’üncü maddesinde

“Planlı ve sağlıklı kentleşmenin gerçekleştirilmesi, ucuz ve sağlıklı konut yapımı amacı ile toplu konut, ticari – sosyal – kültürel – eğitim – sağlık – dini tesis, teknik altyapı, toplu taşıma konularında projelendirme ve taahhütte bulunmak, şehir plancılığı ve kentleşmenin getirdiği her türlü konuda etüd

projelendirme, müşavirlik taahhüt hizmetlerini doğrudan veya bilvasıta verme, sağlıklı kentleşme ile ülkenin sosyo – ekonomik inkişafına yararlı olacak yatırımları gerçekleştirmek şirketin maksadını oluşturmaktadır.”

Şeklinde tanımlanmıştır. KENT KONUT bu amacını gerçekleştirmek için; müşavirlik mühendislik, müteahhitlik, işletmecilik, ticari hizmetler ve turizm hizmetleri alanında faaliyet göstermektedir.

KENT KONUT 2006 yılında hızlı bir şekilde konut üretimine başlamış ve günümüze kadar birçok kişiyi konut sahibi yapmıştır. Sermayesinin yüzde 95’i Kocaeli Büyükşehir Belediyesine ait olduğu için, bir kamu güvencesinin varlığını hissedilen insanlar konut sahibi olmak amacıyla KENT KONUT’a başvuru yapmaktadırlar.

Bölgesel ihtiyaçlar da göz önüne alınarak, hem dar gelirli için sosyal projeler hem de orta seviyedeki gelir grupları için biraz daha büyük ve kurasız şekilde alınabilecek konut projeleri geliştirilip hayata geçirilmektedir.

Büyükşehir belediyesinin Kentsel Dönüşüm alanı olarak belirlediği yerlerde KENT KONUT tarafından çok sayıda konut üretilmiştir. Bunlardan ilki olan Erenler Cedit Projesinde, bulunduğu bölgeye yeni bir çehre kazandıran 17 Blok 624 Dairelik alt yapısı ve sosyal donatıları tamamlanmış bir site kurulmuştur. 4 etaptan oluşan 1. Kentsel Dönüşüm projesi tamamlandıktan sonra 2. kentsel Dönüşüm projesi başlamış ve İzmitkent 1. etap konutlarının yapımına başlanmıştır. Bu projeler kapsamında toplam 3295 konut üretilmiştir.

KENT KONUT’un bugüne kadar tamamlamış olduğu projeler şunlardır:

Yeni Akarca Konutları: **96 daire.**

Arslanbey Taç Yaprak Konutları: **544 daire.**

Erenler Cedit Konutları: **624 daire.**

Derince Yenikent Konutları: **120 daire.**

İzmitkent 1. Etap Konutları: **555 daire.**

İzmitkent 2. Etap Konutları :**676 daire.**

Gazanferkent Konutları: **144 Daire.**

Karamürsel Merkez Kent Konutları:**384 Daire.**

Umutkent Konutları **152 Daire**

Toplam 3295 adet konut üretilmiştir.

Yapımı devam eden projeler:

Akçakent Konutları: **384 daire.**

İzmitkent 3. Etap Konutları:**696 daire.**



Yuvacık Bahçekent: **610 daire.**

Yeniköy Kirazlıkent: **442 daire**

Mercan Evleri: **36 daire 11 dükkan**

Kartepe AVM : **21 dükkan**

Gölkent Konutları: **462 daire**

Yapımı başlayacak olan projeler :

İzmitkent 4. Etap Vadikent Konutları: **220 daire.**

İnci Evleri: **204 daire**

Yıldız Konutları (Yoplam 3 etap) :**656 daire.**

Yıldız Konutları işyerleri : **17 Dükkan**

Yakamoz Evleri: **168 daire.**

Yapılmakta olan ve yapımı başlayacak olan konut sayısı toplamı ise 3927'dir.

Kocaeli'de Kentsel Dönüşüm bölgelerinin önceki hali ile bugünkü hali arasında çok fark vardır. Özellikle gecekondü bölgelerinde inşa edilen bu konutlar kentin çehresini bir hayli değiştirmiştir.

KENT KONUT kaliteli, sağlıklı ve depreme dayanıklı konutlar üretilip bunu da en uygun şartlarda halka sunma amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Özellikle de bankalardan düşük oranlarla kredi finansmanı sağlamak için bir çok banka ile görüşmeler yapılmaktadır. Kredilerde bir veya iki yıl ödeme erteleme seçeneği de sağlanmaktadır. KENT KONUT birçok projede aynı anda 8 banka ile anlaşma yaparak uygun koşullarda kredi verilmesini sağlayabilmiştir. Dolayısı ile özellikle dar gelirli ve orta gelirli aileler için çok uygun koşullarda ev alabilmenin koşullarını oluşturmuştur.

Kocaeli'nin artan nüfus ve konut ihtiyacını göz önüne alarak yılda 5000 konut üretimi yapmayı hedef alan KENT KONUT; Gebze, Kandıra, Gölcük ve Çayırköy ilçelerinde de yeni proje çalışmalarına başlamıştır. Bu şekilde İl sınırları içinde faaliyet alanını daha da genişleterek, Kocaeli'de daha çok kişinin yaşanabilir bir çevrede kaliteli ve depreme dayanıklı konutlara sahip olmasını sağlamak amacındadır.

6. SONUÇ

Büyükşehir belediyeleri özellikle son yıllarda, konut üretiminde aktif olarak rol almışlardır. Ancak Ruşen Keleş'in de ifade ettiği gibi "... konut gereksinmesinin karşılanmasında belediyeler yatırımcı olarak katkıda bulundukları gibi, düzenleyici olarak da hareket..."¹¹ etmesi gerekir. Konut üretimi ile birlikte işin temeli olan kanuni düzenlemelerin yapılmasında da önemli ölçüde katkıda bulunabilmesi sorunların çözülmesine yardımcı olur ve yeni sorunların oluşmasını önleyebilir.

Büyükşehir belediyeleri belli dönemlerde bizzat kendisi veya kooperatif ve şirket gibi ayrı tüzel kişiler aracılığı ile konut üretimi yapmışlardır. Belediyelerin üye olduğu veya kendisinin kurduğu kooperatifler sosyal konut üretme amacına daha uygun gibi görünmektedir. Ancak son dönemde eskisi kadar kooperatif uygulaması yapılmamaktadır. Bunun çok değişik nedenleri olabilir. "Küreselleşme" veya "globalleşme" denilen kavramlar burada da etkisini göstermektedir. Şirketlerin, özünde kar amacı güden kuruluşlar olmasının cazibesi de, belediyelerin kooperatiftan uzak durmasına neden olmuştur denilebilir. Ama şunu da belirtmek gerekir ki; şirketlerde

¹¹ Ruşen Keleş, *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara, 2010 s. 394

yapılabilecek yanlış uygulamaların aynısı kooperatifler için de söz konusudur. Eskilerin tabiri ile “akçalı işler” her zaman için insanın yanlış yapma ihtimali olan bir alandır. Bu nedenle sistemin iyi kurulması ve düzgün işletilmesi gerekmektedir. Özellikle de denetim mekanizması çok iyi çalışmalıdır.

Büyükşehir belediyelerinin şirketler aracılığı ile konut üretimi, eğer kent insanının sosyal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılırsa, konut sorununu çözme yönünde önemli bir mesafe alınabilir. Ancak kangren haline gelmiş olan bu sorunu çözebilmek öyle kolay olmayacaktır. Bunun için hem mevzuattaki eksikliklerin giderilmesi, hem de merkezi yönetimin ve yerel yönetimler, özellikle de belediyelerin, ihtiyaçları doğru tespit edip kendisini buna göre geliştirmesi ve çevreyi de koruyarak çağın gereklerine uygun çalışmalar yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA:

- Keleş Ruşen, Kentleşme politikası, İmge Kitabevi, Ankara, 2010

- Karasu Mithat Arman, Devletin Değişim Sürecinde Belediyelerin Konut Politikalarında Farklılaşan Rolü, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2009 C. 14 S. 3 s.245-264
- <http://www.evkultur.com/mimarlik/turkiyedekonutso-runu/turkiyedekonut.htm>
- <http://iibf.sdu.edu.tr/dergi/files/2009-3-13>
- <http://www.toki.gov.tr/docs/belediye/dokuman8.doc>
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/>
- <http://www.kiptas.com.tr/TR/KIPTAS/default.asp>
- <http://www.portas.com.tr/portasnedir.html>
- <http://www.toki.gov.tr/docs/belediye/dokuman8.doc>
- <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1007>

- Kent Konut İnş. San. Tic. A.Ş. ile ilgili teknik bilgiler şirket merkezinden doküman olarak alınmıştır.

Kocaeli’de Kentsel Dönüşüm bölgelerinin önceki hali ile bugünkü hali arasında çok fark vardır. Özellikle gecekonduların bölgelelerinde inşa edilen bu konutlar kentin çehresini bir hayli değiştirmiştir.

MACARİSTAN ve

ÇEK CUMHURİYETİ'NE TEKNİK

İNCELEME ZİYARETİ DÜZENLENDİ



Türkiye Belediyeler Birliği ile Jeotermal Kaynaklı Belediyeler Birliği işbirliğinde 11-16 Temmuz 2011 tarihleri arasında jeotermal kaynaklara sahip belediyelerin yurt dışındaki uygulamaları yerinde görmesi, bilgi ve deneyim paylaşımında bulunması amacıyla Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'ne teknik inceleme ziyareti düzenlendi.





Teknik inceleme ziyaretine, 30 Belediye Başkanı, Jeotermal Kaynaklı Belediyeler Birliği Danışma Kurulu Üyeleri ve her iki Birliğin personelinden oluşan 44 kişilik heyet katıldı. Ziyarette Macaristan'ın başkenti Budapeşte ile Çek Cumhuriyeti'nin başkenti Prag'da yer alan jeotermal kaynaklar, merkezler ve tesisler ile Budapeşte yakınlarında doğal termal bir göl olan Heviz Gölü ve Çek Cumhuriyeti'nde Prag yakınlarında Karlovy Vary kentindeki jeotermal kaynaklar yerinde incelendi. Macaristan Jeotermal Kaynaklı Belediyeler Birliği tarafından da heyete bir sunum yapıldı.



LOBİCİLİK FAALİYETLERİMİZ SÜRÜYOR

Belediyelerle ilgili gerek birincil gerekse ikincil mevzuat hazırlıklarında görüş ve öneriler hazırlanarak ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına bildirmek ve bu amaçla yapılan toplantılara katılım sağlamak Birliğimizin temel görevleri arasındadır.

Belediyeleri ilgilendiren mevzuat düzenlemelerinde TBB'nin görüşünün alınması yasal bir zorunluluktur. Bu kapsamda Birliğimizce çok sayıda mevzuat hazırlığında gerek yazılı gerekse sözlü olarak görüş verilerek parlamentoda belediyelerimizin sesi olunmaktadır. Temmuz 2011 döneminde belediyelerimizi ilgilendiren gelişmeler şöyledir:

ATIK SU ARITMA VE KATI ATIK BERTARAF TESİSLERİ KURMA SÜRESİNİN ÖTELENMESİ İSTENDİ

Bilindiği üzere, 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 26.04.2006 tarihli değişiklik ile eklenen Geçici 4'üncü maddesinde; atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisini kurmamış belediyeler ile hâlihazırda faaliyette olup, atıksu arıtma tesisini kurmamış organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimlerinin, tesislerin kurulmasına ilişkin iş termin plânlarını bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlığa sunmakla yükümlü olduğu, planların Bakanlığa sunulmasından itibaren; belediyelerde nüfusu 100.000'den fazla olanlarda 3 yıl, 100.000 ilâ 50.000 arasında olanlarda 5 yıl, 50.000 ilâ 10.000 arasında olanlarda 7 yıl, 10.000 ilâ 2.000 arasında olanlarda 10 yıl, organize sanayi bölgeleriyle bunların dışında kalan endüstri tesislerinde ve atıksu üreten her türlü tesiste 2 yıl içinde işletmeye almak zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır.

Yine aynı maddenin beşinci fıkrasına göre; yükümlülük verilen kurum ve kuruluşların yükümlülüklerini kanunda belirtilen süreler içinde yerine getirmemeleri halinde idari para cezasına hükmedileceği belirtilmektedir.

Belediyelerimizden gelen yakınmalarda belediyelerin ekonomik durumları, bu tesislerin kurulması aşamasında büyük maliyetlerle karşılaşılması, ihale süreçlerinin uzun olması ve yerine getirmekle yükümlü oldukları diğer hizmetler de göz önünde tutulduğunda, atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisleri kurulması için kanunda öngörülen sürelerin yetersiz olduğu, nüfusu 100.000 ve üzeri olan belediyeler için bu sürelerin sona ermesinden bahisle belediye başkanları aleyhine suç duyurusunda bu-

**T.C.
TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ**
Hukuk İşleri Müdürlüğü

Sayı : M.06.9.TBB.0.71/ 395 - 1853 28/07/2011
Konu : Süre uzatımı

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞINA

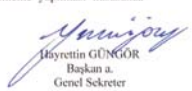
Türkiye Belediyeler Birliği ülkemizdeki bütün belediyeleri (2950 temsil etmek üzere 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'nun 20'nci maddesi hükmüne göre ulusal düzeyde kurulmuş tek yerel yönetim birliğidir. Belediyelerin tamamının doğal üye olduğu Birliğimizin görevleri arasında, belediyelerin menfaatlerini korumak, bu idarelerle ilgili yasa hazırlıklarında görüş bildirmek, uygulamada sorun alanlarını tespit etmek ve öneride bulunmak da yer almaktadır.

2872 sayılı Çevre Kanununun 26.04.2006 tarihli değişiklik ile eklenen Geçici 4'üncü maddesinde; atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisini kurmamış belediyeler ile hâlihazırda faaliyette olup, atıksu arıtma tesisini kurmamış organize sanayi bölgeleri, diğer sanayi kuruluşları ile yerleşim birimlerinin, tesislerin kurulmasına ilişkin iş termin plânlarını bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde Bakanlığa sunmakla yükümlü olduğu, planların Bakanlığa sunulmasından itibaren; belediyelerde nüfusu 100.000'den fazla olanlarda 3 yıl, 100.000 ilâ 50.000 arasında olanlarda 5 yıl, 50.000 ilâ 10.000 arasında olanlarda 7 yıl, 10.000 ilâ 2.000 arasında olanlarda 10 yıl, organize sanayi bölgeleriyle bunların dışında kalan endüstri tesislerinde ve atıksu üreten her türlü tesiste 2 yıl içinde işletmeye almak zorunda olduğu hüküm altına alınmıştır.

Yine aynı maddenin beşinci fıkrasına göre; yükümlülük verilen kurum ve kuruluşların yükümlülüklerini kanunda belirtilen süreler içinde yerine getirmemeleri halinde idari para cezasına hükmedileceği belirtilmektedir.

Belediyelerimizden gelen yakınmalarda belediyelerin ekonomik durumları, bu tesislerin kurulması aşamasında büyük maliyetlerle karşılaşılması, ihale süreçlerinin uzun olması ve yerine getirmekle yükümlü oldukları diğer hizmetler de göz önünde tutulduğunda, atıksu arıtma ve evsel nitelikli katı atık bertaraf tesisleri kurulması için kanunda öngörülen sürelerin yetersiz olduğu, nüfusu 100.000 ve üzeri olan belediyeler için bu sürelerin sona ermesinden bahisle belediye başkanları aleyhine suç duyurusunda bulunulduğu, bu durum belediye başkanlarının mağduriyetine sebep olacağı, ekonomik olarak zor durumda olan belediyelerin kanunda öngörülen para cezası ile daha da sıkıntıya düşeceği ve bu cezaların tesislerin kurulmasını hızlandırmaktan çok bu süreci uzatacağı bildirilmektedir.

2872 sayılı Kanunun Geçici 4'üncü maddesinde belirlenen sürelerin belediyeler bakımından makul bir süre daha ötelenmesi için yasal düzenleme yapılması hususunda bilgilerimizi ve gereğini arz ederim.


İsmet GÜNGÖR
Başkan a.
Genel Sekreter

28/07/2011 Avukat : N.Y.SEZGİN
29/07/2011 Avukat : N.GÖRGÜN

Ticaret Cad. No:17 06060 Kızılköy / ANKARA
Telefon: 0312 419 21 00 Faks: 0312 419 21 30
Elektronik Ağı: www.tbb.gov.tr e-posta: tbb@tbb.gov.tr

İmza: 1- Av. Z.MERİMEK, Hukuk İşleri Müdürü
2- Av. N.GÖRGÜN 4- Av. N.Y.SEZGİN
3- Av. M.A.ULUSOY 5- Av. B.GÖKOZAN

lunulduğu, bu durumun belediye başkanlarının mağduriyetine sebep olacağı, ekonomik olarak zor durumda olan belediyelerin kanunla öngörülen para cezası ile daha da sıkıntıya düşeceği ve bu cezaların tesislerin kurulmasını hızlandırmaktan çok bu süreci uzatacağı bildirilmektedir.

2872 sayılı Kanun'un Geçici 4'üncü maddesinde belirlenen sürelerin belediyeler bakımından makul bir süre daha ötelenmesi için yasal düzenleme yapılması hususunda Çevre ve Şehircilik Bakanlığına yazı yazılmıştır.

T.C. TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
Hukuk İşleri Müdürlüğü

Sayı : M.06.9.TBB.0.71/ 339-1714 14/07/2011
Konu : Zabta ve itfaiye fazla çalışma.

İSPARTA BELEDİYE BAŞKANLIĞINA
(Hukuk İşleri Müdürlüğü)

İlgi : 10.06.2011 tarih ve 147/8302-8170 sayılı yazınız.

İlgi yazı ile zabta ve itfaiye personeline ödenen aylık maktu fazla çalışma ücretlerinin yıllık izin veya mazeret izni sırasında da ödenip ödenmeyeceği konusunda görüş talep edilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 51 ve 52'nci maddesinde belediye zabta, özel güvenlik hizmetleri ve itfaiye teşkilatında fiilen çalışanlara, fazla mesai ücreti olarak, yılı bütçe kanununda belirlenen üst sınırı aşmamak kaydıyla belediye meclisi kararı ile tespit edilen maktu tutarın ödenmesi yer almaktadır. 31.12.2011 tarihli Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanan 6091 sayılı 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun (K) Cetvelinin III-B başlıklı kısmında, zabta ve itfaiye personeline ödenecek fazla çalışma ücretinin üst sınırı belirlenmiş olup, bu ücretin yıllık izin ve mazeret izni sırasında ödenmesini de engellemiştir.

Ancak, 25.02.2011 tarihli Resmi Gazetede (Mükerrer) yayımlanarak yürürlüğe giren 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 106'nci maddesiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 104'üncü maddesinde değişiklik yapılarak (E) bendine "Yıllık izin ve mazeret izinleri sırasında mali haklar ile sosyal yardımlara dokunulmaz." hükmü eklenmiştir.

2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun (K) cetveli ile 6111 sayılı Kanun'un 106'nci maddesiyle 657 sayılı Kanun'un 104'üncü maddesinde yapılan değişiklik hükümleri zabta ve itfaiye personeline yapılan fazla çalışma ücretinin mali bir hak olduğu, 6111 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden 6091 sayılı 2011 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'ndan sonra olması ve ayrıca 6111 sayılı Kanun'un 106'nci maddesiyle getirilen düzenlemenin özel kanunlardaki hükümleri istisna tutmaksızın bütün memurları kapsadığı dikkate alındığında, 6091 sayılı Kanun ile getirilen kısıtlamanın 6111 sayılı Kanun'un 106'nci maddesiyle zımnen kaldırıldığı, bu nedenle belediye zabta ve itfaiye personeline ödenen fazla çalışma ücretinin yıllık ve mazeret izinleri sırasında da ödenmesine devam olunacağı değerlendirilmektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan a.
Genel Sekreter

Tunus Cad. No:12 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Telefon: (0312) 419 21 00 Faks: (0312) 419 21 30
Elektronik Ad: www.tbh.gov.tr e-posta: tbh@tbh.gov.tr

İrithat: 1- Av. Z.MERCİMEK- Hukuk İşleri Müdürlüğü
2- Av. N.GÖRGÜN
3- Av. M.A.ULUSOY
4- Av. N.Y.SEZGİN
5- Av. B.GÖKOZAN

ZABITA VE İTFAİYE FAZLA ÇALIŞMA

Belediyelerimizden gelen yakınmalarda zabta ve itfaiye personeline ödenen aylık maktu fazla çalışma ücretlerinin yıllık izin veya mazeret izni sırasında da ödenip ödenmeyeceği hususunda tereddüt yaşandığı görüldükçe, ilgili mevzuat hükümleri ışığında zabta ve itfaiye personeline yıllık izin ve mazeret izni sırasında da bu ücretlerin ödenmeye devam olunacağına ilişkin görüşümüz uygulama birliği sağlamak üzere bütün belediyelerimize gönderilmiştir.

SÖZLEŞMELİ PERSONELİN KADROYA GEÇİRİLMESİNE İLİŞKİN ANKET

Belediyelerde 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 49'uncu maddesine göre sözleşmeli olarak çalıştırılan personelin, 632 sayılı KHK ile kadroya geçirilen 4B'li personel gibi atanma talepleri üzerine, bu konuda yapılacak çalışmalara esas olmak üzere bir anket formu hazırlanmış, belediye başkanlarımıza gönderilmiştir.

HİZMET ALIMI YOLU İLE ÇALIŞTIRILAN İŞÇİLERE İLİŞKİN ANKET

Hizmet alımı yapılarak çalıştırılan işçi sayıları ile bu işçilere idarenin denetim ve yargı kararları sonucu ödenmek zorunda kalınan tazminat tutarlarına ilişkin bilgilerin toplanması amacıyla hazırlanan anket formu belediyelerimize gönderilmiştir.

T.C. TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
Hukuk İşleri Müdürlüğü

Sayı : M.06.9.TBB.0.71/ 392-1781 25/07/2011
Konu : Sözleşmeli Personelin Kadroya Geçirilmesi.

DOSYA

632 Karar sayılı KHK ile sözleşmeli personel pozisyonlarında çalışanların memur kadrolarına atanması sağlanmıştır. Belediyelerde 5393 sayılı Belediye Kanununun 49'uncu maddesine göre sözleşmeli olarak çalışan personelin de bu yönde talepleri bulunmaktadır. Birliğimizin bu konuda yapacağı çalışmalara esas olmak üzere belediye başkanlarımızın bu konu hakkındaki düşüncelerine ihtiyaç duyulmuştur.

Ekte ve Birliğimizin internet sayfasında (www.tbh.gov.tr) yer alan anket formunun doldurularak online, faks veya posta yoluyla gönderilmesi hususunda bilgi ve gereğini rica ederim.

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan a.
Genel Sekreter

EK:
1- Form (1 sayfa)

25/07/2011 Avukat : M.A.ULUSOY
25/07/2011 Avukat : N.GÖRGÜN

Tunus Cad. No:12 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Telefon: (0312) 419 21 00 Faks: (0312) 419 21 30
Elektronik Ad: www.tbh.gov.tr e-posta: tbh@tbh.gov.tr

İrithat: 1- Av. Z.MERCİMEK- Huk. İşl. Md.
2- Av. M.UYSAL SÖNMEZ
3- Av. N.GÖRGÜN

T.C. TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ
Hukuk İşleri Müdürlüğü

Sayı : M.06.9.TBB.0.71/ 395-1721 18/07/2011
Konu : Hizmet alımı yolu ile çalıştırılan işçiler

.....BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

Birliğimizce yapılacak çalışmalara esas olmak üzere; Belediyeniz bünyesinde ihale yolu ile hizmet alımı yapılarak çalıştırılan işçi sayısı ile bu işçilere idari denetim veya yargı kararları sonucu ödenmek zorunda kalınan tazminat tutarlarına ihtiyaç duyulmuştur. Söz konusu bilgilerin 15 Ağustos 2011 tarihine kadar www.tbh.gov.tr/gokmeketi adresindeki anket formu aracılığı ile formda yer alan bilgileri online olarak göndermeniz bu alanda yapacağımız çalışmaya katkı sağlayacaktır.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Hayrettin GÜNGÖR
Başkan a.
Genel Sekreter

Türkiye Belediyeler Birliği
Bilgi Formu

Yapılacak Çalışmalarda Kullanılmak Üzere

Hizmet Alımı Yolu ile Çalıştırılan İşçilere Yönelik Anket

(Son kayıt tarihi: 15 Ağustos 2011)

İLİ	
İLÇESİ	
BELEDİYE ADI	
İHALE YOLU İLE HİZMET ALIMI YAPILARAK ÇALIŞTIRILAN İŞÇİ SAYISI (2011/07. ay baz alınacak)	
FİRMA İŞÇİLERİNDEN DOLAYI İDARİ DENETİM VEYA YARGI KARARI SONUCU ÖDENMEK ZORUNDA KALINAN TAZMİNAT TUTARLARI (TL.) (İhbar ve Kıdem Tazminatı, Yıllık İzin Ücreti ve Diğer Haklar)	
NOT: Mahkeme karar örnekleri 0.312.419 21 30 nolu faks veya Tunus Cad. No:12 K.dere-ANKARA adresine posta yolu ile gönderilmesi önem arz etmektedir.	

Formu Gönder

Tunus Cad. No:12 06680 Kavaklıdere / ANKARA
Telefon: (0312) 419 21 00 Faks: (0312) 419 21 30
Elektronik Ad: www.tbh.gov.tr e-posta: tbh@tbh.gov.tr

İrithat: 1- Av. Z.MERCİMEK- Huk. İşl. Md.
2- Av. M.UYSAL SÖNMEZ
3- Av. N.GÖRGÜN



SORU-CEVAP HATTI

ÖĞRENMEK İSTEDİKLERİNİZ

“ Türkiye Belediyeler Birliği, Soru-Cevap Hattından yararlanarak cevaplanmasını istediğiniz sorularınızı gönderebileceğiniz adres ve telefonlar:

Adres: Atatürk Bulvarı No:229 06680 Kavaklıdere / Ankara

Telefon: 0312 419 21 00 (pbx) Faks: 0312 419 21 30 • e-posta: sorucevap@tbb.gov.tr ”

PERSONEL ve SGK MEVZUATI

SORU: Selma NALCI

**Aliğa Belediye Başkanlığı
İnsan Kaynakları ve Eğitim Müdürlüğü**

İşçilerimizin 2007-2008-2009 yıllarına ait ilave tediye-
yelerinin ödenme tarihleri 10.10.2007 - 12.12.2007
- 31.01.2008 - 30.06.2008 - 26.09.2008 - 06.12.2008 -
30.01.2009 - 30.06.2009'dur. Bu ödeme tarihleri dikkate
alındığında sigorta primi kesilecek mi? Yansıtma işlemi nasıl
yapılacak? SGK belgelerini nasıl düzenleyeceğiz?

CEVAP: Mahmut ÇOLAK

TBB Yazı İşleri Müdürü (SGK Müfettişi)

Bilindiği üzere 04.07.1956 tarihli “6772 sayılı Devlet ve
Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Ya-
pılması ve 6452 sayılı Kanun’la 6212 Sayılı Kanun’un 2’nci
Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun’un 4’üncü maddesi
hükmü, ilave tediye-lerden prim kesilemeyeceğini düzenle-
miştir. Ancak, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık
Sigortası Kanunu’nun 80’inci maddesinin birinci fıkrasının
(c) bendinde, (b) bendinde belirtilen istisnalar dışında her ne
adla yapılırsa yapılsın, tüm ödemelerin prime tabi tutulacağı
ve diğer kanunlardaki prime tabi tutulmaması gerektiğine dair
muafiyet ve istisnaların bu Kanun’un uygulanmasında dikkate
alınmayacağı, öngörülmüştür. Bu bağlamda, 5510 sayılı Ka-
nun’daki bu hükme istinaden, 6772 sayılı Kanun’a istinaden
ödenmekte olan ikramiyeler ile ilave tediye-ler, 5510 sayılı
Kanun’un yürürlük tarihi olan 2008 yılı Ekim ayı başı ve son-
rasındaki tarih itibarıyla ödeme yapıldığı tarih baz alınarak söz

konusu ödendiği ayın kazancına dahil edilerek prime tabi tu-
tulacaktır. Dolayısıyla, yapmış olduğunuz sekiz ödeme tarihi
dikkate alındığında, 06.12.2008, 30.01.2009 ve 30.06.2009
tarihlerinde yapılan ödemelerden prim kesilecek, 2008 yılı
Ekim ayı başı öncesinde yapılan diğer beş ödemeden prim
kesilmeyecektir. Prim kesilecek aylar 2008 yılı Aralık, 2009
yılı Ocak ve Haziran aylarıdır. Söz konusu yıl/ay dikkate alına-
rak, ek aylık prim ve hizmet belgeleri düzenlenerek (ödeme
yapılan sigortalıların adı soyadına yer verildikten sonra “prim
gün sayısı” bölümüne herhangi bir gün sayısı yazılmayacak,
sadece prime esas kazanç tutarları gösterilecektir.) Sosyal
Güvenlik Kurumuna gönderilerek karşılığı primler gecikme
cezası ve zammı ile birlikte tahsil edilecek ve ayrıca söz
konusu belgelerin yasal süre dışında verilmiş olduğu kabul
edildiğinden 5510 sayılı Kanun’un 102’nci maddesinin bi-
rinci fıkrasının (c) bendinin (2) numaralı alt bendi gereğince
aylık asgari ücretin iki katını geçmemek kaydıyla her bir ek
belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına, aylık asgari ücretin se-
kizde biri tutarında idari para cezası uygulanacaktır.

SORU: Hasan Hüseyin KARSAVURAN

Tepeköy Belediye Başkanı

Belediye başkanlarının genel sağlık sigortası primlerini
kim ödeyecek?

CEVAP: Mahmut ÇOLAK

TBB Yazı İşleri Müdürü (SGK Müfettişi)

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası
Kanunu’nun “prim oranları ve Devlet katkısı” başlıklı 81’inci
maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi hükmüne göre, genel
sağlık sigortası primi, kısa ve uzun vadeli sigorta kollarına tâbi

olanlar için 82'nci maddenin birinci fıkrasına göre hesaplanan prime esas kazancın yüzde 12,5'idir. Bu primin yüzde 5'i sigortalı, yüzde 7,5'i ise işveren hissesidir. Kanun'un "5434 sayılı Kanun'a ilişkin geçiş hükümleri" başlıklı geçici 4'üncü maddesinin sekizinci fıkrası hükmü "Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi olup, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanların kesenek ve karşılıkları, fiili hizmet zammı ve itibari hizmet süresi karşılıkları ile yüzde 100 artış farkları hakkında 5434 sayılı Kanun'un bu Kanun'un yürürlüğe girmeden önceki hükümleri uyarınca işlem yapılır. **(Değişik ikinci cümle: 31/7/2008-5797/3 md.)** Geçici 12'nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca kamu idarelerinin sağlık hizmetlerinin sağlanmasına ilişkin görevlerinin Kurum tarafından devralındığı tarihten itibaren, kamu idarelerince bu kapsamdaki sigortalılar için her ay emekli keseneklerine esas aylıklarının yüzde 12'si oranında ayrıca genel sağlık sigortası primi ödenir. Bunlar için Kanun'un 81'inci maddesinin (h) fıkrası uyarınca ödenecek ek karşılıkların hesabında, genel sağlık sigortası primi tutarları dikkate alınmaz." şeklinde düzenlenmiştir.

Yukarıda yer verilen mevzuat ışığında, 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden (2008 yılı Ekim ayı başı) önce devlet memuru olanlar için (Emekli Sandığına tabi olanlar kastedilmektedir) kamu idarelerince her ay emekli keseneklerine esas aylıklarının yüzde 12'si oranında genel sağlık sigortası primi ödenecektir. 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden sonra ilk defa devlet memuru olanlar için ise, prime esas kazançları üzerinden yüzde 5'i sigortalıdan (memurun kendisinden) yüzde 7,5'i de çalıştığı kamu kurumundan kesilecektir. Dolayısıyla, belediye başkanı sıfatıyla 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce memurluğunuz var ise genel sağlık sigortası primlerinin tamamını belediyeniz tarafından, eğer 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden sonra ilk defa memurluk ile ilişkilendirilmişseniz genel sağlık sigortası priminin yüzde 5'i sizin prime esas kazancınızdan, yüzde 7,5'i de belediyeniz bütçesinden karşılanacaktır.

SORU: Yusuf YAPICI

Barış Belediye Başkanlığı Muhasebe Yetkilisi

Başkanımız 2005 yılında SSK emeklisi olup, 29 Mart 2009 seçimlerinde ilk kez belediye başkanı seçilmiştir. 2008 yılı Ekim ayından önce emekli sandığı ile hiç ilişkisi olmamış olup, emekli sandığından emekli olabilir mi?

CEVAP: Mahmut ÇOLAK

TBB Yazı İşleri Müdürü (SGK Müfettişi)

Bilindiği üzere, belediye başkanları 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte, zorunlu olarak Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince sigortalı sayılmışlardır. 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğünden önce yürürlükte bulunan 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'na göre isteğe bağlı olarak ilişkilendirilme söz konusu idi. Sorunuzdan anlaşıldığı üzere, belediye başkanınızın 2008 yılı Ekim ayı başından önce emekli sandığı ile ilişkisi olmadığı dikkate alındığında, SSK emekli aylığını isterse kestirmek suretiyle ilk defa 4/1-c kapsamında sigortalı olabilir. Ancak, belediye başkanınıza makam ve görev tazminatı ödenmesi söz konusu olmadığı gibi 5510 sayılı Kanun'un 28'inci maddesi ve ilgili diğer maddelerde belirtilen emeklilik şartlarına tabi olarak 5510 sayılı Kanun kapsamında ilk defa 4/1-c kapsamında emekliliğe haz kazanabileceği, 5434 sayılı Kanun kapsamında emekli olamayacağı değerlendirilmektedir.

SORU: Yedigâr AÇIKGÖZ

Nallıhan Belediye Başkanlığı Yazı İşleri Müdürü

1987 yılında belediyemizde 9 ay 20 gün sigortalı çalışmış bir işçi personeli belediyemizde memur kadrosuna atanmış olup, işçilikte geçen süre için kıdem tazminatı alabilir mi?

CEVAP: Mahmut ÇOLAK

TBB Yazı İşleri Müdürü (SGK Müfettişi)

Bilindiği üzere, İş Kanunu'na göre kıdem tazminatından yararlanabilmek için Kanun'un öngördüğü şartları yerine getirmek gerekir. Kıdem tazminatı eski 1475 sayılı İş Kanunu'nun 14'üncü maddesinde düzenlenmiş olup, yeni 4857 sayılı İş Kanunu'nun 120 ila geçici 6'ncı maddelerinde düzenlenen kıdem tazminatı fonu oluşturuluncaya kadar söz konusu madde hükmünün yürürlükte kalacağı hüküm altına alınmıştır. Kıdem tazminatı ödenme şartlarına bakıldığında istifa halinde kıdem tazminatının ödenmesi yolunda bir düzenlemenin bulunmadığı görülecektir. Yargı kararlarına göre istifa halinde kıdem tazminatı ödenmemektedir (Yrg. 9.HD., 26.11.1982 T.,1982/3558 E.,1982/9355 K). Ancak, mülga

2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun'un (halen söz konusu kanun hükümleri uygulanmaktadır) "emeklilik ikramiyesi" başlıklı 12'nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmüne göre SSK ve Emekli Sandığı hizmetleri birleştirilmek suretiyle emeklilik nedeniyle aylık bağlananlara, emekli oldukları son görevlerinden dolayı ilgili bulundukları sosyal güvenlik kurumu kanununun emekli ikramiyesine veya iş kanununun kıdem tazminatına ilişkin hükümleri uygulanır. Yine, 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nun değişik 89'uncu maddesinin birinci fıkrası hükmüne göre, iştirakçilere, her tam fiili hizmet yılı için aylık bağlamaya esas tutarların bir aylığı emekli ikramiyesi olarak verileceği, son defa 5510 sayılı Kanun veya 5510 sayılı Kanun'un Geçici 4'üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasını gerektiren görevlerde çalışmakta iken emekliye ayrılan ve kendilerine mülga 2829 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanun'un 8'inci maddesi uyarınca birleştirilen hizmet süreleri üzerinden aylık bağlananlara ise, 5434 sayılı Kanun'a tabi daire, kuruluş ve ortaklıklarda prim veya kesenek ödemek suretiyle geçen hizmet sürelerinin toplamı üzerinden bu madde hükümlerine göre emekli ikramiyesi ödeneceği hükmüne bağlanmıştır. Sonuç olarak bu bağlamda, SSK ve Emekli Sandığı hizmetleri birleştirilmek suretiyle emekliliğe haz kazanılması durumunda SSK hizmetleri üzerinden kıdem tazminatı şeklinde değil de emeklilik ikramiyesi hesabına dahil edilerek emeklilik ikramiyesi şeklinde dikkate alınabileceği değerlendirilmektedir.

SORU: Adnan KORKMAZ

Tepecik Belediye Başkanı

2009 yılında SSK emeklisi oldum, 2009 yılında belediyeye başkanlığına seçildim. Makam ve görev tazminatı alabilir miyim?

CEVAP: Mahmut ÇOLAK

TBB Yazı İşleri Müdürü (SGK Müfettişi)

Bilindiği üzere, 5510 sayılı Kanun'un Geçici 4'üncü maddesinin onbirinci fıkrası hükmüne göre, belediye başkanlarına makam tazminatı ve buna bağlı olarak temsil veya görev tazminatı ödenebilmesi için ilk ve en önemli şart, 2008 yılı Ekim ayı başından önce, seçimler neticesinde belediye baş-

kkanı olarak görev yapmış olmaktır. Dolayısıyla, 2008 yılı Ekim ayından sonra ilk defa belediye başkanı seçilenlere Kanun'un amir hükmü gereğince söz konusu tazminatların ödenmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmektedir.

SORU: Ekrem ÖZER

Çorum Belediyesi

4 yıllık lisans (işletme) mezunu olarak genel idari hizmetler sınıfında memurluğa atanan personel, daha sonra 2 yıllık teknik bir bölüm bitirdiği zaman sınıf değişikliği yapabilir mi? Yani son okuduğu önlisans bölümünden kazandığı tekniker unvanı ile genel idari hizmetler sınıfından teknik hizmetler sınıfına geçebilir mi? İntibak işlemi yapılabilir mi?

CEVAP: Adem DİNÇ

Devlet Personel Uzmanı

Lisans mezunu olarak Genel İdare Hizmetleri Sınıfında görev yapan bir personelin aynı zamanda Önlisans mezunu da olması halinde unvan değişikliği sınavına katılmadan Teknik Hizmetler Sınıfındaki "Tekniker" unvanını 3795 sayılı Kanun hükümleri ile ihraz etmiş olmasına rağmen atanamaz. İlgili unvan değişikliği sınavlarına katılmak suretiyle bu sınavdaki başarısına göre hizmet sınıfı ve unvanı değişebilir. İlgili kurumun açacağı unvan değişikliği sınavına katılarak Genel İdare Hizmetleri Sınıfındaki "memur" kadrosundan, Teknik Hizmetler Sınıfındaki "Tekniker" kadrosuna unvan değişikliği sınav sonuçlarına göre atanabilir.

SORU: Yaşar TAŞLICALI

Turgutreis Belediyesi

Turgutreis Belediyesinde 9. derece, 2. kademe İtfaiye Eri kadrosundayım ve Yazı İşleri Müdürlüğü servisinde görev yapmaktayım.

1-İtfaiye Eri Kadrosunda bulunan personelleri yerel yönetimler, verim almak için iç büro personeli olarak görevlendiriyor ve İtfaiye Eri kadrosunda alması gereken ek mesai ücretini alamıyor. Ek mesai ücreti bizim hakkımız değil mi ve ek mesai ücret hakkımı almak için ne yapabilirim?

2- Şu anda bulunduğum kadrodan (Not: 2 yıllık yüksek okul mezunuyum ve açık öğretim bölümü 4. sınıf öğrenci-

siyim) hangi kadroya yükselmem ilerlemem açısından daha iyi olur? İtfaiye Çavuşluğuna mı yoksa başka bir kadroya mı?

CEVAP: Adem DİNÇ

Devlet Personel Uzmanı

1- İtfaiye hizmetlerinde fiilen görev yapanlara itfaiye personeline ödenmesi gereken fazla maktu mesai ücreti ödenmesi gerekir. Siz itfaiye kadrosunda bulunmanıza rağmen fiilen itfaiye hizmetlerinde görev yapmadığınız ve kadronuzun

dışındaki bir görevle görevlendirildiğinizi belirtmektesiniz. Hal böyle iken fiilen itfaiye hizmetlerindeki görevinizi yapmadığınız için bu görevi yapanlara ödenmesi gereken fazla çalışma karşılığı ücretten de yararlanamayacağınızı değerlendiriyoruz.

2- Halen bulunduğunuz görev grubu içinde görevde yükselmenizin uygun olacağını değerlendirmekle birlikte bu hususta kendinizin karar vermenizin daha uygun olacağını düşünüyoruz.





RESMİ GAZETE'DEN SEÇTİKLERİMİZ

Hazırlayan : Mustafa Reşit HAZER | İçişleri Bakanlığı Başkontrolörü

KANUNLAR

R.G. Yayın Tarih-No	28.07.2011– 28008
KHK Tarih ve No	15.07.2011– 6236
Adı	Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun
Özü	MADDE 1 – 5/5/1983 tarihli ve 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir. “GEÇİCİ MADDE 2 – Bu Kanunun 12 nci maddesi gereğince yayımlanması gereken istatistikler 31/12/2011 tarihine kadar yayımlanmaz. Bu tarihten sonraki ilk istatistik yayımlama dönemine kadar Bakanlıkça yayımlanmış bulunan en son işçi ve üye istatistikleri geçerli sayılır.” MADDE 2 – Bu Kanun 1/7/2011 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

R.G. Yayın Tarih-No	04.07.2011– 27984 (Mükerrer)
KHK Tarih ve No	29.06.2011– 644
Adı	Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
Özü	MADDE 2 – (1) Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevleri şunlardır: ... d) Mekânsal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlamak ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunu denetlemek. ... h) 657 sayılı Harita Genel Komutanlığı Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin kurulmasına, kullanılmasına ve geliştirilmesine dair iş ve işlemleri yapmak, yaptırmak, mahalli idarelerin planlama, harita, altyapı ve üstyapıya ilişkin faaliyetleri ile ilgili kent bilgi sistemlerinin kurulması, kullanılması ve Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi ile entegre olmasını desteklemek. ı) Bakanlığın görev alanına giren konularda mahalli idarelerin idari ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunmak ve bunlara teknik destek sağlamak. MADDE 7 – (1) Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır: ... g) Belediyelerin mücavir alanları ile köylerin yerleşik alanlarının sınırlarının tespitine ilişkin usul ve esasları belirlemek ve tespit edilen sınırları onaylamak. ... k) Planlamaya ilişkin iş ve işlemlerde, bakanlıklar, mahalli idareler ve meslek kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, planlama sürecinin iyileştirilmesini ve geliştirilmesini temin etmek. ... (3) Birinci fıkranın (a) bendinde belirtilen ulusal ve bölgesel nitelikteki fiziki planları Bakanlık yapar, yaptırır ve onaylar. Büyükşehir belediyeleri sınırları içerisindeki çevre düzeni planlarını büyükşehir belediyeleri, büyükşehir olmayan illerde ise Bakanlık yapar, yaptırır ve onaylar. ... MADDE 11 – (1) İmar ve Kentsel Altyapı Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır: a) Mahalli idarelerin su temini, kanalizasyon, su ve atıksu arıtma, yağmur suyu drenajı, katı atıkların bertarafı, ulaştırma, elektrik, doğalgaz gibi enerji altyapı sistemleri ile telefon, bilgisayar ve benzeri



iletişim altyapı sistemleri ile ilgili genel planlama, programlama, fizibilite, projelendirme, inşa, işletme, finansman ihtiyacı ve yatırım önceliklerini belirlemek.

b) Mekânsal strateji planları ile çevre düzeni ve imar planlarına uygun olarak teknik altyapı tesislerinin planlamasına, projelendirilmesine ve yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, gerektiğinde yapmak, yaptırmak, onaylamak, izlemek ve uygulanmasını denetlemek.

c) Mahalli idarelere altyapı konularında teknik destek sağlamak ve eğitim vermek.

ç) Altyapı birlikleri kurulması konusunda mahalli idareler arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak.

d) Mahalli idarelerin talepleri üzerine teknik altyapı tesislerine ait harita, plan, proje, keşif ve etütleri yapmak veya yaptırmak, tesis ve yapılardan mahallince yaptırılmasına imkân olmayan veya Bakanlık tarafından toplu olarak yaptırılmasında fayda bulunanları yatırım programına alarak, mahalli idarelerin talepleri aranmaksızın hibe veya fon yardımlarının katkısıyla gerçekleştirecek olanları yapmak veya yaptırmak.

e) Teknik altyapıya ilişkin tüm konularda bakanlıklar arası ve Bakanlık birimleri arasında uygulamada birliktelik ve koordinasyon sağlamak ve teknik altyapı tesislerine ilişkin envanteri tutmak.

f) Her türlü altyapıya ilişkin zemin etütleri dâhil tüm etütlere, yapı projelerine, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni düzenlenmesine dair usul ve esasları belirlemek, uygulamalarda mahalli idareleri yönlendirmek ve rehberlik etmek.

g) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

MADDE 12 – (1) Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

...

j) Çevresel etki değerlendirmesi raporu hazırlanmasında, çevre laboratuvarları, çevre danışmanlık firmaları ile belediyelerin çevre koruma tesislerinin projelerinde ve işletilmesinde görev alacak elemanları eğitmek, proje ve tesis ölçütlerini geliştirmek ve mesleki yetkinliği artırmak.

...

MADDE 30 – ...

(3) Bakanlık, hizmet alanına giren konularda mahalli idarelerle koordinasyonu sağlar.

...

MADDE 32 – (1) Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahalli idareler, ilgili kanunlarında aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre ihale ettikleri işler hariç bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca çıkarılan yönetmelik, tip sözleşme, şartname, rayiç, birim fiyat, birim fiyatlara ait analiz ve tariflerine uymak ve bunları uygulamakla yükümlüdür.



R.G. Yayın Tarih-No 04.07.2011– 27984 (Mükerrer)

KHK Tarih ve No 29.06.2011– 645

Adı Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Özü

Bakanlık, hizmet alanına giren konularda mahalli idarelerle koordinasyonu sağlar.

BAKANLAR KURULU KARARI

R.G. Yayın Tarih-No 05.07.2011– 27985 (Mükerrer)

B.K.K. Tarih ve No 03.07.2011– 2011/2022

Adı Kamu Personelinin Maaşlarının Hesabına Esas Tutulan Katsayıların Tespiti ve İlgili Mevzuatı Uyarınca İstihdam Edilen Sözleşmeli Personelin Ücretlerinin Artırılması ile Bazı Kararlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar

Özü

-1/7/2011 tarihinden geçerli olmak üzere, 17/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154 üncü maddesi uyarınca, aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı (0,6446), memuriyet taban aylığı göstergesine uygulanacak taban aylık katsayısı (0,86251), iş gücü, iş riski, temininde güçlük ve mali sorumluluk zamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak yan ödeme katsayısı ise (0,02044) olarak belirlenmiştir. -657 sayılı Kanunun 202 nci maddesinde yer alan ve halen (1.823) olarak uygulanmakta olan eş için aile yardımı ödeneğine esas gösterge rakamı, 1/7/2011 tarihinden geçerli olmak üzere (2134) olarak uygulanır.

YÖNETMELİKLER

R.G. Yayın Tarih-No	01.07.2011– 27981
Yayımlayan	Bayındırlık ve İskân Bakanlığından
Adı	Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
Özü	5/2/2008 tarihli ve 26778 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliğinde değişiklik ve eklemeler yapılmıştır.
R.G. Yayın Tarih-No	03.07.2011– 27983
Yayımlayan	Bakanlar Kurulundan
Adı	İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
Özü	14/7/2005 tarihli ve 2005/9207 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelikte değişiklik ve eklemeler yapılmıştır.
R.G. Yayın Tarih-No	16.07.2011– 27996
Yayımlayan	Kamu İhale Kurumundan
Adı	Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
Özü	- 4/3/2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde değişiklikler yapılmıştır. - 1/8/2011 tarihinden önce ilanı veya duyurusu yapılmış olan ihaleler, ilan edildiği veya duyurulduğu tarihte yürürlükte olan Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.” - Bu Yönetmelik 1/8/2011 tarihinde yürürlüğe girer.
R.G. Yayın Tarih-No	16.07.2011– 27996
Yayımlayan	Kamu İhale Kurumundan
Adı	Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
Özü	-4/3/2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde değişiklikler yapılmıştır. - 1/8/2011 tarihinden önce ilanı veya duyurusu yapılmış olan ihaleler, ilan edildiği veya duyurulduğu tarihte yürürlükte olan Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.” - Bu Yönetmelik 1/8/2011 tarihinde yürürlüğe girer.
R.G. Yayın Tarih-No	16.07.2011– 27996
Yayımlayan	Kamu İhale Kurumundan
Adı	Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
Özü	4/3/2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Mal Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde değişiklikler yapılmıştır. - 1/8/2011 tarihinden önce ilanı veya duyurusu yapılmış olan ihaleler, ilan edildiği veya duyurulduğu tarihte yürürlükte olan Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.” - Bu Yönetmelik 1/8/2011 tarihinde yürürlüğe girer.
R.G. Yayın Tarih-No	16.07.2011– 27996
Yayımlayan	Kamu İhale Kurumundan
Adı	Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Özü

-4/3/2009 tarihli ve 27159 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Danışmanlık Hizmet Alımı İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde değişiklikler yapılmıştır.

- 1/8/2011 tarihinden önce ilanı veya duyurusu yapılmış olan ihaleler, ilan edildiği veya duyurulduğu tarihte yürürlükte olan Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.”

- Bu Yönetmelik 1/8/2011 tarihinde yürürlüğe girer.

R.G. Yayın Tarih-No 30.07.2011– 28010

Yayımlayan Kamu İhale Kurumundan

Adı Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Özü

MADDE 1 – 4/3/2009 tarihli ve 27159 sayılı mükerrer Resmî Gazete’de yayımlanan Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliğinin 45 inci maddesinin birinci fıkrasının (ç), (d), (e) ve (ğ) bentlerine “mezuniyet belgesi,” ibaresinden sonra gelmek üzere “ilgili meslek odası üye kayıt belgesi,” ibaresi eklenmiştir.

TEBLİĞLER-TALİMATLAR-GENELGELER

R.G. Yayın Tarih-No 06.07.2011–27986

Yayımlayan Bayındırlık ve İskan Bakanlığından

Tebliğ No -

Adı Kıyı Yapı ve Tesislerinde Plânlama ve Uygulama Sürecine İlişkin Tebliğ

Özü

MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin amacı; kıyı ve sahil şeritleri ile doldurma ve kurutma yoluyla kazanılan araziler üzerinde yapılacak yapı ve tesisler ile alâkalı olarak, yatırımcı gerçek kişiler ile kamu ve özel kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak işlemlere ve istenilecek bilgi ve belgelere ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

MADDE 2 – (1) Bu Tebliğ; kıyı ve sahil şeridinde 4/4/1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve ilgili mevzuatı uyarınca yapı ve tesis yapmak için; imar plâni ve uygulama projesi onaylanmasına, kullanma izni veya irtifak hakkı alınmasına, yapı ruhsatına, inşaat ve uygulama safhasına, yapı kullanma izni, yatırım veya işletme belgesi ve işletme-geçici işletme - kısmi işletme izni verilmesine ilişkin iş ve işlemleri ve bu süreçlerdeki bütün kurum ve kuruluşları kapsar.

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Tebliğin yürürlüğe girmesiyle 4/9/2010 tarih ve 27692 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Kıyı Yapı ve Tesislerinde Plânlama ve Uygulama Sürecine İlişkin Tebliğ” yürürlükten kaldırılmıştır.

R.G. Yayın Tarih-No 27.07.2011–28007

Yayımlayan Maliye Bakanlığından

Tebliğ No 57

Adı Emlâk Vergisi Kanunu Genel Tebliği

Özü

-Emlâk vergisi işlemleri sırasında mükelleflerden emlâk vergisi bildirimleri dışında başka belgelerin talep edildiği, özrürlürlere ait indirimli bina vergisi oranının (sıfır) uygulanmasında sağıık kurulu raporunun aslının verilmesinde zorlukların yaşandığı, ayrıca sağıık kurulu raporlarının her yıl yeniden istenildiğı ile indirimli vergi oranı uygulamasında bazı tereddütlerin oluştugu anlaşılmış olup bu konularda yapılan açıklamalar hk.

-Bu Tebliğın yayımı tarihinden itibaren, 33 Seri No.lu Emlâk Vergisi Kanunu Genel Tebliğı ekinde yer alan bildirim örnekleri ile 47 Seri No.lu Emlâk Vergisi Kanunu Genel Tebliğının bu Tebliğı aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.



YARGI KARARLARI

R.G. Yayın Tarih-No	06.07.2011–27986
Esas Sayısı	2007/37
Karar Sayısı	2010/114
Karar Günü	16.12.2010
Dairesi	Anayasa Mahkemesi Başkanlığından
Özü	2- 3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. maddesinin; a- Son fıkrasına ilişkin esas incelemenin, fıkranın “... ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri ...” bölümü ile sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE, b- Son fıkrasının “... ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri ...” bölümünün Anayasa’ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Osman Alifeyaz PAKSÜT’ün “bölümün tamamının”, Fulya KANTARCIOĞLU, Fettah OTO, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN ile Celal Mümtaz AKINCI’nın ise “... ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri ...” bölümünün iptali gerektiği yolundaki karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

R.G. Yayın Tarih-No	09.07.2011–27989
Esas Sayısı	2010/81
Karar Sayısı	2011/78
Karar Günü	12.5.2011
Dairesi	Anayasa Mahkemesi Başkanlığından
Özü	16.6.2010 günlü, 5997 sayılı Bazı Kanunlarda ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 14. maddesiyle, 8.6.1949 günlü, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu’nun 89. maddesinin değiştirilen birinci fıkrasının ikinci cümlesinin “Son defa bu Kanun veya 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasını gerektiren görevlerde çalışmakta iken emekliye ayrılan ve ...” bölümünün Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

R.G. Yayın Tarih-No	12.07.2011–27992
Esas Sayısı	2008/84
Karar Sayısı	2010/121
Karar Günü	30.12.2010
Dairesi	Anayasa Mahkemesi Başkanlığından

Özü	B- 16.7.2008 günlü, 5787 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un: 1- 5. maddesiyle, 28.3.2002 günlü, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’un 8. maddesinin üçüncü fıkrasının sonuna eklenen tümcenin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, 2- 16. maddesiyle, 4749 sayılı Kanun’un Geçici Madde 12’sine eklenen fıkranın ikinci tümcesinin; a- “... bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirilmeksizin ...” bölümünün Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, b- Kalan bölümünün Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, 3- 18. maddesiyle, 4749 sayılı Kanun’a eklenen Geçici Madde 16’nın; a- “... bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirmeksizin ...” bölümünün Anayasa’ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,
------------	--



b- Kalan bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,
4- 18. maddesiyle, 4749 sayılı Kanun'a eklenen Geçici Madde 17'nin birinci fıkrasının ilk tümcesinin;
a- "... bütçenin gelir ve gider hesapları ile ilişkilendirmeksizin ..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,
b- Kalan bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,
OYBİRLİĞİYLE, karar verildi.

R.G. Yayın Tarih-No	12.07.2011-27992
Esas Sayısı	2009/30
Karar Sayısı	2011/76
Karar Günü	12.5.2011
Dairesi	Anayasa Mahkemesi Başkanlığından

Özü

18.2.2009 günlü, 5838 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un;
1- 22. maddesiyle, 12.4.2000 günlü, 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu'nun Geçici 7. maddesine eklenen fıkranın "... mülkiyete yönelik Hazinece dava açılmaz, açılmış davalardan vazgeçilir açılan davalar sonucunda bu taşınmazların mera olarak sınırlandırılmasına ve özel sicile yazılmasına dair verilen ve kesinleşen mahkeme kararları uygulanmaz ve bu kararlar uyarınca tapu kütüklerine konulan şerhler terkin edilir." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,
2- 32. maddesinin (17) numaralı fıkrasının 29.6.2001 günlü, 4706 sayılı Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi ve Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un "6 ncı maddesi yürürlükten kaldırılmıştır." hükmünü içeren (b) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE,
OYBİRLİĞİYLE karar verildi.





Hazırlayan : Av. Nigar GÖRGÜN

T.C.
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kadastro Dairesi Başkanlığı

Sayı : B.09.1.TKG0130002-010-06/67380
Konu : 3402 sayılı Kanunun Ek 4 üncü maddesi
kapsamında 2/B alanlarında yapılacak
uygulama.

01/07/2011

GENELGE NO: 1720
2011/2

.....TAPU VE KADASTRO..... BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 07.01.2003 tarihli ve B.09.1.TKG.0.13.00.02-7151/87 sayılı genelge,
b) 04.09.2009 tarihli ve 2009/15 nolu genelge,
c) 15/09/2009 tarihli ve B.09.1.TKG0100001-074/254-4193 sayılı genelge,
d) 15.03.2010 tarihli ve B091TKG0100002-074/263-856 sayılı genelge,
e) 16.03.2010 tarihli ve B091TKG0100002-074/263-869 sayılı genelge,
f) 07.06.2010 tarihli ve B.09.1.TKG0130003-604.01/3953 sayılı yazı,
g) Merkez İnceleme Kurulunun 23.03.2011 tarihli ve 218 sayılı kararı,
h) 04.04.2011 tarihli ve B.09.1.TKG0130002-010-06/3040 sayılı genelge,
ı) 20.05.2011 tarihli ve B.09.1.TKG0130002-010/5689 sayılı duyuru,
i) 20.03.2007 tarihli ve 2007/5 nolu genelge,
j) 09.11.2010 tarihli ve 2010/22 nolu genelge.

.....

A) 2/B Alanlarının Kadastro Çalışmalarında İzlenecek Yöntem:

1- Genel Hususlar

1-13- Pafta zemin uyumsuzluğu bulunmadığı tespit edilen ya da düzeltme işlemleri esas alınarak belirlenen 2/B alanlarında; 3402 sayılı Kanunun Ek 4 üncü maddesine göre yapılacak kadastro çalışmaları, “3194 sayılı İmar Kanunu ile 03.07.2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunundaki” kısıtlamalara tabi tutulması gerektiğinden, bu çalışmalarda 3402 sayılı Kanunun 47/K maddesi hükmü gereğince düzenlenen “Kadastro Çalışmalarında Taksim Sebebiyle Ayırma ve Birleştirmeler Hakkında Yönetmelik” hükümleri ile ilgi (i) genelge esaslarına uyulacaktır.

Buna göre;

➤ “Kadastro Çalışmalarında Taksim Sebebiyle Ayırma ve Birleştirmeler Hakkında Yönetmelik’in” 3 üncü maddesinin b/2 bendi kapsamında kalan 2/B alanları ise, (Yönetmeliğin 3 üncü maddesinin b/3 bendinde belirtildiği şekilde) belediye encümeni veya il encümeninin olumlu kararı alınmak suretiyle zemindeki fiili kullanım durumuna göre sınırlandırılıp, kullanıcı ve muhdesat belirleme işlemleri yapılacaktır.

.....

➤ Belediye encümeni veya il encümenince olumlu karar verilmeyen 2/B alanları ile 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun yürürlüğe girdiği 19/07/2005 tarihinden sonra kullanıma başlanılmış 2/B alanlarında, Kanunun 8 inci maddesinde öngörülen miktarların altındaki miktarlarla parçalara ayrılmak suretiyle kullanıma başlanılmış tarım arazisi

nitelikli 2/B alanlarında ise zemindeki fiili kullanım durumuna göre sınırlandırma yapılması mümkün olmadığından, 2/B alanlarının bir bütün olarak sınırlandırması yapılacaktır.

.....

2.6-- İçme Suyu Temin Edilen Göl ve Barajların Su Toplama Havzasında Kalan Yerler;

İçme suyu temin edilen göl ve barajların mutlak koruma alanlarında, özel kanunları ve yönetmelikleri ile tarım ve inşaat yasağı getirildiğinden; 2/B alanlarında, içme suyu temin edilen göl ve barajların bulunması durumunda, ilgili kuruluşlarca (DSİ ve Belediye gibi) gönderilecek su toplama havzalarının mutlak koruma alanını gösterir haritasına göre kısmen veya tamamen bu saha içinde kaldığı tespit edilen taşınmazlara ait kadastro tutanağının beyanlar hanesinde “*Taşınmazın tamamı/ ... m2 lik kısmı, Gölünün/Barajının su toplama havzası içinde kalmaktadır.*” şeklinde belirtme yapılacak ve bu alanlar, sınırlandırma ve ölçü krokileri ile paftasında gösterilecektir.

.....

B) Güncelleme Çalışmalarında (Fiili Kullanım Durumuna Göre Kadastro Sonucu Tescili Yapılmış 2/B Parsellerinde Yapılacak İfraz ve Tevhit Haritalarının Yapımında, Kullanıcılarının ve Muhdesatların Tespitinde) İzlenecek Yöntem:

Güncelleme yapılacak yerler; 6831 sayılı Kanunun 2/B maddesi uyarınca Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan ve daha önce 2924 ya da 3402 sayılı Kanunlar uyarınca fiili kullanım durumuna göre kadastroya tabi tutularak (fiili kullanım durumuna göre sınırlandırma, ölçüsü ve Hazine adına tespiti yapılarak kullanıcısı ve varsa muhdesatı belirlenip kadastro tutanağı düzenlenmek suretiyle askı ilan veya yargı kararı sonucu) tapuya tescili yapılmış ve bu kere, Maliye Bakanlığının talebi üzerine Merkezce verilecek talimat üzerine ifraz, tevhit, kullanıcı/muhdesat değişikliği vs. yapılacak yerlerdir.

6- Teknik mevzuata uygun olan veya uygunluğu sağlanan 2/B parsellerinde yapılacak güncelleme çalışmaları sırasında, parsellerin daha önce tapuya tescil edilmiş olduğuna bakılmaksızın kullanıcıları ile varsa üzerindeki muhdesatlar belirlenir, aşağıdaki açıklamalar doğrultusunda ifraz/tevhit işlemleri, kullanıcı/muhdesat değişikliği ve tescil/terkin işlemleri yapılır.

Güncelleme çalışmaları sırasında ifraz ve tevhit işlemleri, 3194 sayılı İmar Kanunu ile 03.07.2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunundaki kısıtlamalara tabi tutulması gerektiğinden, bu işlemler *ilgi (i ve j) genelge esasları çerçevesinde* (ilgi “j” genelgenin 11 inci maddesinin dokuzuncu fıkrasında öngörülen ve ilgililerince ibraz edilecek *il/belediye encümen kararlarına* dayalı olarak) yapılacak ve ifraz ve tevhit haritaları teknik mevzuata uygun hassasiyette düzenlenecektir.

Anayasa Mahkemesinin sözü edilen kararından önce, 3402/Ek 4 madde kapsamında yapılan güncelleme çalışmaları sırasında 3194 sayılı İmar Kanunu ile 03.07.2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunundaki kısıtlamalara tabi tutulmaksızın ifraz/tevhit işlemi yapılan ve tapuda henüz tescili yapılmamış olan parsellerin tescil bildirimleri (beyannameleri) kadastro müdürlüğüne iade edilecek, yukarıda belirtilen şartları sağlayanların ifraz/tevhit durumuna uygun şekilde tapuda tescili yapılacak, sağlamayanların ise tapuda tescilli sınırları korunacaktır. İfraz/tevhit işlemine konu parseller ile tescilli sınırları korunan parsellerdeki kullanıcı/muhdesat değişiklikleri, aşağıdaki 7 nci maddedeki açıklamalara göre yapılacaktır.

2/B parselinden eylemli orman alanı olarak ayrılması ve ana orman parseline dahil edilmesine yönelik talepler ise, il/belediye encümen kararı aranmadan karşılanacaktır.

.....

Bilgi ve gereği ile Bölge Müdürlüğünüz yetki alanındaki tüm tapu ve kadastro müdürlüklerine duyurulmasını rica ederim.

Gökhan KANAL
Genel Müdür V.

T.C.
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Sayı : B.09.0.TAU.0.14.03.00-10.06.02-1/12978
Konu : Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları
ile Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli
Ustalar Hakkında Yönetmeliğin
Uygulanması Hk.

06/07/2011

.....VALİLİĞİNE

GENELGE
2011/ 2

“Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları ile Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik ” 3194 sayılı İmar Kanununun 44 üncü maddesinin (I) numaralı fıkrasının (e) bendi ile 180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 30/A maddesi uyarınca Bakanlığımızca hazırlanarak 16/12/2010 tarihli ve 27787 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Uygulamaya yönelik bazı tereddütlerin giderilmesi için aşağıda belirtilen açıklamalara ihtiyaç duyulmuştur.

1-Yönetmeliğin, yapı ruhsatına tâbi tüm yapıların, tek parselde bir bodrum katı dışında en çok iki katlı ve toplam yapı inşaat alanı 500 m2 yi geçmeyen yapılar hariç, bir yapı müteahhidinin sorumluluğu altında inşa edilmesine, her yapı müteahhidin Bakanlığımızdan bir yapı müteahhidi yetki belgesi numarası almasına, yetki belgesi numarasının yapı ruhsatında, yapı kullanma izin belgesinde ve yapım işleri sözleşmelerinde kullanılmasına ilişkin hükmü 01/01/2012 tarihinde yürürlüğe girecektir. Her ne kadar uygulama 1/1/2012 tarihinden itibaren başlayacak olsa dahi Bakanlığımızca yürütülmekte olan yazılım çalışmasının tamamlanmasını ve donanımsal ihtiyaçların karşılanmasını müteakip ihtiyari olarak 01/01/2012 tarihinden önce de yetki belgesi numarası verilmeye başlanabilecektir. Bu hususta Bakanlığımız internet sayfasında ayrıca duyuru yapılacaktır.

Bu nedenle süreç tamamlanmadan yapılacak başvuruların Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerince geri çevrilmeden kabul edilmesi, yazılım tamamlandığının Bakanlığımızca duyurulması sonrasında, yapılan başvuruların müracaat sırasına göre Müdürlüklerce elektronik ortama aktarılarak, yetki belgesi numarası verilmesi ve bu hususun başvuru sahiplerine bildirilmesi gerekmektedir.

2-Ruhsat düzenlemeye yetkili idarelerce, aynı zamanda yapı sahibi olmayan yapı müteahhitlerinin inşa edilen yapı ile ilgili vergi ve sigorta prim borcu olması nedeniyle yapı kullanma izni düzenlenemeyen yapılara 3194 sayılı İmar Kanununun 5940 sayılı Kanunla değiştirilen 28 nci maddesi onuncu fıkrası kapsamında düzenlenen yapı kullanma izin belgesinin bir örneğinin, yapı müteahhitlerinin kayıtlarına işlenmek ve değerlendirilmek üzere Bakanlık merkez teşkilatı yerine Bayındırlık ve İskan Müdürlüklerine gönderilmesi, Müdürlüklerin 01/01/2012 tarihinden sonra vergi veya sigorta prim borçları ödenmeden verilen yapı kullanma izin belgelerine dair bilgileri, yapı müteahhitlerinin kayıtlarına işlemeleri ve değerlendirme sonuçlarını Kanunun 42 nci maddesinin son fıkrası gereği işlem yapmak üzere elektronik ortamdan Bakanlığa iletmeleri zorunludur.

Ayrıca yapı ruhsatında yapım işini yükümlenen yapı müteahhitinin bilgileri ve imzası olmamasına rağmen, idarede yer alan ruhsat dosyasında, söz konusu yapıya ilişkin olarak bir yapı müteahhidi ile imzalanmış yapım sözleşmesinin bir örneği bulunan yapılarda, yapım faaliyetlerine ait vergi ve sigorta prim borçlarının yapı müteahhidi tarafından ödenmemiş olması halinde de yapı kullanma izin belgesi düzenlenmesi işlemlerinin İmar Kanunu’nun 28 nci maddesinin onuncu fıkrası kapsamında gerçekleştirilmesi mümkündür. Ancak, her şekilde yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesinin bir örneğinin gerekli takibatı ve tahsilatı yapmak üzere ilgili kamu kuruluşlarına gönderilmesi zorunludur.

Konuyla ilgili iş ve işlemlerde yukarıda belirtilen esaslara uyulması, Genelgemizin ilinizdeki tüm Kaymakamlıklara, İl Özel İdaresine, Belediyelere, varsa Organize Sanayi Bölge Müdürlüklerine ve Serbest Bölge Müdürlüklerine duyurulması ve uygulama ile görevli personele imza karşılığında tebliğ edilmesinin sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mustafa DEMİR
Bakan

T.C.
BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI
Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü

Sayı : B.09.0.TAU.0.14.03.00-10.06.02-2/12984
Konu : Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları
ile Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli
Ustalar Hakkında Yönetmeliğin Uygulanması Hk.

06/07/2011

.....VALİLİĞİNE

GENELGE
2011/ 7

3194 sayılı İmar Kanununun 44 üncü maddesinin (I) numaralı fıkrasının (e) bendi ile 180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 30/A maddesi uyarınca Bakanlığımızca hazırlanan “Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları ile Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik ” 16/12/2010 tarih ve 27787 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

Yönetmeliğin, Ustalık yetki belgesi olarak kabul edilecek belgeler başlıklı Geçici 1 nci maddesinde:

“(1) MYK (Mesleki Yeterlilik Kurumu), ve yetkilendirdiği kuruluşlarca standardı ve yeterliliği belirlenen konularda illerde ustalık yetki belgesi verilinceye kadar, belge verilmesine başlanıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde bu kuruluşlarca verilecek belgelerle doğrudan değiştirilmek üzere,

a) 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında edinilmiş diploma, ustalık belgesi, yetki belgesi, sertifika, bağımsız işyeri açma belgesi, kalfalık, ustalık belgelerinden birisi,

b) 25/8/1999 tarihli ve 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun 4 üncü maddesi ile 31/12/2008 tarihli ve 27097 6. Mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Türkiye İş Kurumu İşgücü Uyum Hizmetleri Yönetmeliğinin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine göre faaliyet gösteren kurslardan aynı Yönetmeliğin 23 üncü maddesine göre alınan kurs bitirme belgeleri,

c) Kuruluş kanunlarında veya ilgili kanunlarca yetkilendirilmiş kamu kurum ve kuruluşları ile Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) ilgili biriminin onayının alınması şartıyla kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler, işçi ve işveren kuruluşları ile bünyelerinde kurulu iktisadi işletmeler veya işveren tarafından düzenlenen eğitim faaliyetleri sonucunda verilen belgeler,

ç) Uluslararası kurum ve kuruluşlardan alınan ve MEB tarafından denkliği sağlanan belgeler,

d) Yukarıdaki bentlerde sayılan belgelerden herhangi birine sahip olmamakla birlikte, inşaat ve tesisat işlerinde bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce çalışmış olduğunu, müteahhitten alınacak yazı veya sosyal güvenlik kuruluşundan alınacak belge ile kanıtlayıp, bu yazı veya belgelerle 1/1/2015 tarihinden önce müdürlük veya ilgili idareye başvurarak adına EK-3 Geçici Ustalık Yetki Belgesi düzenlenenlere, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurum ve kuruluşlar tarafından 32-40 saatlik eğitim sonucunda verilen belgeler,

yetki belgesi olarak kabul edilir.

(2) EK-3 Geçici Ustalık Yetki Belgesi verilebilmesi için, inşaat ve tesisat işlerinde çalıştığına ilişkin müteahhitten alınacak yazı veya sosyal güvenlik kuruluşundan alınacak belge ile bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren en geç 1/1/2015 tarihine kadar müdürlük veya ilgili idareye başvurulması zorunludur. Bu belgelerden biri ile başvurulması halinde, müdürlük veya ilgili idarece en geç üç iş günü içinde talep sahibi adına EK-3 formu düzenlenir. İlgili idare düzenlediği EK-3 formunun bir örneğini müdürlüğe gönderir.

(3) Müdürlük veya ilgili idare tarafından 1/1/2015 tarihinden sonra EK-3 Geçici Ustalık Yetki Belgesi düzenlenemez. EK-3 Geçici Ustalık Yetki Belgesi 1/1/2017 tarihine kadar, inşaat ve tesisat işlerinde yönetmeliğin yayımı tarihinden önce çalışmış olduğuna dair müteahhitten alınan yazı veya sosyal güvenlik kuruluşundan alınan belgeler 1/1/2015 tarihine kadar

► Genelgeler...

ustalık yetki belgesi yerine geçer. Bu belgeleri haiz olan inşaat ve tesisat işlerinde çalışanlardan, belgelerin geçerlilik süresi içinde ayrıca birinci fıkrada sayılan ustalık yetki belgeleri istenmez.” denmektedir.

Uygulamaya yönelik bazı tereddütlerin giderilmesi için aşağıda belirtilen açıklamalara ihtiyaç duyulmuştur.

1- Yönetmeliğin Geçici 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ve ikinci fıkrası hükmü, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda ustalık yetki belgesi olarak doğrudan kabul edilen belgelerden herhangi birine sabip olmamakla birlikte, inşaat ve tesisat işlerinde Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce çalışmış olduğunu, müteahhitten alınacak yazı veya sosyal güvenlik kuruluşundan alınacak belge ile kanıtlayıp, bu yazı veya belgelerle 1/1/2015 tarihinden önce müdürlük veya ilgili idareye başvurarak adına EK-3 Geçici Ustalık Yetki Belgesi düzenlenenlere;

Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı kurum ve kuruluşlar tarafından verilecek 32-40 saatlik eğitim öngörülmektedir. Bu eğitim sonucunda verilen belgeler yetki belgesi olarak kabul edilecektir.

Bu kapsamda MEB’ nın belirlediği ve uygulanmakta olan eğitim programı dahilinde EK-3 belgesine sahip olanlardan, öncelikle demir, betonarme kalıbı, çatı, duvar, boya, sıva, yalıtım vb. inşaat işleri ile sihi, kalorifer ve elektrik tesisatlarına ilişkin ustalık branşlarında gerekli eğitim faaliyetleri başlatılarak, gerekli süreler boyunca sürdürülmesine yönelik olarak tüm iş ve işlemler zaman kaybedilmeksizin Valiliğiniz koordine edilerek yapılacaktır.

Buna ilaveten, yönetmelik kapsamında kabul edilen yetki belgelerine yönelik diğer eğitim faaliyetlerinin de bu kapsamda koordine edilerek, devam ettirilmesi sağlanacaktır.

2- Yönetmelik eki EK-3 Geçici Ustalık Yetki Belgesi verilebilmesi için, inşaat ve tesisat işlerinde çalıştığına ilişkin müteahhitten alınacak yazı veya sosyal güvenlik kuruluşundan alınacak belge ile bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren en geç 1/1/2015 tarihine kadar Bayındırlık İskan Müdürlüğü veya yapı ruhsatı düzenlemeye yetkili idareye başvurulması zorunludur.

Bu belgelerden biri ile başvurulması halinde, Müdürlük veya ilgili idarece talep sahibi adına EK-3 Geçici Ustalık Belgesinin en geç üç iş günü içinde düzenlenmesi gerekmektedir. İlgili idareler düzenledikleri EK-3 belgelerinin bir suretini ivedilikle Bayındırlık ve İskan Müdürlüğüne gönderecektir.

3- Müdürlük ve ilgili idarelerce düzenlenen EK-3 Geçici Ustalık Belgeleri, Müdürlük tarafından Bakanlığımız portalı <https://portal.bayindirlik.gov.tr/> adresinden elektronik ortama aktarılacaktır. Kullanıcı girişleri, bu yönetmelik uygulaması kapsamında isim ve unvanları Müdürlüklerce daha önce bildirilen personellere ilişkin kullanıcı adı ad.soyad ve şifre bilgileri ise Bakanlık Bilgi İşlem Daire Başkanlığındaki çağrı merkezindeki 03122857173/2403-2411- 2414 telefon numaralarından alınarak işlem yapılacaktır. Kullanıcılarda değişiklik olması halinde Bakanlığımıza yazılı olarak bildirilmesi ve yeni şifre talebinde bulunulması gerekmektedir.

Ustalık tanımlamaları ile ilgili olarak Bakanlığımızca oluşturulan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İnşaat ve Tesisat Analiz ve Birim Fiyatları içerisinde yer alan ustalık tanımları ile Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Merkezi Yeterlilik kurumundan alınan ustalık tanımları kullanılmış olduğu, bahsi geçen tanımlamaların eksik ve yetersiz olması halinde Bakanlığımıza bildirilmesi durumunda yeni ustalık bilgileri sisteme eklenecektir.

Konuyla ilgili iş ve işlemlerde yukarıda belirtilen esaslara uyulması, Genelgemizin ilinizdeki tüm Kaymakamlıklara, İl Özel İdaresine, Belediyelere, varsa Organize Sanayi Bölge Müdürlüklerine ve Serbest Bölge Müdürlüklerine duyurulması ve uygulama ile görevli personele imza karşılığında tebliğ edilmesinin sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Mustafa DEMİR
Bakan

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.13.2.SGK.0.10.05.00/X- 435- 10931162
Konu : İş kazası ve meslek hastalığı vakalarının
Çalışma Bölge Müdürlüklerine intikal ettirilmesi

08/07/2011

GENELGE
2011/ 57

Bilindiği üzere, işyerlerinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığı olayları nedeniyle işveren, sigortalı ve üçüncü kişilerin, meydana gelen olaylardaki kusur derecelerinin belirlenebilmesine yönelik gerek 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun mülga 10, 26, 110 ve 111 inci maddeleri, gerekse 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunun 21, 22 ve 23 üncü maddeleri hükümlerine göre işlem yapılabilmesi için, Kurumumuzca değişik tarihlerde yayımlanan genelge ve genel yazılarla, Kurumumuz denetim ve kontrolle görevli memurları tarafından düzenlenen raporlarda kusur derecesiyle ilgili bir değerlendirmeye yer verilmemiş ise Bakanlığımız iş müfettişlerince kusur oranlarının tespiti için konunun Bakanlığımız ilgili çalışma bölge müdürlüklerine intikal ettirilmesi istenmiş idi.

Ancak, meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığı olaylarında işveren sigortalı ve üçüncü kişilerin kusur oranlarının belirlenebilmesi amacıyla Kurumumuz birimlerince iş kazası ve meslek hastalığı olaylarının Bakanlığımız çalışma bölge müdürlüklerine intikal ettirilmesinin bu birimlerde ve iş müfettişlerinde çok yoğun bir iş yüküne sebebiyet verdiği, bu yoğunluğunda iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin önleyici denetimlere ağırlık verilememesine sebep olduğu görülmektedir. Bu nedenle, meydana gelen iş kazası ve meslek hastalığı vakaları işveren, sigortalı ve üçüncü kişilerin kusur derecesinin belirlenebilmesi için Bakanlığımız çalışma bölge müdürlüklerine intikal ettirilmeyecektir.

Bu çerçevede, Kurumumuz tarafından yayımlanan 13/06/2011 tarihli ve 2011/50 sayılı Kısa vadeli sigorta kolları uygulamaları Genelgesinin “3.2. İş kazalarında kusur oranlarının tespiti” başlıklı bölümünün dördüncü fıkrası uygulamadan kaldırılmıştır.

Buna göre iş kazası ve meslek hastalığı olaylarında, işveren, sigortalı ve üçüncü kişilerin kusur oranları konusunda;

1- Maluliyet veya ölümle neticelenen, uzuv kaybı olan iş kazaları ile bütün meslek hastalıkları için trafik kaza tutanaklarında belirtilen kusur oranları ve mahkemelerce verilen kararlarda belirtilen kusur oranlarına göre işlem yapılacaktır.

2- Bunların dışında kalan iş kazası vakaları için ise Sosyal Güvenlik Denetmenleri/ Kontrol Memurlarınca denetim raporlarında belirtilen kusur oranları ile trafik kaza tutanaklarında belirtilen kusur oranlarına göre işlem yapılacaktır. Bu nitelikteki iş kazalarına ilişkin denetim raporlarında kusur oranlarına mutlaka yer verilecektir.

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederim.

M. Emin ZARARSIZ
Kurum Başkanı

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü

Sayı : B.07.0.BMK.0.19.115708-184
Konu : Belediyelerde Sözleşmeli Personel
Ücret Tavanları

08/07/2011* 8988

GENELGE

1) 24/7/2008 tarihli ve 5793 sayılı Kanunun 46 ncı maddesiyle yapılan düzenleme neticesinde, 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “İçişleri Bakanlığına ve Maliye Bakanlığına” ibaresi, “İçişleri Bakanlığına” şeklinde değiştirilmiştir. Bu nedenle, 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları gereğince düzenlenecek sözleşmelerin örnekleri Maliye Bakanlığına gönderilmeyecektir.

2) 3/7/2011 tarihli ve 2011/2022 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 1/7/2011 tarihinden geçerli olmak üzere, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154 üncü maddesi uyarınca, aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı (0,06446) olarak; memuriyet taban aylığı göstergesine uygulanacak taban aylık katsayısı (0,86251); iş güclüğü, iş riski, temininde güçlük ve mali sorumluluk zamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak yan ödeme katsayısı ise (0,02044) olarak yeniden belirlenmiştir.

Buna göre; 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi çerçevesinde 2011 yılında 1 Temmuz tarihinden itibaren sözleşmeli personel olarak çalıştırılacakların sözleşme ücretlerinin tespitinde ve ödenmesinde aşağıda belirtilen hususlara uygun olarak işlem tesis edilmesi gerekmektedir.

a) 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi çerçevesinde çalıştırılacak sözleşmeli personel için 1/7/2011 tarihinden itibaren unvanlar itibarıyla geçerli olan net ücret tavanları, asgari geçim indirimi tutarı uygulanmaksızın ve yukarıda belirtilen katsayı rakamları dikkate alınmak suretiyle hesaplanmış ve ekli tabloda gösterilmiştir. İl özel idareleri ve belediyeler ile mahalli idare birliklerinin meclisleri veya büyükşehir belediyeleri bağlı kuruluşlarının yönetim kurulları, anılan madde çerçevesinde 1/7/2011 tarihinden sonra sözleşmeli personel olarak ilk defa istihdam etmeye başlayacakları kişiler için ekli tabloda gösterilen ücret tavanlarını aşmamak kaydıyla net ücret tespitine yetkilidir.

b) İl özel idareleri, belediyeler ve mahalli idare birliklerinde, 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında tam zamanlı veya aynı maddenin dördüncü fıkrası çerçevesinde kısmi zamanlı olarak istihdam edilmekte olan sözleşmeli personelin 1/7/2011 tarihinden sonraki net aylık sözleşme ücretlerinin hesabında ise, görev yaptıkları unvanda Devlet memuru olarak çalışanların aylıklarında 2011 yılının ikinci altı ayı için gerçekleşen aylık artış oranının dikkate alınması gerekmektedir. Bu durumdaki sözleşmeli personele, 1/7/2011 tarihinden geçerli olmak üzere, Haziran ayındaki sözleşme ücretinin %4 oranında artırılması suretiyle bulunacak tutar üzerinden net aylık sözleşme ücreti ödenecektir.

c) 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 32 ncı maddesi uyarınca hesaplanması gereken asgari geçim indirimi tutarı, aylık net sözleşme ücretinin belirlenmesi aşamasında dikkate alınmayacak ve bu nedenle aylık net sözleşme ücretlerinin tespitinde ekli tabloda gösterilen tutarlar aşılmayacaktır. Sözleşmeli personel olarak istihdam edilenlerin asgari geçim indirimi uygulamasından yararlandırılmasında; 09/01/2008 tarihli ve B.07.0.BMK.0.19.115708-184/00271 sayılı Genelgemiz ile 4/12/2007 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 265 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirtilen usul ve esaslara uygun olarak işlem tesis edilecektir.

ç) 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesinin üçüncü fıkrası çerçevesinde tam zamanlı sözleşmeli personel olarak istihdam edilenlerin 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 3 üncü maddesinde düzenlenmiş olan ek ödemeden yararlandırılmasına ilişkin işlemler ise, 3/1/2011 tarihli ve 2011/1241 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 5 inci maddesinin (a) bendi hükümleri dikkate alınarak 24/11/2008 tarihli ve B.07.0.BMK.0.19.115708-184/18999 sayılı Genel Yazımız çerçevesinde yürütülecektir.

d) 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi çerçevesinde sözleşmeli personel olarak istihdam edilenlere, 15/12/2011 tarihinde yapılacak ücret ödemelerinde, sözleşmelerinin 31/12/2011 tarihine kadar geçerli olduğu dikkate alınarak

15/12/2011-31/12/2011 tarihleri arasındaki 17 günlük süre için; 15/12/2011 tarihi itibarıyla geçerli olan aylık net sözleşme ücretinin 17/31'i ve yukarıdaki (ç) bölümünde belirtilen ek ödemenin 17/31'i tutarında ödeme yapılacaktır.

3) 2011 yılında çalıştırılmış olanlardan 2012 yılında da çalıştırılmaya devam olunacaklar hakkında 31/12/2011 tarihi itibarıyla işten çıkış işlemi yapılmayacak, bunların 2012 yılına ilişkin aylık net ücretleri Ocak/2012'de belirlenecek ve kendileri ile 1/1/2012 tarihinden itibaren geçerli olacak şekilde 2012 yılı Ocak ayında sözleşme düzenlenecektir.

4) 5393 sayılı Kanunun 49 uncu maddesi çerçevesinde tam zamanlı sözleşmeli personel istihdamına ilişkin uygulamaların ilgili meclis veya yönetim kurulu kararı ile verilen iznin amacına uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin tespiti için, tam zamanlı sözleşmeli personel istihdamına yönelik olarak alınacak meclis veya yönetim kurulu kararlarında her bir kadro unvanı için kaç adet tam zamanlı sözleşmeli personel istihdamına izin verildiği de açıkça karara bağlanacaktır.

5) 5393 sayılı Belediye Kanununun 49 uncu maddesi çerçevesinde sözleşmeli personel istihdamında, İçişleri Bakanlığının 31/10/2005 tarihli ve B.05.0.MAH.0.71.00.01 /11493 sayılı Genel Yazısı ve bu Genel Yazıya ilişkin yapılan değişikliklere titizlikle riayet edilmeye devam olunacaktır.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Naci AĞBAL

Bakan a.

Müsteşar

EKLER :

Ek: 1 – Tablo (2 Sayfa)

TABLO

1/7/2011 TARİHİNDEN GEÇERLİ OLMAK ÜZERE, 5393 SAYILI KANUN ÇERÇEVESİNDE ÇALIŞTIRILACAK SÖZLEŞMELİ PERSONELİN UNVAN BAZINDA ÜCRET TAVANLARI (TL)					
UNVAN	SINIF	DERECE	657 SAYILI KANUNA GÖRE NET AYLIK TUTAR	KISMİ ZAMANLI SÖZLEŞMELİ PERSONEL NET ÜCRET TAVANI	TAM ZAMANLI SÖZLEŞMELİ PERSONEL NET ÜCRET TAVANI
Avukat	AH	1/1	1.616,86	808,43	2.021,08
Mimar	TH	1/1	1.756,62	878,31	2.195,78
Mühendis	TH	1/1	1.756,62	878,31	2.195,78
Veteriner	SH	1/1	1.640,69	820,35	2.050,86
Şehir Plancısı	TH	1/1	1.756,62		2.195,78
Fizikçi	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
Kimyager	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
İstatistikçi	TH	1/1	1.596,30		1.995,38

Jeolog	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
Arkeolog	TH	1/1	1.559,82		1.949,78
Restoratör (Yükseköğrenim Mezunu)	TH	1/1	1.376,03		1.720,04
Tekniker	TH	1/1	1.375,17		1.718,96
Grafiker (Yükseköğrenim Mezunu)	TH	1/1	1.376,03		1.720,04
Kaptan (Yükseköğrenim Mezunu)	TH	1/1	1.376,03		1.720,04
Teknisyen (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	TH	3/1	1.090,05		1.362,56
Teknik Ressam (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	TH	3/1	1.090,05		1.362,56
Teknik Ressam (Yükseköğrenim Mezunu)	TH	1/1	1.368,48		1.710,60
Hidrobiyolog	TH	1/1	1.378,77		1.723,46
Hidrolog	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
Jeofizikçi	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
Jeomorfolog	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
Laborant (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	TH	3/1	1.090,05		1.362,56
Matematikçi	TH	1/1	1.596,30		1.995,38
Ölçü Ayar Memuru (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	TH	3/1	1.090,05		1.362,56
Pilot	TH	1/1	1.378,77		1.723,46
Topograf (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	TH	3/1	1.090,05		1.362,56
Sanat Tarihçisi	TH	1/1	1.376,03		1.720,04
Çözümleyici	GiH	1/1	1.199,62		1.499,53
Programcı	GiH	1/1	1.199,62		1.499,53
Hukuk Müşaviri	GiH	1/1	2.014,09		2.517,61
Mütercim	GiH	1/1	1.116,48		1.395,60

Tercüman (Yükseköğrenim Mezunu)	GiH	3/1	1.048,11		1.310,14
Eğitmen (Yükseköğrenim Mezunu)	GiH	3/1	1.039,49		1.299,36
Eğitmen (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	GiH	3/1	1.025,82		1.282,28
Çocuk Eğitici (Yükseköğrenim Mezunu)	GiH	3/1	1.039,49		1.299,36
Çocuk Eğitici (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	GiH	3/1	1.025,82		1.282,28
Çocuk Eğitimcisi (Yükseköğrenim Mezunu)	GiH	1/1	1.077,44		1.346,80
Çocuk Rehberi ve Gözlemcisi (Yükseköğrenim Mezunu)	GiH	1/1	1.077,44		1.346,80
Kameraman (Yükseköğrenim Mezunu)	GiH	4/1	1.021,02		1.276,28
Kameraman (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunu)	GiH	4/1	1.014,19		1.267,74
Sosyolog	GiH	1/1	1.077,44		1.346,80
Uzman Tabip	SH	1/1	1.888,54		2.360,68
Tabip	SH	1/1	1.668,72		2.085,90
Diş Tabibi	SH	1/1	1.513,24		1.891,55
Psikolog	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Biyolog	SH	1/1	1.362,18		1.702,73
Bakteriyolog	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Diyetisyen (Sağlık Bilimleri Lisansiyeri)	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Çocuk Gelişimcisi (Sağlık Bilimleri Lisansiyeri)	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Sağlık Teknikeri	SH	1/1	1.309,36		1.636,70
Ebe (Sağlık Bilimleri Lisansiyeri)	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Hemşire (Sağlık Bilimleri Lisansiyeri)	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Ebe (Lise ve Dengi Okul Mezunu)	SH	3/1	1.141,31		1.426,64

Hemşire (Lise ve Dengi Okul Mezunlu)	SH	3/1	1.141,31		1.426,64
Sağlık Memuru (Sağlık Bilimleri Lisansiyeri)	SH	1/1	1.351,95		1.689,94
Sağlık Memuru (Önlisans Mezunlu)	SH	1/1	1.309,36		1.636,70
Sağlık Memuru (Lise ve Dengi Okul Mezunlu)	SH	3/1	1.141,31		1.426,64
Diş Protez Teknisyeni (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunlu)	SH	3/1	1.141,31		1.426,64
Sağlık Teknisyeni (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunlu)	SH	3/1	1.141,31		1.426,64
Sosyal Çalışmacı (Yükseköğrenim Mezunlu)	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Eczacı	SH	1/1	1.445,57		1.806,96
Fizyoterapist	SH	1/1	1.384,78		1.730,98
Laborant (Lise Dengi Mesleki Öğrenim Mezunlu)	SH	3/1	1.141,31		1.426,64
Uzman (Tıpta Uzmanlık Tüzüğüne Göre)	SH	1/1	1.670,44		2.088,05
Veteriner Sağlık Teknikeri	SH	1/1	1.317,12		1.646,40
Veteriner Sağlık Teknisyeni (Lise Dengi Mesleki Öğrenim)	SH	3/1	1.153,81		1.442,26
Antropolog	SH	1/1	1.354,54		1.693,18

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü

Sayı : B.07.0.BMK.0.22.115912
Konu : Özlük Hakları ve Diğer Ödemeler

08/07/2011 * 8995

GENELGE

1- 1/7/2011 tarihinden geçerli olmak üzere, 3/7/2011 tarihli ve 2011/2022 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla;

a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154 üncü maddesi uyarınca aylık gösterge tablosunda yer alan rakamlar ile ek gösterge rakamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak aylık katsayısı (0,06446), memuriyet taban aylığı göstergesine uygulanacak taban aylık katsayısı (0,86251), iş gücü, iş riski, temininde güçlük ve mali sorumluluk zamlarının aylık tutarlara çevrilmesinde uygulanacak yan ödeme katsayısı ise (0,02044) olarak belirlenmiştir.

b) 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin (c) bendi uyarınca sözleşmeli olarak çalıştırılan personelin ücret tavanı, 3.382 TL'ye yükseltilmiştir.

c) 6/6/1978 tarihli ve 7/15754 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulan "Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar"ın 3 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan ücret tavanı, 2.999 TL'ye yükseltilmiştir. 657 sayılı Kanunun 4

üncü maddesinin (B) fıkrası ve diğer ilgili mevzuatında anılan fıkra yapıları atırlarda belirtilen ücret tavanı için bu tutar uygulanacaktır.

ç) 30/11/1984 tarihli ve 84/8813 sayılı Kararname ile yürürlüğe konulan “Başbakanlıkta Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları”nın 8 inci maddesinde yer alan unvanlardan en yüksek Devlet memuru olan Başbakanlık Müsteşarının aylık sözleşme ücret tutarı 3.489 TL'ye yükseltilmiştir.

d) 29/12/1997 tarihli ve 97/10498 sayılı Kararnamenin eki listelerdeki kurum ve kuruluşların hizmet sözleşmesi esaslarında yer alan ve 3/1/2011 tarihli ve 2011/1241 sayılı Kararname ile yükseltilmiş bulunan taban ve tavan ücretleri ile 633, 634, 637 ve 641 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelere ekli (II) sayılı Cetvellerde yer alan taban ve tavan ücretleri %4 oranında artırılmıştır.

e) İlgili mevzuatı uyarınca vize edilmiş sözleşmeli personel pozisyonlarının, 2011/1241 sayılı Kararname ile yükseltilmiş bulunan taban ve tavan ücretleri %4 oranında artırılmıştır.

f) Çeşitli statülerde sözleşmeli olarak çalıştırılanların mevcut brüt sözleşme ücretleri %4 oranında artırılmıştır.

2- 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 202 inci maddesinde yer alan ve 2011/1241 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 4 üncü maddesi ile (1.823) olarak uygulanmakta olan eş için aile yardımı ödeneğine esas gösterge rakamı, 1/7/2011 tarihinden geçerli olmak üzere (2.134) olarak uygulanacaktır.

3- Aylık ve ücretlerin hesaplanması, yukarıda belirtilen açıklamalar dikkate alınmak suretiyle gerçekleştirilecek olup, 1/7/2011-14/7/2011 tarihleri arasındaki fark tutarları ise hesaplanmalarını müteakiben ödenecektir.

4- 1/7/2011 tarihinden itibaren işçilere ödenecek kıdem tazminatının yıllık tavanı 2.731,85 TL'dir.

5- 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Kanun uyarınca yürürlüğe konulan Mal Bildiriminde Bulunulması Hakkında Yönetmeliğin 8 inci maddesi uyarınca Bakanlığımızca ilan edilmesi gereken genel idare hizmetleri sınıfında birinci derecenin birinci kademesindeki şube müdürüne ödenen her türlü zam ve tazminatlar dahil net aylık tutarı, 1/7/2011 tarihi itibarıyla 2.327,67 TL'dir.

6- 633, 634, 635, 637, 639, 640, 641, 644 ve 645 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler uyarınca kadroları kaldırılan veya değiştirilen personele yapılacak fark tazminatı ödemelerinde sabit bir değer olarak esas alınacak tutar, ilgililere 15/6/2011 tarihinde yapılan aylık ve ücret ödemelerine 1/7/2011-14/7/2011 tarihleri arası için katsayı ve ücret artışından dolayı ödenen fark tutarı ilave edilerek bulunacaktır.

Gereğini arz / rica ederim.

Mehmet ŞİMŞEK
Maliye Bakanı

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Sosyal Sigortalar Genel Müdürlüğü

Sayı : B.13.2.SGK.0.10.01.00/ 467
Konu : Kanuna Göre 4/1-(a) ve 4/1-(b) Kapsamındaki
Sigortalıların Tahsis İşlemleri

22/07/2011

GENELGE
2011 /58

Başkanlık Makamının 29/12/2010 tarihli Olur'una istinaden, 16/5/2006 tarihli ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, bu Kanun ile yürürlükten kaldırılan kanunlar ve ilgili yönetmeliklere dayanılarak Devredilen Kurumlar tarafından hazırlanan veya 2006 yılından bu yana Kurumumuz tarafından çıkarılarak merkez ve taşra birimlerince de halen uygulanan genelgelerin, yürürlükte olan güncel mevzuata göre yeniden gözden geçirilmesi, aynı konuya ilişkin farklı genelgelerle düzenlenmiş hususların birleştirilmesi, sadeleştirilmesi, güncellenmesi, tekleştirilmesi ile belli bir sistemde yayınlanması ihtiyacından dolayı 2008/Ekim ayından itibaren tahsis mevzuatı ile ilgili genelgeler, genel yazılar ve e-tahsis iletileri birleştirilmiştir. Bu Genelgede 5510 sayılı Kanun “Kanun” olarak ifade edilecektir.

.....
Bu Genelgede Kanunun tahsis mevzuatına ilişkin hükümleri sadece 4/1-(a) ve 4/1-(b) sigortalıları yönünden ele alınmıştır.
.....

ONUNCU BÖLÜM

Belediye Başkanları

Kanunun geçici 4 üncü maddesinin onbirinci fıkrasında, Kanunun yürürlük tarihinden önce, seçimler neticesinde belediye başkanı olarak görev yapmış olup, sosyal güvenlik kanunlarına göre emeklilik veya yaşlılık aylığı almakta olanlar ile daha sonra emekli olacaklardan 5434 sayılı Kanunun mülga 39 uncu maddesindeki şartları yerine getirenlere, yine 5434 sayılı Kanunun mülga ek 68 inci maddesinde belirtilen şartlar da dikkate alınarak, emsali belediye başkanının almakta olduğu makam tazminatı ve buna bağlı olarak temsil veya görev tazminatı tutarının almakta oldukları emeklilik veya yaşlılık aylıklarına ilave edilmek suretiyle ödeneceği öngörülmüştür. Buna göre, söz konusu tazminatların ödenmesi için aranan şartlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Tazminat ödenebilmesi için aranan şartlar

1.1. Yaşlılık aylığı bağlanan veya bağlanacak olanlar

2008/Ekim tarihinden önce belediye başkanı olarak görev yapmış olmaları veya halen bu görevi yapıyor olmaları, bu görevlerine seçimle gelmeleri ve bu görevlerini en az iki yıl sürdürmeleri,

Kadın ise 58, erkek ise 60 yaş ve 9000 gün veya kadın ve erkek için 61 yaş ve 5400 gün şartlarını yerine getirmeleri, şartları aranmaktadır.

1.2. Malullük aylığı bağlanan veya bağlanacak olanlar

2008/Ekim tarihinden önce belediye başkanı olarak görev yapmış olmaları veya halen bu görevi yapıyor olmaları, bu görevlerine seçimle gelmeleri ve bu görevlerini en az iki yıl sürdürmeleri (malullük aylığı bağlanan veya bağlanacak olanlar için kadın ise 58, erkek ise 60 yaş ve 9000 gün veya kadın ve erkek için 61 yaş ve 5400 gün şartları aranmayacaktır.) gerekmektedir.

1.3. Ölüm aylığı bağlanan veya bağlanacak olan hak sahipleri için

Kanunun yürürlük tarihinden önce vefat edenler için, iki yıl belediye başkanlığı görevinde bulunmaları,

Belediye başkanı iken vefat edenler için, makam tazminatı veya yüksek hakimlik tazminatına müstahak görevlerde iki yıl bulunma şartı aranmaksızın ölüm halinin makam tazminatına müstahak bir görevi sürdürmekte iken gerçekleşmiş olması, şartları aranmaktadır.

2. Seçimle iş başına gelme koşulu ve istisnaları

Kanunun geçici 4 üncü maddesinin on birinci fıkrası gereğince belediye başkanlarına ilgili tazminatların ödenmesi için bunların seçimle iş başına gelmiş olmaları gerekmektedir. Buna göre;

Ülkemizde 17 Kasım 1963 tarihinde yapılan genel mahalli idareler seçimleriyle birlikte ilk defa belediye başkanları doğrudan halk tarafından seçilmeye başlanmıştır. Bu tarihten önce belediye başkanları, seçilmiş belediye meclis üyeleri tarafından, kendi üyeleri arasından seçilmekte idiler. Dolayısıyla, söz konusu tarihten önce belediye başkanlığı yapmış olanlardan belediye meclis üyeleri tarafından seçilmeyenlerin atanmış olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince, belediye başkanlarının ölüm, hastalık, istifa ve benzeri sebeplerle görevden ayrılmalari halinde, yerine seçilecek belediye başkanının belediye meclisi üyeleri arasından ve gizli oyla seçileceği ve görev süresinin yerine seçildiği belediye başkanının görev süresi ile sınırlı olduğu yönündeki düzenleme dikkate alındığında, bu usulle seçilen belediye başkanları seçimle göreve gelmiş belediye başkanı olarak değerlendirilecektir.

3. Tazminat başvuruları ve istenecek belgeler

Tazminatlardan yararlanmak isteyen emekli ve hak sahiplerinin müracaatları, tahsis dosyalarının bulunduğu SSGM Sigortalı Emeklilik İşlemleri Daire Başkanlığı ile sosyal güvenlik merkezleri tarafından sonuçlandırılacaktır.

Emekli ve hak sahiplerinin talep dilekçelerinin ekinde belediye başkanlığı yaptıklarını gösterir belge ibraz etmeleri gerekmekte olup, belediye başkanlarının söz konusu belgede;

Belediye başkanlığı yaptıkları süreler,

Belediye başkanlığına seçimle geldikleri (atanma yoluyla gelenlere tazminat ödemesi yapılmayacaktır.),

Belediye başkanlığı türü (Büyükşehir, il, ilçe, belde...), hususlarının belirtilmiş olmasına özen gösterilecektir. Ayrıca, söz konusu belgelerin kaymakamlık veya valilikler tarafından da onaylanması gerekmektedir.

4. Tazminatların başlangıcı

Sigortalı veya hak sahiplerinden, Kanunun geçici 4 üncü maddesinde aranan şartları;

- 2008/Ekim ayı başı itibariyle (özel sektörden emekli olanlar için 1/10/2008, kamu sektöründen emekli olanlar için 15/10/2008 tarihinden itibaren) yerine getirenler, 2008/Ekim ayı başı itibariyle,

- Kanunun yürürlük tarihinden sonra yerine getirenler, hak kazandıkları tarih itibariyle, makam tazminatı ve buna bağlı olarak temsil veya görev tazminatı tutarı almaya hak kazanacak ve söz konusu miktarlar bağlanan veya bağlanacak olan aylıklara ilave edilecektir.

5. Görev veya temsil tazminatı ödenmeyecek durumlar

Sigortalı ve hak sahiplerine, makam tazminatı dışında görev veya temsil tazminatları; yönetim ve denetim kurulu üyelikleri dahil olmak üzere kamu kesiminde her ne suretle olursa olsun aylık veya ücret alıp almadıklarına bakılmaksızın görev almaları ve bu durumları devam ettiği sürece ödenmeyeceğinden, 2008/Ekim ayından önce belediye başkanlığı yapanlardan, 2009/Mart seçimlerinde yeniden belediye başkanlığına seçilenlerden 4/1-(c) kapsamında sigortalı olmak istemeyenlerin aylıkları ödenmeye devam edilecek olup, bu durumda olan 4/1-(a) sigortalılarına görev veya temsil tazminatı ödenmeyecektir. Ancak, eğitim veya bilimsel araştırma kurum ve birimlerinde emekli aylıkları kesilmeksizin çalıştırılanlar, her derece ve türdeki eğitim kurumları veya eğitim birimlerinde ders ücreti karşılığında ders görevi verilenler, 5434 sayılı Kanunun ek 11 inci maddesi uyarınca Bakanlar Kurulu Kararıyla emekli aylıkları kesilmeksizin çalıştırılanlar ile profesör unvanına sahip olanlardan 29/3/1984 tarihli ve 2992 sayılı Kanunun 34 üncü maddesine göre görevlendirilenlere, temsil veya görev tazminatları ödenecektir.

Bu itibarla, sigortalı veya hak sahiplerinin temsil veya görev tazminatı ödemesi yapılmadan önce yukarıda belirtilen yerlerde görev yapıp yapmadıklarına dair beyanda bulunmaları gerektiğinden, temsil ve görev tazminatlarının ödenebilmesi için hazırlanan ve Genelge ekinde (Ek-28) ve (Ek-29) yer alan taahhütnameler de Kurumumuza verilecektir. Bu taahhütnamelerin en geç bir ay içerisinde verilmediği takdirde tazminat ödemeleri kesilecektir. Daha sonraki bir tarihte kamu kesiminde görev alınması halinde, bu durum da bir aylık süre içerisinde Kurumumuza bildirilecektir.

6. Aylık alan belediye başkanlarına tazminat ödenmesi işlemleri

4/1-(a) sigortalılarından;

Bilgisayar programlarında, belediye başkanları;

Büyükşehir belediye başkanları "A",

İl belediye başkanları "B",

İlçe ve ilk kademe belediye başkanları "C",

Diğerleri (belde, kasaba bld. bşk) "D"

olarak kodlanmış olup, seçilen koda göre program tarafından tazminat tutarları hesaplanmaktadır.

Kamu kesiminde her ne suretle olursa olsun aylık veya ücret alıp almadıklarına bakılmaksızın görev almaları nedeniyle görev veya temsil tazminatı ödenmeyecek olan 4/1-(a) kapsamındaki sigortalılara sadece makam tazminatı ödenebilmesi için bilgisayar sisteminde;

Büyükşehir belediye başkanları (makam tazminatı) "E",

İl belediye başkanları (makam tazminatı) "F",

İlçe ve ilk kademe belediye başkanları (makam tazminatı) "G",

Diğerleri (belde, kasaba belediye başkanları) (makam tazminatı) "H"

olarak kodlanacak ve seçilen koda göre program tarafından tazminat tutarları hesaplanacaktır.

Malullük ve yaşlılık aylığı alanlar için, "OD00", "7. Tabloları Güncelleme", "4. Sağ Sigortalı Dosya Bilgileri Güncelleme", "1. Ödeme Bilgileri Güncelleme" ekranından belediye başkanlığı türüne göre ilgili kod girilmek ve döküm alınmak suretiyle işlem yapılacaktır.

Ölen belediye başkanlarının hak sahiplerine yapılacak tazminat ödemeleri için, "OD00", "7. Tabloları Güncelleme", "8. Ölüm Dosyaları Güncelleme" ekranından, ölen sigortalının belediye başkanlığı türü girilmek ve döküm alınmak suretiyle işlem yapılacaktır.

Sigortalı ve hak sahiplerine ödenen tazminat tutarları "g cics", "od9a" ekranından tahsis numarası girilmek ve sırasıyla "s", "F11", 2 defa "F10" basılmak suretiyle görüntülenebilecektir. 4/1-(b) sigortalıları;

4/1-(b) ye ilişkin işlemler Emektar Projesi ile ilgili olarak hazırlanan kullanım kılavuzuna uygun olarak yapılacaktır.

7. Geçici 20 nci madde sandıklarından aylık alanlara tazminat ödenmesi

► Genelgeler...

Kanunun geçici 4 üncü maddesinin onbirinci fıkrasında düzenlenen hakların (makam tazminatı ve buna bağlı olarak ödenen görev veya temsil tazminatı) sadece sosyal güvenlik kanunlarına göre emeklilik veya yaşlılık aylığı almakta olanlar ile sınırlı olduğu, sosyal güvenlik açısından sandıklara tabi olanların sigorta primlerine ve emekli aylıklarına ilişkin işlemlerin sosyal güvenlik kanunundan ziyade sandık tüzüğü (vakıf senedi) hükümlerine göre yürütüldüğü dikkate alındığında, 506 sayılı Kanunun geçici 20 nci maddesine göre kurulmuş olan s durumu

8.1. Söz konusu tazminatların ödenmesi için sigortalıların mutlaka Kanunun yürürlük tarihi olan 2008/Ekim ayından önce belediye başkanlığı yapmış olmaları gerekmekte olup, Kanunun yürürlük tarihinden sonra ilk defa belediye başkanlığına seçilenler için söz konusu tazminatların ödenmesine imkan bulunmamaktadır.

Buna göre, 506, 1479, 2925, 2926, 5434 ve Kanunlara göre aylık almakta iken;

8.1.1. Kanunun yürürlük tarihinden sonra ilk defa belediye başkanlığı görevine gelenler, istekleri halinde emekli aylıkları kesilmek suretiyle, dilekçelerinin Kurum kayıtlarına geçtiği tarihten itibaren 4/1-(c) kapsamında sigortalı olabileceklerdir. Yaşlılık aylığı almakta iken belediye başkanlığına seçilip aylıklarını kestirerek Kanunun 4/1-(c) kapsamında sigortalı olanlar Kanunun geçici 4 üncü maddesi gereğince makam, temsil ve görev tazminatından yararlanamayacaktır.

8.1.2. Belediye başkanlığı Kanunun yürürlük tarihinden önce başlayıp, halen belediye başkanlığı yapmaya devam eden emeklilerin 4/1-(c) kapsamında sigortalı olmak istemeleri halinde, emekli aylıkları kesilmek suretiyle, dilekçelerinin Kurum kayıtlarına geçtiği tarihten itibaren 4/1-(c) kapsamında sigortalı olabileceklerdir.

Söz konusu sigortalıların 4/1-(c) sigortalısı olmak istememeleri durumunda, 5335 sayılı Kanuna göre istisna kapsamında bulunduklarından emekli aylıkları ödenmeye devam edilecek ancak, bunlardan Kanunun geçici 4 üncü maddesi kapsamında belediye başkanlığı tazminatı alanlara belediye başkanlığı görevi devam ettiği sürece sadece makam tazminatı ödenecek, görev veya temsil tazminatı ödenmeyecektir.

9. Diğer hususlar

Belediye başkanlarına ödenecek tazminat tutarlarının belirlenmesinde, belediye başkanlığı yaptıkları belediyenin son durumu esas alınacaktır. Örneğin, sigortalı belde belediye başkanlığı yapmış olmasına rağmen, belde bugün ilçe olmuşsa, sigortalıya ilçe belediye başkanlarına ödenmesi gereken tazminat tutarı ödenecektir. Ancak, belediye başkanlığı yapılan dönemde belediye iken daha sonra bu kapsamdan çıkan yerler için belediye başkanlığı yapılan dönemdeki durum esas alınacaktır.

Ek ödeme hesabı, makam ve temsil veya görev tazminatları dahil edilmeden, hesaplanan veya artırılan aylıklar üzerinden yapılacaktır.

Söz konusu miktarlar ölüm aylıklarında hak sahiplerinin hisseleri oranında belirlenecektir. Tamamının dağıtılması gerekmemektedir.

Evlenme ödeneğine, makam ve temsil veya görev tazminatları dahil edilmeyecektir.

Söz konusu uygulamadan yararlanan emekli, dul ve yetimlerin aylıklarına ilave edilen makam tazminatı ve buna bağlı olarak ödenecek temsil veya görev tazminatı, aylık artışlarında dikkate alınmayacak, tazminat tutarları, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 154 üncü maddesinde belirtilen memur maaş katsayısına göre artırılmaktadır.

Yıllar itibarıyla, belediye başkanlarına ödenecek tazminat tutarları Genelge eki tabloda (Ek-30) gösterilmiştir.

Kanunun geçici 4 üncü maddesi gereğince ödenecek olan tazminat tutarları, ödenmesini müteakip Hazineden tahsil edilecektir.

.....

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederim.

Fatih ACAR
Kurum Başkan V.

(YAŞLILIK , MALULLÜK ÖLÜM AYLIĞI ALANLAR İÇİN)
(Temsil Tazminatı)

5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi ile Kanunun yürürlük tarihinden önce belediye başkanlığı görevini yapmış olanlardan, bu Kanunla mülga sosyal güvenlik kanunlarına göre malullük, yaşlılık ve ölüm aylığı alanlara makam/ temsil/görev tazminatı ödenmesi öngörülmüştür.

Ancak, temsil tazminatları; yönetim ve denetim kurulu üyelikleri dahil olmak üzere kamu kesiminde her ne suretle olursa olsun aylık veya ücret alıp almadıklarına bakılmaksızın görev alanlara bu durumları devam ettiği sürece ödenmemektedir.

Bu itibarla, 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi uyarınca tarafınıza temsil tazminatı ödenebilmesi için aşağıdaki beyannamedeki ilgili alanın doldurulması ve en geç bir ay içerisinde Kurumumuza gönderilmesi gerekmekte olup, gönderilmediği takdirde temsil tazminatınız kesilecektir. Ayrıca, daha sonraki bir tarihte kamu kesiminde görev almanız halinde bir aylık süre içerisinde durumunuzu Kurumumuza bildirmeniz gerekmektedir.

Bilgi edinilmesini rica ederiz.

Not: Bu taahhütname Büyükşehir belediye başkanlığı yapmış olanlar ile bunların hak sahipleri tarafından doldurulacaktır.

T A A H H Ü T N A M E
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
SOSYAL SİGORTALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Sigortalı Emeklilik İşlemleri Daire Başkanlığına

Kurumunuzdan tahsis numarası ile aylığı almaktayım.

() Halen kamu kesiminde yönetim ve denetim kurulu üyeliği de dahil olmak üzere herhangi bir görev yapmıyorum.

() Kamu kesiminde olarak görev yapıyorum.

Kamuda görev almam halinde, bu durumu Kurumunuza bir aylık süre içinde bildirmeyi, aksi halde yersiz ödenen tutarları 5510 sayılı Kanunun 96 ncı maddesi hükümleri doğrultusunda ödemeyi beyan ve taahhüt ediyorum.

5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi gereği tarafıma temsil tazminatı ödenmesi için gereğini arz ederim.

Adı Soyadı
İmza

Adres

(YAŞLILIK, MALULLÜK ÖLÜM AYLIĞI ALANLAR İÇİN)
(Görev Tazminatı)

5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi ile Kanunun yürürlük tarihinden önce belediye başkanlığı görevini yapmış olanlardan, bu Kanunla mülga sosyal güvenlik kanunlarına göre malullük, yaşlılık ve ölüm aylığı makam/temsil/görev tazminatı ödenmesi öngörülmüştür.

Ancak, görev tazminatları; yönetim ve denetim kurulu üyelikleri dahil olmak üzere kamu kesiminde her ne suretle olursa olsun aylık veya ücret alıp almadıklarına bakılmaksızın görev alanlara bu durumları devam ettiği sürece ödenmemektedir.

Bu itibarla, 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi uyarınca tarafınıza görev tazminatı ödenebilmesi için aşağıdaki taahhütnamenin ilgili alanın doldurulması ve en geç bir ay içerisinde Kurumumuza gönderilmesi gerekmekte olup, gönderilmediği takdirde görev tazminatınız kesilecektir. Ayrıca daha sonraki bir tarihte kamu kesiminde görev almanız halinde bir aylık süre içerisinde durumunuzu Kurumumuza bildirmeniz gerekmektedir.

Bilgi edinilmesini rica ederiz.

Not: Bu taahhütname il, ilçe, ilk kademe belediye başkanları ile diğer belediye başkanlığı yapmış olanlar ile bunların hak sahipleri tarafından doldurulacaktır.

T A A H H Ü T N A M E
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU
SOSYAL SİGORTALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Sigortalı Emeklilik İşlemleri Daire Başkanlığına

Kurumunuzdan tahsis numarası ile aylığı almaktayım.

() Halen kamu kesiminde yönetim ve denetim kurulu üyeliği de dahil olmak üzere herhangi bir görev yapmıyorum.

() Kamu kesiminde olarak görev yapıyorum.

Kamuda görev almam halinde, bu durumu Kurumunuza bir aylık süre içinde bildirmeyi, aksi halde yersiz ödenen tutarları 5510 sayılı Kanunun 96 ncı maddesi hükümleri doğrultusunda ödemeyi beyan ve taahhüt ediyorum.

5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi gereği tarafıma görev tazminatı ödenmesi için gereğini arz ederim.

Adı Soyadı

İmza

Adres

2008/EKİM AYI SONRASINDA BELEDİYE BAŞKANLARINA VERİLEN MAKAM, GÖREV, TEMSİL TAZMİNAT TUTARLARINI YILLAR İTİBARIYLA GÖSTERİR TABLO								
UNVAN	Tazminat Türü	2008/II. DÖNEM	2009/I. DÖNEM	2009/II. DÖNEM	2010/ I. DÖNEM	2010/II. DÖNEM	2011/I. DÖNEM	2011/II. DÖNEM
Büyükşehir Belediye Başkanı	Makam Tazminatı	7000 x 0.051448 = 360,14	7000 x 0,053505 = 374,54	7000 x 0,05592 = 391,44	7000 x 0.057383 = 401,68	7000 x 0,059445 = 416,12	7000 x 0.061954 = 433,68	7000 x 0.06446 = 451,22
	Temsil Tazminatı	17000 x 0.051448 = 874,62	17000 x 0,053505 = 909,59	17000 x 0,05592 = 950,64	17000 x 0.057383 = 975,51	17000 x 0,059445 = 1.010,57	17000 x 0.061954 = 1053,22	17000 x 0.06446 = 1095,82
	Görev Tazminatı							
İl Belediye Başkanları	Makam Tazminatı	6000 x 0.051448 = 308,69	6000 x 0,053505 = 321,03	6000 x 0, 05592 = 335,52	6000 x 0.057383 = 344,30	6000 x 0,059445 = 356,67	6000x0,061954 = 371,72	6000 x 0,06446 = 386,76
	Temsil Tazminatı							
	Görev Tazminatı	15000 x 0.051448 = 771,72	15000 x 0,053505 = 802,58	15000 x 0,05592 = 838,80	15000 x 0.057383 = 860,75	15000 x 0,059445 = 891,68	15000 x 0.061954 = 929,31	15000 x 0.06446 = 966,90
İlçe ve İlk Kademe Belediye Başkanları	Makam Tazminatı	3000 x 0.051448 = 154,34	3000 x 0,053505 = 160,52	3000 x 0,05592 = 167,76	3000 x 0.057383 = 172,15	3000 x 0,059445 = 178,34	3000 x 0.061954 = 185,86	3000 x 0.06446 = 193,38
	Temsil Tazminatı							
	Görev Tazminatı	9000 x 0.051448 = 463,03	9000 x 0,053505 = 481,55	9000 x 0,05592 = 503,28	9000 x 0.057383 = 516,45	9000 x 0,059445 = 535,01	9000 x 0.061954 = 557,59	9000 x 0.06446 = 580,14
Diğerleri (Belde, kasaba vb)	Makam Tazminatı	1500 x 0.051448 = 77,17	1500 x 0,053505 = 80,26	1500 x 0,05592 = 83,88	1500 x 0.057383 = 86,07	1500 x 0,059445 = 89,17	1500 x 0.061954 = 92,93	1500 x 0.06446 = 96,69
	Temsil Tazminatı							
	Görev Tazminatı	7500 x 0.051448 = 385,86	7500 x 0,053505 = 401,29	7500 x 0,05592 = 419,40	7500 x 0.057383 = 430,37	7500 x 0,059445 = 445,84	7500 x 0.061954 = 464,66	7500 x 0.06446 = 483,45



DUYURULAR

Belediye Başkan ve Belediye Meclis Üyeleri ile Zabıta Kimlik Kartlarının dağıtım yetkisi Türkiye Belediyeler Birliğine aittir...

İçişleri Bakanlığı'nın 19.07.2001 tarih ve B.05. MAH.0.65.00.02(50-51)-01-80900 sayılı genelgesine göre; Belediye Başkanı kimlik kartlarının;

İçişleri Bakanlığı'nın 15.03.2004 tarih ve B.05.0. MAH.0.65.00.02/80 381(50-51)-04 sayılı genelgesi ile Belediye Meclis Üyesi kimlik kartlarının;

İçişleri Bakanlığı'nın 23.05.2007 tarih ve B.05.0. MAH.0.65.001/ 80000-13139 sayılı görüş yazısı ile Zabıta kimlik kartlarının; hazırlanıp dağıtılması yetkisi Türkiye Belediyeler Birliği'ne verilmiştir.

Birliğimiz tarafından verilmekte olan;

Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyelerine verilecek kimlik kartları ile bir adet rozet ve oto çıkartma ücretsiz olup, birden fazla rozet ve oto çıkartma bedeli 5'er TL'dir. Ayrıca bir adet zabıta kartı da ücretsizdir.

Başvuru için gereken belgelerin Türkiye Belediyeler Birliği Atatürk Bulvarı No:229 06680 Çankaya/ANKARA adresine gönderilmesi halinde kimlikler en kısa sürede adrese postalanacaktır.

Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyesi kimlik kartı almak için gerekli belgeler:

- Mazbata örneği
 - Resmi talep yazısı,
 - Nüfus cüzdanının arkalı önlü fotokopisi
 - Son 6 ay içinde çekilmiş 1 adet fotoğraf
- Zabıta kimlik kartı almak için gerekli belge:
- Belediye tarafından verilecek resmi talep yazısı

Ücretsizdir

Ücretsizdir





TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

Güncel Yayınlarımız



Birliğimizin yayınları ücretsiz olup belediyelerimize birer adet gönderilmektedir.

Kitaplarımız dijital ortamda www.tbb.gov.tr adresinde yayınlarımız bölümünde yer almaktadır.

TBB BELEDİYE AKADEMİSİ EĞİTİMLERİ SÜRÜYOR

**Eğitimlerimiz web sitemizde yayımlanarak
tüm üyelerimize duyurulmaktadır.**

**Akademi eğitimleri ve diğer eğitim
etkinliklerinin başvuruları için "TBB e-eğitim
sistemine" kayıt olmayı unutmayınız.**

üyelik için:

www.tbb.gov.tr
www.fpp.doa.fl

- Üyelik panelini lütfen eksiksiz doldurunuz. | • Üyelik bilgilerinizi bir defa girmeniz yeterlidir.
- Onay verdiğinizde başvuruza ilişkin e-mail ve sms size ulaşacaktır.

Ağrı İshakpaşa Sarayı

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ

Atatürk Bulvarı No:229 Kavaklıdere/ANKARA

Tel: (0312) 419 21 00 | Faks: (0312) 419 21 30